

Kinnitatud Ämmuste Kooli
direktori käskkirjaga 1-2/36

07.06.2021

ÄMMUSTE KOOLI ÕPPEKAVA

Sisukord:

Õppekava üldsätted	5
Üldosa.....	6
1.Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted	6
2.Taotletavad üldpädevused	8
3.Ülekooliliste ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtted	9
4.Lisaõpe põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi lõpetanutele	10
5.Hindamise korraldus	10
6.Nõuded õpetaja töökavale	11
7.Karjäärinõustamine	11
8.Õpilaste ja lastevanemate teavitamine, nõustamine ja õpiabi osutamine	13
9.Õppekava uuendamise ja täiendamise kord.....	14
Lihtsustatud õppe õppekava	14
1.Ämmuste Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldsätted.....	14
2.Lihtsustatud õppe õppekava üldosa	14
3.Õppe- ja kasvatustegevuserõhuasetused ja taotletavad üldpädevused	16
4.Õppekorraldus	22
5.Hindamine	24
6.Läbivad teemad.....	24
7.Ainekavad.....	26
Eesti keel	26
Emakeel/lugemistehnika (valikaine).....	90

Võõrkeel.....	94
Matemaatika.....	100
Loodusõpetus	123
Inimeseõpetus	164
Muusikaõpetus	199
Kunstiõpetus	210
Kehaline kasvatus	216
Tööõpetus.....	233
Praktiline eluõpetus (valikaine)	250
8.Lisaõpe lihtsustatud õppe õpilasele	254
Toimetulekuõppe õppekava	270
1.Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgid	270
2.Toimetulekuõppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	272
3.Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted	274
4.Õppekorraldus	275
5.Õppe- ja kasvatustegevuse rõhuasetused ning taotletavad pädevused	277
6.Individaalse õppekava koostamise juhend	281
7.Õpitulemuste hindamine.....	284
8.Täiendav õpe.....	285
9.Lisaõpe.....	287
10.Ainekavad	289
Õppesisu :	290
Lisa 1. Ämmuste kooli Ämmuste Kooli õpilaste hindamise ning klassi ja põhikooli lõpetamise kord.....	379

Lisa 2. Individuaalse õppekava (ainekava) koostamise alused ja kord.....	401
Lisa 3. Lisaõppele jäämise tingimused ja kord	406
Lisa 4. Vääramatust jõust tingitud eriõppe rakendamise kord	408
Lisa 5. Ämmuste Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord.....	409
Lisa 6. Soovitatav õppematerjal õppeaineti	410

Õppekava üldsätted

1. Ämmuste Kooli õppekava on Ämmuste Kooli õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument.
2. Ämmuste Kooli õppekava terviktekst on kooli raamatukogus köidetuna kättesaadav ja avaldatud kooli koduleheküljel.
3. Ämmuste Kooli õppekava koostamisel on arvestatud
 - a) põhikooli ja gümnaasiumi seadust
 - b) põhikooli riikliku õppekava
 - c) lihtsustatud riikliku õppekava
 - d) kooli arengukava
 - e) kollektiivi kokkuleppeid kooli õppesuundade ja eripära kohta
 - f) kooli vaimseid ja materiaalseid ressursse
 - g) õpilaste ja lastevanemate soove
4. Õppekavas on üldosa ja ainekavad põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi lihtsustatud õppes (tõhustatud õpe) ja toimetuleku õppes (eritugi) õppijatele.
5. Õppekava üldosas esitatakse:
 - a) õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted;
 - b) taotletavad üldpädevused
 - c) ülekoolliste ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtted
 - d) õppeaja pikendamise kord
 - e) hindamise korraldus
 - f) õpilaste ja lastevanemate teavitamise ja nõustamise korraldus
 - g) karjääriteenuste korraldus
 - h) õpetaja töökava koostamise põhimõtted
 - i) kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord
 - j) kooli õppekava kinnitamise kord

Üldosa

1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted

1.1. Kooli õppe- ja kasvatustegevuse alusväärtused

1. Ämmuste Kooli õppekava ülesanne on toetada kõigi õpilaste integreerumist Eesti ühiskonnas, arvestades nende erivajadusi, kultuuritraditsioone ning õpilaste rahvuslikku identiteeti.

2. Ämmuste Kooli õppekava õppe- ja kasvatuseesmärkide määratlemisel on peetud silmas järgmist:

a) inimese areng selle terviklikkuses on kooli kõrgeim siht ja väärtus;

b) muutuvast maailmas erinevate maailmakäsitlustega kokku puutudes määratleb inimene end, võtab endale vastutuse oma elukäigu kujundamise eest;

c) kõige tähtsam on õppida õppima, sest kiiresti arenevas maailmas vananevad teadmised kiiresti;

d) soov areneda ja õppida, koostööoskused, käitumiskultuur ning eeldused elus toime tulekuks ning muutuvast maailmas orienteerumiseks;

e) üldarenduslik õpe toetab kodanikuühiskonna arengut.

1.2. Kooli põhiväärtused

Ühiselt on kokku lepitud Ämmuste Kooli põhiväärtustes, millest juhendatakse nii kooli tegevust planeerides, igapäeva elu korraldades, kui ka tehtut analüüsides.

1. **Väärrikus.** Traditsioonide austamine ning Eesti ja kooli ajaloo väärtustamine.
2. **Koostöövõime ja -tahe.** Märkame, kuulame, usaldame, austame ja toetame üksteist. Oleme koostöövalmis ja kokkuhoidev koolipere.

3. **Sallivus, erinevuste, omapära ja eelduste arvestamine.** Me hoolime üksteisest ja suhtume kaaslastesse lugupidavalt. Kõiki õpilasi ja töötajaid koheldakse koolis eelarvamuseeta, austades nende eneseväärikust ja isikupära. Arvestatakse iga lapse individuaalseid võimeid, eripära ja huve.
4. **Loovus.** Õpime igast kogemusest, väärtustame kooli rööme, nii õppija kui õpetaja heaolu. Oleme avatud uuendustele.
5. **Avatus.** Teeme koostööd haridus-, meditsiini- ja sotsiaalvaldkonna asutustega, oleme avatud kogukonnale, Eesti ja rahvusvahelistele koostööpartneritele.

1.3. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

1. Kool tagab kõigile õpilastele võrdsed võimalused hariduse omandamiseks ja igakülgeks arenguks ning elus toimetulekuks.
2. Kooli tegevus on suunatud õppekava täitmisele.
3. Kooli kasvatustegevus on suunatud eluks ettevalmistamisele, õpilaste aktiivsuse ja vastutustunde tõstmisele ning viisaka suhtlemis- ja käitumisoskuse kujundamisele. Kasvatuslikke eesmärgid saavutatakse huvitegevuse kaudu, kujundades seeläbi isiksust.
4. Kool teeb koostööd lastevanematega, omavalitsuste sotsiaaltöötajatega, lastekaitsetöötajate ja noorsoopolitseiga. Samuti tehakse koostööd eripedagoogidega maakonnas ja vabariigis, Eesti Eripedagoogide Liiduga, Rajaleidjaga, sõpruskoolidega Soomes, Lätis ja Leedus.
5. Kooli tegevuse eesmärgiks on tagada õpilastele ja koolitöötajatele kindlustunne ning liikuda pideva arengu suunas. Vajadusel antakse nõu ja toetust kolleegidele, et kõik personaliliikmed oleksid positiivselt meelestatud ja näeksid lapsi nende individuaalsuses.

1.4. Õppekava põhimõtted

1. Aidata ja toetada õpilasi, kellel on hariduslikke erivajadusi, luues koolis sõbraliku ja perekeskse miljöö, kus õppimisprotsess tervikuna on lapsele meelepärane.
2. Aidata lastel tunda end turvaliselt ja uskuda endasse.
3. Arvestada õppetöös läbivõetava materjali tihedat seost praktilise eluga ning kujundada seeläbi terviklik maailmapilt.
4. Õppe- ja kasvatustegevuses lähtuda humanismi ja demokraatia põhimõtetest.
5. Pidev õpilaste arengu korrigeerimine. Viia õpilased lähemale sallivusele teistsuguse suhtes ning suunata kaaslaste erivajaduste mõistmisele. Kasvatada ja arendada õpilastes ausust, loovust, usaldust, vastutust, koostöötahet, oskust hinnata tehtut.

6. Õpilaste õpitegevuse kujundamisel ja õpilaste aktiveerimisel tugineda sotsiaalsete kogemuste omandamisele, seejuures valides sobivad ja jõukohased tegevused, konkretiseerida arusaadavalt eesmärgid ning stimuleerida positiivse hinnangu kaudu.

7. Õppekava on avatud pidevaks täiendamiseks ja korrigeerimiseks.

1.5. Töömeetodid õppekava eesmärkide ja põhimõtete elluviimiseks

1. Kaitsta nõrgemate laste õigusi saada sobivat, nende vajadustele vastavat abi, lähtuda õpetamisel lapse tasemest (IÕK).

2. Tegelus õpilastega on eesmärgistatud ja sihipärane.

3. Huvi tundmine õpilaste käekäigu vastu ja eduelamuse kindlustamine esimesest punktist lähtuvalt:

anda lapsele lühikese ajaga saavutatavaid eesmärke, sihte;

anda aega anda individuaalseid ülesandeid, kodutöid, kirjandeid jne.

4. Kujundada õiged tööharjumused.

5. Välja tuua ja rõhutada neid tegevusi, milles laps on tugev (muusika, käeline tegevus, kehaline kasvatus jne.); kasutada lapse „mina“ arendavaid ja tugevdavaid kõneteemasid; aidata lapsel leida usk endasse ja anda eneseteostamise võimalusi.

6. Anda laialdased teadmised inimeseõpetuses.

7. Luua võimalused omandamiseks kutseõpetusalaseid teadmisi, oskusi ja vilumusi, mille alusel õpilased oleksid võimelised valima ning omandama talle sobivat elukutset.

8. Pidada sidet õpilaste kodudega, nõustada lapsevanemaid pedagoogiliste, meditsiiniliste ja sotsiaalsete probleemide lahendamisel.

9. Teha koostööd lapsevanematega; algatada kohtumisi ideede ja informatsiooni vahetamiseks.

2. Taotletavad üldpädevused

Pädevus on asjakohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogum, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või -valdkonnas tulemuslikult toimida.

1. Ämmuste Kooli õppekava taotleb õpilastes põhikooli riiklikus õppekavas esitatud üldpädevuste kujundamist

- a) väärtuspädevus – suutlikkus hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega, väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt;
 - b) sotsiaalne pädevus – suutlikkus ennast teostada, toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ning järgida ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme ning erinevate keskkondade reegleid; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel;
 - c) enesemääratluspädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; lahendada iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ning inimsuhetes tekkivaid probleeme;
 - d) õpipädevus – suutlikkus organiseerida õpikeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitud, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid, erinevates kontekstides ning probleeme lahendades; analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust;
 - e) suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista vajalikul määral teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt;
 - f) matemaatikapädevus – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades;
 - g) ettevõtlikkuspädevus – suutlikkus omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades kasutada; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi; seada eesmärged ja neid ellu viia; vastutada tulemuste eest; võtta arukaid riske.
2. Ainepädevused tuuakse välja iga õppeaine juures.
 3. Õpetaja ja kasvataja töökava koostamise ja selle elluviimise kaudu loovad õpetaja ja kasvataja tingimused õppekavas määratud pädevuste saavutamiseks.

3. Ülekooliliste ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtted

1. Ülekoolilised üritused toimuvad vastavalt õppenõukogu poolt kinnitatud ülekooliliste ürituste plaanile.
2. Üritused on koostatud ja korraldatud arvestades õpilaste igakülgset arengut ja kooli üldpädevuste omandamise täiendamiseks.
3. Ülekoolilistest üritustest võtavad reeglina osa kõik kooli õpilased ja pedagoogiline personal.

4. Õpilased võtavad võimalusel osa kõikidest üritustest, mis toimuvad üleriigiliselt erivajadustega laste koolide õpilastele.
5. Kool toetab igakülgset osalemist rahvusvahelistes projektides.

4. Lisaõpe põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi lõpetanutele

1. Ämmuste Kool pakub lisaõpet nii lihtsustatud kui ka toimetuleku õppe õpilastele.
2. Lisaõppe eesmärk on pakkuda täiendavat ettevalmistust ja tuge õppe sujuvaks jätkamiseks või üleminekuks tööturule.
3. Lisaõppele jäämise tingimused ja kord on toodud õppekava lisa 3.

5. Hindamise korraldus

1. Õpitulemuste hindamine on osa õppe- ja kasvatusprotsessist. Hinnatakse nõutavate õpitulemuste saavutatust, teadmiste ja oskuste omandatust. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.
2. Teadmiste ja oskuste hindamisel lähtutakse õpilasele kohaldatava lihtsustatud riikliku õppekavaga ja selle alusel koostatud kooli õppekavaga nõutavatest teadmistest ja oskustest.
3. Õpitulemuste hindamise põhieesmärgid on:
motiveerida õpilasi sihikindlalt õppima;
läbi tagasiside toetada õpilaste arengut;
suunata õpilaste enesehinnangu kujunemist ja olla abiks sotsialiseerumise protsessil;
4. Käitumise ja hoolsuse hindamisel lähtutakse kooli õppekava ja kooli kodukorra nõuetest ning õpilasreeglitest.
Käitumise ja hoolsuse hindamine motiveerib ning suunab õpilast:
järgima üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme;
täitma kooli kodukorranõudeid ja õpilasreegleid;
täitma õpiülesandeid;
täitma koolikohustust.

5.Ämmuste Kooli õpilaste hindamise ja järgmisse klassi üleviimise ning klassikursust kordamajätmise alused, tingimused ja korra kinnitab õppenõukogu. Vt. õppekava lisa 1.

6.Nõuded õpetaja töökavale

1. Töökava on dokument, mille alusel toimub õppetöö õppetunnis. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli ekskursiooni või õppekäiguna.
2. Klassiõpetaja ja aineõpetaja kujundab kooli õppekava alusel välja töökava, mis arvestab klassi omapära ja suundumust, kooli arengusuunda ja eripära, õpilaste vaimseid ja kooli materiaalseid ressursse.
3. Töökava koostamise ja rakendamisega saab klassiõpetaja ja aineõpetaja endale suuremad õigused, aga ka suurema vastutuse õpilaste ja nende vanemate ees. See on koolikultuuri teadvustamise protsess.
4. Klassiõpetaja ja aineõpetaja töökavas täpsustatakse kooli õppekava üldosas ja ainekavas esitatut, arvestades konkreetset õpilaskontingenti, kasutatavat õppekirjandust ja õppematerjale, õpetajatevahelist koostööd ning õppeaasta üldtööplaani.
5. Klassiõpetaja ja aineõpetaja töökavas on õppesisu liigendatud õppeteemade järgi. Näidatud on olulisemad alateemad, käsitletavat põhimõistet, kasutatavad meetodid, õppekirjandus ja muu õppematerjal, oodatavad õpitulemused ja nende kontrollimise/ hindamise aeg ja moodused.
6. Klassiõpetaja ja aineõpetaja töökava õppesisu osas kavandatakse täpselt eesmärgistatud õppeülesanded õpitulemuste saavutamiseks.
7. Klassiõpetaja ja aineõpetaja töökava kinnitamise korra ja tähtsajad kinnitab kooli direktor.

7.Karjäärinõustamine

7.1. Rõhuasetused

Taotletakse, et õpilane:

- 1) teadvustab oma huvisid, võimeid ja oskusi, mis võimaldavad adekvaatse enesehinnangu kujunemist ning konkreetsete karjääriplaanide tegemist;
- 2) arendab oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimiseoskusi;

- 3) arendab soovi ja oskust endale eesmärke seada ja nendeni jõudmiseks süsteemselt tegutseda;
- 4) kujundab soovi ja valmisolekut elukestvaks õppimiseks ja iseseisvaks karjääriotsuste tegemiseks;
- 5) tutvub erinevate ametite/elukutsetega, õppides tundma haridus- ja koolitusvõimalusi, töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kohalikku majanduskeskkonda.

7.2. Kirjeldus

Käsitletakse teemasid, mis kujundavad õpilastes valmisolekut tööjoturul parema rakendatavuse saavutamiseks, iseseisva otsustamisvõime arendamiseks, erinevate elurollide täitmiseks ja elukestvaks õppeks. Karjäärinõustamine võimaldab ühiskonna inimressurssi tööturul paremal viisil rakendada, viies inimeste oskused ja huvid kokku töö- ja õppimisvõimalustega.

Lõimuvalt erinevates õppeainetes käsitletakse kolme olulist teemat:

1. Enesetundmine aitab kujundada enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi. Õpilane õpib ennast tundma. Arenevad suhtlemis- ja õpioskused. Omandatud teadmised ja oskused aitavad ennetada koolist väljalangevust.
 2. Õppimisvõimaluste ja töömaailma tundmine soodustab sobivate valikute tegemist pärast põhikooli lõpetamist. Õpilane oskab märgata muutusi töömaailmas ja väärtustada elukestvat õpet.
 3. Planeerimine ja otsustamine. Õpilasel arenevad planeerimisoskus ja teadlikkus otsuste vastuvõtmisel. Kujuneb oskus kasutada karjääriinfo materjale. Õpilane tunnetab oma vastutust karjääritee kujundamisel ja elus toimetulemisel.
- Karjäärinõustamine keskendub õpilase isiksuse omaduste teadvustamisele ning esmaste karjäärivalikutega seostamisele. Õpilased õpivad hindama elukestva õppe tähtsust: saavad teavet erinevatest edasiõppimisvõimalustest ja oskavad seda kasutada oma plaanide elluviimisel. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamiste võimalustest ning julgustatakse neid kasutama.

7.3. Tegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivateteemadega;
- 2) võimaldatakse õppida üksi ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 3) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppematerjale ja -vahendeid;
- 4) laiendatakse õpikeskkonda: ettevõtted, järgmise taseme õppeasutused, arvutiklass, looduskeskkond, muuseumid, näitused jne;
- 5) võimaldatakse saada ülevaade erinevatest töövaldkondadest, sh vahetult töökeskkondadega tutvuda;
- 6) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh eelistatuna aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, probleemülesannete lahendamine, projektõpe, õpimapi ja uurimistöo koostamine;
- 7) luuakse tingimused õpilaste teadlikke karjäärivalikuid soodustavate hoiakute kujunemiseks;

8) õpitavad teemad seotakse ja ajastatakse aineõpetajatega koostöös inimeseõpetuse, ühiskonnaõpetuse, emakeeleõpetuse jt ainetega ning arenguvestlusega.

7.4. Füüsiline õpikeskkond

Õpilastele on tagatud järgmised tingimused ja vahendite kasutamine:

- 1) erinevad töölehed, küsimustikud;
- 2) karjääriplaneerimisalase kirjanduse kättesaadavus kooli raamatukogus;
- 3) arvutiklassi kasutamine ja arvuti veebist karjääriplaneerimisalase info otsimiseks,
- 4) korraldatavad karjääripäevad ja karjäärinõustaja külastamised,
- 5) klassijuhataja personaalne tugi, erapooletu ja usalduslik nõu vastavalt õpilase vajadustele.

8.Õpilaste ja lastevanemate teavitamine, nõustamine ja õpiabi osutamine

1. Kool tagab õpilasele ning vanematele teabe kättesaadavuse õppe ja kasvatus korralduse kohta ning juhendamise ja nõustamise õppetööd käsitlevates küsimustes. Peamised õppeteemad, vajalikud õppevahendid, hindamise korraldus ja planeeritavad üritused tehakse õpilasele teatavaks õppesaasta algul ja vajadusel ka õppeperioodi jooksul.
2. Õpilaste nõustamise ja õpiabi osutamise eesmärgil töötavad koolis logopeed, terviseedendaja ja meditsiiniõde.
3. Õpiabi ja igakülgse arengu tagamiseks töötab koolis kooli raamatukogu.
4. Õpilaste igakülgse arengu tagamiseks töötavad koolis huviringid.
5. Iga kooli töötaja annab õpilasele vajadusel koheselt abi või kutsub asjakohaselt pädeva inimese.
6. Lastevanemate teavitamine toimub õpilaspäeviku, kirjaliku teate, telefoni või e-maili teel.
7. Igal õppeaastal viivad klassijuhataja ja kasvataja läbi õpilase arenguvestluse, kuhu on kaasatud lapsevanemad, hooldajad ja vajadusel sotsiaaltöötajad õpilase elukohast.
8. Igal õppeaastal viiakse läbi rahuloluküsitlus õpilastele ja lastevanematele.
9. Kõigil lastevanematel on teada kooli, klassijuhataja ja kasvataja kontakttelefoni numbrid.
10. Iga õpilane saab õppetunnis ja õhtusel ülesannete täitmise ajal õpetaja- või kasvatajapoolset õpiabi.
11. Kool teavitab õpilasi ja vanemaid edasiõppimisvõimalustest ning tagab õpilastele karjääriteenuste (karjääriõpe, -info või -nõustamine) kättesaadavuse.

9.Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Ämmuste Kooli õppekava koostamine ja arendamine eeldab õpilaste ja õpetajate, õpetajate ja juhtkonna, kooli hoolekogu, kooli ja lastevanemate, kooli omaniku koostööd riikliku õppekava üldosa mõtestamisel ja ainekavade koostamisel.

Õppekava uuendamise ja täiendamise kord on toodud õppekava lisas 4.

Lihtsustatud õppe õppekava

1.Ämmuste Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldsätted

1.1 Lihtsustatud õppe õppekava koostamisel on lähtutud riiklikust lihtsustatud õppekavast

1.2.Lihtsustatud õppe õppekava koosneb üldosast, ainekavadest ja soovitatava õppekirjanduse ning metoodiliste materjalide loetelust

2.Lihtsustatud õppe õppekava üldosa

2.1.Lihtsustatud õppe õppekava üldosa koosneb:

- 1) õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgid
- 2) õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted
- 3) õppe- ja kasvatustegevuse rõhuasetused ning taotletavad pädevused klassiti
- 4) õppekorraldus
- 5) läbivad teemad

2.1.1. Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgid.

2.1.1.1. Lihtsustatud õppe põhiülesanne on suunata tõhustatud tuge vajava õpilase arengut ja aidata kujuneda isiksusel, kes tuleb eluga toime võimalikult iseseisvalt, teeb võimetekohast tööd, määratleb end oma rahva liikmena ja riigi kodanikuna.

2.1.1.2. Lihtsustatud õppes pööratakse tähelepanu järgmistele rõhuasetustele:

- 1) õpilane peab lugu iseendast, kodust ja perekonnast, suudab majandada ennast ja oma perekonda;
- 2) õpilane armastab kodumaad;
- 3) õpilane teadvustab ennast ja kaasinimesi ning nende erinevusi, oma ja teiste rahvaste kultuurilisi erinevusi;
- 4) õpilane tunneb ja järgib võimetekohaselt õigusnorme ja demokraatia põhimõtteid;
- 5) õpilane hoidub eetiliselt valedest ahvatlustest ja ettepanekutest;
- 6) õpilane tunneb terveid eluviise ning püüab neid järgida;
- 7) õpilane teab loodushoiu peamisi seisukohti ja püüab tegutseda keskkonda säästes;
- 8) õpilane eesmärgistab, kavandab ja hindab oma igapäevast tegevust;
- 9) õpilane oskab tuttavates situatsioonides valida, nõu küsida, otsustada ja vastutust kanda;
- 10) õpilane on valmis koostööks;
- 11) õpilane osaleb võimetele vastavas täiendusõppes;
- 12) õpilane mõistab lihtsat teavet, oskab teavet hankida (sh Internetist);
- 13) õpilane valdab järgmisi oskusi: vaatlemine, kuulamine ja kõne mõistmine, kõnelemine; lugemine, kirjutamine, arvutamine;
- 14) õpilane mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab tööaja jooksul alluda töödistsipliinile, on valmis endale otsima sobivat tööd;
- 15) õpilane omab kujutlust maailmast kui tervikust.

2.1.2 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.

Lihtsustatud õppes lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

2.1. 2.1. Igaihel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul arvestatakse õpilaste võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi.

2.2. 2.2. Lihtsustatud õppes peetakse oluliseks humanistlikke seisukohti, tähelepanu pööratakse sallivusele erinevuste suhtes, kaaslaste erivajaduste mõistmisele; oma võimaluste ja piirangute teadvustamisele.

2.2.2.3. Toetatakse iga õpilase arengut: lapse arengupuute ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka

kõrgendatud nõuded õpitulemustele. Sellisel juhul kohaldatakse eeldatavate õpitulemustena õpilasele koostatud individuaalses õppekavas sätestatud õpitulemusi.

2.2.2.4. Lihtsustatud õppe õppesisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele: õpilased omandaksid igapäevases elus toimetulekuks vajalikud teadmised ja oskused, väärtushinnangud ja toimimisviisid. Lihtsustatud õppe väljundiks on praktilist tööd väärtustav ja kutseõppeks valmis olev ühiskonna liige. Õpetamine, kasvatamine ja arengu toetamine toimub valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu. Reegleid ja teooriaid käsitletakse minimaalselt, nende ülesandeks on üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatud. Praktilised oskused konkretiseeritakse õpitulemustes. Praktiliste oskuste omandamisel toetatakse emakeeles (suhtlemine, teabe hankimine), matemaatikas jt ainetes omandatud teadmiste ja oskustele. Seosed eri ainevaldkondade vahel kujunevad üldõppe või selle elementide rakendamise, õpetust läbivate teemade, õppeülesannete, -meetodite ja -viiside abil.

2.2.2.5. Lihtsustatud õppes suunatakse õpilast omandama sotsiaalseid kogemusi: täitma ülesandeid koostöös, eeskuju järgi, näidise põhjal ning sõnalise selgituse alusel. Tegevus toetub õpilase psüühilisele arengule, jõukohasusele, konkreetsusele ja ja arusaadavusele eesmärkide seadmisel ning edusammudele hinnangu andmisele. Oluline on õpetaja ja õpilaste emotsionaalne kontakt ühistegevuses, õppe jõukohasus, heatahtlik ja toetav miljöö. Õpioskuste kujunemist soodustavad õpetaja ja lastevanemate sagedased kontaktid (ühised nõudmised, samalaadne abi).

2.2.2.6. Õppekava rakendamisel ja õpetaja ning kasvataja töökava koostamisel arvestatakse konkreetse klassi õpilastega. Tehakse koostööd eripedagoogiga, aineõpetajatega, lapsevanematega, valla või linna esindajatega, vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli.

3. Õppe- ja kasvatustegevuserõhuasetused ja taotletavad üldpädevused

3.1. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 1.–2. klassis

3.1.1. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, mõtlemine on kaemuslik-praktiline, areneb kaemuslik-kujundilise mõtlemise suunas, tegevusega kaasnev kõne on vähene. Õppetöös on eelistatud üldõpetuslik tööviis või üld- ja aineõpetuse kombineeritud variant. Soovitav on õppimine praktilise tegevuse ja didaktilise mängu kaudu. Õppematerjal esitatakse õpilastele jõukohases mahus, õpilaste tegevust verbaliseerib valdavalt pedagoog.

3.1.2. Õpetuse põhitaotluseks on õpilase rolli mõistmine ja vastavate alusoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil: kuulamine, vaatlemine, matkimine, tegutsemine näidise järgi, võrdlemine, rühmitamine, adekvaatne reageerimine korraldustele, osalemine dialoogis, produktiivse tegevuse tulemusele orienteerumine, tegevusse lülitumine ning ühelt tegevuselt teisele

ümberlülitumine, oma välimuse ja õppevahendite korrashoid, omandatud praktilise tegevuse (toimingute) struktuuri ettekujutamine. Õpilased omandavad elementaarse lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuse.

3.1.3. Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel (MINA ise) ning MINA – MEIE suhetel: kontakt ja koostegvus täiskasvanuga (pedagoogiga), koostegvus klassikaaslastega, osalemine õpitud süžee mängudes ja dramatiseeringutes.

3.1.4. Õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad. Seetõttu varieeritakse vastavalt õpilaste individuaalsetele iseärasustele õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega.

3.1.5. Väärtuskasvatases kasutatakse ülesandeid, kus on vaja hinnata käitumisakte põhimõttel ÕIGE – VALE, motiivi TAHAN kõrval õpitakse lähtuma ka motiivist ON VAJA.

3.1.6. Õpetaja olulisim ülesanne on toetada õpilase eneseusku ja käitumist õpilase rollis.

3.2. Taotletavad üldpädevused 1.–2. klassis

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb end oma pere liikmena, oma klassi ja kooli õpilasena;
- 2) eristab oma-võõrast-ühist;
- 3) hoiab korras oma koolitarbed ja välimuse, hoiab puhtust;
- 4) märkab ilu;
- 5) kuulab ja vastab küsimustele;
- 6) kontakteerub ühistegevuses teiste inimestega, palub abi ja osutab ise abi kaaslastele;
- 7) osaleb klassi ühistegevuses (sh õpitud süžee mängudes);
- 8) käitub tuttavas situatsioonis viisakalt;
- 9) hindab käitumisakte *õige/vale-*, *meeldib / ei meeldi-* tasandil;
- 10) oskab looduses käituda õpitu ulatuses ning hinnata oma ja teiste käitumist looduses *õige/valepõhimõttel*;
- 11) täidab ülesanded koostegvuses, eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi;
- 12) selgitab mõisteid *ööpäev* ja *aastaajad*;
- 13) leiab paberilehelt ja raamatu leheküljelt vajaliku teabe (suunamisel);
- 14) vaatleb esemeid ja märkab nende erinevusi;
- 15) eristab objekte ja nende kujutisi kuju, suuruse ja värvuse järgi; tajub ruumisuhteid esemete ja kujutiste ning nende osade vahel;

- 16) võrdleb ja rühmitab esemeid ja kujutisi erinevate tajutavate tunnuste alusel;
- 17) viib kokku eseme või kujutluse ja keelelise väljendi, tunneb tuttavaid esemeid kirjelduse järgi;
- 18) väljendab ennast 3–4-sõnaliste lihtlausetega;
- 19) kujutab ette ja modelleerib lühitekstis kirjeldatud situatsiooni;
- 20) loeb jõukohast õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa;
- 21) arvutab 20 piires.

3.3. Õppe- ja kasvatuses rõhuasetused 3.–5. klassis

3.3.1. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on mälu, hakkab kujunema sisekõne, areneb elementaarne verbaalne mõtlemine. Sisekõne kujunemine võimaldab arendada õpitegevuse kavandamist-reguleerimist: orienteerumine ülesandes, planeerimine, algoritmide valik ja kasutamine, enesekontroll. Õpioskuste seisukohalt on oluline õppeülesannete teadvustamine, st oma tegevuse refleksioon.

3.3.2. Põhitaotluseks on kujundada õpilase roll ja õpioskused, häälestada õpilast suhtuma õppimisse positiivselt.

3.3.3. Õppekavateraviku kujundamise aluseks on suhted MINA/MEIE/KODUKOHT (paikkond).

3.3.4. Lugemine, kirjutamine, arvutamine, orienteerumine tekstis ja tekstilooles, vaatlus- ning võrdlusoskus jne omandatakse tasemel, mis võimaldab neid hiljem kasutada ainealaste teadmiste ning tööoskuste omandamiseks.

3.3.5. Väärtuskasvatases on esikohal käitumisaktide teadvustamine ja nende hindamine moraalinormidele vastavuse aspektist. Eesmärk on viisakas ja reeglitekohane käitumine tuttavates situatsioonides.

3.3.6. Oluline on kujundada ja toetada õpilase rolli ning valmistada õpilasi ette uute õppeainete (sh töö- ja tehnoloogia õpetuse) õppimiseks alates 6. klassist.

3.4. Taotletavad üldpädevused 3.–5. klassis

5. klassi lõpuks õpilane:

- 1) osaleb jõukohaselt ühistegevuses, abistab kaaslast;
- 2) alustab ja jätkab dialoogi;
- 3) käitub koolis ja avalikes kohtades viisakalt, tunneb ja järgib lihtsamaid kombeid;

- 4) arvestab teadaolevaid motiive ja tingimusi käitumisaktide hindamisel, väljendab käitumisaktis ilmnenu iseloomuomadusi;
- 5) kirjeldab oma käitumist konfliktsituatsioonis;
- 6) hoidub kaaslast kahjustavast käitumisest;
- 7) väljendab ennast arusaadavalt (sh lühitekstide abil);
- 8) mõistab omandisuhteid OMA – VÕÕRAS – ÜHINE-tasandil ja käitub vastavalt;
- 9) eristab fantaasiat ja reaalsust;
- 10) hoiab puhtust ja korda kodus ning koolis, hoidub loodust kahjustavast käitumisest;
- 11) täidab ülesandeid eeskuju, näidise ja õpitud oskuse piirides verbaalse korralduse (sh kirjaliku instruksiooni) järgi;
- 12) õpib üksi, klassis ning kodus, osaleb ühistöös;
- 13) kasutab tuttavaid abivahendeid õpiülesannete täitmisel (sh lihtsaid skeeme ja sümboleid);
- 14) kirjeldab oma tegevust nii tegevuse ajal kui ka tagantjärele;
- 15) kasutab õpitud enesekontrollivõtteid (resultaadi kontroll, operatsioonaalne kontroll);
- 16) mõistab ruumi ja aja suhteid, väljendab neid kõnes;
- 17) vaatleb sihipäraselt, võrdleb ning rühmitab objekte ja nähtusi, kui rühmitusalus on antud;
- 18) eristab tuttavates situatsioonides ja oma tegevuses põhjust, tagajärge ja eesmärki;
- 19) loeb jõukohast õppeteksti ladusalt, tõlgendab õpitud teksti oma sõnadega, kujutab kirjeldatud objekte ja situatsioone ette;
- 20) vormistab oma õpiülesanded nõuetekohaselt.

3.5. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 6.–7. klassis

3.5.1. Laste juhtivaks tunnetusprotsessiks on endiselt mälu. Verbaalse mõtlemise areng võimaldab mõista lihtsamaid teooriaid, süstematiseerida praktilisi ja vaimseid kujutlusi.

3.5.2. Põhitaotlus on elementaarse teoreetilise mõtteviisi ja tööharjumuste kujundamine, rollisuhtlemise teadvustamine.

3.5.3. Õppekavateraviku kujundamise aluseks on MINA/MEIE/KODUKOHT-suhted EESTIGA.

3.5.4. Õpilased omandavad ladusa lugemisoskuse ning koostavad kirjalikke lühitekste, mida kasutatakse omandatud teadmiste ja oskuste kinnistamiseks ning süstematiseerimiseks ja õpetaja suunamisel uute teadmiste omandamiseks. Oluliselt tõuseb töö- ja tehnoloogia õpetuse osakaal, mis soodustab oma

tegevuse struktuuri teadvustamist, praktiliste baasoskuste omandamist ja kestva töö harjumuste kujunemist.

3.5.5. Väärtuskasvatases on olulisel kohal suhtlusprobleemide lahendamine ning viisakas ja reeglitekohane käitumine erinevates situatsioonides.

3.5.6. Õpetaja olulisim ülesanne on õpilase rolli toetamine lastel ning uute praktilise ja vaimse töö oskuste kujundamine. Tähelepanu vajab teemade ja töövõtete integreerimine eri õppeainetes.

3.6. Taotletavad üldpädevused 6.–7. klassis

7. klassi lõpuks õpilane:

- 1) lahendab konflikte rahumeelselt;
- 2) selgitab rahulikult oma seisukohta kaaslastele;
- 3) täidab ühistegevuses erinevaid ülesandeid, käitub vastavalt rollile;
- 4) käitub viisakalt, tunneb kombeid;
- 5) tegutseb vastavalt päevakavale;
- 6) tunneb tervisliku eluviisi põhitõdesid ja järgib neid;
- 7) hindab objektiivselt kaaslaste käitumist, saab aru iseloomude ja võimete erinevustest;
- 8) kirjeldab oma käitumist, hindab seda ja vajaduse korral korrigeerib;
- 9) mõistab töö vajalikkust;
- 10) kasutab õpioskusi ja tuttavaid abivahendeid;
- 11) oskab märgata oma õpiraskusi, küsib raskuste puhul abi ja kasutab seda;
- 12) täidab õpitud erialal tööülesandeid, kasutab juhendaja abi;
- 13) valdab omandatud õpitoimingute struktuuri: formuleerib ülesande, kavandab tegevuse, täidab ülesande, kontrollib ja hindab tulemust;
- 14) teeb vaatluse põhjal järeldusi;
- 15) kirjeldab oma praktilist ja vaimset tegevust;
- 16) loeb ladusalt, hangib informatsiooni oma teadmistele vastavast tekstist;
- 17) loeb lihtsat plaani, kaarti, tabelit;
- 18) teab inimtegevuse mõju loodusele, hoidub loodust kahjustamast;
- 19) valdab emakeele praktilist grammatikat, st mõistab ja kasutab süntaktilisi konstruktsioone nende tähendust arvestades.

3.7. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 8.–9. klassis

3.7.1. Juhtivaks tunnetusprotsessiks on mälu, kuid verbaalse mõtlemise osakaal tõuseb. Uute teadmiste omandamisel suureneb funktsionaalse lugemise osatähtsus, õpilased omandavad oskuse teha märkmeid ja neid kasutada, täita ülesandeid suuliste ja kirjalike juhendite järgi.

3.7.2. Õpetuse põhitaotlus on õpilase sotsialiseerumine ühiskonnas: valmisolek eluks perekonnas, osalemiseks tööturul, jõukohaseks kutse- ja täiendusõppeks.

3.7.3. Õppekavaterviku kujundamise aluseks on MINA/MEIE/EESTI-suhted MAAILMAGA.

3.7.4. Väärtuskasvatases on esikohal demokraatia põhimõtteid (tolerantsust) toetava kodaniku kasvatamine, kes oskab ja tahab käituda sotsiaalsetele normidele vastavalt, püüab lahendada konfliktsituatsioone kokkulepete teel.

3.7.5. Õpetaja ülesanne on toetada õpilaste sotsialiseerumist ja toimetulekuoskuste kujunemist (kodus, tööturul, ühiskonnas), soodustada teabe iseseisva hankimise ja kasutamise oskuse kujunemist, mõjutada väärtushinnanguid.

3.8. Taotletavad üldpädevused 8.–9. klassis

Põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) suhtleb vastavalt olukorrale, arvestab partneriga;
- 2) esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus ja arvestab teistega;
- 3) järgib ühiselu reegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli;
- 4) lahendab lihtsamad eriolukorrad, astub vastu ebasoovitavatele ahvatlustele ning eetiliselt või õiguslikult valedetele ettepanekutele;
- 5) tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna;
- 6) hindab õigesti oma võimeid ning kujutab ette oma toimetulekut elus (sh tööturul);
- 7) teab nimetada oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab seista oma õiguste eest, lahendab konflikte seadusi ning moraalinorme arvestades;
- 8) arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi, peab kinni kokkulepetest (sh perekonnas), tunneb vastutust oma tegude eest;
- 9) loeb, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel;

- 10) eristab vahendeid tarbekeemias ja füüsikas;
- 11) kasutab jõukohaseid teabevahendeid, teeb märkmeid (konspekteerib), koostab tarbekirja;
- 12) täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas;
- 13) teab kutseõppe ja täiendusõppe võimalusi;
- 14) mõistab igapäevaelus ilmnevaid inimese ja keskkonna seoseid;
- 15) mõistab ülesannete õige tõlgendamise ning enesekontrolli tähtsust, kasutab omandatud töövõtteid;
- 16) väärtustab praktilist tööd ja on omandanud valmisoleku kutseõppeks.

4. Õppekorraldus

4.1. Õppe ja kasvatuse korraldus määratakse lähtudes riiklikus õppekavas esitatud nõuetest ja ülesannetest.

4.2. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava

Individuaalse õppekava koostamise tingimused ja kord vt õppekava lisa 9.2

4.4. Õppe ja kasvatuse ajakasutus määratakse tunniplaaniga, kooli üldtööplaaniga, õpetaja töökavaga ja kasvatusrühma töökavaga arvestades nõudeid õppeaasta pikkusele ja õpilase suurima nädalakoormuse piiranguid.

4.5. Tunnijaotusplaani on järgmine:

Klassid	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Õppeained									
Eesti keel	7	9	8	8	7	6	6	6	6
Võõrkeel					2	2	2	2	2
Matemaatika	5	5	5	5	5	5	4	5	5
Ajalugu						1	2	2	1
Loodusõpetus	1	1	2	2	2	4	4	4	4
Inimeseõpetus	1	1	1	2	2	2	2	2	1
Muusikaõpetus	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kunstiõpetus	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tööõpetus	2	2	2	2	4	4	4	5	7
Kehaline kasvatus	2	3	3	2	2	2	2	2	2
Praktiline eluõpetus			1	1	2	2	2	2	2
Emakeel/lugemistehnika			1	1					
Kohustuslik koormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32

4.6. Võõrkeelena õpetatakse ühte keelt, mille valib õpilane koos lapsevanemaga ja kinnitab kooli õppenõukogu. Valikus on saksa keel ja inglise keel.

4.7. Õppenõukogu otsusel ja hoolekogu nõusolekul võib õpilastele fikseeritud ajaks kohaldada punktis 4.6 toodud tunnijaotusplaani erinevat tunnijaotusplaani (sealhulgas liita ja ümber kujundada õppeaineid), kui see arvestab õpilaste igakülgset arengut ja kooli ressursside otstarbekat kasutamist. Sealjuures tuleb tagada õpilastele õpitulemuste saavutamised järgmiselt:

- 1) 1.–2. klassi õpitulemused hiljemalt 2. klassi lõpuks;
- 2) 3.–5. klassi õpitulemused hiljemalt 5. klassi lõpuks;
- 3) 6.–7. klassi õpitulemused 7. klassi lõpuks;
- 4) 8.–9. klassi õpitulemused põhikooli lõpuks

4.8. Töö- ja tehnoloogia õpetuse suundadeks on tüdrukutel käsitöö ja kodundus ning poistel puutöö ja metallitöö. Valikaineks on 3. ja 4. klassis üks lisatund emakeelt/lugemistehnikat, mille tingis vajadus suurendada õpilaste sõnavara ja teksti mõistmist. Alates 5. klassist on

valikaineaks praktiline eluõpetus kahe nädalatunni ulatuses, mille tingis vajadus anda õpilastele teoreetiliste teadmiste kõrval oluliselt suures mahus ka praktilisi oskusi igapäevaelus toimetulekuks.

4.9. Kehalise kasvatus tunde korraldatakse võimalusel alates 4. klassist poistele ja tüdrukutele eraldi.

5.Hindamine

Lihtsustatud õppes lähtutakse hindamisel kooli hindamisjuhendist. Vt. Ämmuste Kooli õppekava **Lisa 1**.

6.Läbivad teemad

Teema	I kooliaste 1.-2. klass	II kooliaste 3.- 5.klass	III kooliaste 6.-7. klass	IV kooliaste 8.-9.klass
Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine	positiivse hoiaku kujundamine õppimisse, esmaste õpioskuste omandamise toetamine, enese ja lähiümbruse töömaailma tundmaõppimine õpilase erinevate tegevusalade ja ametite tutvustamine	õpilase sotsiaalsete ja toimetulekuoskuste kujundamine, oma huvide ja võimete tundmaõppimine ning arendamine, empaatiavõime ning suhtlemis- ja enesekontrollioskuste kujundamine	erinevate elukutsete ja tööde tutvustamine ning nende seosed inimeste individuaalsete eelduste ja huvidega	oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele mõtlemine ning eelduste ja võimaluste kindlakstegemine, et oma soove ellu viia, kriitiline suhtumine valikutesse, erinevatest tööharjutamise ja edasiõppimisvõimalustest teavitamine, kutsenõustamine
Keskkond ja jätkusuutlik areng	keskkonnataju kujundamine, tähelepanu pööramine kodu- ja	säästva suhtumise arendamine ümbritsevasse ja elukeskkonna väärtustamine, õpitakse	kujundada arusaama loodusest kui terviküsteemist,	keskkonnaprobleemide mõistmine nii kodukoha,

ÄMMUSTE KOOLI ÕPPEKAVA

	kooliümbruse keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik praktiliselt ära hoida ja lahendada.	teadvustama end tarbijana ning toimima keskkonda hoidvalt.	looduskeskkonna haprusest ning inimese sõltuvusest loodusvaradest ja -ressurssidest	ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, isiklike keskkonnaalaste seisukohte kujundamine ja keskkonnaprobleemidele lahenduste pakkumine; loodussäästlik käitumine ja tarbimisvalikute muutmine
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	koostöö ja ühiste otsuste tegemise kogemuste saamine, õpilaste vabatahtlikes tegevustes osalemine	iseseisev tegutsemine ühise eesmärgi nimel, sellega kaasneva vastutuse ja kohustuste võtmine	koostegevuse tähtsustamine, loovuse ja ettevõtlikkuse hindamine	kodanikualgatuse ning vabatahtlikuna tegutsemise mõistmine, motiveerimine ja julgustamine
Kultuuriline identiteet	Oma kultuurile omase tundmaõppimine ja huvi äratamine teiste kultuuride vastu	positiivsete hoiakute kujundamine erinevate kultuuride ja inimeste suhtes ning eelarvamusliku suhtumise kujunemise vältimine, erisuste hindamine ja arvestamine	pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi erinevatest kultuuridest	elamuste saamine erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest, sealhulgas võimalust kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja läbiviimises.
Teabekeskond	Õpilasele suunatud teabe mõistmine, olulise ja ebaolulise tajumine	Kommunikatsioonivahendite tundmaõppimine, avaliku ja isikliku teabe eristamine ja sobiliku suhtlusstiili valimine	Meedia rolli mõistmine tavaelus, meediavahendite kasutamine teabe hankimisel, enese ja oma privaatsuse kaitsmise vajalikkus	Meediaga seotud probleemide vältimine, kriitiline teabe hindamine, iseseisev teabe otsimine internetist
Tehnoloogia ja innovatsioon	Arvuti kasutamine mängimiseks, mudelite ja makettide valmistamine loovtöodes	Arvuti kasutamine erinevate teemade omandamises,	Arvuti kasutamine ainetundides	Arvuti kasutamine ainetundides ja iseseisval õppimisel

Tervis ja ohutus	Ohu olemuse ja ohu tekkimise võimaluste tajumine, tervisliku ja ohutu käitumise mallide loomine	Õigete väärtushinnangute kujundamine, levinumate riskikäitumiste ärahoidmine	tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamine ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamine	tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamine ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamine, valede käitumismallide hukkamõistmine ja vastutuse tajumine
Väärtused ja kõlblus	iseenda tundmaõppimine, heade kommete, õigluse, aususe, hoolivuse, sallivuse omandamine, inimväärikuse, lugupidamise enda ja teiste vastu tähtsustamine viisakusreeglite omandamine	kõlbeliste normide mõtestamine ning sallivuse ja lugupidamise kujundamine erinevate inimeste vastu õigete käitumisreeglite omandamine	Erinevate arusaamade, religioonide ja maailmavaadete tutvustamine, nendesse salliv ja lugupidav suhtumine õigete käitumisreeglite kinnistamine	väärtuste ja kõlbelisuse üle arutlemine, erinevate seisukohtade võrdlemine ja põhjendamine, taktitundeline, avatud ja lugupidav suhtumine erinevatesse arusaamadesse

7.Ainekavad

Eesti keel

I EESTI KEELE AINEKAVA 1.-2.KLASSILE

1. Eesti keele õpe rõhuasetused 1.-2. klassis

Eesti keele õpe lihtsustatud õppekava (edaspidi LÕK) alusel 1.-2. klassis jaguneb I klassis aabitsaeelseks ja aabitsaperioodiks. Kuna kogu esimene õppeaasta töötatakse aabitsaga, siis erinevalt tavaõppest aabitsajärgne periood 1.klassis puudub.

Õppimise eelduseks on lapse suutlikkus tunnetada ennast õpilasena, vastu võtta ja sooritada õpiülesandeid: käitumine õpilasena tunnis ja vahetunnis, tegutsemine kõrvuti ja koos, adekvaatne reageerimine konkreetsetele korraldustele osatoimingute kaupa. Õppimise eelduseks on ka õppevahendite eristamine, paigutamine koolipingile ja kotti õppevahendite hooldamine.

- Tunnetustegevus ja kõne. Lihtsustatud õpet vajava lapse tunnetustegevus toetub esimesel kooliastmel valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele, mis on osaliselt võrreldav eakohaselt arenenud lapse tegevusega neljandal-viiendal eluaastal. Tunnetuslik aktiivsus on madalam, kujutluste ja keeleüksuste vaheline seos ebatäpne võiosaliselt puudu. Tegevusega kaasnev privaatkõne on kasin või ei ilmne üldse.
- Kooliikka jõudes kasutab laps oma kõnes baassõnavara (tajatud/märgatud esemete ja tegevuste sõnastamine) ja piiratud hulgal vabade laienditeta lihtlaused. Kõnest arusaamine sõltub situatsiooni mõistmisest. Baassõnavaraga võrreldes konkreetsema või üldisema tähendusega sõnu ning nende grammatilisi seoseid lauses laps valdavalt ei mõista. Lihtsustatud õpet vajav laps suudab esimesel kooliastmel töömälus hoida kolme-või neljasõnalist lausungit.
- Kõne alaarengust ja tegevusele kaasneva kõne puudulikkusest tuleneb vajadus õpetajal reguleerida laste õppetegevust koostöös ja eeskuju järgi ning kommenteerida lapse tegevust, rakendada koos-ja järelkõnet.
- 1.-2.klassi õpilastele on iseloomulikud impulsiivsed äärmuslikud negatiivsed, harvem positiivsed emotsioonid ja ebastabiilsed tunded.

Väiksemal osal lastest ilmneb emotsioonide inertsus. Esialgu ei kontrolli õpilased oma emotsioone, mis väljendavad reaktsiooni keskkonnale ning oma primitiivsetele tarvetele. Ka enesehinnang on otseses seoses õpetaja, vanemate ja kaaslaste suhtumisega.

- Tundevalla kujunemine ennetab kognitiivset arengut. Lapsel ilmnevad soovid rahuliku ja sõbraliku keskkonna ja positiivse suhtumise, sh füüsilise kontakti järele.
- Õpilaste passiivsus, kognitiivsete protsesside, kõne ning tundevalla arenematus tingib vajaduse mõjutada õpiülesannetega eelkõige esimese ajuploki (ajutüvi, koorealused moodustised) ning parema poolkera koore aktiivsust ja talitluslikku arengut. Eelistatud on 1.-2. klassis praktiline või materialiseeritud tegevus ning tajuprotsesside suunamine; protsess ja tulemus seostatakse kõnega.
- Õpitakse kõnet kuulama, tajutavaid objekte ja nähtusi jälgima, vaatlama ja võrdlema ning erisuguste tunnuste alusel rühmitama; mõistma ja täitma suulisi korraldusi; osalema dialoogis; orienteeruma tahvlil, raamatus ja vihikus. Oskustest on peamised tuumlauset (baaslauset) ja laiendatud lihtlauset mõistmine, koostamine ja kasutamine, lugemine ja kirjutamine.
- Peamised õppeviisid on praktiline harjutamine ja didaktiline mäng. Kujundatakse oskused tegutseda koos õpetajaga, matkides ning eeskuju

järgi, orienteeruda oma kehas ning lähimas aegruumis. Omandatud toiminguid ajendatakse ja kinnistatakse verbaalsete repliikidega. Tegevuse verbaalne kommenteerimine, kokkuvõtete tegemine ning lühitekstide interpreteerimine on valdavalt õpetaja pädevuses.

- Õpilasi ärgitatakse õpetaja ütlust kordama (kooris ja/või individuaalselt) ning lõpetama. Õpilase ütlusi on soovitatav parafraseerida, konkretiseerida sõnakasutust, varieerida sõnastust.
- Vaimsete ülesannete täitmisel toetatakse näitvahenditele, õpitavad toimingud materialiseeritakse, kasutatakse lihtsaid skeeme, sümboleid, graafilisi orientiire, mille kasutamise vajadus tuleneb töömälu piiratud mahust ja kõne reguleeriva funktsiooni arenemastusest.
- Motivatsioon. Motivatsiooni kujundamiseks antakse õpilastele nii õpitegevuses osalemise kui ka tulemuste puhul võimalikult sageli konkreetseid positiivseid hinnanguid. Positiivsele hinnangule võiks kaasneda konkreetne soovitus midagi paremini teha. Korraldused antakse osatoimingute kaupa, arvestatakse õpilaste kõnemõistmise taset. Õpilaste ajutegevuse aktiveerimiseks kasutatakse võimalikult sageli sensomotoorseid ülesandeid. Õppeülesannete esitamisel rõhutatakse selle konkreetset eesmärki (... *kirjutada tuleb õigesti, valida õige täht*).

2. Eesti keeleainekava teemade ja allteemade jaotus 1.-2.klassis

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Taotletavad õpitulemused

1.klassi lõpuks õpilane:	2.klassi lõpuks õpilane:
☐ suudab väljendada oma mõtet vähemalt tuumlausega	☐ kõneleb õpetaja suunamisel oma tegevusest (3–4 lausega); ☐ iseloomustab õpetaja suunamisel objekti 2–3 tajutava tunnuse alusel;
☐ kasutab elementaarseid viisakusväljendeid;	☐ korduvates situatsioonides kasutab viisakusväljendeid;
☐ vastab dialoogi repliigile; ☐ alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks;	☐ oskab alustada ja jätkata dialoogi oma kogemusele vastavas situatsioonis;

Õppesisu

1.klass	2.klass
Kuulamine ja jälgimine	Kuulamine ja jälgimine
<p>Tähelepanu suunatud keskendamise, lühikeste ja lihtsate korralduste mõistmine ja täitmine.</p> <p>Laste kogemusi kajastava lühikese ja lihtsa jutu kuulamine (jutustus, ettelugemine), seletuste lisamine.</p> <p>Lausungite (3–5 sõna) kordamine.</p> <p>2–4 realiste salmide õppimine kuulamise järgi.</p> <p>Õpetaja ja kaaslaste tegevuse jälgimine.</p>	<p>Tähelepanu keskendamine ja säilitamine töövõtte ajal.</p> <p>Ülesande täitmine koostegevuses.</p> <p>Suuliste 2–3-osaliste lihtsate korralduste täitmine, vajadusel osatoimingute kaupa.</p> <p>Tuttavate õpiülesannete täitmine suulise instruksiooni järgi.</p> <p>Üldistatud korralduste täitmine tuttavas situatsioonis.</p> <p>Adekvaatne reageerimine hinnangule.</p> <p>Lugemise või jutustamise kuulamine, kaaslaste vastuste ja lugemise jälgimine õpetaja suunamisel.</p> <p>Intonatsiooni põhimallide märkamise, seostamine vastavate näoilmete ja kehakeelega.</p>
Suhtlemine	Suhtlemine.
<p>Emotsionaalse kontakti loomine ja säilitamine. Vastamine dialoogi repliigile (küsimus või korraldus), dialoogi jätkamine ja alustamine tuttavas situatsioonis.</p> <p>Viisakusväljendite kasutamine, oma soovide ja vajaduste väljendamine.</p> <p>Suhtlemine koostegevuses, sh mitteverbaalsete vahendite (žestid, osutamine) kasutamine. Eneseväljendus liikumis- ja laulumängudes. Hääletoonid ja näoilmed (<i>rõõmus, kuri ...</i>). Hääle- ja intonatsiooniharjutused õpetaja eeskuju järgi.</p>	<p>Kõnesoovi kujundamine.</p> <p>Väit-, küsi- ja käsklause kasutamine vastavalsituatsioonile.</p> <p>Hääletugevuse muutmine (3–4 tugevusastet), loogilise rõhu ja lauselõpu intonatsioonikasutamine.</p> <p>Küsimusele vastamine lühidalt (ühe või mitme sõnaga) ja hargnenud lausungiga.</p> <p>Oma tegevusest ja muljetest kõnelemine (3–4 lausungit).</p> <p>Viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine koostegevuses, dialoogi alustamine ja jätkamine (vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga).</p> <p>Suulise <i>mina</i>-vormis jutukese (3–5 lauset) koostamine oma tegevuse, kooli, klassi, perekonna kohta.</p> <p>Ase- ja mäarsõnade asendamine täistähenduslike sõnadega esmasel viitamisel, ase- ja mäarsõnade kasutamine korduval viitamisel (<i>mängu ajal -siis, õues -seal</i>).</p>
Tunnetustegevuse arendamine	Tunnetustegevuse arendamine
Tajude ja kujutluste arendamine ning süstematiseerimine: objektide osad ja	Tajude ja kujutluste arendamine ja laiendamine ning

<p>tajutavad tunnused, tegevusakti subjektid ja objektid ning osatoimingud.</p>	<p>süsteemiseerimine: objektide osad ja tajutavad tunnused, tegevusakti</p>
<p>Nägemis-ja ruumitaju</p>	<p>Nägemis-ja ruumitaju.</p>
<p>Silmaliigutuste suunamine, silma-ja käeliigutuste seostamine. Esemete ja esemepiltide äratundmine; esemete ja piltide sobitamine ning rühmitamine erinevate tunnuste alusel: suurus, värvus, kuju, detailide paigutus. Rühm ja allrühmad: rühmitamine, nimetamine. Allrühma-ja rühmanimetuste tundmine ja kasutamine õpitud teemade ulatuses (koolitarbed, riietusesemed, mööbel, toidunõud, mänguasjad). Kujundite äratundmine (<i>kolmnurk, nelinurk, ring</i>). Kujundite järjestamine matkimise, näidise ja sõnalise korralduse järgi. Põhivärvuste eristamine ja pinna katmine. Orienteerumine oma kehas ja lähiruumis (<i>all-üleval, keskel, ees-taga, vasakul-paremal</i>), sh paberilehel, tahvlil, raamatus ja vihikus (vajadusel märgistatakse õpilase vasak või parem käsi). Ruumisuhete ja vastavate sõnade (<i>suur-väike, suurem-väiksem, ülal-all, ees-taga, vasakul-paremal, alguses-lõpus-keskel, esimene-viimane</i>) mõistmine. Esemete paigutus ruumis üksteise suhtes, kujundite paigutus tahvlil ja paberilehel. Kujundite eristamine kuju, suuruse, detailide ja nende paigutuse järgi, suunatud võrdlemine, erisuste ja sarnasuste märkamine, rühmitamine, konstrueerimine. Õpiülesanded täidetakse matkimise teel, näidise ja suulise korralduse järgi lähtuvalt oskuse omandamise tasemest.</p>	<p>Objektide ja esemepiltide äratundmine, analüüsimine, võrdlemine, rühmitamine ja kirjeldamine õpetaja küsimuste, korralduste ning osutamise järgi (tajutavad tunnused: <i>kuju, suurus, värvus</i> jne). Ruumisuhete suhtelisuse mõistmine, sh kahe koordinaadi arvestamine arvestamine Situatsiooni modelleerimine aplikatsioonidega. Grafeemi variantide tundmine.</p>
<p>Ajakujutlused</p>	<p>Ajakujutlused</p>
<p>Samaaegsete ja eelnenud (järgnevate) sündmuste ning toimingute eristamine, vastavate keelendite mõistmine ja kasutamine: <i>samal ajal, praegu, nüüd, enne, pärast, eile, täna, homme</i>. Ööpäeva osade, nädalapäevade, aastaegade järjestuses orienteerumine õpetaja poolt suunatult, vastavate nimetuste tundmine</p>	<p>Orienteerumine ajaühikute järjestuses (<i>enne-pärast</i>), nimetuste tundmine: <i>aasta ja aastaajad, kuud, nädal ja nädalapäevad, ööpäev ja selle osad, tund</i>. Orienteerumine tegevussituatsioonis: <i>samal ajal, praegu, enne, pärast</i>.</p>

	Kellaaeg: täistund, kellaaja sõnastamine.
Kuulmistaju	Kuulmistaju
<p>Helide ja mürade tajumine, nende suuna määramine, jäljendamine, eristamine kõnest.</p> <p>Sõnade ja häälikute eristamine, nende järjekorra taastamine (2–4 üksust) hääldamisele ja häälimisele toetudes; häälikute arvu määramine sõnas.</p> <p>Kõlalt lähedaste sõnade eristamine.</p> <p>3–5sõnalise lause kordamine.</p> <p>Korduvate keeleüksuste ja kõnesegmentide äratundmine (suuline, hiljem kirjalik üksuste või segmentide rida).</p> <p>Hääldusvigade märkamine teiste kõnes (häälikute ärajätmine, asendamine, ümberpaigutamine, silbistruktuuri moonutused).</p> <p>Kuulmistaju seostamine hääldamise ja nägemistajuga (sõna objekt/tunnus, häälik täht).</p>	<p>Hääletoonide (vihane, rõõmus jm) äratundmine. 5–6-sõnalise lause järelkordamine.</p> <p>Teiste kõnes leiduvate vigade märkamine (hääldusvead, agrammatismid, sobimatud sõnad).</p>
Kompimistaju	Kompimistaju
<p>Temperatuurierinevuste, materjali, esemete eristamine kompimise teel.</p> <p>Tunnuste: <i>magus, hapu, soolane, mõru</i> äratundmine, vastavate sõnade mõistmine ja kõnes kasutamine.</p> <p>Eri meeltega saadud teabe sõnastamine.</p>	<p>Esemete ja materjalide äratundmine kompimise teel, tulemuste sõnastamine.</p>

Lause ja sõnavara

Taotletavad õpitulemused

1.klassi lõpuks õpilane:	2.klassi lõpuks õpilane:
<p>☐ mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist/situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvat lihtlauset (3–4 sõna);</p> <p>☐ määrab sõnade järjekorra 3 –4-sõnalises lauses</p>	<p>☐ mõistab, koostab (4–5 sõna) ja kasutab sensomotoorsetele kogemustele toetuvat laiendatud lihtlauset;</p>

Õppesisu

1.klass	2.klass
<p>Tuumlause ja vähelaiendatud lihtlause äratundmine, lause järelkordamine. Sõnade eraldamine, sõnajärje määramine lauses. Lausetähenduse mõistmine, lause sisulise õigsuse määramine.</p> <p>Skeemi abil lause (3–4-sõna) koostamine tegevuse ja/või pildi järgi.</p> <p>Lausemallid: (alus + öeldis + sihitis), (alus + öeldis + kohamäärus), (alus + öeldis + sihitis + kohamäärus), (alus + öeldis + kaasolumäärus (kellega?)), (alus + öeldis + sihitis + sihitismäärus (kellele?)) (alus + öeldis + abinõumäärus (millega?)), nende mõistmine ja koostamine.</p> <p>Lauseskeemid kui analüüsi materialiseerimisvahendid, skeemide funktsiooni mõistmine, esitatud skeemi kasutamine analüüsimisel (koostegevuses õpetajaga), lause skeemi koostamine (kuni 5 sõna).</p> <p>Väit-, küsi- ja käsklause praktiline kasutamine õpitud lausemallide ulatuses. Hääletugevuse ning intonatsiooni märkamise ja muutmise harjutamine õpetaja eeskuju järgi.</p> <p>3–4 lause seostamine sidusaks jutukeseks.</p> <p>Baassõnavara aktiveerimine.</p> <p>Meeleorganitega tajutavate esemete ja olendite, tegevuste ja tunnuste väljendamine sõnadega. Esemete ja olendite nimetuste eristamine.</p> <p>Sõnavormi ja tagasõnade <i>alla, peale, ette, taha, kõrvale</i> tähenduse äratundmine, kohasuhete (<i>kus?, kuhu?, kust?</i>) eristamine, vastavate sõnavormide tähenduse mõistmine.</p> <p>Omandatud sõnade kasutamine levinud muutevormides ja koos tagasõnadega.</p> <p>Omadussõna kasutamine koos nimisõnaga, tajutava tunnuse sõnastamine lauses öeldistäite ja täiendina (<i>Sai on soe –Soe sai ...</i>)</p> <p>Arvsõnade ja järgarvsõnade mõistmine 10 piires.</p>	<p>Lause äratundmine: eristamine sõnadest, sõnaühendist, poolikust lausest, agrammatilisest lausest.</p> <p>Sõnajärje määramine ja muutmine, lause taastamine, lõpetamine. Lausetähenduse mõistmine sensomotoorsele kogemusele toetudes.</p> <p>Lausete eristamine nii intonatsiooni kui ka skeemide alusel.</p> <p>Väit-, küsi- ja käsklause koostamine (4–5 sõna) tegevuse, piltide ja skeemide abil. Lauselõpu intonatsioon.</p> <p>Lausete skemaatiline kujutamine.</p> <p>Lausete ühendamine, sisestamine (lihtsamad juhud), muutmine (sõnajärje muutmine, väit-, küsi- ja käsklause muutmisteks lausetüüpideks).</p> <p>Lausete laiendamine sihitise, koha-, abinõu-, kaasolu- ja sihitismäärusega.</p> <p>Mitmesõnalise lause muutmine lihtsamateks lauseteks, „pöördlause” moodustamine (<i>Koer on kassi taga. Kass on koera ees.</i>).</p> <p>Sõnavormide tähenduse mõistmine lauses või sõnaühendis.</p> <p>Vormide eristamine ja rakendamine: sihitise ja määruse vormid, tagasõnad (<i>ees, taga, all, peal, kõrval, kohal, vahel, sees</i>).</p> <p>Omadussõna kasutamine öeldistäitena ja täiendina.</p> <p>Tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöörete mõistmine ja kasutamine.</p> <p>Isikuliste asesõnade mõistmine kontekstis, isikuliste asesõnade rakendamine. Tunnust/omadust ja tegevust väljendavate sõnade leidmine lausest ning rakendamine lauses.</p> <p>Erineva üldistusastmega (2–3) sõnade mõistmine ja õige kasutamine (<i>Muki-koer; Muki-koerloom</i>).</p> <p>Nimede ning liigi- ja alaliiginimetuste tähenduse erisuse mõistmine (<i>Muki on koduloom</i>).</p> <p>Põhi- ja järgarvsõnade mõistmine 20 piires.</p>

Lugemine ja kirjutamine

Taotletavad õpitulemused

1.klassi lõpuks õpilane:	2.klassi lõpuks õpilane:
häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme, määrab häälikurühma tabeli alusel;	määrab häälikujärje sõnas; määrab häälikujärje sõnas;
määrab õpetaja võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1–2-silbilistes sõnades; kasutab sõnu analüüsidest sobivaid sümboleid (noope);	muudab ja määrab abivahendi abil 1–2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkust;
laob analüüsitud sõnu tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja;	teeb lugema õpitud lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.
kirjutab väikseid kirjatähti;	kirjutab analüüsitud 1–2-silbilise sõna häälikkoostist moonutamata;
tunneb suuri ja väikseid trükitähti; loeb veerides 1–3-silbilisi sõnu, tuumlauseid ja vähe laiendatud lihtlauseid, saab aru loetu tähendusest (oma kogemuste piires).	loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa; leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, järjestab sisu järgi pildiseeria, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil; taastab lühiteksti abivahendeid kasutades (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused).

Õppesisu

1.klass	2.klass
Foneemanalüüs	Foneemanalüüs
Sõnade hääldamise täpsustamine, häälikurea (3–5 häälikut) kordamine. Kuni 5-häälikuliste sõnade häälimine skeemide abil ja ilma; häälikute asukohta ja järjekorra määramine. Sõnade häälikkoostise ladumine valgete ja värviliste noopidega, 2–3 sõna koostise võrdlemine, sõnade rühmitamine häälikkoostise järgi (häälikute arv,	Sõnade hääldamise täpsustamine. Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal), häälimiskiiruse muutmine. Häälikute järjekorra ja asukohta määramine: häälikute märkimine graafiliste sümboolidega (noobid, kriipsud jm), häälikute nimetamine järjekorras, sõnas esimese ja viimase hääliku,

<p>esinemine või puudumine sõnas, häälikute asukoht). Häälikanalüüsi harjutatakse ülesannete raskusastet muutes: 1–2-silbilised ja pikemad sõnad, lahtised ja kinnised silbid; üksikhäälikutest koosnevad, diftongidega, kaashäälikuühenditega sõnad; analüüsi materialiseerimine, häälimine häälega/sosinal ilma abivahenditeta, analüüs koostegevuses, matkides, orientiiri ja suulise instruksiooni järgi kiiresti/aeglaselt.</p>	<p>eelneva(te), järgneva(te) ja naaberhääliku(te) nimetamine. Analüüsi harjutamine ülesannete raskusastet muutes: erineva pikkusega sõnad, üksikhäälikud ja häälikuühendid; analüüs materialiseeritult, koostegevuses, iseseisvalt tempot ja hääletugevust muutes. Häälimine koos häälikurühma määramisega.</p>
<p>Häälikanalüüs</p>	<p>Häälikanalüüs</p>
<p>Ülipika hääliku leidmine sõnas õpetaja utreeritud hääldamise järgi, lühikese ja ülipika hääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel; lühikese, pika ja ülipika hääliku eristamine 1–2-silbilistes sõnades õpetaja abiga koostegevuse ja matkimise tasandil; häälikupikkuse märkimine sümbolitega (noopidega). Häälikurühmade praktiline eristamine värvuse kui sümboli abil (tabelis). Sõnaskeemide valimine ja koostamine osatoimingute kaupa (sõnade ladumine noopidega), sõnade koostise võrdlemine (materialiseeritult). Häälik/täht seoste harjutamine (topelttäht = üks hääldusegment). Tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseta</p>	<p>Häälikute rühma praktiline eristamine; iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine eraldi, paarikaupa, koos; häälikupikkuse muutmine, määramine ja tähe valimine 1–2-silbilistes sõnades; kaksiktäishäälikute ja suluta kaashäälikute ühendi praktiline äratundmine. Raskusastmed: kõnetakti vältele viitava(te) hääliku(te) ja selle/nende asukoha määramine, sõnatulpade lugemine noopide ja vältemarkide alusel, analüüsimine (häälikupikkuse muutmine ja määramine) õpetaja võrdleva häälduse järgi, materialiseeritud ja suunatud analüüs koostegevuses, sõnaskeemide koostamine, valimine, noopide asendamine tähtedega (ühekordne ja topelttäht); sulghäälikute käsitlemisel nõrga, tugeva ja topelttähe kirjutamine 1–2-silbilistes sõnades. Veaohtlike häälikute ja vastavate tähtede leidmine sõnades: esimese täishääliku ja sellele järgneva suluta kaashääliku võisulghääliku märkimine laotud ja kirjutatud sõnas, hääliku nimetamine kuulnud 1–2-silbilises sõnas.</p>
<p>Lugemine: lugemistehnika ja orienteerumine tekstis Juhtiv lugemisviis on häälega veerimine.</p>	<p>Lugemine: lugemistehnika ja orienteerumine tekstis Juhtiv lugemisviis on häälega veerimine ja üleminek sõnaaaval lugemisele (1-2 silpi).</p>
<p>Suurte, hiljem (III periood) väikeste trükitähtede õppimine. Laotud,</p>	

<p>trükitähtedega kirjutatud/trükitud sõnade lugemine. Erineva šriftiga sõnade lugemine, sõnade tähtkoostise võrdlemine. Sõnade (1–3 silpi; pikemad sõnad kõnetaktideks liigendatult), lausete ning lühitekstide lugemine tahvlilt ja raamatust. Lugemisviisid: häälega ja vaikne (sosinal) veerimine, diftongide ja lühikeste tuttavate sõnade äratundmine tervikuna. Orientiiride ja abistavate võtete kasutamine lugemisel; järgneva tähe või sõna ettehaaramine; minimaalse kõnetakti „kasvatamine”, sõna lugemisel minimaalsele kõnetaktile orienteerumine. Õpetaja ja kaaslaste lugemise jälgimine, lugemisjärje hoidmine.</p>	
	<p>Uue teksti lugemine.</p>
	<p>Õpetaja esmase lugemise kuulamine, õpetaja kommentaaride seostamine lause/lõigu/tekstiga. Lugemine veerides (häälega ja sosinal), 1–2-silbiliste sõnade lugemine sõnade kaupa; pikemate sõnade lugemine kõnetaktide kaupa; keerulise häälikkoostisega sõnade lugemine pärast eeltööd ja/või abivahenditega (graafilised orientiirid, sõnade liigendamine, eelnev häälimine).</p>
	<p>Lugemise harjutamine</p>
	<p>Korduv lugemine vahelduvalt kooris ja üksi, tahvlilt ning lugemikust. Aimamisoskuse arendamine, hääle tugevusastmete (3–4 astet) ja lauselõpu intonatsiooni harjutamine. Kaasõpilase lugemise jälgimine ja lugemisvigade parandamine. Õpitud teksti lugemine lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa.</p>
	<p>Sõnavaratöö</p>
	<p>Taustteadmiste aktiveerimine, tundmatutesõnade ja väljendite selgitamine enne teksti lugemist (näitvahendite ja/või lühitekstide abil). 2–3 sõna aktiveerimine teksti analüüsides ja taastades.</p>

Teksti analüüs	Teksti korduv lugemine ja analüüs.
<p>Loetu tähenduse mõistmine: veeritud sõna või lause kordamine tervikuna, küsimustele vastamine, sõna või lause korduv lugemine, sobitamine piltidega, õpetaja kommentaaride seostamine lausetega.</p>	<p>Lausetähenduse mõistmine. Samaviiteliste sõnade tähenduse mõistmine lausete tähendust seostades (lokaalse sidususe strateegia). Puuduva teabe tuletamine (oletatav koht, aeg, tegelaste vastastikune mõjutamine). Teksti kohta esitatud küsimustele vastamine valiklugemist kasutades. Dialoogi struktuuri teadvustamine (<i>kes? kellele? mida ütles?</i>), õpetaja kommentaaride seostamine ütlusega (mida soovis, kuidas ütles).</p>
Valiklugemine	Valiklugemine
<p>Sõna või lause leidmine tekstist õpetaja juhendamisel; illustratsiooni(de) sisu suunatud analüüs (valdavalt pärast lugemist); sõna või lause sobitamine illustratsiooni(de)ga.</p>	<p>Sõnade ja lausete leidmine ning lugemine õpetaja juhendamisel. Illustratsioonide valimine ja sobitamine tekstiga, pildiseeria järjestamine. Küsimustele ja korraldustele vastamine tekstis leiduva sõna/sõnaühendi või lausega. Kirjeldatud tegude hindamine (valik õpetaja esitatud variantide seast). Allteksti õpetajapoolne sõnastamine. Sisukokkuvõtte ühine sõnastamine.</p>
Kirjutamine	
Ärakiri	Ärakiri
<p>Sama ja erineva šriftiga sõnade äratundmine, sõnade tähtkoostise võrdlemine; ladumine näidise järgi. Kirjatehnikas õpitud sõnade ärakiri tähtede, tähepaaride ja 2–3-täheliste sõnade kaupa originaali alla ja kõrvale. Kirjutatud sõna võrdlemine originaaliga, vea parandamine. Kirjutamisele eelneb analüüs: originaali lugemine, häälimine, topelttähtede ning nõrga/tugeva sulghääliku leidmine ja märgistamine. Originaal esitatakse kirjatähtedega, hiljem trükitähtedega, kirjutatakse kirjatähtedega.</p>	<p>Sõnade ja lühikeste lausete ärakiri pärast nende lugema õppimist (erinevalt paigutatud näidise järgi nii tahvlilt kui ka raamatust). Lühikeste sõnade (2–4 tähte) kirjutamine pärast analüüsi originaali jälgimata (st peast), pikemate sõnade kirjutamine 2–3 tähe kaupa. Kirjutatu kontrollimine originaali järgi. Häälimise tempo reguleerimine sõltuvalt kirjutamise individuaalsest kiirusest.</p>
Õigekiri	Õigekiri
<p>Sõnaskeemi koostamine, sõna ladumine tähtedega pärast analüüsi skeemi</p>	<p>1–2-silbiliste sõnade ladumine ja kirjutamine pärast analüüsi,</p>

<p>järgi, sõnade ja lühikeste lausete (2–3 sõna) kirjutamine pärast analüüsi. Kirjutamisel järgitakse (õpetaja juhendamisel) algoritmi: 1) häälikujärje märkimine häälimisele toetudes, 2) häälikupikkuse märkimine võrdleva hääldamise abil, 3) tähe valimine skeemi järgi, 4) kirjutamine, 5) järelkontroll.</p>	<p>tähe- ja sõnalünkade täitmine. Raskusastmed: analüüs materialiseeritult koostegevuses, individuaalselt. Lühikeste lausete kirjutamine peast pärast analüüsi. Kirjutatu õigsuse kontrollimine: järgnev analüüs materialiseeritult, korrektuurharjutused. Kirjalike tööde kogumaht õppetunnis on 15–20 sõna.</p>
<p>Kirjatehnika</p> <p>Käe ja sõrmede peenmotoorika harjutamine: voolimine, voltimine, ladumine, punumine, töö mosaiigiga; kehaasend, pliiaatsihoid; joonte tõmbamine eri suundades nii pintsliga, kriidiga kui ka pliiaatsiga, pinna viirutamine, joonte vahe ja pikkuse säilitamine liigutuste suuna muutmisel, kujundite ja täheelementide joonistamine šablooni, orientiiride ja eeskuju järgi. Väikeste kirjatähtede õppimine, tähtede seostamine, 1–2silbiliste sõnade kirjutamine, tähemoonutuste äratundmine ja parandamine. Raskusastmed: ülekirjutamine, kirjutamine orientiiride abil, kirjutamine originaali järgi. Eri suurusega tähtede kirjutamine. Kirjutamine originaali alla ja kõrvale.</p>	<p>Kirjatehnika</p> <p>Väiketähtede kirjutamise harjutamine, suurtähtede õppimine; tähtede seostamine sõnas; tähemoonutuste äratundmine (üksiktäht, täht sõnas) ja parandamine. Kirjutamise tempo tõstmine. Orienteerumine (õpetaja juhendamisel) kirjutamisel tööraamatusse, vihikusse ja tahvlile.</p>
<p>Keeleteadmised ja –oskused</p> <p>Häälikute, tähtede (sh topelttähtede), sõnade, lausete praktiline äratundmine. Häälikurühmad, häälikute kolm pikkust. Suur algustäht lause alguses ja nimedes. Lause lõpumärkide praktiline äratundmine. Ainsuse ja mitmuse vormide tähenduse praktiline eristamine.</p>	<p>Keeleteadmised ja –oskused</p> <p>Suur algustäht nimedes (inimesed, loomad, linnud) ja lause alguses. Lause lõpumärgid. Elusolendite ja esemete ning nende nimetuste praktiline eristamine, tegevuste ja omaduste ning neid väljendavate sõnade praktiline eristamine. Vastamine küsimustele kes?, mis?, mida teeb?; küsisõnade (kes?, mis?, mida teeb?) ja vastavate sõnavormide vastandamine. Üksikhäälikute ja häälikuühendite ning veaohlike häälikute praktiline äratundmine sõnas.</p>

II EESTI KEELE AINEKAVA 3.-5.KLASSILE

1. Eesti keele õppe rõhuasetused 3.-5. klassis

- Emakeeleõpetuse peamine eesmärk on soodustada olulisi arengulisi muutusi õpilaste tunnetuslikus-kõnelises tegevuses.
- Tunnetustegevus ja kõne. Õpilase ajutegevus on täiustunud. Kasvab analüütilist taju ja kõnetegevust korraldava vasaku poolkera osakaal, mis võimaldab esemete, tegevuste ja sündmuste seni hāgusaid mälukujutlusi suurema hulga tunnuste abil täpsemaks muuta. Lisaks kaemuslik-praktilisele mõtlemisele suunatakse last järjest enam kasutama kujundilist mõtlemist.
- Õpilase analüütilis-süntheetilise taju ja sellest kujunevate kujutluste areng eeldab õpetaja suunamisel toimuvat esemete tunnuste/omaduste, osade ning funktsioonide märkamist ja teadvustamist. Nendele toetudes saab arendada esemete, tegevuste, sündmuste jm rühmitamis-ning üldistamisoskust.
- Konkreetsed ja üldistatud kujutlused ning nendevahelised assotsiatiivsed seosed on baas, millele toetudes kujunevad ja arenevad keeleüksuste tähendused (sõna ja selle vormid, sõnaühendid, laused/lausungid, hargnenud ütlus, sidus tekst), laienevad võimalused nimetatud üksusi valida ja kombineerida.
- Lihtsustatud õppe 3.-5.klassi õpilastel kasvab oluliselt kõne mõju käitumisele ja tunnetustegevusele (sh tegevuse reguleerimisele). Kõne abil ammutatakse varemomandatud teadmisi mälust sihipäraselt; luuakse rohkem uusi mõtestatud seoseid (sõnaühendite, tekstisidusate lausete mõistmine ja kasutamine); hangitakse uut teavet; suunatakse tunnetusprotsesse (tajumise suunamine, materjali seostamine mälus, mõtlemisoperatsioonide sooritamine); kommenteeritakse, kavandatakse ja kontrollitakse oma tegevust.
- Õpilane õpib oma tegevuse protsessi kommenteerima. Esialgu toimub see väliskõnes (endale suunatud privaatkõne), seejärel sosinkõnes, mis hiljem läheb üle sisekõneks. Sisekõnes lõimuvad keeleüksuste tähendused kujutlustega, kuid 3.–5. klassi õpilased rakendavad sisekõnet esialgu hargnenult ning piiratult, mis aeglustab õpitegevuse tempot.
- Tunnetuslik-kõneline tegevus, mis toimub õpilase lähimas arengutsoonis (potentsiaalses arenguvallas), valmistab õpilasi ette 6.–7. klassis õppimiseks (loodusõpetus, ajalugu, inimeseõpetus jm) ning elementaarsete keeleteadmiste omandamiseks.

- Lugemistehnika ja õigekirjaoskuse arenemine on omavahel tihedalt seotud. Mõlema oskuse jaoks on oluline automatiseerida esmalt häälikanalüüsi (häälikute olemasolu, häälikute järg; kirjutamisel häälimine, lugemisel veerimine) ja seejärel ka foneemanalüüsi (häälikurühmade äratundmine, häälikupikkuse kui kõnetakti vältele osutaja äratundmine lugemisel ja määramine kirjutamisel võrdleva hääldamise alusel).
- Automatiseerumata osaoskuste sooritamiseks ning uute oskuste õppimiseks on endiselt vaja materialiseeritud abivahendeid (graafilised orientiirid, värvid, analüüsietappide tulemuste visualiseerimine).
- Õpetamisel on tähelepanu keskmes häälimise ja võrdleva hääldamise oskuste arendamine. Eesmärgiks on, et õpilased suudaksid nimetatud operatsioone privaatkõnele ja sisekõnele toetudes sooritada, tempot kirjutamisega kohandada ja lugemisoskuse arenguks tõsta. Nimetatud operatsioonide sooritamise kiiruse tahtlik reguleerimine on otseselt seotud lugemistehnikaja õigekirja omandamisega. Häälimist ning võrdlevat hääldamist kasutatakse ühtlasi enesekontrollioskuse omandamiseks.
- Lugemisoskuse kujunemine sõltub veel olulisel määral õpilase jaoks tuttavate süntaktiliste konstruktsioonide esinemise sagedusest tekstis ning õpilase keeleüksuste tähenduse valdamise tasemest.
- Lugemistehnika arendamise eesmärgiks on jõuda sisult ja keeleliselt kohandatud tekstide ladusa lugemiseni või vähemalt selle piirini. Õpetaja suunab õpilasi tekste analüüsima sisu ja mõtte mõistmise seaduspärasusi arvestades. Vajalik on läbida analüüsi kõik etapid, igal etapil enamkasutatavad strateegiad ehk oskuste rühmad.
- Teksti esmasele lugemisele ja pedagoogi suunavatele kommentaaridele järgneb sündmuse puhul stseenide järjestuse, kirjelduse puhul tunnuste ja omaduste valdkondade teadvustamine. Korduval lõikude kaupa lugemisel suunatakse õpilasi mõistma lausete tähendust ja lausetevahelisi seoseid, tuletama tekstis puuduvat teavet, märkama mõistmiseks olulisi keeleüksusi (sõnu, sõnaühendeid, osalauseid), kirjeldama tekkivaid kujutlusi.
- Tekstis orienteerumist arendavad valiklugemise ülesanded (esmalt lõikude ja seejärel kogu teksti ulatuses). Valiklugemise ülesanded kogu teksti ulatuses on suunatud lühikese sisukokkuvõtte ning ilukirjandusliku teksti puhul ka varjatud teabe sõnastamisele. Õpilaste väljendust on harilikult vaja täiendada ja konkretiseerida.
- Tekstis esinevat otsekõnet analüüsitakse õpetaja suunamisel. Dialoogi analüüsides saavad õpilased saadud teadmisi ka ise suhtlemise

reguleerimiseks rakendada. Harjutatakse väljendite valikut sõltuvalt suhtlemissituatsioonist, käitumisaktide hindamist, konfliktide reguleerimist soodustavate ütluste kasutamist. Ütluse eesmärgi ning sõnastusviisi strateegia) sõnastab esialgu pedagoog ning esitab ühtlasi

hargnenud interpretatsiooni näidiseid. Laste oskustest sõltuvalt hakatakse kasutama suunavaid küsimusi ja ülesandeid, et täpsustada suhtlussituatsiooni ja keelelisi väljendusvahendeid. Tähelepanu tuleb pöörata kaudsetele ütlustele, mille semantiline ja pragmaatiline tähendus (mõtend) erinevad oluliselt. Analüüsi suunates tuleb pöörata tähelepanu mõtendi koosseisu kuuluvatele teabevaldkondadele: kujutlused, verbaalne teave, suhtlejate emotsiooniud ja hoiakud.

- Alustatakse teksti kohta küsimuste moodustamise ja kaaslastele esitamise õpetamist.
- Jutustamine.**Jutustamises eristatakse kahte valdkonda –tekstilähedane jutustamine (vahendatud tekstiloomed) ja jutustamine oma kogemusest.
- Tekstilähedase ümberjutustuse kui vahendatud tekstiloomed õppimine sõltub järgmistest asjaoludest: mälu muutumisest juhtivaks tunnetusprotsessiks; teksti sisu ja mõtte mõistmise tasemest; keeleüksuste valdamisest; keeruliste grammatiliste struktuuridelihtsamateks ja tekstisidusateks muutmise oskusest; teabeüksuste variatiivse sõnastamise oskusest.
- Tekstilähedasel jutustamisel tuleb hoiduda teksti fragmentaarsest sõnastamisest või mehaanilisest päheõppimisest. Oluliseks tuleb pidada teabe järjestamist, sõnavara variatiivset valimist, lausungite seostamist ja nende parandamist järeltööna. Teksti mitmekordsel taastamisel on oluline muuta abivahendeid ja varieerida sõnastust. Sobivateks abivahenditeks on skeemid koos tugisõnadega (sh ka küsisõnad).
- Praktilise grammatika õppimise peamised eesmärgid** on tuumlause mallide hulga laiendamine; muutevormide kasutamine eri lausemallides ja mitmes tähenduses; tuumlauset ühendamine ja sisestamine, et mõista ja moodustada koondlauseid, laiendatud lihtlauseid ning lihtsamate seostega kaheosalisi lihtlauseid.
- Lausemallide baasiks** on kujutlused tegevussituatsioonidest (skemaatilised kujutluspildid) ja nende kombinatsioonid. Oluline on teadvustada situatsioonide komponente: subjekt(id), objekt(id), vahendid, tunnused (sh tegevus või seisund), aeg, ruum jne. Jõutakse tajutavate sündmuste/nähtuste põhjuse ning eesmärgi mõistmise ja sõnastamiseni. Oluline on põhjuse ja eesmärgi eristamine ning nende ettekujutamine ajas ja ruumis.

- Keeleüksuste tähenduse selgitamine, täpsustamine ja täiendamine toetub rühmitamisoskusele ja teadmistele rühma kuuluvatest objektidest, sündmustest, nähtustest, tunnustest ja omadustest.
- Lausetähenduse mõistmine toetub põhisõna ja laiendite seostele, mille teadvustamiseks harjutatakse süntaksiküsimuste esitamist. Sõnade ja sõnaühendite tähendust seletatakse ja täpsustatakse kontekstis, mille kaudu tähendus konkretiseerub.
- Liitsõnade ja tuletiste tähenduse mõistmine eeldab uute allrühmade moodustamiseks vajalike spetsiifiliste tunnuste teadvustamist (*loom – rohusööja, inimene – tööline – kaevur*). Võrdluste ja metafoorsete väljendite tähenduse seletamine eeldab ühistele tunnustele osutamist (*tuli / päike küpsetab, seisab postina / liikumatult*).
- Peamiseks tööviisikson praktiline harjutamine. Keeleüksuste analüüs sisaldab enamasti semantilisi ülesandeid. Keeleterminite kasutamine jääb valdavalt õpetaja pädevusse. Uute õpioskuste omandamine algab materialiseeritult. Üldistamine toetub eelnevalt õpitu konkretiseerimisele, edaspidi taotletakse oskuste etapiviisilist automatiseerimist.
- Tähelepanu hakatakse pöörama lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ja täitmisele. Kirjalikult esitatud töökorralduse täitmist saab nõuda juhul, kui töövõte on koostgevuses ja/või matkimise teel omandatud.
- Raskusastme varieerimiseks kasutatakse kolme võimalust: Muudetakse 1) materjali keerukust, 2) pedagoogi vahetut osalemist ehk õpilase iseseisvuse astet ja/või 3) abivahendeid.

2. Eesti keele ainekava teemade ja allteemade jaotus 3.-5.klassis

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:	4. klassi lõpuks õpilane:	5. klassi lõpuks õpilane:
osaleb dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus) ühistegevuse ajal;	osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis;	kasutab eri tüüpi dialoogireplike koostegevuses, teeb kokkuvõtteid ühistegevusest

Õppesisu

3.klass	4.klass	5.klass
Kuulamine ja jälgimine	Kuulamine ja jälgimine	Kuulamine ja jälgimine
Tähelepanu keskendamine ühekordsele selgitusele (korralduste täitmine ilma täiendava selgituseta). Lugemise jälgimine, kaasõpilaste vastuste jälgimine ja parandamine, vastustele hinnangu (õige-vale) andmine. Kaasõpilaste vastuste jälgimine (suunatult), nõustumine vastusega, teabe lisamine. Adekvaatne reageerimine hinnangutele.	Tähelepanu keskendamine selgituse andmise või töövõtte sooritamise ajaks. Kaasõpilaste tegevuse jälgimine ja nende abistamine. 2–3-osalise suulise ja kirjaliku korralduse täitmine õpetaja suunamisel.	Ülesannete täitmine suuliste ja kirjalike hargnenud selgituste/korralduste alusel. Suulise kokkuvõtte tegemine oma tegevusest, ühistegevusest. Tuttavate sündmuste ja tegevusaktide põhjuste, tingimuste, eesmärkide ning tulemuste mõistmine, nende väljendamine ühisvestluses. Oma tegude analüüs (suunatult). Teistes ainetes (matemaatika, tööõpetus, loodusõpetus jm) omandatud toimingute kirjeldamine.
Suhtlemine	Suhtlemine	Suhtlemine
Suhtlemine kaasõpilas(t)ega koostegevuses	Suhtlemine kaasõpilas(t)ega koostegevuses	Koostegevuse vastastikune

<p>(õpetaja suunamisel). Dialoogi vormid: <i>küsimus-vastus, teade-küsimus; kutse koostegevusele, nõustumine-loobumine</i>. Koostegevuse vastastikune reguleerimine. Oma tegevusest jutustamine (5–6 lauset), jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal küsimuste ja/või plaani abil. Analoogiajutukeste koostamine.</p>	<p>(õpetaja suunamisel). Dialoogi vormid: <i>küsimus-vastus, teade-küsimus; kutse koostegevusele, nõustumine-loobumine</i>. Kokkuvõtte tegemine ühistegevusest (mina ja teised; eesmärk, tingimused, tegevus ja tulemus; mõju teistele ja endale). Kollektiivse kogemuse põhjal ühise jutukese koostamine. Samateemaliste erineva sisuga jutukeste koostamine (huvitegevus, kodutee jne). Jutukese koostamine kogemuste, olu-ning tegevuspiltide, pildiseeria ja skemaatilise kava põhjal (6–7 lauset).</p>	<p>reguleerimine (<i>teade-küsimus-vastus</i> jne dialoog). Suhtluseesmärkide mõistmine: käskude-korralduste, palvete, teabe, tingimuste jne praktiline mõistmine ja väljendamine kõnes. Otsekõne kaudse väljendamise harjutamine. Jutukeste koostamine olu-ja tegevuspiltide järgi, ühiste samateemaliste jutukeste koostamine (abi: plaan, õpetaja suunavad repliigid).</p>
---	--	--

Tunnetustegevuse arendamine

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:	4. klassi lõpuks õpilane:	5. klassi lõpuks õpilane:
võrdleb ja kirjeldab kahte tuttavat objekti tajutavate tunnuste alusel.	võrdleb ja kirjeldab esemeid (kuni 3 objekti) rühmas; kirjeldab ühistegevust.	sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel (valib ja kasutab abivahendeid).

Õppesisu

3.klass	4.klass	5.klass
Nägemis-ja ruumitaju	Nägemis-ja ruumitaju	Nägemis-ja ruumitaju
Esemete ja loodusobjektide ning -nähtuste äratundmine, vaatlemine. Terviku jaotamine osadeks ja osade ühendamine tervikuks. Ühiste ja individuaalsete tunnuste	Kuni kolme objekti kirjeldamine nende võrdlemise põhjal (esimalt esitatud plaani järgi, hiljem üleminekuga iseseisvale kirjeldamisele). Esemerühma kirjeldamine, objektide ühiste omaduste rõhutamine.	Esemerühmade vaatlemine ja võrdlemine; ühised tunnused/omadused ning erinevused (analüüsimine plaani järgi), rühmade koostise muutmine sõltuvalt

eristamine, võrdlemine, rühmitamine ning kirjeldamine esitatud vaatlusplaani järgi. Omandatud oskuste rakendamine eseme-, olu- ja tegevuspiltide analüüsimisel. Tekstis kirjeldatud ruumisuhete skemaatiline kujutamine (modelleerimine). Orienteerumine üheaegselt nii esemete horisontaal- kui ka vertikaalsuhetes.	Eseme/kujundi vastandamine kahele teisele esemele või kujundile (erinevate tunnuste alusel). Loodusobjektide ja esemete-nähtuste võrdlemine, rühmitamine erinevate rühmitusaluste järgi, rühmade nimetamine; aja-, põhjus-ning eesmärgisuhete praktiline eristamine.	rühmitusalusest. Esemehühmade, loodusnähtuste ning piltidel kujutatute kirjeldamine plaani järgi.
Ajakujutlused	Ajakujutlused	Ajakujutlused
Aasta, aastaajad (aastaaja muutuvate tunnuste sõnastamine), kuud, päevade arv kuus; nädalad kuus; ööpäev, tund (õppetund) ja minut. Nädalapäeva ja kuupäeva kokkuviiimine. Kellaeg: täis-ja pooltunni eristamine ning sõnastamine.	Sündmuste ja tegevusaktide samaaegsus ja järjestamine	Ajakujutluste seostamine sündmuse põhjuse ja tagajärjega.
Lõimumine teiste ainetega	Lõimumine teiste ainetega	Lõimumine teiste ainetega
Matemaatikas ja tööõpetuses kasutatavate mõõtühikute tundmine ja mõõtmistulemuste sõnastamine.	Matemaatikas ja tööõpetuses kasutatavate mõõtühikute tundmine ja mõõtmistulemuste sõnastamine.	Matemaatikas ja tööõpetuses kasutatavate mõõtühikute tundmine ja mõõtmistulemuste sõnastamine.
Kontroll, enesekontroll	Kontroll, enesekontroll	Kontroll, enesekontroll
Kontrolli-ja enesekontrollivõtete kasutamine suunatult tuttavas tegevuses.	Kontrolli-ja enesekontrollivõtete kasutamine tuttavas tegevuses.	Tähelepanu keskendamine igale õpitoimingu etapile: orienteerumine/planeerimine (tööjuhise mõistmine ja osatoimingute järjestamine), täitmine (sooritamine algoritmide alusel, kaasneva kontrolli rakendamine), tulemuse kontrollimine. Enesekontrolli harjutamine (plaani või algoritmi abil). Tegevuse ühine planeerimine õpitute oskuste ulatuses.

		Keeleüksuste võrdlemine ja rühmitamine õpitud tunnuste alusel.
--	--	--

Lause ja sõnavara

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:	4. klassi lõpuks õpilane:	5. klassi lõpuks õpilane:
mõistab ja koostab kuni 5-sõnalist lihtlauset	mõistab ja koostab kuni 6-sõnalist lihtlauset;	mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset;
kasutab laiendatud lihtlauses nimi-, omadus- ja tegusõnade õpitud vorme;	laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil;	mõistab õpitud koond- ja liitlauset liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunatult moodustada;
oskab viia õpitud sõnavorme mitmesse sõnaühendisse.;	kasutab laiendatud lihtlauset ja sihitisosalauset	
	oskab skeemide abil analüüsida ja moodustada käändevorme;	kasutab algoritmi sõnavormide analüüsimisel ja moodustamisel;
	rakendab (abiga) sõnaühendis ja lauses käändevorme õpitud funktsioonides.;	rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides.;

Õppesisu:

3.klass	4.klass	5.klass
Lihtlause	Lihtlause	Lihtlause
5–6-sõnaliste lihtlauset (väit-, küsi- ja käsklause) mõistmine, kuni 5-sõnaliste lihtlauset koostamine. Sihitisosalause mõistmine ja kasutamine.	Kuni 6-sõnalise lihtlause moodustamine baaslausetest (ühendamine, sisestamine), eelnevalt koostatud sõnaühenditest (tegusõna ja nimisõna laiendid). Lause laiendamine ja lühendamine. Kahe või enama lause moodustamine pikemast lausest.	Lause laiendamine õpitud käändevormidega, sõnadevahelised seosed. Kõikide käändevormide rakendamine sõnaühendis ja lauses erinevates funktsioonides (abiga).

	Laiendatud lihtlause (4–5 sõna), koondlause ja sihitisosalause kasutamine.	Lihtlause koostis. Alus ja öeldis, alus-ja öeldisrühm. Lause tähenduse sõltumine tegusõna vormist ja laiendist. Lihtlause laiendamine (kuni 6-sõnaliseks). Lihtlause lühendamine (2–3-sõnaliseks). Sõnade järjekord lauses, deformeeritud lause taastamine. Kontekstivälise lause muutmine kontekstisidusaks ja vastupidi (õpetaja suunamisel). Samaviiteliste sõnade kasutamine sidusa teksti koostamisel.
		Koondlause
		Koondlause äratundmine ja mõistmine. Koondlause koostamine: tuumlausete ühendamine küsimuste ja skeemide abil. Korduvad alused ja öeldised. Sidesõnade (<i>ja, ning, või</i>) grammatiline tähendus, sidesõnade valimine koondlausesse. Koondlause kasutamine.
		Liitlause (rind-ja põimlause)
		Liitlause ja sama tähendust väljendavate lihtlausepaaride tähenduse ning struktuuri võrdlemine. Liitlause äratundmine, selle tähenduse mõistmine. Liitlause konstrueerimine lihtlausest: osalausete sobitamine, lihtlause ühendamine,

		liitlause koostamine skeemi ja sidesõnade järgi, lause lõpetamine. Sidesõnad rindlauses: <i>ja, ning, aga, kuid, või</i> . Põimlause liigid: sihitlause, ajalause, täiendlause.
Sõnavormid	Sõnaliigid	Sõnaliigid
<p>Käändevormide mõistmine ja kasutamine enamlevinud funktsioonides: kohta, objekti, kuuluvust, osa ja tervikut, kaas-ja ilmaolu väljendavate lausete ja sõnaühendite koostamine, küsimusele vastamine kas sõnaühendi või üksiksõnaga.</p> <p>Sõnavormide valimine sõnaühendisse ja lausesse, ainsuse ja mitmuse vormide moodustamine jakasutamine kaasteksti toel. Erineva üldistusastmega (3–4 astet) nimisõnade mõistmine ja nende õige kasutamine (<i>Muki – koer – koduloom – loom</i>), esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega, inimeste tunnete, emotsioonide ja käitumisaktide kirjeldamine enamlevinud sõnadega situatsioonist lähtuvalt.</p>		<p>Ülevaade sõnaliikidest: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna (üldistatud tähendus). Sõnade algvormid ja muutevormid. Sõnade rühmitamine.</p>
	Nimisõna	Nimisõna
	<p>Nimisõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses. Lauses väljendatavate suhete mõistmine, nende adekvaatne väljendamine nimisõnaga: atributiivsed suhted (tunnused, kuuluvus, osa tervikust), kohasuhted, abinõu-, kaasolu- ja ilmaolusuhted, ajasuhted; lõpetatud ja lõpetamata tegevus, hulk ja mõõt, (millegi) valdaja, seisund. Sõnavormide leidmine sõnaühendist ja lausest funktsioonide kaupa. Sõnavormi moodustamine kaasteksti toel, skeemi ja tähenduse järgi, sobitamine sõnaühendiks,</p>	<p>Esemel/olendid ning nende erineva üldistusastmega (3–4) nimetused. Kellegi või millegi nimi ja nimetus (kohad, elusolendid). Liik ja alaliik, nende nimetused. Nimisõna muutevormid, ühe ja sama sõna muutevormide leidmine tekstist. Algvormi moodustamine muutevormidest. Sõnavormi sõltumine põhisõna</p>

	<p>kasutamine lauses. Küsimuste esitamine (valik) sõnavormile. Ainsuses ja mitmuses olevate sõnavormide tähenduslik-vormiline analüüs. Tagasõnade (koha-ja ajasuhted) ja abimäärsõnade mõistmine ning praktiline kasutamine (muutevorm koos tagasõnaga). Nimisõna algvorm ja küsimused (<i>kes?</i>, <i>mis?</i>), algvormi moodustamine sõnaühendi <i>see on</i> abil. Murdesõnade ja keelenormile vastavate sõnade (<i>pudru –puder</i>) eristamine. Sõna tüvi. Sõnavormi põhi-ja lisatähendus, neid väljendavad sõnaosad (sõnatüvi, -lõpp). Ainsuse tüvi, tüvevormi küsimused, tüve moodustamine skeemi kasutades ja täiendi <i>uue</i> abil. Tüve leidmine ühe ja sama sõna eri vormidest. Mitmuse tüvi, selle moodustamine Mitmuse tüvi, selle moodustamine skeemi abil, mitmuse tunnused, mitmuse vormide analüüs ja moodustamine. Mitmuse vormis olevate sõnade põhi-ja lisatähendused (leksikaalne tähendus, arv, Esemete/olendite ja nende osade nimetused; esemete, esemepiltide, nimede ja nimetuste eristamine. Sünonüümide ja homonüümide mõistmine kontekstis. Suur ja väike algustäht nimedes ja nimetustes.</p>	<p>tähendusest, sõnavormi moodustamine süntaksiküsimuste abil. Nimisõna alusena. Nimisõnade tuletamine tegusõnadest (liited <i>-ja</i>, <i>-mine</i>), sõnavormide ja tuletiste praktiline eristamine ning rakendamine.</p>
<p>Omadust väljendav sõna</p>	<p>Omadussõna</p>	<p>Omadussõna</p>
<p>Omadussõna kasutamine öeldistäite ja täiendina, omadussõna ühildumine nimisõnaga arvus ja käändes.</p>	<p>Esemete/olendite tunnused ja omadused ning neid väljendavad sõnad. Sünonüümide ja antonüümide mõistmine ja</p>	<p>Kellegi või millegi iseloomustamine omadussõnadega (objektide erinevad ja</p>

	<p>kasutamine kontekstis. Omadussõna nimisõna laiendina: sõnaühendi moodustamine omadus- ja nimisõna sobitades, tekkinud sõnaühendi sobitamine tegusõnaga, lihtlausete laiendamine moodustatud sõnaühendite abil.</p>	<p>sarnased tunnused ning omadused). Täheenduse sõltumine põhisõnast. Nimi- ja omadussõnade sobitamine (sõnaühendite koostamine). Omadussõna leidmine ja kasutamine tekstis (kirjelduses). Omadussõnade praktiline tuletamine (liited <i>-lik, -line, -ne</i>), omadussõna muutmine koos nimisõnaga. Omadussõnade võrdlusastmed (täheendus ja moodustamine analoogia alusel). Omadussõnade rakendamine sõnaühendis ja lauses (<i>Viis on suurem kui kaks. Viis on kahest suurem</i>).</p>
Tegevust ja seisundit väljendav sõna	Tegusõna	Tegusõna
<p>Tegevust ja seisundit väljendavate sõnade mõistmine ja kasutamine. Tajutavaid tegevusi ja seisundeid väljendavate sõnade aktiveerimine. Tegusõna oleviku ja lihtmineviku vormide tähenduslik eristamine ja kasutamine, lihtmineviku vormide moodustamine analoogiaalusel, vormide muutmine lauses.</p>	<p>Esemete/olendite tegevused ja seisundid kui tunnused, nende väljendamine sõnadega. Tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöördvormide mõistmine/kasutamine ja teadlik moodustamine. Sarnaste tegevuste/seisundite väljendamine lähedase tähendusega sõnade abil. Tegusõna eitavate vormide mõistmine ja kasutamine. Eitava kõne muutmine jaatavaks ja vastupidi. Tegusõna laiendamine õpitud käändevormidega. <i>kse</i>-oleviku vormide mõistmine ja kasutamine lauses. Abimäärsõnade (<i>alla, üles, vahele, eemale</i> jne) mõistmine koos tegusõnaga. Ühendteigusõna kasutamine lauses.</p>	<p>Kellegi või millegi tegevust ja/või seisundit väljendavad sõnad. Tegusõna öeldisena, öeldise laiendid. Nimi- ja tegusõnade sobitamine, sõnaühendite moodustamine. Kindla kõneviisi oleviku ja lihtmineviku pöörded ning isikulised asesõnad. Tegevuse ja kõne ajaline suhe (sama aeg, eri aeg). Pöördvormide grammatilise tähenduse praktiline mõistmine (<i>kes kõneleb?, kes kuulab?, kes teeb?</i>). Pöördvormide küsimused,</p>

		<p>pöördelõpud. <i>Ma</i>-ja <i>da</i>-tegevusnimed, nende kasutamine ühendis koos teiste tegusõnadega. Põhisõnaks olevate tegusõnade mõistmine ja kasutamine sõltuvalt situatsioonist või kaastekstist (<i>peab õppima, võib mängida</i>). Tunnuse (<i>-da/-ta</i>) õigekiri analoogia alusel. Jaatav ja eitav kõne. Tähenduse mõistmine, eitavate vormide moodustamine ja kasutamine lauses. Tingiv kõneviis. Tegevuseks vajalike tingimuste sõnastamine. Tingiva kõneviisi vormide tähenduse mõistmine kaastekstis. Käskiv kõneviis. Käskude-korralduste, keeldude, palvete jms mõistmine ja väljendamine (ainsuse ja mitmuse 2. pööre). Õpitud vormide kasutamine dialoogis.</p>
	Sõna ja küsimus	
	<p>Sõnade rühmitamine küsimuste abil (<i>kes? mis? mida teeb? mida tegi? jne; missugune?</i>). Sõnade semantilise seose mõistmine lauses ja selle eristamine sõnavormi kontekstivälisest tähendusest. Süntaksiküsimuse (<i>jooksis põllule –jooksis kuhu?</i>) ja morfoloogiaküsimuse (<i>jooksis –mida tegi?, põllule –millele?</i>) eristamine.</p>	
Arvsõnad	Arvsõnad	Arvsõnad
Põhi-ja järgarvsõnade erisuseteadvustamine ja	Arvsõna muutevormide mõistmine ja kasutamine	Põhi-ja järgarvsõnade

<p>kasutamine (100 piires) (teine ja neljas –kokku kaks) . Arvsõna käsitlemise seostamine matemaatika õppesisuga.</p>	<p><i>kaastekstis (100 piires).</i> Arvsõna käsitlemise seostamine matemaatika õppesisuga</p>	<p>tähenduserisuse mõistmine. Numbrite nimetamine, arvsõnade lugemine, arvsõnade ja numbrite vastavuse mõistmine, numbrite asendamine arvsõnaga ja vastupidi. Arvsõnade ja nende muutevormide kasutamine suulises ja kirjalikus tekstis(lugemine, kirjutamine). Arvsõna käsitlemise seostamine mate,maatika õppesisuga</p>
<p>Liitsõna</p>	<p>Liitsõna</p>	<p>Liitsõna</p>
<p>Liitsõna ja sõnaühendi praktiline eristamine. Põhisõna sobitamine mitme laiendiga ja vastupidi.</p>		<p>Liitsõna ja sõnaühendi tähendus, liitsõna ja selle põhi-ning täiendosa tähendus. Liitsõna alaliigi nimetusena. Liitsõnade rühmitamine kohta, funktsiooni, materjali vm märkiva täiendsõna järgi. Liitsõnade praktiline moodustamine: omastavaline ja nimetavaline liitumine. Liitsõnade rakendamine sõnaühendis ja lauses.</p>
	<p>Sõnade seosed lauses</p>	
	<p>Sõnade seosed lauses. Tegijat väljendava sõna (alus) ja tegevust väljendava sõna (öeldis) leidmine, nende graafiline tähistamine lauses, küsimuste esitamine aluse ja öeldise kohta. Aluse ja öeldise laiendid (täpsustavad sõnad) lauses. Põhisõna ja laiendite graafiline tähistamine. Öeldise vormi sõltumine alusest (nimisõnadest ja isikulistest asesõnadest).</p>	

Lugemine ja kirjutamine

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:	4. klassi lõpuks õpilane:	5. klassi lõpuks õpilane:
muudab ja määrab graafilistele orientiiridele toetudes veaotlike häälikute pikkust üksikhäälikutest koosnevates sõnades.	muudab ja määrab graafilistele orientiiridele toetudes veaotlike häälikute pikkust üksikhäälikutest koosnevates valdavalt 3-silbilistes sõnades ja õpitu ulatuses häälikuühendiga sõnades.	muudab ja määrab (vajadusel graafilistele orientiiridele toetudes) veaotlike häälikute pikkust õpitu ulatuses nii üksikhäälikutest koosnevates (kuni 4-silbilistes sõnades) ja häälikuühenditega (kuni 3 silpi) sõnades.;

Õppesisu

3.klass	4.klass	5.klass
Häälikanalüüs	Häälik-ja foneemanalüüs	Häälik-ja foneemanalüüs
Hääldamise täpsustamine (vajadusel).Häälimisoskuse automatiseerimine: häälimine kirjutamise tempos hääletult ja ilma abivahenditeta, tempo tahtlik muutmine.	Veaotlikud häälikud sõnas, veaotlike liithäälikute pikkuse muutmine ja määramine; suluta kaashäälikute ühendi ja kaksiktäishääliku praktiline äratundmine. Raskusaste: 1–4-silbilised sõnad; käsitlemine häälikurühmade või veaotlike häälikute kaupa (veaotlike häälikute rühm); harjutused analüüsi automatiseerimiseks.	Veaotlikud häälikud liitsõnas ja liitsõnas: analüüsi iseseisvuse ja kiiruse harjutamine (tempo muutmine), enesekontroll. Kaashäälikuühend sõnas (käsitletakse rühmiti: suluta kaashäälikute ühend, sulghäälikute ühend, kombinatsioonid): äratundmine suulises ja kirjalikus tekstis, materialiseeritud analüüs. Oskus valida ja kasutada abivahendeid. Sulghäälik kaashäälikuühendis: sõnade lugemine, sulghäälikuid sisaldava ühendi äratundmine, ühendi rühmitamine nii häälikurühma kui ka pikkuse alusel (skeemidele

		toetudes).
Foneemanalüüs		
<p>Häälikurühmade eristamine. Iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine kahe (sulghäälikud) ja/või kolme pikkuse kaupa: üksikhääliku pikkuse muutmine, üksikhääliku pikkuse määramine, tähevalik 1–3-silbilistes sõnades; kaksiktäishäälikute ja suluta kaashäälikute ühendi analüüsimine ja tähtede valimine.</p> <p>Sõnas esinevate veaotlike häälikute nimetamine kirjpildi ja kuulmise järgi, veaotlike häälikute pikkuse muutmine ja määramine sõnas skemaatiliselt esitatud orientiiridele (skeemid, tiivik) toetudes.</p> <p>Tiiviku kasutamine: veaotlike häälikute pikkuse muutmine esitatud skeemide järjekorras (ülalt alla, alt üles, horisontaalselt), ühe- ja kahekordse tähe valimine vastavalt skeemile.</p> <p>Veaotlike häälikute pikkuse võrdlemine, õigekirja põhjendamine (õpetaja abiga). Veaotlike häälikute skeemi valimine sõna juurde, tähelünkade täitmine. Sõnade rühmitamine veaotlike häälikute pikkuse järgi (skeemide alusel).</p> <p>Töö raskusastet muudetakse vastavalt õpilaste oskustele: analüüs koostegevuses, materialiseeritult ja peast (lihtsamad variandid); lühemad ja pikemad (valdavalt 3-silbilised) sõnad, erineva struktuuriga silbid sõnades.</p>		

Juhtiv lugemisviis 3.-5.klassis on sõnosade ja/ või sõnahaaval lugemine ja üleminek lugemisele sõnapaaride kaupa.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane	4. klassi lõpuks õpilane	5. klassi lõpuks õpilane
loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa	loeb õpitud teksti sõnade ja süntagmade kaupa, arvestab kirjavahemärke; loeb õppimata teksti peamiselt vähemalt sõnahaaval;	täidab valiklugemise ülesandeid õpitud teksti lüüsihäälega või endamisi vaikselt lugedes;
leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele (sh annab hinnangu tegevusaktile);	leiab küsimuste-korralduste järgi tekstist sõnu, lauseid ja lõike, sh peamõtte ja alltekstile osutavaid lauseid;	leiab tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, osaleb lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel;
annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu.	annab tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu (toetudes abivahenditele).	annab tekstilähedaselt edasi tekstilõikude sisu, pealkirjastab lõike ja osaleb sõnastuse täpsustamisel.
	tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe (toetudes omakogemustele/teadmistele);	
	vastab küsimustele teksti kohta (põhjuslikud seosed, hinnangud tegevustele, tegudele);	
	annab ühisvestlustes hinnanguid tegevusaktidele.;	annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevusaktidele ning põhjendab seda.;

Õppesisu

3.klass	4.klass	5.klass
Uue teksti lugemine	Uue teksti lugemine	Uue teksti lugemine
Õpetaja esmase lugemise kuulamine; hiljem	Õpetaja esmase lugemise jälgimine raamatust.	Õpetaja/õpilase esmase lugemise

<p>lugemise jälgimine raamatust. Lugemine kõnetaktide ja lühemate sõnade kaupa. Teksti lugemist kergendavate graafiliste orientiiride kasutamine (vältemärgid, liitsõna liigendamine komponentideks, pika sõna liigendamine kõnetaktideks jne).</p>	<p>Lausete lugeminehäälega valdavalt sõnade kaupa, pikemad sõnad kõnetaktide, lühemad sõnapaaride kaupa (vajadusel toetumine graafilistele orientiiridele).</p>	<p>jälgimine raamatust. Häälega lugemine sõnade ja lihtsamate süntagmade kaupa.</p>
<p>Lugemise harjutamine</p>	<p>Lugemise harjutamine</p>	<p>Lugemise harjutamine</p>
<p>Korduv lugemine vahelduvalt kooris ja üksi. Ülesanded ladususe (kohatute pauside vältimine, lugemiskiiruse tõstmine) ja ilmekuse (lauselõpu intonatsioon, loogiline rõhk) arendamiseks. Kaasõpilaste lugemise jälgimine, lugemisvea märkamine ja parandamine. Õpitud teksti lugemine sõnade kaupa häälega ja/või endamisi sosinal.</p>	<p>Teksti korduv lugemine ülesandega (vahelduvalt kooris ja üksi); ladususe ja ilmekuse harjutamine (orientiiridele ja kirjavahemärkidele toetudes; intonatsiooni ja loogilise rõhu valimine ning muutmine sõltuvalt lause tähendusest). Varem häälega loetud tekstivaikne (sosinal) ülesandega lugemine. Õpitud teksti lugemine sõnade või süntagmade kaupa: lauses leiduva uue teabe rõhutamine, lauselõpu intonatsiooni kasutamine, kirjavahemärkide arvestamine.</p>	<p>Ladususe ja ilmekuse harjutamine, sh individuaalsed ülesanded. Varem häälega loetud teksti vaikne ülesandega lugemine. Õpitud teksti lugemine ladusalt(kõne tempos) kirjavahemärke arvestades, endamisi vaikne ülesandega lugemine.</p>
<p>Sõnavaratöö</p>	<p>Sõnavaratöö</p>	<p>Sõnavaratöö</p>
<p>Taustteadmiste aktiveerimine ning tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine enne teksti lugemist (näitvahendite ja/või lühitekstide abil). 3–4 sõna aktiveerimine teksti analüüsidest ja taastades.</p>	<p>Taustteadmiste aktiveerimine, sõnade ja sõnaühendite selgitamine enne teksti lugemist. Sõnade tähenduse täpsustamine kaastekstist lähtuvalt. 3–4 sõna aktiveerimine teksti analüüsidest ja taastades.</p>	<p>Tundmatute sõnade leidmine lõigust, sõnatähenduse täpsustamine sõltuvalt kaastekstist. Sõnade ja väljendite asendamine valikuks antud sõnadega. Õpilase väljendite võrdlemine originaaltekstiga. Võrdluste ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine ning selgitamine ühiselt. 4–5 sõna või väljendi aktiveerimine teksti analüüsidest ja taastades.</p>

Teksti korduv lugemine ja analüüs	Teksti korduv lugemine ja analüüs	Teksti korduv lugemine ja analüüs
<p>Lausetähenduse mõistmine (koha-ja ajasuhete ning objektide tunnuste mõistmine). Lausete tähenduse seostamine (lokaalse sidususe strateegia). Puuduva teabe tuletamine.</p>	<p>Lause tähenduse ja lausetevahelise seose mõistmine. Puuduva teabe ja põhjus-tagajärg seoste tuletamine ühisvestluses; küsimustele <i>miks?</i>, <i>milleks?</i> <i>vastamine</i>.</p>	<p>Lausetes ja lõikudes sisalduva teabe seostamine, keeleliste väljendusvahendite analüüsimine, objektide ja sündmuste oluliste ja/või iseloomulike tunnuste ning omaduste leidmine. Järelduste tegemine ja puuduva informatsiooni tuletamine ühisvestluses.</p>
Dialoogi analüüs	Dialoogi analüüs	Dialoogi analüüs
<p>Dialoogi repliikide leidmine õpetaja sõnastatud saatelause/küsimuse järgi (õpetaja sõnastab kas eesmärgi või strateegia).</p>	<p>Dialoogis osaleja repliigi eesmärkide ja strateegiate suunatud analüüs. Otsekõne ja saatelause leidmine tekstist, otsekõne väljendamine kaudselt sihtisosalause abil (koos isikuliste asesõnade asendamisega).</p>	<p>Dialoogi ütluse/repliigi eesmärkide ja strateegiate (õpetaja sõnastuses) sobitamine tekstis esineva otsekõnega. Puuduva teabe tuletamine nii kuulaja kui ka kõneleja seisukohast lähtuvalt.</p>
Valiklugemine	Valiklugemine	Valiklugemine
<p>Sõnade, lausete ja lõikude leidmine õpetaja juhendamisel rõhuasetusega lausetähenduse (vabade laiendite) mõistmisele ja lausete seostamisele. Õpetaja küsimustele ja korraldustele vastamine tekstis leiduva sõna, sõnaühendi või lausega.</p>	<p>Tegelasi või sündmusi iseloomustavate sõnade (lausete) leidmine-lugemine; tekstilõikude (sh looduskirjelduste) leidmine tähenduse järgi. Küsimustele ja korraldustele originaalteksti lause(te)/osalause(te)/sõnaühendi(te)/sõna(de)ga vastamine. Ülesannete sõnastamisel lähtutakse kõikidest mõistmisstrateegiatest (rõhuasetus on puuduva teabe tuletamisel).</p>	<p>Sõnade, lausete ja lõikude leidmine tähenduse või asukoha viite järgi, olulise teabe leidmine lõigust. Lause mõtet väljendavate sõnade, samaviiteliste sõnade ja lauseid siduvate sõnade leidmine tekstist. Küsimustele ja korraldustele vastamine tekstis sisalduvate lause(te)/osalause(te)/sõnaühendi(te)/sõna(de) abil. Ülesannete sõnastamisel lähtutakse</p>

		kõikidest mõistmisstrateegiatest, rõhuasetus on põhjus-tagajärgseoste tuletamisel ning metakeeleliste ülesannete täitmisel.
Teksti jaotamine lõikudeks	Teksti jaotamine lõikudeks	Teksti jaotamine lõikudeks
Teksti jaotamine lõikudeks (õpetaja abiga) kokkuvõtliku sõnastuse ja/või pildiseeria alusel. Tekstilõigu piiride leidmine. Lõikude sobitamine illustatsioonidega, kokkuvõtlike sõnastustega. Illustatsioonide ja tekstis esitatud teabe võrdlemine. Puuduva teabe tuletamine.	Teksti jaotamine lõikudeks, lõikude kokkuvõtlik sõnastamine (pealkirjastamine) jutustava lausega (õpetaja juhendamisel).	Teksti jaotamine lõikudeks, lõikude pealkirjastamine kokkuvõtliku lausega (õpetaja suunamisel). Lõigu peamõtte väljendamine oma sõnadega, peamõtte ühine täpsustamine.
Küsimuste esitamine kaaslastele	Küsimuste esitamine kaaslastele	Küsimuste esitamine kaaslastele
Küsimuste (<i>kes?</i> , <i>mis?</i> , <i>mida teeb?</i>) sobitamine tekstiga, küsimuste esitamine üksteisele, küsimustele vastamine.	Teksti kohta käivate küsimuste esitamine üksteisele (<i>kus?</i> , <i>missugune?</i> , <i>millal?</i>).	Küsimuste <i>miks?</i> , <i>milleks?</i> sobitamine lause või lõiguga. Küsimuste esitamine üksteisele.
Tegelaste käitumise analüüs	Tegelaste käitumise analüüs	Tegelaste käitumise analüüs
Kirjeldatud tegude hindamine ja vastandamine (õige-vale, meeldib-ei meeldi) koos õpetajaga. Käitumisaktide analüüsimine (<i>mida tahtis, mis tingimused soodustasid või takistasid, mida tegi, mis oli tulemus</i>) ning seostamine motiivide ja kavatsustega. Tegelaste vastandamine käitumise alusel.	Tegude ja käitumisaktide hindamine ühisvestluses (emotsionaalne ja intellektuaalne hinnang), hinnangu seostamine õpilaste käitumisega.	Kirjeldatud sündmuste ja tegevusaktide põhjuste, tingimuste, eesmärkide ja tulemuste mõistmine ning hinnangu andmine tegelaste käitumisele ühisvestluses. Hinnangu põhjendamine valiklugemisele toetudes, hinnangu võrdlemine klassikaaslaste käitumisega.
Teksti peamõte	Teksti peamõte	Teksti peamõte
Teksti juhtlause leidmine, teksti peamõtte ja/või allteksti sõnastamine (koos õpetajaga) 2–3 valikuks antud kirjaliku väite põhjal.	Teksti juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte ning allteksti valimine, peamõtte tuletamine ja sõnastamine ühisvestluses.	Teksti juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte ning allteksti valimine, peamõtte tuletamine ja

		sõnastamine suunamisel.
Teksti taastamine	Teksti taastamine	Teksti taastamine
<p>Tekstilähedase jutustamise harjutamine: deformeeritud teksti taastamine lausetest (5–6 lauset) või lõikudest (3–4 lõiku), lausete lõpetamine. Jutustamine õpetaja suunamisel eseme-, olu- ja tegevuspiltide, pildiseeria, küsimuste, tugisõnade (verbid) ja -sõnaühendite abil. Korduv jutustamine sõnastust varieerides.</p>	<p>Tekstilähedase jutustamise harjutamine: piltide, tugilause, -sõnaühendite ja -sõnade abil. Deformeeritud teksti taastamine. Tekstilähedase valikjutustamise õppimine (abivahenditeks pildid, tugilause, sh algus- ja lõpulaused, sõnaühendid). Teksti jutustamine ahelana.</p>	<p>Tekstilähedase valikjutustamise harjutamine (abiks sõnaühendid, tugisõnad, põhilist teavet sisaldavad lühilause, tugilause, -sõnaühendid, -sõnad). "Sõnaliste piltide" maalimine. Jutustamine illustatsioonide järgi, rõhutades detaile ja kirjeldades miimikat. Jutustuse võrdlemine autoritekstiga. Oluliste lausete leidmine tekstist ja nende seostamine õpetaja juhendamisel kokkuvõtliku jutustamise eeltööna.</p>

Kirjutamine

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:	4. klassi lõpuks õpilane:	5. klassi lõpuks õpilane:
kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;	kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu;	kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu; kirjutab häälikuühenditega sõnu pärast analüüsi õigesti;
kirjutab ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata;	sooritab ära kirja sõnahaaval;	sooritab ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa;
kontrollib ära kirja õigsust;	kasutab suunamisel õigekirja kontrollimise võtteid;	kasutab kirjutamisel enesekontrollivõtteid;

Õppesisu

3.klass	4.klass	5.klass
Ärakiri	Ärakiri	Ärakiri
Kirjutamine sõnahaaval pärast lause lugema õppimist ja eelnevat analüüsi. Kirjutatu õigsuse kontrollimine.	Kirjutamine sõnapaaride ja pikemate sõnade kaupa. Kaasõpilaste tekstide lugemine. Järelkontroll.	Kirjutamine sõnarühmade või pikemate sõnade kaupa (enesetteütlus). Eelnevaanalüüsi ja järelkontrolli harjumuste kujundamine.
Õigekiri	Õigekiri	Õigekiri
1–3-silbiliste sõnade ja neist koostatud lausete kirjutamine pärast ühisanalüüsi: lünkharjutused, sobitusharjutused, harjutavad etteütled. Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirjpildile vastav lugemine, järelanalüüs, vigade parandamine. Poolitamine graafiliste orientiiride ja analoogia alusel. Õpitud käände-ja pöördvormide õigekiri (sõnatüve muutused, lõpud). Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 25–30 sõna	Sõnade ja lausete kirjutamine pärast individuaalset analüüsi: lünkharjutused, sobitusharjutused, harjutavad etteütled. Kirjutatu õigsuse kontrollimine: lugemine vastavalt kirjpildile, skeemide valimine, vigade parandamine. Poolitamine: harjutamine skeemide ja analoogia abil. Käändelõppude ja mitmuse tunnuste õigekiri (skeemide abil). <i>K, p, t s-i ja h</i> kõrval. Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 305–40 sõna.	Veaohlike lihthäälikute märkimine kirjas iseseisvalt, häälikuühendite ja liitsõnade õigekirja harjutamine (abivahenditega). Järelkontrolli harjumuste kujundamine, kaasneva kontrolli harjutamine, eelneva kontrolli õpetamine (võimalike protsessis tekkivate raskuste ja õigekirjavigade ette kujutamine). Vigade leidmine ja parandamine. Vea võimaliku põhjuse teadvustamine (mis osatoiming või operatsioon on sooritamata või valesti sooritatud). Kaashäälikuühendi õigekiri skeemidele toetudes. Käände-ja pöördelõppude, tunnuste ja liidete õigekirja harjutamine (vajadusel skeemidele toetudes). Poolitamise harjutamine ja rakendamine. Kirjavahemärkide kasutamine koond- ja liitlauses (skeemide abil).

		Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 40–45 sõna.
Kirjatehnika	Kirjatehnika	
Väike- ja suurtähtede harjutamine (geneetilises järjekorras), tähtede õige seostamine sõnades, moonutuste leidmine oma ja teiste kirjas (tahvlilt, vihikust), harjutused kirjutamiskiiruse muutmiseks. Vihiku vormistamine, kirjaliku töö vormistamine: pealkiri, kuupäev, taandrida.	Tähemoonutuste äratundmine ja parandamine, täheseoste harjutamine, vihikute vormistamine. Kirjakiiruse harjutamine.	
Keeleteadmised ja -oskused	Keeleteadmised ja -oskused	Keeleteadmised ja -oskused
Häälikurühmade ja veaohlike häälikute/tähtede äratundmine	Sõnade praktiline eristamine esemetest (olenditest), piltidest, esemete (olendite) tunnustest, tegevustest ja seisunditest.	Sõnaliigi nimetuste teadmine, sõnade praktiline rühmitaminekujutlustele toetuva sõnavara piires.
Tegusõnalõppude äratundmine (oleviku ja lihtmineviku vormis),	Sõnade praktiline rühmitamine küsimuste abil (<i>kes?, mis?, missugune?, mida teeb?</i>).	Morfoloogia- ja süntaksiküsimuste eristamine ja kasutamine: küsimuste valimine ja sobitamine sõnavormiga (üksiksõna, sõnaühend), küsimuste esitamine.
Ainsuse ja mitmuse vormide (käände- ja pöördvormid) äratundmine;	Morfoloogia- ja süntaksiküsimuse praktiline eristamine. Morfoloogia- ja süntaksiküsimuse esitamine: valimine, sobitamine, üleminek iseseisvale esitamisele.	Aluse ja öeldise ning nende laiendite leidmine, lause laiendamine süntaksiküsimuste abil (kuni 6 sõna).
<i>k, p, t</i> sõna alguses ja <i>s</i> -i kõrval. .	Alus ja öeldis (lihtsamad juhud), sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine).	Liitsõna ja sõnaühendi eristamine, sõnade liitmine
	Käändsõna algvorm, käändsõna muutevormid; ainsuse ja mitmuse tüvi, tunnused ja lõpud: sõnavormide äratundmine, muutmine ja moodustamine ning analüüsimine skeemide abil. Käändevormi põhi- ja lisatähendus (leksikaalne ja	Sõnavormi ja tuletise koostise ja tähenduse analüüsimine, sõnavormi ja tuletise moodustamine skeemide abil. Muutevormi rakendamine sõltuvalt tähendusest.

	grammatiline tähendus), sõnavormi rakendamine tähendusest sõltuvalt.	
--	--	--

III EESTI KEELE AINEKAVA 6.-7.KLASSILE

1. Eesti keele õppe rõhuasetused 6.–7. klassis

- 6.–7. klassis on keskne eesmärk soodustada juhtiva ajupoolkera (valdavalt vasaku) analüütilise tegevuse (sh kõnepiirkondade) arengut.
- Kujundilises tunnetustegevuses kasvab märgatavalt verbaalse teabe osakaal, mis võimaldab tekstidest hangitud teabe põhjal luua uusi kujutlusi, mõista põhjus-tagajärg seoseid.
- Õpilaste verbaalsed mehhanismid ei ole veel iseseisvaks õpitegevuseks piisavad. Varasemaga võrreldes kasutatakse rohkem hargnenud korraldusi ning variatiivseid skemaatilisi vahendeid, suunatakse õpilasi abivahendeid ja tövõtteid valima, tövõtete eesmärgi ja töösamme sõnastama (regulatsioonimehhanismide arendamine).
- Uue oskuse omandamisel nõutakse õpilastelt toiminguga kaasnevat kommenteerimist ja enesekontrolli sooritamiseks harjutamise käigus protsessile järgnevat kirjeldamist. Oluliseks peetakse oskust esitada koostevuses kaaslastele soovitusi, leida ja parandada eksimusi. Töövõtete mehaanilist sooritamist aitab vältida sõnastuse varieerimine ja hoidumine reeglitest praktilise tegevuse toeta.
- Sõnavara mahu suurenemine, sõnatähenduste täpsustumine, uute semantiliste seoste loomine sõnade vahel tõstab keelekasutuse osakaalu tunnetustegevuses. Õpetamisel pööratakse 6.–7. klassistähelepanu omadussõnadele: tähenduse täpsustamine ja diferentseerimine, rakendamine laiendina. Suunatakse enamlevinud sõnamoodustusmallide omandamist, sõnavormide rakendamist erinevates tähendustes, sõnade mõistmist ja kasutamist ülekantud tähenduses.
- Õpitakse leidma tekstist tundmatu tähendusega sõnu ja tuletama nende tähendust konteksti põhjal, märkama ja parandama semantilisi eksimusi sõnaühendites ja lausetes. Sõnaühendite moodustamisel on oluline seostada ühte sõna võimalikult paljude teistega.

- Eesmärk on harjutada (uue) teksti ladusat häälega lugemist. Lugemiskiiruse reguleerimisellähtutakse iga õpilase suulise kõne tempost. Alustatakse lihtsate tekstilõikude vaiksetülesandega lugemise (s.o teabe otsimine) õppimist, esialgu vestluse teema sõnastamist kirjalikus tekstis
- Korduval häälega lugemisel püütakse jõuda elementaarse ilmekuseni, mis suures osas sõltub lapse oma kõne ilmekusest ja teksti eelneva analüüsi tulemustest.
- Lihtsustatud õppe tekstikäsitluse eesmärkideks 6.–7. klassis on eri mõistmisstrateegiatekasutamine ja ümberjutustuse variantide harjutamine.
- Õpilaste iseseisvuse suurendamiseks esitatakse ülesanded lähtuvalt teksti mõistmise strateegiast ja jutustamise liigist, arvestatakse lapse tekstianalüüsi oskuse kujunemise etappi. Harjutatakse ülesannete esitamist kaasõpilastele.
- Tekstis kirjeldatud keeruliste ja/või lastele vähetuntud stsenaariumite korral rakendatakse detailset analüüsi. Teksti sisu kokkuvõtte ja allteksti sõnastamine vajab veel õpetaja parafraaseerimist, st kokkuvõtlikku sõnastamist ja konkretiseerimist.
- Tekstis orienteerumiseks lisandub valiklugemisele temaatilise lugemise õppimine, mis on ühtlasi eeldus temaatiliseks ja tegelase nimel jutustamiseks.
- Alustatakse kirjaliku ümberjutustuse õpetamist, mis esialgu vajab detailset etappide kaupa suunamist. Kirjutatud tekst loob järeltöövõimalused sisu ja sõnastuse puudujääkide leidmiseks ning parandamiseks, sh lausete muutmist kontekstisidusaks (sõnade järjekorra muutmise, samaviiteliste sõnade kasutamine).
- Praktilises lauseõpetuses tegeldakse lausete ühendamise, sisestamise ja laiendamisega. Kaheosaliste liitlausete mõistmist ja moodustamist harjutatakse mallide kaupa, lähtudes nendegrammatilisest tähendusest.
- Kõnearenduse seisukohalt peetakse oluliseks, et õppija oskaks muuta lause kontekstisidusaks. Suunavate abivahenditena kasutatakse skeeme. Õpilaste tähelepanu pööratakse lauseid ja lauseosi siduvate sõnade tähendusele ning sõnajärjele.

- Harjutusmaterjali koostamisel lõimitakse keeleõpetust teiste õppeainetega, st kasutatakse teistele ainetele tüüpilisi lausekonstruktsioone ja aktiveeritakse vastavat sõnavara.
- Ärakirjaoskusi rakendatakse kirjalike ülesannete täitmisel kõikides õppeainetes. Ärakirjaharjutamise eesmärk on lausete või mitmest sõnast koosnevate lauseosade kaupa kirjutamine.
- Jätkub õigekirjaoskuste automatiseerimine, kasutatakse variatiivset harjutusmaterjali. Õpilasisuunatakse märkama õigekirja seisukohalt keerulisi häälikkoostisi sõnades enne kirjutamist, sooritama valikulist enesekontrolli, kasutama metakeelelisi

operatsioone ortograafiareegliterakendamiseks. Harjutatakse võõrsõnade hääldamist ja õigekirja. Oluline on vigade võimaliku põhjuse leidmine (sooritamata või valesti sooritatud toimingud/operatsioonid).

- Suhtlemisoskuste kujundamisel toetatakse kirjaliku dialoogi repliikide suunatud analüüsile: mida ja milleks öeldakse, kuidas eesmärk realiseeritakse (strateegia), kuidas repliikihargnenult sõnastaks kõneleja ja kuulaja. Tähelepanu pööratakse otseselt sõnastamata teabetuletamisele. Kirjalikudialoogi analüüsimise oskustele toetudes harjutatakse sobivate repliikide valimist olenevalt kirjeldatud situatsioonist.

2. Eesti keele ainekava teemade ja allteemade jaotus 6.-7. klassis

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:	7. klassi lõpuks õpilane:
oskab tuttavates situatsioonides teavet küsida ja edastada ning teiste tegevust käitumisnorme arvestavalt suunata.	oskab hankida teavet teistelt inimestelt; õpetaja suunamisel

Õppesisu

6.klass	7.klass
<p>Verbaalsete väljendusvahendite kasutamine dialoogis (koostegevuses) sõltuvalt suhtlemise eesmärkidest ja –normidest. Teabe küsimine kaaslastelt (õpetaja suunamisel). Teabeesitamine detailselt, valikuliselt ja abiga kokkuvõtlikult. Teiste ja oma intonatsiooni ning kehakeele märkamine õpetaja suunamisel.</p>	<p>Erinevate, sh vastandlike arvamuste mõistmine ja väljendamine ühistegevuses, kokkuleppe otsimine. Reageerimine agressiivsetele väidetele. Oma seisukoha selgitamine kaaslastele ja kaaslaste rühmale, oma arvamuse põhjendatud kaitsmine. Poiste-tüdrukute suhtlemise kujundamine: kontakti adekvaatne loomine ja jätkamine, häbematus, valehäbit hoidumine. Teabe hankimine ja suuline edastamine sõltuvalt situatsioonist: eri suhtluspartnerid ja/või -paigad; täiendava teabe küsimine arusaamatuste korral, teabe täiendamine või konkretiseerimine. Sündmuse kirjeldamine oma ja teiste positsioonilt. Teiste ja oma käitumise otstarbekuse hindamine eesmärkidest, tunnetest ja tingimustest sõltuvalt. Teistes ainetes omandatud teadmiste sõnastamine ja ainesõnavara kasutamine emakeeletundides.</p>

Tunnetustegevuse arendamine

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:	7. klassi lõpuks õpilane:
<p>jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid; oskab küsida abi, valida ja kasutada abivahendeid.</p>	<p>mõistab seisukohtade võimalikku erinevust suhtlemisel, selgitab oma seisukohti;</p>
<p>osaleb õpitegevuse planeerimisel, oskab suunamisel kasutada enesekontrollivõtteid</p>	<p>orienteerub talle mõistetavate sündmuste ajalis</p>

Õppesisu

6.klass	7.klass
<p>Tähelepanu keskendamine iseseisvale tööle tekstiga. Õpiülesannete täitmine esitatud juhendite ja/või plaani järgi. Kaaslaste vastuste jälgimine ja täiendamine. Tegevusplaani koostamise harjutamine. Õpitud enesekontrollioskuste rakendamine. Teabekirjandusega tutvumine, kasutamine õpetaja juhendamisel: pilt-teatmeteos, tabel, graafiline joonis, sõnastik, Internet jne.</p>	<p>Tähelepanu keskendamine teabe valikulisele hankimisele pikemast tekstist või mitmest teabeallikast. Sündmuste ajaliste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) ning põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine. Põhjuste ahela teadvustamine sündmuste ajalises kirjelduses, põhjuslike ja mittepõhjuslike seoste eristamine kirjeldatud sündmuste ahelas. Ühiskondlike ja looduslike põhjus-tagajärg seoste eristamine. Õpitud toimingute kontrollimine ja planeerimine. Teabekirjanduse kasutamise harjutamine. Tutvumine Interneti ja meedia võimalustega.</p>

Lause ja sõnavara

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:	7. klassi lõpuks õpilane:
mõistab ja kasutab õpitud liht-ja koondlausemalle;	mõistab ja kasutab õpitud liht-ja koondlausemalle,
mõistab kaheosaliste liitlauseste tähendust, eristab osalausestega väljendatud suhteid ja seoseid.	mõistab ja kasutab suunatult eri suhteid väljendavaid kaheosalisi liitlauseid

Õppesisu

6.klass	7.klass
Lihtlause	Lihtlause

<p>Sõnaühend ja selle koostis: põhisõna ja laiend (täpsustav sõna). Sõnade semantiline ja grammatiline seos sõnaühendis. Kolmeosaline sõnaühend. Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuse esitamine sõnavormile sõnaühendis. Alus ja öeldis kui põhisõnad lihtlauses. Sõnade seos alus-ja öeldisrühmas. Lausete ühendamine, sisestamine ja laiendamine. Jutustava lause muutmiseküsilauseteks.</p>	<p>Alus-ja öeldisrühm. Lausemallide aktiveerimine, teiste ainete sõnavara kasutamine lausetes, lausete muutmine ja laiendamine, eri ainetes kasutatavate uute lausemallide õppimine. Mitme küsilause moodustamine ühe väitlause alusel, suletud (<i>kas? ega?</i>) ja avatud (<i>kes? kus? jne</i>) küsimuste rühmad. Lihtlause kaastekstis.</p>
<p>Koondlause</p>	<p>Koondlause</p>
<p>Korduvad alused või öeldised. Aluse korduvad laiendid (täiendid) ja öeldise korduvad laiendid (sihitised, määrused). Sõnade seosed koondlauses. Sidesõnade (<i>ja, ning, või, ega, ehk</i>) mõistmine ja kasutamine. Lause tähenduse sõltumine sidesõnast. Koma koondlauses. Koondlausete koostamine tuumlausetest (eelneva arutelu põhjal).</p>	<p>Korduvad alused, öeldised, sihitised, määrused, täiendid, öeldistäited. Korduvate lauseliikmete laiendid. Sidesõnad <i>ja, ning, ega, ehk, või, kui ka</i>. Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnast. Koondlause kasutamine tekstis, koondlause moodustamine teksti põhjal.</p>
<p>Liitlause</p>	<p>Liitlause</p>
<p>Liitlause osalausete ja sõnaühendi eristamine, väljendatud suhete mõistmine. Liitlause koostis, osalaused, sidendid. Lauseosade äratundmine, sobitamine, lausetelõpetamine (sidesõna antud), lausete koostamine skeemide abil. Eesmärgi, põhjuse, tingimuste ja atribuutivsete tunnuste väljendamine liitlauses. Põhjust ja eesmärki väljendavate osalausete eristamine (täendus, sidendid). Teabe erisuse ja samasuse mõistmine erineva struktuuriga lausetes (laiendatud lihtlause, liitlause). Nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega (nimisõna pealause lõpus). Sidendid <i>kes?, mis?</i> ja nende käändevormid. Tekstisidusate lausete moodustamine: sõnajärje muutmine, siduvate ja samaviiteliste sõnadekasutamine.</p>	<p>Liitlausete leidmine tekstist. Liitlausete moodustamine lihtlausetest ja/või skeemide järgi. ☐ Ajasuhteid väljendavad liitlauseid. Tegevuse üheaegsuse ja järgnevuse väljendamine rindlausega: sidesõnad <i>ja, ning</i>. Ajasuhte väljendamine põimlausega: sidendid <i>kui, siis, enne seda kui, pärast seda kui</i>. Lausete grammatilise tähenduse mõistmine, lausete koostamine skeemi jaanalooja alusel. Lausete transformeerimine. * Põhjuslikke suhteid väljendatavad liitlauseid. Tegevuste, sündmuste põhjused ja tagajärjed, nende väljendamine lausega. Sidendid <i>ja, ning, sellepärast, sest</i>. Lausete mõistmine, koostamine. Tegevuse eesmärgi väljendamine liitlauses. Sidendid <i>et, selleks</i></p>

et.

Põhjuse ja eesmärgi ning vastavate osalauseste eristamine. □
Vastandamise-eraldamise väljendamine liitlauses.

Sidendid *aga, kuid, ent, vaid, või, ja.*

Lausete mõistmine ja koostamine.

□ Objektisuhete väljendamine liitlauses.

Pealause sihilise tegusõna juurde kuuluv
sihitiskõrvallause.

Sidendid *et, kuidas, kes (kelle jne), mis (mille jne).*

Lausete mõistmine ja koostamine.

Atributiivsuse väljendamine liitlauses.

Pealause lõpus oleva nimisõna laiendamine
täiendkõrvallausega.

Sidendid *mis (mille jne), kes (kelle jne).*

Lausete mõistmine ja koostamine.

Pealause laiendamine eri suhteid väljendavate kõrvallausetega:
sobitamine, kõrvallausete

moodustamine küsimuste ja sidendite abil.

Otskõne ütluse muutmiseks.

Saatelause muutmise pealauseks ja otskõne muutmise
sihitiskõrvallauseks.

Asesõnade asendamise lihtsamad juhud

Sõnaliigid

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:	7. klassi lõpuks õpilane:
moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitudmallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;	tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu;

kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegu sõna muutevorme õpetaja abiga).analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust,	kasutab sõnade käände-ja pöördevorme, analüüsib sõnavormide koostist.
moodustab sõnavorme, oskab suunamisel esitada süntaksi ja morfoloogiaküsimusi	

Õppesisu

6.klass	7.klass
Teadmiste süvendamine sõnaliikide kohta: üldistatud tähendus, sõnaliigi nimetused, morfoloogiaküsimused.	Liitsõna ja sõnaühendi tähenduse eristamine.
Kujutluste täpsustamine ja laiendamine sõnaliikide üldisest (kategoriaalsest) tähendusest, grammatilisest tähendusest ning formaalsetest tunnustest.	Kahe tunnusterühma (semantilised, formaalsed) eristamine. Käände-ja pöördevormid.
Nimisõna	Nimisõna
<p>Nimi ja nimetus.</p> <p>Suur algustäht raamatute, ajalehtede, ajakirjade pealkirjades ja kohanimedes.</p> <p>Nimisõna algvorm, küsimused.</p> <p>Sõnade käändevormi koostis ainsuses (tüvi, lõpp) ja mitmuses (tüvi, tunnus, muutelõpp). Mitmuse tüve moodustamine, mitmuse tunnuse valimine, erandlik mitmuse tunnus <i>kõne</i> ja <i>tütar</i> tüüpi sõnades.</p> <p>Nimisõna käändevormid, vormi grammatilised tähendused, nende moodustamine skeemi ja kaasteksti abil.</p> <p>Käändevormide eristamine, rühmitamine ja kasutamine kohta, aega vm väljendatavate suhete järgi.</p> <p>Sõnavormi põhi-ja lisatähendus. Süntaksi-ja morfoloogiaküsimuste esitamine sõnavormidele sõnaühendis ja lauses.</p> <p>Nimisõna tuletamine (<i>-ja, -mine, -ik, -nik</i>). Tuletiste äratundmine, eristamine sõnavormist.</p> <p>Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ja lauses.</p>	<p>Nimisõna semantilised ja formaalsed tunnused.</p> <p>Nimi ja nimetus.</p> <p>Nimisõna algvorm ja muutevormid.</p> <p>Sama suhet väljendavad käändevormid (koht, aeg jne).</p> <p>Nimisõnade moodustamine liidete abil: <i>-ja, -mine, -la., -nik, -kond, -stik</i>.</p> <p>Tuletatud nimisõnade tähendus, sama tuletusliitega sõnade rühmatähendus, sõnatähendus.</p> <p>Muutevormid, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses.</p>

<p>Liitnimisõna</p>	<p>Liitnimisõna</p>
<p>Tähendus, koostis. Liitsõna kohta küsimuse esitamine. Liitnimisõnade moodustamine: nimetavaline ja omastavaline liitumine. Liitnimisõnade rühmitamine põhisõna ja täiendsõna tähenduse järgi. Liitnimisõna kasutamine sõnaühendis ja lauses. Veaohtlikud häälikud liitsõnas.</p>	<p>Eristamine sõnaühendist, liitnimisõna sõnaühendis. Allrühmade nimetuste moodustamine.</p>
<p>Omadussõna</p>	<p>Omadussõna</p>
<p>Omadussõna sõnaühendis ja lauses, omadussõna algvorm, küsimused. Omadussõnade mõistmine ülekantud tähenduses. Omadussõna roll allrühmadenimetustes (<i>kõrged/madalad majad</i>). Omadussõnade moodustamine: liitmine, tuletamine (<i>-nik; -lik, -ne, -line</i>). Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ning lauses. <i>nud-, tud-, mata-, v-, tav-</i>vormid täiendina. Tuletatud omadussõnade kasutamine kaastekstis (kirjeldus). Omadussõnade vormi muutmine koos nimisõnadega. Võrdlusastmed, nende sõnastamine sõltuvalt kaastekstist. Võrdluspöördkonstruktsioonid (<i>Vend on noorem kui õde. –Õde on vanem kui vend.</i>).</p>	<p>Omadussõna semantilised ja formaalsed tunnused. Omadussõna kasutamine koos nimisõnaga, omadussõna tähenduse mõistmine kontekstis, sõnaühendi kasutamine tekstis. Kesksõnade moodustamine analoogia alusel, kesksõnade kasutamine täiendina. Omadussõnade moodustamine tuletusliidete abil: liited <i>–ne, -lik, -line, -jas, -kas</i>. Tuletatud sõnade tähendus (sõnarühm, sõna), muutevormid, kasutamine sõnaühendis ja lauses. Kirjelduste koostamine.</p>
<p>Arvsõna</p>	<p>Arvsõna</p>
<p>Põhi-ja järgarvud ning neile vastavad arvsõnad (10 000 piires). Arvsõnade ja numbrite vastavuse mõistmine, numbrite asendamine arvsõnaga ja vastupidi. Arvsõnade lugemine ja kirjutamine. Arvsõnade ja nende muutevormide mõistmine ja kasutamine suulises ning kirjalikus tekstis. Rooma numbrid (I–XX) ja vastavad arvsõnad.</p>	<p>Tunnused, rühmad (põhi-ja järgarvsõnad). Rooma numbrid (I–XXV). Arvsõna muutevormide kasutamine kontekstis. Arvsõnade õigekiri.</p>
<p>Tegusõna</p>	<p>Tegusõna</p>
<p>Tegusõna ja selle laiendid lauses. Tegusõna arv ja pöörded. Isikuliste asesõnade ja tegusõnavormide seos. Jaatav ja eitav kõne. Oleviku-ja lihtmineviku, täis-ja ennemineviku</p>	<p>Tegusõna öeldisena, tegusõna laiendid lauses. Sünonüümid ja lähedase tähendusega tegusõnade rühmad, nende kasutamine sama tegevussituatsiooni sõnastamisel. Tegusõna muutevormid: <i>ma-</i>ja <i>da-</i>tegevusnimi: olevik, liht-,</p>

<p>vormide tähendus: kõne aeg, tegevuse aeg, tegevuste aegade võrdlemine, seletamine graafilise ajatelje abil. Tegusõnavormide moodustamine skeemide abil, tegusõnavormide leidmine ja kasutamine lauses.</p> <p>Umbisikuline tegumood: vormide tähendus, moodustamine analoogia põhjal.</p> <p>Ühendtegasõna: koostis, tähendus, komponentide leidmine lauses.</p> <p>Ühendtegasõna kasutamine sõnaühendis ja lauses.</p> <p>Kõneviisid: vormide tähenduse mõistmine lauses, vormide moodustamine (valdavalt skeemide, vajadusel analoogia abil) ja kasutamine lauses.</p> <p>Tingimuslausete mõistmine ja koostamine.</p>	<p>täis- ja enneminevik.</p> <p>Tingiva ja kaudse kõneviisi vormide suunatud moodustamine (küsimused, analoogia) ja kasutamine lauses.</p> <p>Käskiva kõneviisi vormide moodustamine (ainsuse ja mitmuse 2.pööre) ja kasutamine dialoogis.</p> <p>Umbisikuline tegumood. Võimaliku tegevuses osaleja või objekti tuletamine kontekstist.</p> <p>Ühendtegasõna: tähenduse konkreetsus, sõnaühendite moodustamine, abimäärsõnad ühendtegasõna koostises, nende koht lauses. Ühendtegasõna kasutamine tingimuslauses.</p>
Liitsõna	Liitsõna
Tuletusliited liitsõnades, liitsõna tähenduse mõistmine (teiste ainete sõnavara).	Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine (õppeainete sõnavara).
Võõrsõnad	
Võõrsõna tunnused.	

Lugemine ja orienteerumine tekstis

Juhtiv lugemisviis on 6. klassis üleminek lugemisele süntagmade kaupa, 7. klassis süntagmaatiline lugemine.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:	7. klassi lõpuks õpilane
loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;	loeb jõukohast võõrast teksti kõne tempos;
loeb õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava tooniga;	loeb õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega;
täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;	täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
oskab jutustamiseks valida ja kasutada abivahendeid;	

kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;	
taastab tekstilõikude sisu (valikjutustamine),	rakendab õpetaja juhendamisel temaatilist lugemist;
annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele.	iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, oskab neid

Õppesisu

6.klass	7.klass
Foneemanalüüs	
Veaohklikud häälikud. Analüüsi iseseisvuse harjutamine (abivahendite valikuline kasutamine kirjutamise ettevalmistaval etapil, enesekontrolliks).	
Uue teksti lugemine	Uue teksti lugemine
Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti sõnahaaval ja/või ladus (süntagmaade kaupa) häälega lugemine. Mõne lihtsama lõigu lugemine endamisi (kuni 1/3 tekstist).	Uue sisult ja keeleliselt jõukohase teksti häälega lugemine kõne tempos ja endamisi ülesandega lugemine lõikude kaupa (kuni pool tekstist).
Lugemise harjutamine	Lugemise harjutamine
Ladususe ja ilmekuse harjutamine. Õpitud teksti ladus lugemine kõne tempos ja sobiva tooniga.	Individaalsed ülesanded lugemistehnika lünkade kõrvaldamiseks. Ladususe ja ilmekuse harjutamine, lugemistempo teadlik muutmine. Õpitud teksti ladus ja ilmekas lugemine kõne tempos (selgus, loogiline rõhk, toon).
Sõnavaratöö	Sõnavaratöö
Teksti mõistmiseks oluliste võõraste sõnade ja väljendite selgitamine enne lugemist. Tundmatute sõnade leidmine korduval lugemisel (õpetaja juhendamisel). Väljendite tähendusnüansside ja emotsionaalse värvingu selgitamine kaasteksti toel. Autoriteksti keeleline analüüs: tegelasi ja tegevusi kirjeldavad sõnad, arhaismid, tegelaste sõnavara, ülekantud tähendusega väljendid ja tuletised. Sünonüümide ja samaviiteliste sõnade kasutamine küsimustele vastates.	Teksti peamõtte või allteksti mõistmiseks vajalike sõnade selgitamine enne lugemist. Tundmatute sõnade leidmine lugemisel ja sõnatähenduse ühine selgitamine, sõnastiku kasutamine. Sõna kaastekstis: lause ja/või lõigu tähenduse sõltumine kasutatud sõnadest ja väljenditest (piltlikud väljendid, võrdlused, metafoorid, arhaismid, tegelaste sõnavara). Võrdluste ja metafooride mõistmine ja kasutamine õpetaja

<p>Vestluses kasutatud sõnade ja autori sõnavara võrdlemine. Võrdluste ja metafooride selgitamine õpetaja juhendamisel. 5–6 sõna või väljendi aktiveerimine teksti analüüsidest ja taastades.</p>	<p>juhendamisel. 5–6 sõna või väljendi aktiveerimine teksti analüüsidest ja taastades.</p>
<p>Teksti analüüs</p>	<p>Teksti analüüs</p>
<p>Sisuliste ja keeleliste ülesannete täitmine endamisi lugedes. Kõikide mõistmisstrateegiade valikuline suunatud rakendamine. Rõhuasetus on lausetevaheliste mõtteseoste leidmisel ja puuduva teabe tuletamisel. Seletuste põhjendamine valiklugemise teel.</p>	<p>Eri mõistmisstrateegiade kasutamise suunatud harjutamine. Mõtteseoste leidmine lausete ja lõikude vahel. Uute tekstis kirjeldatud teadmiste või arusaamatu teabe märkamise õpetaja suunamisel. Seoste leidmine kirjeldatud sündmuste vahel. Sündmuste ajaliste seoste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) mõistmine; samaaegsete sündmuste teadvustamine ja vastandamine. Põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine. Põhjuste ahela teadvustamine, põhjussuhetes olevate sündmuste, stseenide kirjelduse leidmine sündmuste ahelast. Ühiskondlike, isiklike ja looduslike põhjus-tagajärg seoste eristamine. Tahan/vaja erisus. Tahan (miks ütlen) selleks (milleks ütlen) kuidas ütlen. Oletuste ja järelduste sõnastamine.</p>
<p>Dialoogi analüüs</p>	<p>Dialoogi analüüs</p>
<p>Repliikide või hargnenud ütluse eesmärgi ja strateegia suunatud sõnastamine. Ütluste hargnenud sõnastamine kõneleja ja kuulaja seisukohalt. Vastusrepliigi seostamine eelneva ütlusega. Emotsioonisõnavara tähenduse täpsustamine. Sõnastuse otstarbekuse ja sobivuse hindamine õpetaja suunamisel (otsustamine õpetaja esitatud variantide põhjal, tähelepanu suunamine tekstis kirjeldatud situatsioonile).</p>	<p>Suhtlusaktide üldiste ja ütluse/repliigi konkreetsete motiivide ning strateegiade eristamine õpetaja suunamisel (<i>miks? –milleks? – kuidas?</i>). Samasugust üldist eesmärki täitvate ütluste ja strateegiakorduste leidmine (temaatiline lugemine). Strateegia muutmise märkamise õpetaja juhendamisel (valiklugemine). Ütluste hargnenud sõnastamine (teabe tuletamine).</p>
<p>Valiklugemine</p>	<p>Valik- ja temaatiline lugemine</p>
<p>Sõnade, lausete ja lõikude leidmine mõistmisstrateegiast lähtuva või asukohale viitava korralduse järgi. Lõigu sisu kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate lausete leidmine lõigust.</p>	<p>Valiklugemine üleminekuga temaatilisele lugemisele: sõnade ja lausete leidmine lõigust, mingit teemat kajastavate lõikude leidmine</p>

<p>Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete joonimine või tähistamine markeriga). Lause sisu ja mõtte väljendamine oma sõnadega, sõnastuse täiendamine ja parandamine vabade laiendite lisamise ning sünonüümide kasutamise (õpetaja juhendamisel). Teksti jaotamine lõikudeks, lõikude pealkirjastamine. Teksti pealkirjastamine, olemasoleva pealkirja ümbersõnastamine. Tekstide seostamine ühiskondlik-ajaloolise taustaga, põhjus-tagajärg seoste selgitamine ajas ja ruumis, nende täpsustamine ühiselt. Sündmuste ja käitumisaktide ahela suunatud mõtestamine. Kujutluspiltide täpsustamisteksti põhjal: käitumisaktide ja keeruliste stseenide suunatud analüüsimine, objektide ja tegelaste tunnuste ning omaduste teadvustamine.</p>	<p>ühe teksti ulatuses (mitme lause või lõigu leidmine ühe ülesande põhjal). Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete allajoonimine või markeriga tähistamine). Lõigu või teksti mõtte väljendamine oma sõnadega, kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate keeleüksuste leidmine autoritextist.</p>
<p>Küsimuste esitamine kaaslastele</p>	<p>Küsimuste esitamine kaaslastele</p>
<p>Küsimuste esitamine kaaslastele tekstis kirjeldatud sündmuste ja tegevuste põhjuse, tagajärje ning eesmärgi kohta (õpetaja suunamisel).</p>	<p>Küsimuste esitamine teksti kohta sündmuse põhjuste ja tagajärgede väljaselgitamiseks, järelduste tegemiseks, puuduva teabe tuletamiseks.</p>
<p>Tegelaste käitumise analüüs</p>	<p>Tegelaste käitumise analüüs</p>
<p>Tegelaste käitumise võrdlemine, nende omavaheliste suhete selgitamine. Hinnangu andmine tegelaste käitumisele, hinnangu põhjendamine motiivi/eesmärgi ja tulemuse vahekorra lähtuvalt. Eetilise ja emotsionaalse hinnangu võimaliku erisuse teadvustamine (<i>Käitus õigesti/valesti, meeldib/ei meeldi</i>). Soovituste esitamine kaaslastele.</p>	<p>Tegelaste rühmitamine (iseloomujooned, ajalooline taust). Tegelaste käitumise, mõtete ja elamuste võrdlemine. Hinnangu andmine tegelaste käitumisele (motiivid, käitumisakt ja selle sõltumine tingimustest, tulemus). Hinnangu põhjendamine käitumismotiividest ja tulemustest lähtuvalt (mida sooviti, mis oli tulemus).</p>
<p>Teksti peamõtte sõnastamine</p>	<p>Teksti peamõtte sõnastamine</p>
<p>Lõigu ja teksti sisukokkuvõtte ja allteksti sõnastamine, seostamine teksti sisuga. Individuaalse sõnastuse täpsustamine ühisvestluses. Peamõtte seostamine õpilaste kogemustega ja/või käitumisega.</p>	<p>Peamõttele (sisu kokkuvõtte ja alltekst) osutavate lausete (lõikude) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine ning põhjendamine originaalile viidates.</p>

	Peamõtte seostamine õpilase kogemustega.
	Teksti kavastamine
	Märkmete tegemine: tegelasi iseloomustavad sõnad, tugisõnad ja -sõnaühendid kava juures. Lihtkava ja jooniskava ühine koostamine, kavade kasutamine.
Teksti taastamine	Teksti taastamine
<p>Tekstilähedane valikjutustamine, olustikusituatsioonide kirjeldamine (“suulise pildi” maalimine). Abistavad võtted ja vahendid: õpetaja repliigid, kava, tugisõnad (sõnaühendid), avatud lugemik, mõttelünkadega teesid („mälukskava”).</p> <p>Õpetaja ja õpilase vahelduv tekstilähedane jutustamine.</p> <p>Kokkuvõtliku jutustamise õppimine, oluliste lausete valimine, üldistava sisuga lausete moodustamine, kavapunktide täiendamine, lõigu ühine lühendamine, jutustuse plaani esitamine.</p> <p>Kaaslaste jutustamise jälgimine ja täiendamine (aluseks võrdlus autoritekstiga).</p> <p>Tegelaskuju iseloomustamine plaani järgi.</p>	<p>Tekstilähedane valik- ja temaatiline jutustamine; abivahendite individuaalne valimine ja kasutamine.</p> <p>Kokkuvõtliku jutustamise harjutamine, sh tekstilähedase jutustuse plaani eelnev esitamine. Abistavad võtted: kava, sõnaühendid, tugisõnad.</p> <p>Järeltöö õpilaste jutustusega: jutu täiendamine lugemiku tekstile toetudes, jutu täpsustamine, lühendamine, keelendite korrigeerimine.</p> <p>Tegelaste iseloomustamine ja võrdlemine plaani järgi.</p> <p>Jutustamise õppimine tegelase rollis (lähtutakse tegelase eesmärkidest, mõtetest ja tunnetest).</p> <p>Looduskirjelduste koostamine plaani järgi: tekstilähedane kirjeldamine, oma sõnadega kirjeldamine.</p> <p>Teksti laiendamine: puuduva teabe tuletamine (järeldamine, oletamine)</p>
Kirjaliku teksti koostamine	Kirjaliku teksti koostamine
<p>Tekstilähedase lühikese kirjaliku ümberjutustuse ühine koostamine kava ja tugisõnade abil, tekstilõikude laiendamine lausetega.</p> <p>Osaoskuste harjutamine: erisuguse sõnastusega tekstide sobivuse võrdlemine, lausete ja lõikude järjestamine, lausete seostamine, mõttelünkade sisu tuletamine ja sõnastamine, koostatudteksti sisuline ja formaalne parandamine.</p>	<p>Tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse koostamine ühiseltloodud kava ja esitatud keelevahendite abil (tugisõnad, -sõnaühendid). Kirjandi kirjutamine pildi ja tugisõnade toel; pildi ja kava põhjal. Järeltöö: parandamine ja/või täiendamine.</p> <p>Looduskirjelduse koostamine plaani järgi.</p>

Kirjutamine

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:	7. klassi lõpuks õpilane:
kirjutab sõnu õigesti, kasutab vajadusel individuaalseid abivahendeid,	tunneb ja rakendab tähekasutusreegleid,
teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.	kasutab õpitud ortograafiareegleid õpetaja suunamisel.

Õppesisu

6.klass	7.klass
Ärakiri	
Kirjutamine sõnarühmade, lühikeste lausete ja osalausete kaupa.	
Õigekiri	Õigekiri
<p>Veaotlike häälikute õige märkimine peamiselt iseseisvalt, kaasneva ja eelneva enesekontrolli harjutamine, sh teistes ainetes kasutatud tekstide parandamine.</p> <p>Võõrhäälikud ja võõrtähed, sõnade õige hääldamine.</p> <p>Võõrsõna tunnused (<i>g, b, d</i> sõna algul, võõrtähed, pikk või ülipikk täishäälik järgsilbis), õigekiri.</p> <p>Õpitud lõppude, tunnuste ja liidete õigekiri. Kirjavahemärkide kasutamine lauses.</p> <p>Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 45–55 sõna.</p>	<p>Veaotlike häälikute analüüsi- ja õigekirjavilumuste, enesekontrollioskuste kujundamine (individuaalsed abivahendid ja ülesanded).</p> <p>Erandlik <i>g, b, d</i> <i>s</i>-i kõrval.</p> <p>Liitsõnade õigekiri.</p> <p>Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade õigekiri.</p> <p><i>h</i> sõna algul.</p> <p><i>i</i> ja <i>j</i>-i õige hääldamine sõnades, õigekiri. Liide <i>-ja</i>.</p> <p>Õpitud tuletusliidete õigekiri.</p> <p>Ennetava enesekontrolli harjutamine, kaasneva ja järgneva kontrolli teostamine (juhatakse tähelepanu).</p> <p>Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 55–65 sõna.</p>
Keeleteadmised ja –oskused	Keeleteadmised ja –oskused
Täis- ja kaashäälikute eristamine. Orienteerumine tähestikus, tähestiku kasutamine.	Häälikurühmade tundmine, tähestiku kasutamine. Tähekasutusreeglite kasutamine:

	lihthäälikute ja häälikuühendite reeglipärane kirjutamine. Õpitud ortograafiareeglite kasutamine (tähelepanu juhtimisel): nõrk sulghäälik <i>s</i> -i kõrval, liitsõnade õigekiri, <i>h</i> ja <i>j</i> -i kasutamine, liidete õigekiri (nt <i>käija</i>).
Võõrhäälikute ja -tähtede tundmine, võõrhäälikute hääldamine, võõrsõnade äratundmine tunnuste järgi.	
Alus-ja öeldisrühma ning osalause te äratundmine.	Lausete koostamine õpitud liitlausemallide ulatuses.
Süntaksi-ja morfoloogiaküsimuste kasutamine keelendeid analüüsides ja moodustades.	
Sõnavormi analüüsimine ja rakendamine eri funktsioonides. Sõnade tuletamine õpitud liidetega.	Sõnade tuletamine õpitud liidetega, liitsõnade moodustamine õpitud mallide ulatuses.
	Kirjavahemärkide kasutamine.
Tarbekiri	Tarbekiri
Lihtsamate tarbekirjade koostamine: kirjalik teade, õnnitluskaardid. Vormistamine paberil ja arvutis.	Tarbekirjade koostamine: õnnitluskaart, kiri sõbrale, kiri omastele. Vormistamine paberil ja arvutis.

IV AINEKAVA 8.-9. KLASSILE

1. Eesti keele õppe rõhuasetused 8.-9.klassis

□ Lihtsustatud õppe viimaste kooliaastate peamine eesmärk on soodustada oma tegevuse reguleerimise kujunemist (peaaju frontaalsagarate funktsioonid), et omandatud oskusi ja elementaarseid keeleteadmisi võimetele vastavalt ja võimalikult iseseisvalt rakendada. Seda toetab aju kõnepiirkondade analüütilise tegevuse pidev stimuleerimine variatiivsete ülesannetega.

□ Kõikide allteemade puhul ergutatakse õpilasi võimalikult iseseisvalt oma tegevust planeerima, toimingute eesmärgi teadvustama, töövõtteid valima, tulemusi kontrollima ja hindama. Õpitemegevuse kirjeldatud laad on ettevalmistus õpilaste edaspidiseks iseseisvaks eluks: kutseõpe ja töise tegevusega seotud täiendõpe, sotsialiseerumine ja tõine tegevus, orienteerumine meedias, pere loomine jne. Tulemused sõltuvad eesti keele kui õppeaine lõimimisest teiste ainetega (keelematerjal, ühised nõuded, osaliselt samalaadsed ülesanded).

- Ilukirjanduslikud tekstid. Ilukirjanduslike tekstide käsitlemisel ja suhtlemisõpetuses on rõhuasetus pragmaatilisetähenduse mõistmisel, mis omakorda toetub keeleüksuste (sõnavara, lausemallid) semantiliseltähenduse arengule. Tekste analüüsid arutletakse tegelaste käitumise üle: motiivid, kavatsused, tegevusakte soodustavad või takistavad tingimused, moraalsed valikud, tulemusemõju tegevusakti sooritajale ja teistele, tegelasrühmade ühised tunnused, tunded ja hoiakud (sh poiste ja tüdrukute kiindumus). Meedia põhjal arutletakse ühiskonnas toimuvate protsesside üle, püütakse eristada fakte ja arvamusi.

- Teabetekstid. Teabetekstide käsitlemisel harjutatakse erilaadse teabe hankimist, märkmete tegemist, konspekterimist, sõnaraamatute kasutamist. Teine teabega tegelemise valdkond on tarbekiri: kujundatakse selle mõistmise, koostamise ja blankettide nõuetekohane täitmise oskust.

- Tekstiga tutvumisel ja tekste analüüsid muutub valdavaks sihipärane endamisi lugemine: valiklugemine ülesandega (teabe otsimine), uue teabe iseseisev märkamine, valmistumine jutustamiseks ümberjutustuse liigist lähtudes. Analüüsi tulemusena sõnastatakse teksti mõtend (teksti sisu lühikokkuvõte ja alltekst), mida vajaduse korral parafraseerib pedagoog. Tekstianalüüsi eesmärk on õppida iseseisvalt kasutama teksti mõistmisstrateegiaid. Oluliseks valdkonnaks on seejuures jätkuvalt kirjalik dialoog, mille analüüsile toetub argidialoogi elementaarne teadvustamine ja reguleerimine.

- Ümberjutustus. Harjutatakse ümberjutustuse eri liike, varieerides üldistamise ja konkretiseerimise osakaalu. Suunatakse originaalteksti ja märkmete kasutamist vahendatud tekstiloome ajal olenevalt suulise või kirjaliku ümberjutustuse liigist.

- Lauseõpetus. Lauseõpetuses on rõhuasetus lausemallist oleneval lausetähenduse mõistmisel ning muuteharjutustel. Praktiline lauseõpetus toetub osaoskustele moodustada sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost (tegusõna- ja nimisõna fraase). Konteksti lausetähenduse mõistmiseks on oluline analüüsida lausetevahelisi seoseid (kasutada lokaalse sidususe strateegiat).

- Sõnavara laiendamine ja sõnatähenduse täpsustamine sõltub objektide ja nende tunnusterühmitamise oskusest ja teadmistest. Sõnatähenduse seletamisel suunatakse õpilaste tähelepanu objektide rühma tunnustele, funktsioonidele, omadustele, tunnuse tunnustele, objekti osadele. Suunamist vajab sõnavormide ja tuletiste eristamine: sõnavormid tähistavad sama objekti (rühma) või tunnust, samatüvelised tuletised aga eri objekte või tunnuseid. Samuti on vaja õpilaste tähelepanu suunata ja neid abistada abstraktse tähendusega sõnade ning metafoorsete väljendite mõistmisel.

- Õigekiri ja ärakiri. 8. ja 9. klassi eesmärk on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamist üheoperatsioonina teiste

ülesannete täitmisel.

2. Eesti keele ainekava teemade ja allteemade jaotus 8.-9.klassis

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Taotletavad õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:	9. klassi lõpuks õpilane:
oskab märgata ja hinnata kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust;	teab adekvaatse suhtlemise põhimõtteid tavaolukorras käitumiseks (peres, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne);
reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele.	mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust; selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erinevustele.
oskab suunavate küsimuste abil analüüsida dialoogi;	hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, käitub vastavalt;

Õppesisu

8.klass	9.klass
<p>Tähelepanu keskendamine kestva samalaadse tegevuse jooksul: teabe otsimine, tekstide koostamine, ühisvestlus-väitlus, tekstide kuulamine jm.</p> <p>Taju arendamine: objekti osade ja tegevusstseenide analüüsimine, tajutud teabe sõnastamine.</p> <p>Mõtlemise ja mälu arendamine: üldistamis- ja konkretiseerimisstrateegiate rakendamine, erilaadsete seoste loomine.</p> <p>Enesekontrolliharjumuste kujundamine, planeerimise osatähtsuse teadvustamine.</p>	<p>Tähelepanu keskendamine kestvale aine esitamisele ja selgitusele, märkmete tegemine.</p> <p>Teabe otsimine ja konspekterimine. Tajutava teabe (sh tekstides esitatud teabe) konkretiseerimine ja üldistamine vastavalt püstitatud eesmärgile, ülesande/tegevuse eesmärkide valimine.</p> <p>Tuletatava teabe valdkondade teadvustamine. Tunnuste ja omaduste rühmitamine: olulised, iseloomulikud, individuaalsed.</p> <p>Põhjus-tagajärg seoste leidmine aeg-ruumi kirjeldustest. Põhjus-tagajärg seoste ahela ning mitme samaaegselt mõjuva põhjuse</p>

Teabekirjanduse, Interneti ja meedia kasutamine õpetaja suunamisel.	teadvustamine. Tegevuse planeerimine, tegevuse sooritamine algoritmi järgi ja variatiivselt, enesekontroll.
---	--

Lause ja sõnavara

Taotletavad õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:	9. klassi lõpuks õpilane:
Kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis.	Tunneb lausete eri tüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, oskab neid kasutada teabe hankimisel ja sõnastamisel;
	Valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnaliigid, käänamine ja pööramine, liht-, koond- ja liitlauseid, sõnamoodustus.

Õppesisu

8.klass	9.klass
Sõnaühend	Sõnaühend ja lause
Koondlauseid moodustavad ja erilaadseid tunnuseid väljendavad põhisõna rinnastavad laiendid.	Tähenduslik erinevus, sõnaühendite leidmine lausest, sõnaühendi kasutamine lauses. Lause tekstis, teabe jaotumine kahe või enama lause vahel.
Lihtlause	Lihtlause
Äratundmine, peamised formaalsed tunnused. Korduvad lauseliikmed ja osalauseid või nende puudumine. Põhisõna ja laiendite seosed lauses, seosed osalause vahel. Süntaksiküsimuste esitamine. Alus, öeldis ja nende laiendid lauses. Väit-, küsi- ja käsklause, nende vastastikune transformeerimine. Kaastekstisidused laused: lausete sisuline ja vormiline sõltumine eelnevast lausest.	Tekstiväline lause, lause sõnajärg. Laiendatud ja laiendamata lause. Lause tähenduse sõltumine tegusõna ajast, tegumoest, kõneviisist, laiendist. Lause tekstis: sõnajärg, lauseid siduvad sõnad, samaviitelised sõnad, tegusõna ajavormid. Väit-, küsi- ja käsklause: intonatsioon, lõpumärgid, transformeerimine.

<p>Aluseta või öeldiseta laused tekstis, sh repliigid dialoogis. Lausete muutmine kaastekstisidusaks. Suulise kõne lausungite muutmine normatiivseteks. Suuliselt esitatud teksti sõnastamine kirjalikult. Dialoogi lühikese vastusrepliigi asendamine hargnenud lausega või lauserühmaga ja vastupidi. Küsimuste esitamine dialoogi repliikide sisu kohta. Otsekõne asendamine kirjeldusega.</p>	
<p>Koondlause</p>	
<p>Korduvadpõhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid). Koondlause korduvate lauseliikmete laiendid: seoste leidmine kahel tasandil (põhisõna laiend, laiendi laiend). Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest <i>ja, ning, ehk, ega, või, kui ka</i>. Koondlausete moodustamine. Kirjavahemärgid koondlauses.</p>	
<p>Liitlause</p>	<p>Liitlause</p>
<p>Osalaused. Alus ja öeldis osalausetes. Liitlausetes väljendatavad suhted: tegevuste seostamine ja vastandamine; koht, aeg (üheaegsus ja järgnevus), põhjus, eesmärk, objekti tunnus, tegevuse tunnus (sihitisosalause) ja tingimus, võrdlus. Liitlausete käsitlemine suhete ja suhet väljendavate lausemallide kaupa. Suhteid väljendavad osalaused: vastandavad, eraldavad ja selgitavad, aja-, põhjus-, eesmärgija kohasuhteid väljendavad osalaused. Pealause sihilist tegusõna täpsustavad sihitiskõrvallaused. Pealause nimisõna täpsustavad täiendkõrvallaused. Liitlause tähenduse ja struktuuri analüüs. Osalausetega väljendatud mõtete teadvustamine ja seoste seletamine. Lausestruktuuri skemaatiline kujutamine. Küsimuste (küsilause, süntaksiküsimus) esitamine osalausetes kohta. Sidendite tähenduse mõistmine. Lausete koostamine osalausetest skeemide abil ja iseseisvalt; osalausetes ja sidendite</p>	<p>Liht-, koond- ja liitlause (põim- ja rindlause): semantiline ja struktuuriline erinevus, sidendite tähendus ja funktsioonid. Samasisuliste, kuid erineva struktuuriga lausete leidmine. Sama suhet väljendavate, kuid erineva sisuga lausete leidmine, lausete rühmitamine suhete järgi. Lause moodustamine tegusõnafraasist sõltuvalt. Sama teabe variatiivne sõnastamine, sidendite varieeritud kasutamine. Lausete transformeerimine. Lauseehituse muutmine: kirjalikus sidusas tekstis keerulisemaks, suulises tekstis lihtsamaks. Rakendamine: liitlause tugilause, eelnevalt moodustatud lausete kasutamine kontekstis, dialoogi repliikide valimine ja moodustamine kujuteldavas situatsioonis, tekstis esitatud teabeüksuste tõepärasuse argumenteerimine. Järeltöö tekstidega. Hõlmava struktuuriga liitlausete tähenduse mõistmine</p>

<p>sobitamine, lausete lõpetamine ja moodustamine sidendist lähtuvalt, sõnade valimine lausesse. Lausete kasutamine dialoogis ja tekstis. Liitlauseid tekstis: eristamine väljendatud tähenduslike seoste alusel. Kaheosalise liitlause äratundmine, tähenduse mõistmine, koostamine ja kasutamine: liitlausena esitatud korralduste täitmine ja küsimustele vastamine, kaheosalise liitlause äratundmine suulises ja kirjalikus tekstis, lausestruktuuri teadvustamine (osalauseid ja nende paigutus, sidendid, sõnajärg) ja küsimuste esitamine osalause kohta. Sõnade ja sõnaühendite tähenduse seletamine liitlausega (sobitamine, suunavad küsimused). Lühivastuse asendamine dialoogis liitlausega ja vastupidi. Lausete koostamine suunatult (analoogia, küsimused/korraldused, skeemid), lausete moodustamine liitlauseid ühendades ja sisestades, moodustatud lausete kasutamine kontekstis. Ühe ja sama seose väljendamine erinevate lausemallidega: erinevad sidendid, osalauseid erinev paigutus. Teabe sarnasuse/erinevuse mõistmine, lausete suunatud transformeerimine. Liht-, koond- ja liitlauseid eristamine, terminite kasutamine. Eri lauseehitusega samasisuliste tekstide võrdlemine (sama teabe esitusviiside teadvustamine). Koond- ja liitlauseid moodustamine lihtlausest ja vastupidi (analoogia põhjal). Koond- ja liitlauseid koostamine, transformeerimine ja rakendamine.</p>	<p>(sõnadevahelised seosed). Mitmeosaliste liitlauseid mõistmine kirjalikus tekstis.</p>
---	---

SÕNALIIGID

Taotletavad õpitulemused

<p>8. klassi lõpuks õpilane:</p>	<p>9.klassi lõpuks õpilane:</p>
<p>Tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi;</p>	<p>Tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi;</p>
<p>Tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme.</p>	<p>Tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme.</p>

Õppesisu

8.klass	9.klass
<p>Teadmiste süvendamine sõnaliikidest (nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna): morfoloogilised tunnused, küsimused, funktsioon lauses, semantilised rühmad ja nende üldistatud tähendus; terminite tundmine. Sõnaliikide eristamine. Samatüveliste sõnade tuletamine (<i>kiirustama, kiirus, kiire, kiiresti</i>), tähenduslik eristamine, kasutamine sõnatühendis ja lauses.</p>	<p>Omandatud teadmiste kinnistamine sõnaliikidest. Õpitud sõnaliikide kohta käivate teadmiste ja oskuste süvendamine (äratundmine, küsimuste esitamine), sõnade semantilised rühmad, kasutamine lauses. Erinevatesse sõnaliikidesse kuuluvate sõnade tuletamine samast tuletusalusest. Tuletatud sõnade rühmitamine kas sõna tüvest, liitest või sõnaliigist lähtuvalt. Sõnarühmade rakendamine sõnaühendites ja lausetes.</p>
<p>Nimi ja nimetus, liigi ja alaliigi nimetus. Tuletised ja liitsõnad. Nimisõna morfoloogilised tunnused ja süntaktiline funktsioon (alus; põhisõna, laiend). Nimisõna sõnaühendis, laiendi leksikaalne ja vormiline sõltumine põhisõnast. Morfoloogia-ja süntaksiküsimus. Aluse seos öeldisega. Nimisõna käänamine. Tutvumine käänamistabeliga: käändevormide moodustamine tabeli järgi, vormide äratundmine, vormide sobitamine käände nimetuse ja küsimusega (tabeli abil). Sama käändevormi erinevad tähendused. Rakendamine kontekstis. Mitmuse tunnuse valimine ja õigekiri. Ühe ja sama sõna vormide rakendamine eri funktsioonides (sõnaühendites, lausetes). Nimisõnade liitmine ja tuletamine: liitnimisõnade ja tuletatud sõnade semantilised rühmad, sõnaühendi muutmine liitsõnaks, tähenduse muutumine. Samatüveliste sõnade tuletamine ja tähenduse eristamine, tuletatud sõnadest käändevormide moodustamine, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses. Õpitavad liited: <i>-ur, -ar, -nna</i>. Moodustatud sõnade tähenduse suunatud võrdlemine üldistusastmest lähtudes</p>	<p>Käänamistabel, selle kasutamine. Muutevormide moodustamise harjutamine ning moodustatud vormide rakendamine. Nimisõna tuletamine: õpitud liidete aktiveerimine. Õpitavad liited: <i>-kas, -ik, -us</i>. Tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri.</p>

<p>(rühmad, allrühmad, rühmitusalused). Varemõpitud liidete kasutamise aktiveerimine.</p>	
<p>Omadussõna</p> <p>Esemete, olendite, nähtuste tunnused ja omadused ning nende väljendamineomadussõnade abil. Omadussõna süntaktiline funktsioon(<i>täiend, öeldistäide</i>). Mitu omadussõna põhisõna laienditena. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed. Omadussõna tuletamine: tuletusliited: <i>-ne, -lik, -line, -tu, -kas</i>. Tuletatud sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel, muutmine ning kasutamine sõnaühendis ja lauses. Omadussõnade kasutamine objekti osade kirjeldamisel, tegevussteenide konkretiseerimisel.</p>	<p>Omadussõna</p> <p>Muutevormide moodustamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed. Omadussõna tuletamine: liited <i>-tu, -jas, -kas</i>. Tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri.</p>
<p>Määrsõna</p> <p>Määrsõna tunnused, tähendusrühmad. Määrsõna sõnaühendis (tegevuse tunnus) ja lauses. Määrsõnade tuletamine: tuletusliited <i>-ti/di; -sti, -lt</i>. Samatüveliste omadus- ja määrsõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses (tegevuse või objekti iseloomustamine).</p>	<p>Määrsõna</p> <p>Määrsõnade semantilised rühmad (koha, aja-, viisimäärsõnad). Määrsõnade tuletamine: õpitud liidete aktiveerimine, õpitav liide: <i>-kesi</i>. Lause laiendamine määrsõnaga.</p>
<p>Tegusõna</p> <p>Semantilised (tegevuse/seisundi väljendamine) ja formaalsed tunnused. Tegusõna lauses, tegusõna laiendid. Samasse tähendusrühma kuuluvad tegusõnad, nende valimine väljendatava teabe konkretiseerimiseks ja sõnakorduste ärahoidmiseks. Samatüvelised tegusõnad. Laiendite leksikaalne ja vormiline valimine sõltuvalt tegusõna tähendusest (<i>riietab poega esinemiseks, riietub esinemiseks</i>). Tegusõnade mitmetähenduslikkus, laiendite valimine ja kasutamine sõltuvalt kaastekstist. Tegusõna grammatilised kategooriad: pöörded (ja isikulised asesõnad), arv, aeg, kõne, tegumood, kõneviis. Lause tähenduse sõltumine tegusõna grammatilistest kategooriatest. Muuteoperatsioonid. Tegusõna vormide aktiveerimine.</p>	<p>Tegusõna</p> <p>Tegusõna vormid: isik, arv, aeg, kõne, kõneviis, tegumood. Vormide tähendus. Pööramise harjutamine ning moodustatud vormide rakendamine. Tegusõna lauses öeldisena, tegusõna laiendid (öeldisrühm). Lause tähenduse sõltumine tegusõna vormist. Ühendtegasõna. Kesksõnade ja tegusõna käändeliste vormide mõistmine sõnaühendis ja lauses. Tegusõna tuletamine. Õpitud liidete aktiveerimine. Õpitavad liited: <i>-ta (õppima–õpetama), -u (riietama–riietuma), -ata (seisma–seisatama), -ne (vähenema)</i>.</p>

<p>Ühendtegasõna, selle kasutamine lauses. Keskõnad täiendi funktsioonis: olendi või objekti tunnuste väljendamine. Moodustamine analoogia alusel ning rakendamine lauses. Tegusõna asendamine keskõnaga (<i>käisid –oled/olid käinud</i>), kontekstisidusate lausete moodustamine.</p>	<p>Tuletatud tegusõnade tähendus ja kasutamine lauses. Tegusõna tunnuste ja lõppude õigekiri.</p>
	<p>Asesõna</p>
	<p>Isikulised, näitavad, siduvad, umbisikulised asesõnad, nende tähendus ja kasutamine. Asesõnade käänamine analoogia alusel ja tabeli järgi, muutevormide kasutamine tekstis (samaviitelised sõnad).</p>
<p>Arvsõna</p>	<p>Arvsõna</p>
<p>Põhi-ja järgarvsõnad, nende muutevormid. Järgarvsõnade tuletamine. Rooma numbrid I–XXX. Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses. Arvsõnade õigekiri.</p>	<p>Põhi-ja järgarvsõnad, murdarvsõnad. Järgarvsõnade märkimine araabia ja Rooma numbriga (I–XXX). Järg-ja murdarvsõnade mõistmine, kasutamine ja tuletamine: liide <i>–ndik</i>. Arvsõna käändevormide moodustamine tabeli, analoogia ja põhisõna vormi alusel. Arvsõnade lugemine (numbrid tekstis), kasutamine suulises kõnes.</p>
<p>Liitsõna</p>	<p>Liitsõna</p>
<p>Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine. Liitsõnade moodustamine: tuletised liitsõna komponendina.</p>	<p>Sõnade liitumismudelid (tüvevariandid): nimetavaline, omastavaline liitumine. Paarissõnad (<i>õed-vennad</i>). Lühenenud tüvega liitumine, tüvede äratundmine. Liitsõnade semantilised rühmad täiendsõnast sõltuvalt (liiki, otstarvet, sugulust vm väljendav täiendsõna). Liitsõnade koostis, õigekiri. Sõnaühendi ja liitsõna tähenduslik erinevus ja õigekiri. Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine, liitsõna moodustamine.</p>

Võõrsõnad	Võõrsõnad
Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.	Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.

Lugemine ja orienteerumine tekstis

Taotletavad õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:	9. klassi lõpuks õpilane:
loeb jõukohast teksti häälega ladusalt ja endamisi teabe hankimiseks;	loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga,
täidab jõukohast teksti analüüsides ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses;	
oskab esitada küsimusi teistele ja endale teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt ning neile küsimustele vastata;	koostab teabe hankimiseks eesmärgist lähtuvalt küsimuste kompleksi teksti(de) kohta;
taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; rakendab analüüsi käigus kasutatud abivahendeid;	taastab tuttavat teksti erineval viisil (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt);
iseloostab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi;	iseloostab tegelasi ja tegelasrühmi; seletab ja hindab nende käitumist;
kirjeldab tegevusi ja sündmusi kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga);	kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt.
koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse.	

Õppesisu

8.klass	9.klass
Mõne Eesti kirjaniku ja tema teose teadmine.	Mõne Eesti klassiku ja kaasaegse kirjaniku teadmine ning nende teoste tundmine. Põhiliste ilukirjandusliikide praktiline äratundmine ning terminite mõistmine. Mõne üle-eestilise

	jakohaliku ajalehe ning ajakirja teadmine. Oskus kasutada tuttavaid teabeteoseid.
Uue teksti lugemine	Uue teksti lugemine
Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladus häälega lugemine kõne tempos, individuaalsed ülesanded lugemistehnika lünkade kõrvaldamiseks. Sihipärane endamisi lugemine (kuni 2/3 materjalist).	Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladus häälega lugemine kõne tempos kuulamiseks piisava selguse ja elementaarse ilmekusega (toon, lauselõpu intonatsioon, loogiline rõhk). Individuaalsed ülesanded lugemistehnika parandamiseks. Sihipärane endamisi lugemine.
Lugemise harjutamine	Lugemise harjutamine
Ladususe harjutamine. Eelnevale analüüsile toetuva ilmeka (kõne tempos) lugemise harjutamine. Tooni ja tempo muutmine õpetaja näidise, selgituste ja korralduste alusel.	Ladususe ja ilmekuse harjutamine.
Sõnavaratöö	Sõnavaratöö
Tundmatute sõnade leidmine esmasel või korduval lugemisel, nende tähenduseselgitamine. Tähenduste täpsustamist vajavate sõnade leidmine iseseisval lugemisel. Autorite sõnavara võrdlemine samateemalistes tekstides. Võrdluste ja metafooride leidmine, selgitamine ja kasutamine suunamisel. Inimest iseloomustavate sõnade tähendusetäpsustamine ja aktiveerimine.	Sõnatähenduse täpsustamine kaastekstis: tundmatute sõnade leidmine, individuaalne selgitamine või tähenduse otsimine. Autori sõnade võrdlemine tavasõnadega, enamlevinud võrdluste ja metafooride aktiveerimine.
Teksti analüüs	Teksti analüüs
Teksti mõistmisstrateegiate teadvustamine: küsimuse/korralduse eesmärgi (lause tähendus, lausete seostamine, puuduva teabe tuletamine, väljendusvahendid, kokkuvõtte) mõistmine. Küsimusele vastamiseks/korralduse täitmiseks sobiva toimingu teadvustamine (valiklugemine, temaatiline lugemine, meenutamine). Õpetaja koostatud küsimuste/korralduste rühmitamine mõistmisstrateegiatest lähtuvalt, sobimatute ja sobivate küsimuste eristamine. Küsimuste/ülesannete suunatud sõnastamine strateegiate kaupa ja neile vastamine. Tekstis esitatud ütluste psühholoogilise struktuuri (hoiakud/motiivid, eesmärk, strateegia) teadvustamine õpetaja suunamisel (<i>miks? milleks? kuidas?</i>).	Mõtteseoste ja probleemsituatsioonide kirjelduste leidmine tekstist, osalemine arutelus. Suuliste ja kirjalike küsimuste/korralduste sõnastamine mõistmisstrateegiate kaupa nii teiste kui enda jaoks. Enda poolt koostatud küsimuste/korralduste põhjendamine valik- ja temaatilist lugemist kasutades. Tekstist viidete leidmine teabe tuletamist eeldavatele ülesannetele vastates. Arutelu oma ja teiste koostatud küsimuste/ülesannete põhjal. Tekstis esitatud ütluste analüüsimine (eesmärk, strateegia, interpretatsioon) pärast tekstilõigu sisulist analüüsi (õpetaja esitatud viitesõnu kasutades).

<p>Vastusrepliigi seostamine eelnevaga (nõustumine, kummutamine, täiendava teabe taotlemine jne). Suhtlemist kirjeldavate sõnade tähenduse mõistmine ütluse suunatud analüüsi kaudu. Arutelud kasutatud repliikide sobivuse ja tulemuslikkuse üle. Küsimuste esitamine kaaslastele. Küsimuste esitamine endale ja neile vastamine. Kaaslaste küsimuste ja vastuste sobivuse hindamine, abistav täiendamine. Nõustumine enam kui ühe tuletatud seletusega.</p>	<p>Tundmatu teabe märkamine ja leidmine, lisateabe otsimine. Kirjeldatud sündmuste ajaline kõrvutamise, ühe või mitmepõhjuse ja tagajärje teadvustamine. Viidete leidmine tekstist: põhjus-tagajärg seoste ahel, mitu samaaegselt mõjuvat põhjust. Tegelaste ning tegelasrühmade tegude ja käitumise seletamine. Hinnangu andmine (tingimused, eesmärgid, tulemused).</p>
<p>Teabe märgistamine tekstis</p>	
<p>Tegelaste ja tegelasrühmade käitumise võrdlemine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine (individuaalne ja rühmakäitumine) ühe või mitme samateemalise teksti põhjal, antud hinnangu põhjendamine. Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine. Kirjeldatud ajaloolise tausta võrdlemine tänapäevaga (tingimused, arenguetapid kirjeldatud sündmustest tänapäevani). Kirjeldatud tegevuste seostamine looduskirjeldustega. Looduskirjelduste analüüs. Objekti või nähtuse oluliste, iseloomulike ja individuaalsete tunnuste/omaduste eristamine. Objekti või sündmuse/stseeni valikuline konkretiseerimine ja üldistamine.</p>	
<p>Teksti peamõtte sõnastamine</p>	<p>Teksti peamõtte sõnastamine</p>
<p>Peamõtet väljendava või peamõttele/alltekstile viitava lõigu (lause) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine, võrdlemine autoritekstiga, sõnastuse põhjendamine tekstile viidates. Peamõtte seostamine õpilaste käitumise ja kogemustega.</p>	<p>Peamõtte kokkuvõtete sõnastamine ja autori kavatsuste (allteksti) teadvustamine, seostamine ühiskondlik-ajaloolise taustaga. Sisu kokkuvõtte ja allteksti erisuse teadvustamine.</p>
<p>Teksti kavastamine</p>	<p>Teksti kavastamine</p>
<p>Liht-, liit- ja jooniskava koostamine ning kasutamine.</p>	<p>Õpitud kavastamisviiside rakendamine (õpilase valikul), arutelu valiku (sõnastus, sisu) otstarbekuse üle.</p>
<p>Teksti taastamine</p>	<p>Teksti taastamine</p>
<p>Kasutatavad jutustamise liigid: temaatiline jutustamine (sh tekstilähedane temaatiline jutustamine), kokkuvõtlik jutustamine, tegelaste ja tegelasrühmade</p>	<p>Eri jutustamisviiside kasutamine teksti taastamisel: kokkuvõtlik jutustamine, teksti laiendamine, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, kirjelduste koostamine jne. Erinevate</p>

<p>iseloostamine, jutustamine tegelase või tegelasrühma nimel, teksti laiendamine. Looduskirjelduste sõnastamine igapäevasõnavara kasutades. Abivahendid: kava, tugisõnad ja sõnaühendid (valikuliselt), originaaltekst. Enda või kaaslaste jutustatud teksti sõnastamine kirjalikult. Teksti koostamise (tekstilooma) osaoskuste teadvustamine, ühisarutelu etapiti (etapid on õpilasele esitatud): eesmärk (milleks? kellele? mida?), teemakohase teabe otsimine ja valimine, teabe järjestamine, teabesõnastamine, sisuline ja keeleline järeltöö. Erineva sisuga tekstide võrdlemine ja koostamine sama teabe (kogemuse) põhjal.</p>	<p>jutustamisviiside (sh õpilase valitu) kasutamine ühe ja sama tekstiga töötamisel</p>
<p>Kirjaliku teksti koostamine (tekstilooma etappide kaupa)</p>	<p>Kirjaliku teksti koostamine (tekstilooma etappide kaupa)</p>
<p>Tekstilähedane ja kokkuvõtlikümberjutustus koos hinnanguga sündmustele, tegelastele jne. Kirjeldus loodusloolise või geograafilise materjali põhjal. Märkmete tegemine ja nende kasutamine jutustamisel. Kirjandi kirjutamine tööõppekäigu vm teemal. Tööprotsessi või selle osa kirjeldamine.</p>	<p>Ümberjutustus (tekstilähedane, kokkuvõtlik, laiendatud). Kirjand kogemuse põhjal, sh tööprotsessi kirjeldus. Teksti koostamine etapiti: kavatsuse sõnastamine, materjali valimine, tugisõnade(märksõnade) ja -lausete märkimine, materjali järjestamine (märksõnade rühmitamine või plaani koostamine), sõnastamine, sisuline järeltöö, sõnastuse korrigeerimine.</p>

Konspekterimine

Taotletavad õpitulemused

<p>8. klassi lõpuks õpilane:</p>	<p>9. klassi lõpuks õpilane:</p>
<p>märgistab olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis (suunamisel), teeb märkmeid tekstide põhjal.</p>	<p>oskab teha märkmeid ja elementaarselt konspekterida.</p>

Õppesisu

<p>8.klass</p>	<p>9.klass</p>
<p>Vabas vormis tarbekirja koostamine (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, volitus, CV);</p>	<p>Vabasvormis tarbekirja kirjutamine, blankettide täitmine: harjutatakse</p>

blankettide täitmine (teenuste arveldused, ajakirjanduse tellimine) paberil ja arvutis.	õpitud tarbekirja liike (soovitav on koostada näidiste vihik). Kuulutus. Kaastundeavaldus. Elulookirjeldus: teksti vormis ja CV. Vormistamine paberil, arvutis.
---	---

Õigekiri

Taotletavad õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:	9. klassi lõpuks õpilane:
kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes;	järgib kirjutamisel tähekasutus-ja põhilisi ortograafiaeegleid, leiab ja parandab õigekirjavigu.

Õppesisu

8.klass	9.klass
Harjutused õigekirjavilumuste kujundamiseks (aktiveeritav sõnavara, võõrsõnad), individuaalsed ülesanded lünkade kõrvaldamiseks.	Individuaalsed ülesanded õigekirjaoskuse süvendamiseks. Enda koostatud teksti õigekiri.
<i>k, p, t</i> ja <i>g, b, d</i> helitute häälikute kõrval.	Ortograafiaeeglite kasutamisoskuse süvendamine: <i>g, b, d</i> helitute häälikute kõrval;
Järgsilpide sulghäälikute, liitsõnade ja liidete õigekirja harjutamine. Liidetega <i>-ki</i> ja <i>-gi</i> sõnade tähendus ja õigekiri.	Keerulisemate tähekasutusreeglite kasutamise harjutamine vastavalt vajadusele (sulghäälikud järgsilpides, kaashäälikuühend), enesekontroll.
Võõrhäälikud, nende hääldamine, võõrtähed.	Võõrsõnade õigekiri. Suur algustäht nimedes (olendid, geograafilised objektid, asutused/organisatsioonid, riigid, ajalehed/ajakirjad). Kodukoha asutuste ja ettevõtete nimed.
Enesekontrolliharjumuste kujundamine. Oskuste rakendamine valikuliselt, vajaduse märkamine enne ülesande sooritamist.	Võõrsõnade leksikoni, õigekeelsussõnaraamatu kasutamine.

Oma õigekirjaoskuse teadvustamine.	
Keeleteadmised ja -oskused	Keeleteadmised ja -oskused
Tähestiku rakendamine sõnaraamatute kasutamisel.	
Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel.	Tähekasutusreeglite ja õpitud ortograafiareeglite kasutamine ning õigekirja protsessi kommenteerimine. Õigekirjavigade leidmine ja parandamine.
Sõnaliikide ja nende üldistatud tähenduse tundmine ja vastavate terminite teadmine.	.Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste (vorm ja tähendus) teadmine.
Käänamistabeli tundmine: kääntenimetuse, küsimuse, sõnavormi äratundmine ja moodustamine. Muutevormide ja grammatiliste tähenduste mõistmine.	Sõnade käänamine ja pööramine tabeli järgi Õpitud sõnamoodustusmallide teadmine; tuletiste ja moodustatud sõnade kasutamine sõnaühendis ning lauses.
Liht-, koond- ja liitlausete praktiline eristamine.	
Lausete moodustamine ja transformeerimine.	Samasisuliste, kuid erineva struktuuriga lausete äratundmine, oskus lauseid transformeerida.
Liitlausetega väljendatud seoste mõistmine, lausete praktiline kasutamine	
Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 65-75 sõna.	Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 75–85 sõna.

Emakeel/lugemistehnika (valikaine)

3. ja 4. klass

Emakeel/ lugemistehnika arendamine 1 tund nädalas, 35 tundi õppeaastas

Vastava klassi õpetaja koostab käesoleva ainekava alusel töökava silmas pidades klassi õpilaste individuaalset eripära ja vajadusi.

1.Rõhuasetused

1. Lugemisoskuse kujunemine sõltub veel olulisel määral õpilase jaoks tuttavate süntaktiliste konstruktsioonide esinemise sagedusest tekstis ning õpilase keeleüksuste tähenduse valdamise tasemest.
2. Lugemistehnika arendamise eesmärgiks on jõuda sisult ja keeleliselt kohandatud tekstide ladusa lugemiseni või vähemalt selle piirini. Õpetaja suunab õpilasi tekste analüüsima sisu ja mõtte mõistmise seaduspärasusi arvestades. Vajalik on läbida analüüsi kõik etapid, igal etapil enamkasutatavad strateegiad ehk oskuste rühmad.
3. Teksti esmasele lugemisele ja pedagoogi suunavatele kommentaaridele järgneb sündmuse puhul stseenide järjestuse, kirjelduse puhul tunnuste ja omaduste valdkondade teadvustamine. Korduval lõikude kaupa lugemisel suunatakse õpilasi mõistma lausete tähendust ja lausetevahelisi seoseid, tuletama tekstis puuduvat teavet, märkama mõistmiseks olulisi keeleüksusi (sõnu, sõnaühendeid, osalauseid), kirjeldama tekkivaid kujutlusi.
4. Tekstis orienteerumist arendavad valiklugemise ülesanded (esmalt lõikude ja seejärel kogu teksti ulatuses). Valiklugemise ülesanded kogu teksti ulatuses on suunatud lühikese sisukokkuvõtte ning ilukirjandusliku teksti puhul ka varjatud teabe sõnastamisele. Õpilaste väljendust on harilikult vaja täiendada ja konkretiseerida.
5. Tekstis esinevat otsekõnet analüüsitakse õpetaja suunamisel. Dialoogi analüüsides saavad õpilased saadud teadmisi ka ise suhtlemise reguleerimiseks rakendada. Harjutatakse väljendite valikut sõltuvalt suhtlemissituatsioonist, käitumisaktide hindamist, konfliktide reguleerimist soodustavate ütluste kasutamist. Ütluse strateegia ning sõnastusviisi strateegia sõnastab esialgu pedagoog ning esitab ühtlasi hargnenud interpretatsiooni näidiseid.

2. Lugemistehnika ja orienteerumine tekstis

Juhtiv lugemisviis III ja IV klassis on sõnaosade ja/või sõnahaaval lugemine ja üleminek lugemisele sõnapaaride kaupa.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane	4. klassi lõpuks õpilane
loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa ;	loeb õpitud teksti sõnade ja süntagmade kaupa, arvestab kirjavahemärke; loeb õppimata teksti peamiselt sõnahaaval
leiab õpitud tekstist küsimuste- korralduste järgi sõnu, lauseid, lõike, vastab küsimustele (sh annab hinnangu tegevusaktile);	leiab küsimuste- korralduste järgi tekstist sõnu, lauseid ja lõike, sh peamõttele ja alltekstile osutavaid lauseid;

leiab õpitud tekstist küsimuste- korralduste järgi sõnu, lauseid, löike, vastab küsimustele (sh annab hinnangu tegevusaktile);	annab tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu (toetudes abivahenditele);
annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu.	tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe (toetudes oma kogemustele/teadmistele);
	vastab küsimustele teksti kohta (põhjalikud seosed, hinnangud tegevustele, tegudele);
	annab ühisvestlustes hinnanguid tegevusaktidele.

Õppesisu

3. klass	4. klass
Uue teksti lugemine	Uue teksti lugemine
Õpetaja esmase lugemise kuulamine; hiljem lugemise jälgimine raamatust. Lugemine kõnetaktide ja lühemate sõnade kaupa. Teksti lugemist kergendavate graafiliste orientiiride kasutamine (vältemärgid, liitsõna liigendamine komponentideks, pika sõna liigendamine kõnetaktideks jne).	Õpetaja esmase lugemise jälgimine raamatust. Lausete lugemine häälega valdavalt sõnade kaupa, pikemad sõnad kõnetaktide, lühemad sõnapaaride kaupa (vajadusel toetumine graafilistele orientiiridele).
Lugemise harjutamine	Lugemise harjutamine
Korduv lugemine vahelduvalt kooris ja üksi. Ülesanded ladususe (kohatute pauside vältimine, lugemiskiiruse tõstmine) ja ilmekuse (lauselõpu intonatsioon, loogiline rõhk) arendamiseks. Kaasõpilaste lugemise jälgimine, lugemisvea märkamine ja parandamine. Õpitud teksti lugemine sõnade kaupa häälega ja/või endamisi sosinal.	Teksti korduv lugemine ülesandega (vahelduvalt kooris ja üksi); ladususe ja ilmekuse harjutamine (orientiiridele ja kirjavahemärkidele toetudes; intonatsiooni ja loogilise rõhu valimine ning muutmine sõltuvalt lause tähendusest). Varem häälega loetud teksti vaikne (sosinal) ülesandega lugemine. Õpitud teksti lugemine sõnade või süntagmade kaupa: lauses leiduva uue teabe rõhutamine, lauselõpu intonatsiooni kasutamine, kirjavahemärkide arvestamine.
Sõnavaratöö	Sõnavaratöö

Taustteadmiste aktiveerimine ning tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine enne teksti lugemist (näitvahendite ja/või lühitekstide abil). 3- 4 sõna aktiveerimine teksti analüüsidest ja taastades.	Taustteadmiste aktiveerimine, sõnade ja sõnaühendite selgitamine enne teksti lugemist. Sõnade tähenduse täpsustamine kaastekstist lähtuvalt. 3- 4 sõna aktiveerimine teksti analüüsidest ja taastades.
Teksti korduv lugemine ja analüüs	Teksti korduv lugemine ja analüüs
Lausetähenduse mõistmine (koha- ja ajasuhete ning objektide tunnuste mõistmine). Lausete tähenduse seostamine (lokaalse sidususe strateegia). Puuduva teabe tuletamine.	Lause tähenduse ja lausetevahelise seose mõistmine. Puuduva teabe ja põhjus- tagajärg seoste tuletamine ühisvestluses; küsimustele <i>miks?, milleks?</i> vastamine.
Dialoogi analüüs	Dialoogi analüüs
Dialoogi repliikide leidmine õpetaja sõnastatud saatelause/küsimuse järgi (õpetaja sõnastab kas eesmärgi või strateegia).	Dialoogis osaleja repliigi eesmärkide ja strateegiatega suunatud analüüs. Otskõne ja saatelause leidmine tekstist, otskõne väljendamine kaudselt sihtisosalause abil (koos isikuliste asesõnade asendamisega).
Valiklugemine	Valiklugemine
Sõnade, lausete ja lõikude leidmine õpetaja juhendamisel rõhuasetusega lausetähenduse (vabade laiendite) mõistmisele ja lausete seostamisele. Õpetaja küsimustele ja korraldustele vastamine tekstis leiduva sõna, sõnaühendi või lausega.	Tegelasi või sündmusi iseloomustavate sõnade (lausete) leidmine- lugemine; tekstilõikude leidmine tähenduse järgi. Küsimustele ja korraldustele originaalteksti lause(te), osalause(te), sõnaühendi(te), sõna(de)ga vastamine. Ülesannete sõnastamisel lähtutakse kõikidest mõistmisstrateegiatega (rõhuasetus on puuduva teabe tuletamisel).
Teksti jaotamine lõikudeks	Teksti jaotamine lõikudeks
Teksti jaotamine lõikudeks (õpetaja abiga) kokkuvõtliku sõnastuse ja/või pildiseeria alusel. Tekstilõigu piiride leidmine. Lõikude sobitamine illustratsioonidega, kokkuvõtlike sõnastustega.	Teksti jaotamine lõikudeks, lõikude kokkuvõtlik sõnastamine (pealkirjastamine) jutustava lausega (õpetaja juhendamisel).

Illustratsioonide ja tekstis esitatud teabe võrdlemine. Puuduva teabe tuletamine.	
Küsimuste esitamine	Küsimuste esitamine
Küsimuste <i>kes?, mis?, mida teeb?</i> sobitamine tekstiga ja vastamine.	Teksti kohta käivate küsimuste <i>kus?, missugune?, millal?</i> esitamine.
Tegelaste käitumise analüüs	Tegelaste käitumise analüüs
Kirjeldatud tegude hindamine ja vastandamine (õige-vale, meeldib- ei meeldi) koos õpetajaga. Käitumisaktide analüüsimine (mida tahtis, mis tingimused soodustasid või takistasid, mida tegi, mis oli tulemus) ning seostamine motiivide ja kasvatusesega. Tegelaste vastandamine käitumise alusel.	Tegude ja käitumisaktide hindamine ühisvestluses (emotsionaalne ja intellektuaalne hinnang), hinnangu seostamine õpilaste käitumisega.
Teksti peamõte	Teksti peamõte
Teksti juhtlause leidmine, teksti peamõtte ja/või allteksti sõnastamine (koos õpetajaga) 2- 3 valikuks antud kirjaliku väite põhjal.	Teksti juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte ning allteksti valimine, peamõtte tuletamine ja sõnastamine ühisvestluses.

Võõrkeel

Võõrkeelena õpitakse inglise või saksa keelt.

Võõrkeele õpetuse eesmärgid

Võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- * õpib kuulama ja mõistma lihtsat igapäevast võõrkeelset kõnet; osaleb vestluses;
- * omandab võõrkeele häälduse, intonatsiooni ja rütmi;
- * omandab sõnavara, mis on vajalik elus toimetulekuks;
- * realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
- * tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne);
- * täidab lihtsamaid tarbekirja blankette, individuaalset ankeeti;
- * kasutab vajaduse korral sõnaraamatuid, vestlussõnastikke;
- * omandab elementaarsed keeleüksused ja kasutab neid kõnes.

1.Võõrkeele õppe rõhuasetused 5. klassis

- * Võõrkeeleõpetus 5. klassis on eelkõige propedeutilise suunitlusega: õpilasi valmistatakse ette keeleoskuse omandamiseks. Oluline on, et õpilased saaksid elementaarsed teadmised võõrkeele eripärast, et nad hakkaksid tajuma võõrkeelele omast kõla, intonatsiooni.
- * Keeleõpetuse eesmärk on õpetada kasutama keelt loomulikes suhtlusolukordades. Seepärast on õpetaja ülesandeks luua klassis võimalikult loomulik keelekeskkond. Sellele aitavad kaasa erinevad õppemeetodid, mille käigus kujundatakse suhtlus- ja käitumisoskusi.
- * 5. klassis on esmatähtis kuulamisoskuse ja kuuldust arusaamise oskuse arendamine. Õpilasi õpetatakse aktiivselt kuulama, eristama üksikuid sõnu, väljendeid, lauseid, aga ka hääletooni ja intonatsiooni. Kuulamisoskuse kujundamine on vahetult seotud matkimise ja järelekordamisega ning artikulatsiooniaparaadi arendamisega. Oluline on õpetada märkama ka kõneleja miimikat ja žeste, sest need toetavad kõne mõistmist. Õpilane omandab oskuse reageerida initsiatiivsele repliigile (küsimus, teade, korraldus).
- * Keeleõppes kasutatakse suulise eelnevuse printsiipi: keeleüksused, mida laps hakkab lugema ja kirjutama, omandatakse eelnevalt suulises kõnes. Kompleksselt arendatakse kõiki osaoskusi.

2.Taotletavad õpitulemused võõrkeeles 5. klassis

●klassi lõpuks õpilane

- * tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid suulises kõnes ja kirjalikes lühikestes tekstides, saab aru nende tähendusest;
- * vastab lühikestele väga lihtsatele küsimustele õpitu ulatuses; oskab esitada väga lühikesi lihtsaid küsimusi;
- * tunneb tähestikku, tunneb ära õpitud sõna kirjapildi;

- * oskab teha ära kirja võõrkeelsetest tekstidest;
- * oskab kirjutada oma isikuandmeid;
- * suhtub positiivselt võõrkeele õppimisse.

5. klassis I poolaastal 30 tundi, teisel poolaastal 40 tundi

Kõnearendus- ja lugemisteemad

1. Mina (nimi, sugu, vanus).
2. Perekond (ema, isa, õde, vend).
3. Kool ja klass.
4. Kodu (maja, maal- linnas, tuba, mööbel)

Suhtlusoskused

1. Tervitamine, hüvastijätmine.
2. Enda tutvustamine
3. Palumine, tänamine

Keeleteadmised

1. Nimisõna: ainsus ja reegliäärane mitmus.
2. Artikkel: umbmäärane ja määrav.
3. Arvsõnad: põhjarvsõnad 1- 10.
4. Asesõnad: isikulised ja omastavad.
5. Tegusõna, tegusõna vormistik
6. Kõige sagedamini kasutatavad eessõnad.
7. Lauseõpetus: lihtlause jaatav ja eitav vorm.
8. Tähestik.
9. Õigekiri: suur ja väike algustäht.

1. Võõrkeele õppe rõhuasetused 6.–7. klassis

* Kujundatakse elementaarseks suhtlemiseks vajalik sõnavara. Õpitakse moodustama ning kasutama grammatiliselt õigeid lauseid õpitud sõnavara ja keeleteadmiste piires. Kujundatakse kõnelemissoovi ja suhtlemisjulgust, arendatakse õpitud sõnade hääldus- ja kirja pildi kokkusobitamist, kujundatakse lugemisoskust.

- * Kõnelemisoskuse arendamiseks õpetatakse õpilasi kasutama kompensatoorseid strateegiaid (üleküsimine, uuesti alustamine) ja mitteverbaalseid väljendusvahendeid (žestid, miimika, imiteerimine).
- * Jätkuvalt kasutatakse suulise eelnevuse printsiipi: see, mida laps hakkab lugema ja kirjutama, omandatakse eelnevalt suulises kõnes. Kompleksselt arendatakse kõiki osaoskusi.

2. Taotletavad õpitulemused võõrkeeles 6.–7. klassis

<p>●klassi lõpuks õpilane</p>	<p>7. klassi lõpuks õpilane</p>
<ul style="list-style-type: none"> * saab aru õpitud sõnadest ja lühikestest lausetest; * reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele; * mõistab lihtsaid sagedamini esinevaid väljendeid ja sõnu sisaldavaid tekste; * kasutab õpitud sõnu ja väljendeid oma (küsimuste esitamine, küsimustele vastamine) vajaduste väljendamiseks; * suudab kirjutada lühikesi lauseid ja fraase enda ja oma lähima ümbruse kohta. 	<ul style="list-style-type: none"> *saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest; * saab aru lihtsatest kirjalikest tekstidest, mis on seotud igapäeva elu ja vajadustega; * oskab suuliselt lühidalt tutvustada ennast ja oma lähiümbrust; * suudab alustada ja lõpetada lühivestlust õpitud teemade piires; osaleda lühidialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide piires; * kirjutab lihtsaid lühiteateid igapäeva eluga seotud tegevustes (nt postkaart, kutse); * oskab näidise järgi lühikesi kirjeldavaid tekste koostada.

6. ja 7. klassis I poolaastal 30 tundi, II poolaastal 40 tundi

Kõnearendus- ja lugemisteedad

1. Mina ise (välimus, riietus).
2. Minu pere ja kodu (pereliikmed, lemmikloomad).
3. Minu kodukoht (loodus, loomad, ilm, aastaajad).
4. Minu kool ja klass (koolipäev, sõbrad, õpetajad).
5. Minu päev (igasugused toimingud, toit, söömine).
6. Signaalsõnad (põhiarvud, nädalapäevad, kellaajad, aastaajad, värvid)

Suhtlusoskused

- 1.Tervitamine ja hüvastijätt.
- 2.Enda ja teiste esitlemine.
- 3.Tänamine.
- 4.Vabandamine.
- 5.Telefoninumbri ütlemine.
- 6.Millegi ulatamine ja vastuvõtmine.
- 7.Õnnitlused ja soovid, kutse.

Keeleteadmised

- 1.Nimisõna: ainsus ja mitmus, aluse ja öeldise ühildumine.
- 2.Artikkel: umbmäärane ja määrav.
- 3.Omadussõnad: omadussõnade ühildumine nimisõnaga.
- 4.Arvsõnad ja mõõtühikud: kellaeg (täistunnid), isikulised asesõnad, omastavad asesõnad, näitavad asesõnad.
- 5.Määrsõnad
- 6.Tegusõnad: põhitegusõna, modaaltegusõna, enamkasutatavad reeglipärased tegusõnad.
- 7.Tegusõna vormistik.
- 8.Eessõnad: enamkasutatavad eessõnad.
- 9.Sõnatuletus: arvsõnade tuletusliited.
- 10.Lauseõpetus: lihtlaused, sõnajärg jaatavas, eitavas ja küsivas lauses; lühivastused.
- 11.Tähestik
- 12.Õigekiri: suur ja väike täht.

1. Võõrkeele õppe rõhuasetused 8.–9. klassis

Kujundatakse ja kinnistatakse võõrkeele alaseid (jätkuvalt integreeritult teiste õppeainete ja huvitegevusega) teadmisi ning oskusi, mis aitavad õpilastel toime tulla edaspidises iseseisvas elus. Põhiülesandeks jääb endiselt kõnekeele arendamine. Sellest tulenevalt kujundatakse kõnest ja tekstist arusaamist, ergutatakse kõnelemissoovi eluliselt vajalikes situatsioonides, õpetatakse orienteeruma igapäevases võõrkeelses teabes, iseseisvalt sõnaraamatuid, vestlussõnastikke ja teabevahendeid kasutama, lihtsamaid tarbekirja vorme täitma. Jätkuvalt kujundatakse keele kõiki osaoskusi.

2. Taotletavad õpitulemused võõrkeeles 8.–9. klassis

•klassi lõpuks õpilane	põhikooli lõpetaja
<ul style="list-style-type: none"> * saab õpitud temaatika piires aru lühidialoogidest ja tekstidest; * saab aru lühikestest lihtsatest tekstidest (nt postkaardid, teeviidad, teated, sõnumid) ja leiab neist vajaliku teabe; * saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhustest; * osaleb lihtsates lühikestes igapäevaelulistes suhtlussituatsioonides; * saab aru olulisest teabest olmetekstides (menüü, juhendid, lihtsamad küsimustikud); * kirjeldab suuliselt oma tegevusi igapäevaelulistes situatsioonides. 	<ul style="list-style-type: none"> * on omandanud esmased teadmised õpitava keele maa(de) kultuurist; * saab aru lihtsatest dialoogidest, väga lühikestest juttudest, teadetest ja sõnumitest tuttavatel teemadel, mis on seotud igapäevaeluga; * loeb sageli kasutatava sõnavaraga lühikesi tekste ja faktilist infot sisaldavaid tekste (nt kuulutused, isiklikud kirjad), leiab tekstis sisalduvat infot; * tutvustab suuliselt ennast, oma huvisid ja oma pereliikmeid, kirjeldab lähiümbrust ja tegevusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires; * kirjutab lühikesi ja lihtsaid tekste: erinevat tüüpi sõnumeid, kirjeldusi, minevikus toimunud tegevusi, kirjeldab oma tundeid ja arvamusi.

8.-9. klassis I poolaastal 30 tundi, II poolaastal 40 tundi

Kõnearendus- ja lugemisteemad

- 1.Minu eripära (välimus, iseloom, huvid).
- 2.Minu pere ja kodu (linn, küla, maja, korter, aed, õu).
- 3.Minu ja minu vanemate töö.
- 4.Minu kool ja klass (koolitee, õppeained, kooliruumid).
- 5.Harrastused ja vaba aeg (sport, kino, muusika).
- 6.Teenindus ja suhtlemine (ostmine kaupluses, postkontoris, arsti juures, kehaosad, telefonikõned).
- 7.Mina ja minu arvamus (meeldib/ ei meeldi).
- 8.Eestlased ja naaberrahvad (asukoht, keel, pealinn, raha).
- 9.Õpitavat võõrkeelt kõnelevad rahvad (asukoht, pealinn, raha).

10. Orienteerumine infos (TV, ajakirjandus, internet).
11. Tarbekiri (kirja, postkaardi kirjutamine, ankeetide täitmine).

Suhtlusoskused

1. Nime ja aadressi küsimine.
2. Reageerimine telefonikõnedele.
3. Oma soovi väljendamine ja kaaslaste soovi küsimine.
4. Loa palumine, lubamine ja keeldumine.
5. Heakskiidu ja üllatuse väljendamine.
6. Meeldivuse ja mittemeeldivuse väljendamine.

Keeleteadmised

1. Nimisõnad: erandlik mitmus, aluse ja öeldise ühildumine, omastav kääne.
2. Artikkel: umbmäärane ja määrav artikkel, artikli puudumine, enamkasutatavad väljendid artiklitega ja ilma.
3. Omadussõnad: võrdlusastmed, omadussõnade võrdlemine.
4. Arvsõnad ja mõõtühikud: järgarvud, kuupäev, aasta, kellaaeg.
5. Asesõna: omastav asesõna, küsivad asesõnad, umbmäärased asesõnad.
6. Määrsõnad: sagedusmäärsõnad ja järjestavad määrsõnad.
7. Tegusõnad: põhitegusõna ja abitegusõna, enamkasutatavad reeglipärased tegusõnad ja ebareeglipärased tegusõnad.
8. Tegusõna vormistik: ajad
9. Eessõna: enamkasutatavad eessõnad.
10. Lauseõpetus: siduvad laused, küsilause moodustamine.
11. Õigekiri: kirjavahemärgid
12. Sõnatuletus

Matemaatika

1. MATEMAATIKA AINE ÜLDALUSED JA EESMÄRGID

Matemaatika õpetamisel intellektipuudega õpilastele on kõige olulisem keskenduda nendele matemaatikalastele teadmistele, mida valdamata on raske tulla toime ja osaleda ühiskonna elus. Matemaatikaõpetus aitab sellele igati kaasa, õpetades lapsi tunnetama tegelikkust ning luues isaseisva toimetuleku oskusi. Sellest tulenevalt peab matemaatika õpe keskenduma praktilistele ja rakenduslikele

oskustele, samuti kujundama õpilastes selliseid oskusi ja teadmisi, mis aitavad kaasa igapäevaelus ettetulevate probleemide lahendamisele.

Lisaks eelpooltoodule peab matemaatikaõpe andma õpilastele oskusi ja teadmisi, mis aitavad kaasa elukutse omandamisele. Juba koolis peavad õpilased saama selliseid kogemusi, mis võimaldavad neil oma oskusi kasutada mitmesuguste praktiliste ülesannete lahendamisel – nii arvete koostamisel, mõõteriistadega mõõtmisel, arvutamisel jne. Õpetaja peab samal ajal viima õpilasteni arusaama, et kõiki oskusi läheb neil vaja igapäevases elus.

Intellektipuudega õpilaste õpetamisel tuleb matemaatikal täita ka habilitatsiooni- ja rehabilitatsioonifunktsiooni. Seda tuleb teha aine õpetamise spetsiifiliste meetodiliste võtete kaudu, eesmärgiks on psüühiliste protsesside ja isiksuseomaduste arenguhälvete ületamine ja kompenseerimine.

Matemaatika õpetamisega arendatakse ka mitmesuguseid üldisi pädevusi, eelkõige orienteerumist ajas ja ruumis; suutlikkust küsida ja otsida vajalikku teavet; võimekust osaleda ühistegevuses, hinnata oma tegevuse tulemusi; suutlikkus mõista ja hinnata oma võimeid ja oskusi. Samuti on olulised mitmesugused valdkonnapädevused: sotsiaalne pädevus – orienteerumine ühiskonna majanduslikus arengus, tööandja ja töövõtja suhetes; refleksiooni- ja interaktsioonipädevus – suhtlemine sõltuvalt situatsioonist, tervislike eluviiside järgimine, oma probleemidele lahenduste otsimine; kommunikatiivne pädevus – sõnavara, suulise ja kirjaliku teksti mõistmine ja kasutamine; loodus- ja tehnoloogiapädevus – keskkonnaobjektide tajumine, loodushoidlik ellusuhtumine, tehnoloogia kasutamine; matemaatikapädevus – lihtsamate mõõtmiste sooritamine; mudelite, skeemide ja graafikute koostamine ning lugemine; igapäevaelus vajalike rahaliste toimingute teostamine, eelarve kavandamine ja argitoiminguteks vajaliku materjalikulu arvestamine. Lisaks tuleb matemaatikatundides tegeleda ka läbivate teemadega, mis realiseerub tegelikult kogu kooli tegevuses – aineõppes, klassi- ja koolivälises tegevuses, ühistes üritustes. Läbivate teemade pädevuste kujunemiseks on tähtis nii õpetaja, koolipersonali kui ka kaasõpilaste eeskuju ning võimalus eesmärgiks seatud käitumis- ja toimimisviise praktiliselt harjutada. Läbivate teemade arendamiseks kasutatakse õppe- ja kasvatustöös aktiivõppemeetodeid, korraldatakse õppekäike, ekskursioone. Pädevuste kujundamise täpsemad võimalused ja põhimõtted avatakse kooliõppekavas.

Kuid mitte ainult oskusi ja teadmisi ei tule matemaatikatundides arendada. Matemaatika õppimine ka distsiplineerib õpilasi, soodustab mitmesuguste positiivsete iseloomujoonte – korralikkuse, visaduse ja tahtekindluse kujunemist. Matemaatika õppimine kujundab tööharjumusi, soovi ning tahtet töötada, oskust vormistada oma töötulemust ning hoiakut viia alustatud töö lõpuni. Praktiliste ülesannete (voolimine, joonistamine, värvimine, lõikamine, kleepimine, modelleerimine) täitmine matemaatikatunnis annab võimaluse arendada lapse mootorikat.

Kogu matemaatikaõpe on eelduseks ja toeks ka mitmete teiste ainete omandamisel. Nimelt kujundab matemaatika pädevusi, mis on teiste ainete omandamise eeldusteks ja rakendab ning kinnistab teistes ainetes õpitavaid teadmisi ja oskusi. Matemaatikatundides omandatud oskusi ja vilumusi vajatakse näiteks tööõpetuse tundides (jooniste lugemine, mõõtmised) ja ajalooos (kaartide lugemine).

Võrdlemis- ja järjestamisoskust vajatakse enamikes õppeainetes. Samas eeldab matemaatika ainekava sisu omandamine teadmisi ja oskusi, mida kujundatakse teiste ainete tundides. Emakeeletundides omandatud sõnavara ja lausemallid on aluseks probleemülesannete lahendamisele. Tööõpetuse ja kunstiõpetuse tundides arendatakse ruumilist ettekujutust ning silmamõõtu, kujundatakse ettekujutust geomeetriliste kujundite ja esemete suurusest.

1. Õpetuse eesmärgid:

Põhihariduse lihtsustatud õppekava matemaatikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) saab aru matemaatika kohast oma elus ja tegevuses;
- 2) õpib tundma ja hindama oma võimeid ning huvisid;
- 3) oskab suunamisel otsida matemaatikaalast teavet (sh Internetist);
- 4) omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning hoiakud;
- 5) õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima – järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma;
- 6) omandab:
 - naturaalarvude, harilike ja kümnendmurdude praktilise tähenduse;
 - kujutluse põhilistest suurustest, suuruse mõõtmise ühikutest ja nendevahelistest tähtsamatest seostest;
 - meetermõõdustiku ja ajaühikute süsteemi tähenduse ja oskuse neid praktiliselt kasutada;
 - lihtsamate mõõtmiste sooritamise vilumuse, oskuse kasutada mõõteriistu (joonlaud, kaal, kell);
 - oskuse sooritada kõiki nelja aritmeetilist tehet õpitud mitmekohaliste naturaali- ja murdarvudega;
 - oskuse lahendada liht- ja liittekstülesandeid;
 - kujutluse geomeetrilistest kujunditest ja kehadest, nende tunnustest ja omadustest;
 - oskuse moodustada/joonestada geomeetrilisi kujundeid joonestusvahendite abil.

MATEMAATIKA ÕPPESISU JA SOOVITATAV TEEMADE JAOTUS KLASSITI

Matemaatika õppe rõhuasetused 1.-2. klassis

1.1. Esimese kooliastme ülesanne on aidata lastel omandada kujutlus matemaatikast kui õppeainest ja konkreetsete praktiliste toimingute kaudu näidata, millega see aine tegeleb ning kuidas see on seotud õpilaste endi elu ning tegevusega.

1.2. Õpilased täpsustavad oma kogemuslikke kujutlusi esemete ja suuruste maailmast, omandavad kujutlused hulkadest, vormist, ruumist

ja ajast, arvudest 20 piires, arvude liitehitusest ja esitamisest kümnendsüsteemis, õpivad opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid suulise arvutamise võtet kasutades.

1.3. Lapsed õpivad ära tundma ja nimetama lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandavad esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest, esmasel tutvumisel tekstülesannetega õpitakse rakendama liitmise ja lahutamise elementaarskusi lihtsamate eluliste probleemide lahendamiseks

Matemaatika ainekava teemade ja allteemade jaotus 1.-2.klassis

Õppesisu 1. klassile	Taotletavad õpitulemused
<p>Tegevused esemete ja esemete gruppidega. Esemeid eristavad tunnused. Võrdlemine pealeasetamise ja kõrvutamise teel. Esemete ühised tunnused. Esemete hulgale ühise nimetuse andmine. Suurustunnused: <i>suur-väike, suurem-väiksem, ühesuurused; pikk-lühike, pikem-lühem, ühepikkused; lai-kitsas, laiem-kitsam, ühelaiused; kõrge-madal, kõrgem-madalam, ühekõrgused; paks/jäme-õhuke/peenike, paksem/jämedam-õhem/peenem, ühepaksused; sügav-madal, sügavam-madalam.</i> Esemete järjestamine suurustunnuste alusel kasvavas ja kahanevas järjekorras (esemete arv reas ei ületa 5 eset). Antud tunnuste järgi esemete leidmine, tunnuste nimetamine</p>	<p>1) võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi</p>
<p>Ruumikujutlused: <i>üleval-all; ülemine-alumine; ees-taga; ette-taha; kaugel-lähedal;</i> <i>keskel, vahel, järele; kõrval; juures; peal; kohal; sees; kaugemal-lähemal; vasak-parem, vasakul-paremal; siin-seal.</i> Eseme asukoha määramine küsimuse <i>kus?</i> abil (endast või esemest lähtudes). Esemete asetamine nõutud kohale. Kujutlused raskustest: <i>raske-kerge, raskem-kergem, samarasked (üheraskused).</i> Esemete võrdlemine raskuse alusel (lihastundlikkusele toetudes).</p>	<p>2) orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse <i>kus?</i> ja korralduse <i>pane ...!</i> alusel</p>

<p>Ajasuhted: ööpäeva osade nimetamine ja järjestamine (<i>öö-päev; hommik-lõuna-õhtuöö</i>); <i>eile, täna, homme; vara-hilja; ammu-hiljuti; aeglaselt-kiiresti; noorem-vanem</i>.</p> <p>2–3 vastavat ööpäeva osa iseloomustava tegevuse nimetamine (lähtuvalt lapse elukogemusest).</p>	
<p>Hulkade vaatlemine, ühise tunnuse leidmine ja nimetamine (seos: kuuluvad ühte hulka).</p> <p>Hulkade moodustamine ühe ja/või kahe ühise etteantud tunnuse alusel; hulgaelementide järjestamine etteantud tunnuse järgi (laius, kõrgus jne).</p> <p>Hulkade võrdlemine ja võrdsustamine (üksüheses vastavuses).</p> <p>Geomeetriliste kujundite (ring, kolmnurk, nelinurk) kasutamine hulgaelementidena.</p> <p>Hulkade ühendamine ja hulgast osahulga eraldamine;</p>	<p>3) opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka);</p>
<p>Hulga suuruse tajumine, kujutlused <i>palju, vähe, üks ja palju</i>.</p> <p>Kujutlused <i>rohkem, vähem, samapalju, võrdselt</i>.</p>	<p>4) vastab küsimusele <i>mitu?</i> (nii haaramise teel kui ka loendades);</p>
<p>Arvud 1–10.</p> <p>Järgmise arvu tekkimine eelmisele ühe lisamise teel.</p> <p>Esemete hulga tajumine;</p> <p>Hulga ja arvu vaheline seos;</p> <p>Arv kui loendamise tulemus;</p> <p>Kuni neljast elemendist koosneva hulga haaramine;</p> <p>Arvu ja numbri vaheline seos;</p> <p>Hulga, arvu ja numbri vaheline seos;</p> <p>Arvude rida (arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras; puuduvate arvude nimetamine; arvu naabrite nimetamine).</p> <p>Arvude võrdlemine (<i>on suurem kui; on väiksem kui; on võrdne</i>).</p> <p>Kujutlus kümnelisest.</p> <p>Järgarvule vastava eseme määramine.</p>	<p>5) nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires;</p>
<p>Arvu koostis.</p>	<p>6) teab arvude koostist 10 piires;</p>
<p>Esemete hulka muutva tegevuse sooritamine ja kommenteerimine (konkreetses materjali põhjal ja arvudega).</p> <p>Märkide + , - , = sisulise tähenduse tutvustamine.</p>	<p>7) liidab ja lahutab 10 piires;</p>

Liitmis- ja lahutamistabeli koostamine 10 piires arvutamiseks. Liitmise vahetuvusseaduse praktiline kasutamine.		
Arvule vastava hulga moodustamine. Liitmise ja lahutamise tehte sisu avavate võtmesõnade selgitamine; sõnad <i>on, sain kokku, on kokku, lisan juurde, panen juurde, oli, võtan ära, jäi järele</i> . Tutvumine rahaühikutega (<i>euro, sent</i>): nimetamine, eristamine;	8) sooritab ja kommenteerib esemete hulga suurust muutvaid tegevusi (+, -, =); 9) teab rahaühikuid;	
vajaliku summa moodustamine rahatähtedest ja müntidest (10 piires). Praktilised harjutused rahatähtede ja müntidega.	10) moodustab erinevatest õpitud rahatähtedest vajaliku rahasumma	
Kujundite <i>ring, kolmnurk, nelinurk (ruut, ristkülik)</i> nimetamine, eristamine	11) teab geomeetriliste kujundite <i>ring, kolmnurk, nelinurk</i> nimetusi;	
<i>Nädal</i> (nädalapäevade nimetamine ja järjestamine). <i>Aasta</i> (aastaaegade nimetamine ja järjestamine).	12) nimetab nädalapäevade ja aastaaegade nimetusi õiges järjekorras	
Kujundite <i>ring, kolmnurk, nelinurk (ruut, ristkülik)</i> konstrueerimine. Sirg- ja kõverjoonte eristamine, nimetamine ja joonistamine.	13) konstrueerib praktiliselt geomeetrilisi kujundeid; joonistab kõverjoont; sirgjoont;	
Matemaatilised jutukesed. Lihtülesande koostamine ja lahendamine esemete ja aplikatsioonide, seeriapiltide ja seejärel süžeepiltide abil.	14) koostab matemaatilisi jutukesi ja lahendab neid õpetaja abiga;	
Tekstülesande eristamine võrdusest. Lihtülesanded summa ja vahe leidmiseks (täieliku näitlikustamise tasandil). Lahenduse vormistamine avaldisena (küsimus esitatakse suuliselt, vastus antakse suuliselt).	15) eristab tekst- ja tulpülesannet.	

Õppesisu 2. klassile	Taotletavad õpitulemused
Teise kümne arvude moodustamine (järgmise arvu tekitamine eelmisele	1) moodustab abivahendeid kasutades arve 1–20;

arvule ühe lisamise (liitmise) teel.	
Esemete hulga tajumine. Hulga ja arvu vaheline seos; arvu ja numbri vaheline seos; hulga, arvu ja numbri vaheline seos; arvule vastava hulga moodustamine; numbrile ja arvule vastava hulga moodustamine.	2) vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires);
Arvude rida 1–20 (puuduvate arvude nimetamine, arvu naabrite nimetamine, arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras). Arvude võrdlemine.	3) määrab arvu koha naturaalarvude reas (20 piires);
Arvud 11–20.	4) järjestab arve 1–20;
Kümneline ja üheline, nende koht arvus. Ühe- ja kahekohalised arvud.	5) eristab kümnelisi ja ühelisi kahekohalises arvus (20 piires);
Arvude 11–20 lugemine ja kirjutamine. Järgarvud 1.–10.	6) loeb ja kirjutab arve 1–20;
Liitmine ja lahutamine 20 piires järguühikut ületamata konkreetse materjali abil ja arvudega. Liitmis- ja lahutamisesannete lugemine ja kirjutamine sõnadega (<i>pluss, miinus, on</i>) ja märkidega (+, -, =). Puuduva tehtekomponendi leidmine proovimise teel.	7) loeb, kirjutab ja lahendab liitmis- ja lahutamisevõrdusi 20 piires (järku ületamata);
Liitmise vahetuvusseaduse rakendamine.	8) kasutab vajaduse korral liitmise vahetuvusseadust;
Kahetehteliste avaldiste väärtuse arvutamine: kaks ühesugust ($2 + 3 + 1$; $8 - 2 - 5$; $6 + 4 + 2$; $14 - 4 - 2$) või kaks erinevat tehet ($9 - 5 + 3$).	9) lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid (20 piires);
Ajasuhted: mõistete <i>eile, täna, homme</i> sidumine nädalapäevadega ööpäevaosade üldistamine sõnaga <i>ööpäev</i> .	10) seostab ajasuhteid <i>eile, täna, homme</i> nädalapäevadega;
Ajauhikud: mõiste <i>nädal</i> (puhke- ja tööpäevad, nädala kestus). mõisted <i>üleile</i> ja <i>ülehomme</i> ;	11) eristab ajasuhteid <i>üleile</i> ja <i>ülehomme</i> ;
Kellaeg: kella liikide nimetamine ja eristamine; suur ja väike osuti;	12) tunneb kellade liike ja kellaosade nimetusi;
Kellaaja määramine tunnilise täpsusega.	13) määrab aega täistundides;
Pikkusühikud: <i>sentimeeter</i> (cm); nimetus, tähendus ja kasutamine; mõõtühiku valmistamine (1 cm); mõõtmistulemuste lugemine; joonlaua kasutamine mõõtmisel (alustada 0-st).	14) kasutab mõõtmisel pikkusühikut <i>sentimeeter</i> ;

Lõik. Lõigu mõõtmine joonlaua abil sentimeetrites.	15) mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites;
Lõikude võrdlemine (mõõtmistulemuse järgi).	16) võrdleb lõikude pikkusi mõõtmise tulemuste järgi;
Joonlaua abil kolmnurga ja nelinurga joonestamine etteantud punktide (tippude) järgi. Kujundi elementide nimetamine (<i>nurk, külg</i>) ja nende loendamine.	17) joonestab ettemärgitud punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka;
Andmete väljatoomine ja kujutamine esemelis-skemaatilisel. Lahenduse kirjalik vormistamine (küsimus, võrdus, vastus). Praktiliselt sooritatud kahetehteliste ülesannete lahenduste vormistamine võrdustena (vastus antakse suuliselt).	18) tajub lihttekstülesannete struktuuri, teab nende lahendamise üldpõhimõtteid ning vormistamisnõudeid;
Rahaühikud: rahatähe vahetamine suuremaks või väiksemateks; vajaliku summa moodustamine rahatähtedest (20 piires); praktilised harjutused rahatähtede ja müntidega.	19) kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügi operatsioonide praktilisel sooritamisel (20 piires);
Ühetehtelise ülesande koostamine ja lahendamine summa ning vahe leidmiseks (seosed <i>rohkem-vähem, pikem-lühem</i> , teiste suurusuhete kasutamine).	20) koostab ja lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid summa ja vahe leidmiseks 20 piires (õpetaja abiga).

Matemaatika õppe rõhuasetused 3.-5. klassis

- 1.1. Teise kooliastme ülesanne on tutvustada õpilastele põhilisi naturaalarvudega arvutamise võtteid 1000 piires, luua kujutlused mõõtühikute süsteemist, geomeetriliste kujundite ja kehade elementidest, õpetada rakendama omandatud teadmisi eluliste probleemide lahendamiseks, sh õppekäikude ja õuesõppe kaudu.
- 1.2. Sel etapil omandavad õpilased kujutluse arvumõistest 1000 piires, õpivad eristama järkarve ja järguühikuid, tunnevad arvude ehitust kümnenndsüsteemis ja oskavad seda arvutamisel rakendada.
- 1.3. Tutvutakse suulise ja kirjaliku arvutamise algoritmidega. Tundmatu suuruse leidmisel kasutatakse oma teadmisi tehtekomponentide vahelistest seostest. Antakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse tundma tehteid nimega arvudega. Praktiliselt tutvustakse harilike murdarvude olemust, nende skemaatilist märkimist, lugemist ja kirjutamist.
- 1.4. Õpitakse geomeetriliste kujundite elemente eristama, nimetama ja joonestama, vajalikke mõõteriistu ja joonestusvahendeid kasutama.
- 1.5. Süveneb arusaam, et elus ettetulevaid probleeme saab sõnastada tekstülesandena. Õpitakse kasutama oma teadmisi tekstülesande struktuurist. Õpitakse esemeliselt ja skemaatilisel modelleerima lihtsamaid liht- ja liitsituatsioone (ühe- ja kahetehtelised tekstülesanded õpitavate seoste kohta), omandatakse kujutlus situatsiooni (ülesande) analüüsimisest ja lahendusstrateegia väljatöötamisest. Õpitakse

tekstülesande lahendamiseks vajalikke tegevusi planeerima, lahendust kirjalikult vormistama.

Matemaatika ainekava teemade ja allteemade jaotus 3.-5.klassis

Õppesisu 3. klassile	Taotletavad õpitulemused
Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras (1–100).	1) järjestab arve 1–100 kasvavas ja kahanevas järjekorras esimesest antud arvust teise antud arvuni (nii suuliselt kui ka kirjalikult);
Ühe-, kahe- ja kolmekohaline arv.	2) eristab ühelisi, kümnelisi ja sajalist 100 piires;
Arvude jaotamine ja koostamine kümneliste ja üheliste järgi.	3) jaotab ja koostab arve kümneliste ja üheliste järgi 100 piires;
Arvude võrdlemine 100 piires.	4) võrdleb arve 100 piires;
Võrratuste kirjutamine, lugemine ja lahendamine märgid $>$, $<$, $=$;	5) kirjutab ja loeb võrratusi 100 piires;
Arvude moodustamine saja piires. Arvude saamine loendamise teel. Arvud 21–100. Arvude 21–100 lugemine ja kirjutamine. Täiskümnete numeratsioon. Arvu koha ja naabrite määramine arvureas; Järgarvud 11.–20.	6) teab arvude ehitust kümnendsüsteemis 100 piires;
Numbri asukoha tähtsus arvu märkimisel.	7) teab numbri asukoha tähtsust arvu märkimisel 100 piires;
Paaris- ja paaritud arvud.	8) eristab paaris- ja paaritud arve 100 piires;
Liitmise ja lahutamise tulemuse õigsuse kontrollimine (pöördtehtega).	9) kontrollib liitmise ja lahutamise tulemust pöördtehtega (100 piires);
Liitmine ja lahutamine üleminekuta ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades): täiskümnete liitmine ja lahutamine; Liitmine ja lahutamine kahekümne piires üleminekuga ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades).	10) liidab ja lahutab arve 20 piires üleminekuta ja ühest kümnest teise üleminekuga (suulise arvutamise võtet kasutades);
Kahetehteliste võrduste lahendamine, sealhulgas liitmine täiskümneni ($37 + 3 = 40$) ja täiskümnest ühekohalise arvu lahutamine ($40 - 3 = 37$). Kahekohalisele arvule ühekohalise arvu liitmine; Kahekohalisest arvust ühekohalise arvu lahutamine;	11) liidab ja lahutab arve 100 piires üleminekuta ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades);

<p>Kahekohalisele arvule kahekohalise arvu liitmine; Kahekohalisest arvust kahekohalise arvu lahutamine. Puuduva tehtekomponendi leidmine.</p>	
<p>Pikkusühikud: <i>meeter</i> (m), lugemine ja kasutamine; Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine. Rahaühikud: 50 senti, 20 eurot, 50 eurot, 100 eurot. Seos 1 euro = 100 senti. Massiühikud: <i>kilogramm</i> (kg); kujutlus kilogrammist kui raskusmõõdust, kasutamine. Praktiline tegevus (kaalumine) esemete raskuse määramiseks. Kaalukaussidega kaal, kaaluvihid, -pommid. Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine. Mahuühikud: <i>liiter</i> (l); kujutlus liitrist kui mahumõõdust, kasutamine. Erinevate suurustega enamkasutatavate anumate tutvustamine (purgid, pudelid, ämber).</p>	<p>12) teab mõõtühikuid <i>meeter, kilogramm, liiter, minut, tund, kuu, aasta</i>; rahaühikuid ja seoseid 1 ööpäev = 24 h; 1 aasta = 12 kuud; 1 m = 100 cm;</p>
<p>Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine. Nimega arvude lugemine ja kirjutamine.</p>	<p>13) eristab naturaalarve nimega arvudest</p>
<p>Kellaaeg: kellaaja määramine täis- ja pooltunnise täpsusega. Seos 1 ööpäev = 24 tundi. Ajaühikud: <i>tund, minut</i>; seosed: 1 tund on 60 minutit (1 h = 60 min), pool tundi on 30 minutit;</p>	<p>14) määrab kellaaega täis- ja pooltunnise täpsusega;</p>
<p>Ajaühikud: <i>kuu</i>, päevade arv kuus; <i>aasta</i>, seos: 1 aasta = 12 kuud. Aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades.</p>	<p>15) määrab aega kalendri järgi päevades;</p>
<p>Ühenimeliste arvude liitmine ja lahutamine (12 m + 15 m; 37 kg – 22 kg), vajadusel tulemuse teisendamiseks naaberühikuteks (24 min + 36 min = 60 min = 1 h; 75 cm + 25 cm = 100 cm = 1</p>	<p>16) liidab ja lahutab ühenimelisi arve 100 piires;</p>
<p>Mõõtmine meetrites ja sentimeetrites (joonlauda ja mõõdulinti kasutades). Seos: 1 m = 100 cm. Sobiva mõõtühiku valimine.</p>	<p>17) mõõdab meetrites ja sentimeetrites (100 piires);</p>
<p>Sirglõigu joonestamine antud mõõdu järgi (nimega arv: 5 cm pikkune lõik). Antud sirglõigu pikendamine ja lühendamine.</p>	<p>18) joonestab sirglõigu etteantud mõõdu järgi;</p>
<p>Nelinurga joonestamine antud mõõtude järgi (ruudulisele paberile).</p>	<p>19) joonestab ruudulisele paberile nelinurga etteantud mõõtude järgi;</p>
<p>Lihtülesanded antud arvu suurendamiseks või vähendamiseks teatud arvu</p>	<p>20) eristab kahetehtelist tekstülesannet ühetehtelisest (õpetaja</p>

võrra. Üleminek lihtülesannetelt kahetehtelistele tekstülesannetele (sealhulgas ülesanded, mille teine ülesanne on esimese ülesande järg). Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete eristamine.	abiga);
Kahetehteliste tekstülesannete lahendamine (1. tehe – arvu suurendamine/vähendamine teatud arvu võrra, 2. tehe – summa leidmine). Üleminek tekstülesande sisu esemelis-skemaatilisel kujutamisel andmete skemaatilisele esitamisele. Ülesande lahenduse otsimine ja skeemi täiendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes).	21) analüüsib ja lahendab ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid (õpetaja abiga);
Kahetehteliste tekstülesannete lahenduse kirjalik vormistamine (küsimused koostöös, võrdused koos nimetustega õpilase vihikus, vastus). Ostetava kauba maksumus ja selle vastavus olemasolevale rahasummale.	22) sooritab praktiliselt ostu-müügi operatsioone (100 piires).

Õppesisu 4. klassile	Taotletavad õpitulemused
Arvud 1–100, lugemine, kirjutamine, arvu asukoha määramine arvude reas Üheliste, kümneliste, sajalise eristamine arvus Arvude võrdlemine, märkide <, >, = kasutamine arvude võrdlemise tulemuse ülesmärkimisel Järgarvud 21.–100	1) esitab arvu kümneliste ja üheliste summana (100 piires);
Liitmine ja lahutamine 100 piires järku ületamata (suulise arvutamise võtet kasutades).	2) liidab ja lahutab 100 piires (suulise arvutamise võtet kasutades);
Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega. Vahetuvusseadus kasutamine.	3) tähtsustab järkude kohakuti kirjutamist kirjalikul arvutamisel;
Liitmine ja lahutamine 100 piires järku ületamata (kirjaliku arvutamise võttega). Liitmis- ja lahutamistehte kontrollimine pöördtehtega.	4) liidab ja lahutab 100 piires ilma järguühikut ületamata (kirjaliku arvutamise võtet kasutades);
Korrutamise ja jagamise olemuse selgitamine. Praktiliste tegevuste sooritamine hulkadega: esemeliste hulkade võtmine teatud arv korda; Korrutamine kui võrdsete liidetavate summa leidmine; Võrdsete liidetavate liitmise asendamine korrutamisega; Korrutamise vahetuvusseadus.	5) mõistab korrutamise ja jagamise olemust;

Korrutustabelile tuginev korrutamine ja jagamine. Korrutamise ja jagamise vaheline seos, selle kasutamine jagamise õppimisel ja kontrollimisel.	6) teab korrutamise ja jagamise tabelit;
Täiskümnete korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires ($20 \cdot 2 = 40$; $60 : 3 = 20$).	7) korrutab ja jagab täiskümneid ühekohalise arvuga (ilma järku ületamata) 100 piires;
Tehtekomponentide nimetused liitmisel ja lahutamisel. Tehtekomponentid nimetused korrutamisel ja jagamisel.	8) kasutab tehtekomponentide nimetusi;
Puuduva tehtekomponendi leidmine liitmisel ja lahutamisel Puuduva tehtekomponendi leidmine korrutamisel ja jagamisel	9) leiab puuduva tehtekomponendi proovimise teel ja analoogia põhjal;
Tehete järjekord. Ümarsulgude kasutamine kahetehtelistes võrdustes.	10) määrab tehete järjekorra kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes;
Mõiste <i>osa tervikust</i> , mõiste olemuse selgitamine.	11) eristab osa tervikust;
Hariliku murru märkimine. Poole (kahendiku), kolmandiku, neljandiku, viiendiku leidmine tervikust (tegevuslikult).	12) leiab tegevuslikult osa tervikust (oskab märkida kirjalikult);
Pikkusühik: <i>millimeeter</i> (mm); mõõtmine, lugemine, kasutamine. Seos 1 cm = 10 mm. Rahauhikud: kõikide õpitud rahauhikute kasutamine probleemülesannete lahendamisel. Raskusühikud: <i>tsentner</i> (ts); lugemine, kasutamine. Seos 1 ts = 100 kg. Termomeeter, termomeetrite liigid ja kasutamine, näidu lugemine skaalalt kraadides.	13) teab mõõtühikuid <i>sentimeeter</i> , <i>millimeeter</i> , <i>tsentner</i> ja seoseid 1 min = 60 sek; 1 cm = 10 mm; 1 ts = 100 kg;
Ajauhikud: <i>sekund</i> (s). Seos: 1 min = 60 sek; Kellaaja määramine minutilise täpsusega, veerandtunnise täpsusega; kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele);	14) ütleb kellaega veerandtunnise täpsusega (veerand, kolmveerand);
Mitmenimelised arvud.	15) eristab ühe- ja mitmenimelisi arve;
Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamiseta: $5\text{ m } 30\text{ cm} + 20\text{ cm}$; $5\text{ m } 30\text{ cm} - 2\text{ m}$. Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamiseta (kirjaliku liitmise ja lahutamise võtet kasutades) Nimega arvude liitmine (teisendamisega):	16) liidab ja lahutab 100 piires ühe- ja mitmenimelisi arve (suulise ja kirjaliku arvutamise võtet kasutades, õpetaja abiga), vajaduse korral teisendab tulemuse;

5 m 60 cm + 40 cm = 5 m 100 cm = 6 m Aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades (vastavad seeriapildid ja tekstülesanded)	
Murdjoon. Kõverjoon.	17) eristab murd- ja kõverjoont;
Sirglõigu ja murdjoone mõõtmise ja joonestamine joonlaua abil etteantud mõõtude järgi. Sirglõigu pikendamine ja lühendamine (võrra).	18) joonestab lõike etteantud mõõdu (3 cm, 5 cm 6 mm) järgi;
Nurkade (<i>täisnurk, nürinurk, teravnurk</i>) nimetamine ja eristamine.	19) teab nurkade liike (<i>täis-, nüri-, teravnurk</i>);
Nurkade (<i>täisnurk, nürinurk, teravnurk</i>) joonestamine joonlaua abil.	20) joonestab joonlaua abil nurki (<i>täis-, terav-, nürinurk</i>);
Lihtülesanded: arvude suurendamine või vähendamine mingi arv korda.	21) lahendab koostöös õpetajaga lihttekstülesandeid arvu suurendamiseks või vähendamiseks mingi arv korda;
Ostu-müügi ülesanded. Sõltuvus: maksumus = hind · hulk.	22) kasutab ostu-müügi ülesannetes sõltuvust <i>maksumus = hind · hulk</i> ;
Kahetehtelise tekstülesande andmed tuuakse välja ühistööna (õpetaja küsimustele toetudes). Tekstülesanded seoste <i>korda/võrra</i> ja <i>rohkem/vähem</i> eristamiseks.	23) loeb ja mõistab erinevalt esitatud andmete skeeme;
Liitülesanded: kahetehteliste tekstülesannete lahendamine antud arvu suurendamiseks/vähendamiseks teatud arv korda (I tehe), summa leidmiseks (II tehe).	24) koostab skeemi järgi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid (koostöös õpetajaga);
Kahetehtelised tekstülesanded seoste <i>korda/võrra, rohkem/vähem</i> eristamiseks (seosed <i>korda/võrra, rohkem/vähem</i> on mõlemas tehtes).	25) lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid (koostöös õpetajaga).

Õppesisu 5. klassile	Taotletavad õpitulemused
Arvud 1000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine Arvu naabrid, nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100 kaupa. Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra. Järgarvud 1000-ni.	1) järjestab arve suuliselt ja kirjalikult 1000 piires, esitab neid ühest antud arvust teise antud arvuni;

<p>Järguühikute määramine arvus (tuhandeline) alustades kas kõrgemast või madalamast järgust. Iga järgu suurim ja väikseim arv. Arvu esitamine järkarvude summana ($567 = 500 + 60 + 7$). Järkarvude summa järgi arvu esitamine ($500 + 60 + 7 = 567$).</p>	<p>2) eristab järguühikuid, oskab määrata nende arvu;</p>
<p>Arvude võrdlemine.</p>	<p>3) võrdleb arve 1000 piires;</p>
<p>Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega (kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühikut ületamata (kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Kirjalik liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühiku (üheliste järgu / kümneliste järgu) ületamisega Liitmine 1000-ni, lahutamine 1000-st.</p>	<p>4) liidab ja lahutab kirjalikult arve 1000 piires (nii üleminekuta kui ka üleminekuga);</p>
<p>Kahekohaliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires ($14 \cdot 2$; $48 : 4$; $56 : 4$) suulise arvutamise võtet kasutades; Kirjaliku korrutamise ja jagamise algoritm (järku ületamata) Korrutamise- ja jagamistehte õigsuse kontrollimine pöördtehtega.</p>	<p>5) jagab kirjalikult ühekohalise arvuga 100 piires nii üleminekuta kui ka üleminekuga (jäägita ja jäägiga);</p>
<p>Kahekohalise arvu kirjalik korrutamine ühekohalise arvuga 1000 piires ($2 \cdot 74$, $3 \cdot 85$) Täiskümnete korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ($90 \cdot 7$; $360 : 4$); Täissadade korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ($400 \cdot 2$; $800 : 4$). Kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ($121 \cdot 4$; $624 : 2$). Ühenimeliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.</p>	<p>6) korrutab ja jagab suuliselt ja kirjalikult ühekohalise arvuga 1000 piires (ilma üleminekuta);</p>
<p>Liitmise ja lahutamise kontrollimine pöördtehte abil. Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega.</p>	<p>7) kontrollib liitmist/lahutamist ja korrutamist/jagamist pöördtehetega 1000 piires;</p>
<p>Puuduva tehtekomponendi leidmine liitmise ja lahutamistehetes. Puuduva tehtekomponendi leidmine korrutamise ja jagamistehetes.</p>	<p>8) leiab puuduva tehtekomponendi 1000 piires (nelja aritmeetilise tehte ulatuses)</p>
<p>Tehete järjekord kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes, ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes.</p>	<p>9) määrab tehete järjekorra kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes;</p>

Jäägiga jagamine (kirjaliku arvutamise võtet kasutades).	10) jagab jäägiga 1000 piires (kirjaliku arvutamise võtet kasutades);
Rooma numbrid I–X.	11) loeb ja kirjutab Rooma numbreid I–X;
Mõisted <i>murru lugeja</i> ja <i>nimetaja</i> , murrujoone tähendus.	12) eristab murru lugejat ja nimetajat;
Murdude leidmine skemaatiliselt, lugemine ja kirjutamine.	13) märgib skemaatiliselt lihtmurde, oskab neid lugeda ja kirjutada;
Kolmekohalise arvu kirjalik korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 1000 piires ($3 \cdot 127$, $2 \cdot 154$, $3 \cdot 175$)	14) leiab jagamistehte abil osa antud arvust 1000 piires;
Ajauhikud: aasta – 365 (366) päeva. Rahauhikud: <i>euro</i> , <i>sent</i> . Pikkusühikud: <i>kilomeeter</i> (km); kasutamine. Seos 1 km = 1000 m, kasutamine. Mahuühikud: pool liitrit (1/2 liitrit), 1/3 liitrit, kasutamine. Massiühikud: <i>gramm</i> (g), <i>tonn</i> (t); kasutamine. Seos 1 kg = 1000 g (praktiline leidmine vastavate kaalupommide abil); 1 t = 1000 kg. Õpitud mõõtühikute teisendamine: suurema mõõtühiku teisendamine väiksemaks ($4 \text{ m } 75 \text{ cm} = 475 \text{ cm}$); väiksema mõõtühiku teisendamine suuremaks naaberühikuks ($650 \text{ cm} = 6 \text{ m } 50 \text{ cm}$).	15) teab mõõtühikuid <i>gramm</i> , <i>kilogramm</i> , <i>tonn</i> , <i>meeter</i> , <i>kilomeeter</i> ja seoseid $1 \text{ a} = 365 \text{ päeva}$, $1 \text{ km} = 1000 \text{ m}$, $1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}$;
Mitmenimeliste arvude liitmine ja lahutamine tulemuse teisendamisega.	16) liidab ja lahutab kirjalikult nimega arve 1000 piires (vajaduse korral teisendab vastuse);
Ringjoon, ruut ja ristkülik.	17) teab ringjoont, ruutu ja ristkülikut;
Ringjoon, ringi kujutiste leidmine ümbrusest, joonistamine šablooni abil.	18) joonistab šablooni abil ringjoont;
Lihtülesanded: sõltuvused: $\text{hind} = \text{maksumus} : \text{hulk}$; $\text{hulk} = \text{maksumus} : \text{hind}$.	19) tajub tekstülesannetes sõltuvusi: $\text{hind} = \text{maksumus} : \text{hulk}$; $\text{hulk} = \text{maksumus} : \text{hind}$;
Ühetehtelised tekstülesanded arvust osa leidmiseks.	20) lahendab lihtülesandeid osa leidmiseks tervikust;
Liitülesanded: kahetehtelised tekstülesanded seoste <i>korda/võrra</i> , <i>rohkem/vähem</i> eristamiseks	21) eristab seoseid <i>korda/võrra</i> , <i>rohkem/vähem</i> ning neile vastavaid aritmeetilisi tehteid;
Andmete iseseisev leidmine ja skemaatiline esitamine, ülesande kirjalik lahendamine ja lahenduskäigu selgitamine suuliselt.	22) lahendab näidise eeskujul kahetehtelisi tekstülesandeid; vormistab ülesande kirjalikult;
Erinevate probleemsituatsioonide modelleerimisoskuse kujundamine (kahetehtelise tekstülesande struktuurile toetudes).	23) modelleerib praktilisi situatsioone, kasutades sõltuvusseoseid: $\text{hind} = \text{maksumus} : \text{hulk}$; $\text{hulk} = \text{maksumus} : \text{hind}$.

Matemaatika ainekava teemade ja allteemade jaotus 6.-7.klassis

Õppesisu 6. klassile	Taotletavad õpitulemused
Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine. Arvude kümnendsüsteem, iga järgu suurim ja väikseim arv. Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda. Arvude ehitus kümnendsüsteemis. Järguühikute arvu ning üheliste, kümneliste ja sajaliste arvu määramine antud arvus. Järgarvud 10 000-ni.	1) järjestab naturaalarve 10 000 piires (suuliselt ja kirjalikult)
Arvu naabrid, arvude nimetamine kasvavas ning kahanevas järjekorras 1, 10, 100, 1000 kaupa.	2) kirjutab ja loeb naturaalarve kasvavas ja kahanevas järjekorras 10 000 piires;
Arvude võrdlemine.	3) võrdleb arve 10 000 piires, esitab võrdlemise tulemuse märkide $<$, $>$, $=$ abil
Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja.	4) esitab arvu järguühikute summana ning järguühikute summa järgi (10 000 piires);
Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni.	5) ümardab arve kümneliste ja sajalisteni 10 000 piires;
Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires üleminekuta ja üleminekuga.	6) liidab ja lahutab kirjalikult arve 10 000 piires (nii üleminekuta kui ka üleminekuga);
Suuline korrutamine ja jagamine 10 000 piires. Kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga (jagamine jäägita ja jäägiga).	7) korrutab ja jagab kolmekohalist arvu ühekohalisega 10 000 piires (nii üleminekuta kui ka üleminekuga);
Ühe- ja kahekohalise arvu korrutamine ja jagamine 10, 100, 1000-ga	8) suurendab ja vähendab arvu 10, 100, 1000 korda 10 000 piires;
Neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga (jagamine jäägita ja jäägiga).	9) korrutab ja jagab kirjalikult neljakohalist arvu ühekohalise arvuga 10 000 piires (nii üleminekuta kui ka üleminekuga);
Liitmis- ja lahutamistehete, korrutamise ja jagamistehete kontrollimine pöördtehtega.	10) kontrollib nelja aritmeetilist tehet pöördtehtega 10 000 piires;
Puuduva tehtekomponendi leidmine (neli aritmeetilist tehet)	11) leiab puuduva tehtekomponendi, kasutades nelja aritmeetilist tehet 10 000 piires;

Tehete järjekord. Ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes	12) määrab tehete järjekorra avaldistes;
Rooma numbrid XI–XX.	13) kasutab lugemisel ja kirjutamisel Rooma numbreid I–XX;
Lihtmurd: määratlemine, lugemine, kirjutamine. Liigmurd, segaarv: lugemine, kirjutamine, eristamine lihtmurrust. Murru põhiomadus.	14) eristab, loeb ja kirjutab lihtmurdu, liigmurdu ning segaarvu;
Ühenimelised murrud: võrdlemine	15) võrdleb ühenimelisi murde;
Ühenimelised murrud: liitmine ja lahutamine.	16) liidab ja lahutab ühenimelisi murde;
Ühe ja mitme osa leidmine arvust (kahe tehte abil).	17) leiab ühte ja mitut osa arvust;
Kümnendmurru moodustamine, lugemine ja kirjutamine koma abil. Kümnendmurdude võrdlemine.	18) eristab kümnendmurdu naturaalarvust, loeb ja kirjutab kümnendmurde;
Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine	19) liidab ja lahutab kümnendmurde;
Pikkusühik: <i>detsimeeter</i> (dm): nimetamine, märkimine, kasutamine; seosed 1 dm = 10 cm; 1 m = 10 dm. Ajavahemiku arvutamine: vanuse, sünniaasta; ajavahemiku; sündmuse kestvuse ja toimumise aja arvutamine. Õpitud ajaühikute teisendamine.	20) arvutab vanust, sünniaastat, ajavahemikku, sündmuse toimumise aega;
Mahuühikud: <i>detsiliiter</i> (dl), <i>milliliiter</i> (ml): nimetamine, märkimine, kasutamine, mõõdunõude tutvustamine. Ajaühikud: <i>sajand</i> (saj); seos 1 saj = 100 a (toetudes ajaloolisele materjalile).	21) teab mõõtühikuid <i>detsimeeter</i> ; <i>detsiliiter</i> , <i>milliliiter</i> ; <i>sajand</i> ja seoseid 1 dm = 10 cm; 1 m = 10 dm; 1 saj = 100 a;
Erinimeliste arvude liitmine ja lahutamine: 6 m + 50 cm; 8 cm - 5 mm. Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamise (kirjaliku arvutamise võtet kasutades) Eelnevalt teisendatud mitmenimelise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga	22) teisendab, liidab ja lahutab nimega arve kirjaliku arvutamise võtet kasutades;
Kolmnurkade liigid Kolmnurkade liigid nurkade järgi. Mõõtkava tutvustamine.	23) eristab kolmnurki nurkade järgi;
Lõikude liitmine ja lahutamine	24) liidab ja lahutab lõikude pikkusi;

Kolmnurga, ruudu ja ristküliku ümbermõõt (P)	25) arvutab kolmnurga, ruudu ja ristküliku ümbermõõtu;
Lihtülesanded: ühetehteliste tekstülesannete lahendamine.	26) lahendab tekstülesandeid tervikust ühe ja mitme osa leidmiseks;
Liitülesanded: kahetehtelised ülesanded ühe ja mitme osa leidmiseks. Kolmetehtelised ülesanded: lihtülesannete ühendamine kolmetehteliseks ülesandeks; andmete väljatoomine ja vormistamine skeemina, lahendusplaani koostamine ning lahendamine ühistööna (toetudes õpetaja suunavatele küsimustele).	27) lahendab kolmetehtelisi ülesandeid lahendusplaanile toetudes (õpetaja abiga);
Erinevate probleemsituatsioonide lahendamine.	28) lahendab probleemsituatsioone (õpetaja abiga).

Õppesisu 7. klassile	Taotletavad õpitulemused
Arude moodustamine, lugemine ja kirjutamine; Arvude suurendamine ja vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda.	1) järjestab naturaalarve suuliselt ja kirjalikult 100 000 piires;
Arvude lugemine ja kirjutamine;	2) loeb ja kirjutab naturaalarve 100 000 piires;
Arvu naabrid, arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras (10, 100, 1000 ja 10 000 kaupa).	3) nimetab arve kasvavas ja kahanevas järjekorras 100 000 piires;
Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja, järguühikute arvu määramine.	4) kirjutab arve klasside ja järkude tabelisse ja vastupidi 100 000 piires;
Arvude võrdlemine.	5) võrdleb arve 100 000 piires;
Arvude kümnendsüsteem, iga järgu suurim ja väikseim arv. Arvude esitamine järguühikute summana	6) määrab järguühikute arvu ning üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste ja kümnetuhandeliste arvu antud arvus 100 000 piires;
Arvude ümardamine tuhandelisteni.	7) ümardab arve tuhandelisteni 100 000 piires;
Rooma numbrid XX– XXX.	8) kasutab Rooma numbreid I–XXX daatumite lugemisel ja kirjutamisel;
Kirjalik liitmine ja lahutamine 100 000 piires (kõik variandid) järgu ületamiseta ja ületamisega. Nimega arvude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes.	9) liidab ja lahutab kirjalikult 100 000 piires;

<p>Suuline korrutamine ja jagamine üleminekuta ($1122 \cdot 4$; $8642 : 2$). Kolme- ja neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine kirjalikult ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga. Korrutamine ja jagamine täiskümnete ja täissadadega; Kahekohalise arvu jagamine kahekohalisega 100 piires jäägita ja jäägiga ($36 : 12$; $49 : 22$); Korrutamine kahekohalise arvuga (järgu ületamiseta ja ületamisega); Jagamine kahekohalise arvuga üleminekuga teise järku (jäägita ja jäägiga). Nimega arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.</p>	<p>10) korrutab ja jagab kirjalikult kahekohalise arvuga (toetudes algoritmile) 10000 piires</p>
<p>Puuduva tehtekomponendi leidmine (neli aritmeetilist tehet).</p>	<p>11) leiab puuduva tehtekomponendi kasutades nelja aritmeetilist tehet</p>
<p>Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine pöördtehtega. Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega.</p>	<p>12) kontrollib nelja aritmeetilist tehet pöördtehtega;</p>
<p>Tehete järjekord (kommutatiivsuse seadust kasutades), ümarsulud (kolme- ja neljatehtelistes avaldistes).</p>	<p>13) määrab tehete järjekorra mitmetehtelistes avaldistes;</p>
<p>Liigmurru teisendamine segaarvuks ja segaarvu teisendamine liigmurruks.</p>	<p>14) teisendab liigmurru segaarvuks ja segaarvu liigmurruks;</p>
<p>Murdude taandamine.</p>	<p>15) taandab murde;</p>
<p>Murru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.</p>	<p>16) korrutab ja jagab lihtmurdu ühekohalise arvuga;</p>
<p>Terviku leidmine osa järgi.</p>	<p>17) leiab terviku tema osa järgi;</p>
<p>Kümnendmurdude kirjalik liitmine ja lahutamine</p>	<p>18) liidab ja lahutab kümnendmurde;</p>
<p>Kümnendmurru korrutamine ja jagamine 10, 100, 1000-ga. Kümnendmurru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ja täiskümnetega.</p>	<p>19) korrutab ja jagab kümnendmurde 10, 100, 1000-ga, ühekohalise arvuga ja täiskümnetega;</p>
<p>Pikkusühikud <i>kilomeeter</i> (km), <i>meeter</i> (m), <i>detsimeeter</i> (dm), <i>sentimeeter</i> (cm), <i>millimeeter</i> (mm); raskusühikud <i>tonn</i> (t), <i>tsentner</i> (ts), <i>kilogramm</i> (kg), <i>gramm</i> (g); Mahuühikud <i>liiter</i> (l), <i>detsiliiter</i> (dl), <i>milliliiter</i> (ml); Ajaühikud <i>sajand</i>, <i>aasta</i>, <i>kuu</i>, <i>nädal</i>, <i>ööpäev</i>, <i>tund</i>, <i>minut</i>, <i>sekund</i>; Rahaühikud <i>euro</i>, <i>sent</i>.</p>	<p>20) kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid ja suhteid;</p>

Hulknurk. Hulknurga külgede pikkuste mõõtmine. Hulknurga (kolm-, neli-, viis-, kuusnurk) übermõõt (P). Sümmeetria; sümmeetria telg, telgsümmeetrilised kujundid.	21) arvutab hulknurga übermõõdu mõõtmisel saadud või etteantud andmetega;
Liitülesanded (kahe- ja kolmetehtelised): aritmeetilise keskmise arvutamine;	22) leiab aritmeetilist keskmist;
Lihtülesanded: kümnendmurruna väljendatud osa leidmine arvust; sündmuste alguse, lõpu ja kestuse määramine. Terviku leidmine tema osa järgi; Ühesuunalise sirgjoonelise liikumise leidmine. Kahetehteliste tekstülesannete kirjalik vormistamine toetudes lahendusplaanile, selgituse kirjutamine avaldise väärtuse juurde (küsimust ei kirjutata): <i>364 km + 428 km = 792 km läbiti kahe päevaga.</i>	23) teab tekstülesannete kirjaliku vormistamise nõudeid ja lahenduse otsimise võtteid
Kolmetehtelised ülesanded: lihtülesannete ühendamine kolmetehteliseks ülesandeks; andmete väljatoomine, vormistamine skeemina, lahendusplaani koostamine ja lahendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes).	24) lahendab liht- ja liitülesandeid õpetaja osalise abiga.

Matemaatika õppe rõhuasetused 8.-9. klassis

1.1. Neljanda kooliastme ülesanne on laiendada ja süvendada teadmisi ning oskusi arvude (1000 000 piires) järjestamisest, rühmitamisest, võrdlemisest, kinnistada mõistete valimise ja rakendamise oskusi ning mõnesammuliste tüüpülesannete lahendamiseks vajalikke tegevusi. Luuakse eeldused lihtsate matemaatiliste tekstide ja mudelite mõistmiseks, omandatud oskuste teadlikuks kasutamiseks elukutse omandamisel. Süvendatult kirjeldatakse ja selgitatakse matemaatilisi tegevusi igapäevaste eluliste probleemide lahendamisel (palk, maksud, arved).

1.2. Täpsustatakse ja laiendatakse teadmisi geomeetriliste kujundite ja kehade tunnustest ja omadustest. Antakse kujutlus pindala- ja ruumalaühikutest, õpitakse sooritama vastavaid arvutusi geomeetriaülesannete lahendamisel.

1.3. Laiendatakse põhiliste mõõtühikute kasutamise ja naaberühikuteks teisendamise oskusi. Lahendatakse tekstülesandeid, sealhulgas rakenduslikke ülesandeid; kujundatakse arusaam vajadusest kirjeldada elust tulenevaid probleeme matemaatilise tekstina; õpetatakse lugema ja koguma lihtsaid andmestikke, arvutama aritmeetilist keskmist; lugema ja koostama mõningaid tulp- ja sektordiagramme.

1.4. Oluline on kõigi omandatud arvutusoskuste kasutamine igapäevaste eluliste probleemide (laen, järelmaks, intress, alla- ja

juurdehindlus) modelleerimisel ja lahendamisel, oskus kavandada oma tegevust lahendusstrateegia otsingul ja arvutamise võtete valimisel

Matemaatika ainekava teemade ja allteemade jaotus 8.-9. klassis

Õppesisu 8. klassile	Taotletavad õpitulemused
Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine;	1) järjestab naturaalarve 1 000 000 piires suuliselt ja kirjalikult;
Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras. Arvu naabrid. Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja. Arvu esitamine järguühikute summana. Arvu koostamine antud järguühikutest. Järgu väikseima ja suurima arvu nimetamine.	2) loeb, kirjutab, nimetab arve kasvavas ja kahanevas järjekorras 1 000 000 piires;
Arvude võrdlemine, suurendamine ja vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda.	3) võrdleb arve 1 000 000 piires;
Arvude ümardamine antud järguni.	4) ümardab arve etteantud järguni (1 000 000 piires);
Rooma numbrid I–XXXV.	5) teab Rooma numbreid I–XXXV;
Kirjalik liitmine ja lahutamine 1 000 000 piires (üleminekuta ja üleminekuga). Liitmis- ja lahutamistehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega. Tehete järjekord nelja- ja viietehtelistes ülesannetes. Ümarsulud. Kirjalik korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga. Kirjalik korrutamine ja jagamine täiskümnete ja -sasadega. Kirjaliku korrutamise- ja jagamistehte kontrollimine pöördtehetega. Tundmatu tehete komponendi leidmine (neli aritmeetilist tehet).	6) liidab, lahutab; korrutab, jagab ühe- ja kahekohalise arvuga 1 000 000 piires;
Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Segaarvude liitmine ja lahutamine.	7) liidab ja lahutab ühenimelisi murde ja segaarve;
Ühenimeliste murdude korrutamine ja jagamine naturaalarvuga.	8) korrutab ja jagab murde naturaalarvuga;
Terviku leidmine osa järgi.	9) leiab tervikut osa järgi;
Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes.	10) liidab ja lahutab kümnendmurde;

Kümnendmurdude korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga.	11) korrutab ja jagab kümnendmurde ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga;
Aritmeetiline keskmine.	12) leiab aritmeetilist keskmist;
Pikkusühikud: <i>kilomeeter, meeter, detsimeeter, sentimeeter, millimeeter</i> ; Raskusühikud: <i>tonn, tsentner, kilogramm, gramm</i> ; Mahuühikud: <i>liiter, detsiliiter (dl), milliliiter (ml)</i> ; Ajaühikud: <i>sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund</i> ; rahaühikud: <i>kroon, sent</i> .	13) kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid ja suhteid;
Mitmenimelise arvu väljendamine kümnendmurruna ja vastupidi (4 m 55 cm = 4,55 m; 7,352 kg = 7 kg 352 g). Nimega arvude liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga kõigis raskusastmetes.	14) sooritab tehteid nimega arvudega (ka kümnendmurdudena väljendatult);
Pindalaühikud <i>ruutmillimeeter (mm²), ruutsentimeeter (cm²), ruutdetsimeeter (dm²), ruutmeeter (m²), ruutkilomeeter (km²), aar (a), hektar (ha)</i> ; nimetamine, märkimine, teisendamine.	15) teab pindalaühikuid <i>ruutmillimeeter, ruutsentimeeter, ruutdetsimeeter, ruutmeeter, ruutkilomeeter; aar, hektar</i> ;
Geomeetriliste kehade <i>kuup, risttahukas, silinder, püramiid, kera</i> nimetamine, leidmine ümbritsevast keskkonnast, eristamine, osade nimetamine. Kuubi ja risttahuka pinnalaotuste vaatlemine ja võrdlemine.	16) eristab keskkonnas geomeetrilisi kujundeid (ristkülik, ruut ja kehi (<i>kuup, risttahukas, silinder, püramiid, kera</i>));
Ruudu ja ristküliku külgede mõõtmine ja pindala arvutamine ($S = a \cdot a$; $S = a \cdot b$).	17) arvutab valemi ($S = a \cdot a$; $S = a \cdot b$) abil pindala;
Telgsümmeetria.	18) joonestab sümmeetriatelje suhtes sümmeetrilisi lõike, kolmnurki ja nelinurki;
Lihtülesanded: tegevuse kestvuse, lõppemise või algusaja arvutamine; Kujundite pindala leidmine; Sõltuvused: aeg = teepikkus : kiirus; kiirus = teepikkus : aeg; teepikkus = kiirus · aeg. Terviku leidmine ühe ja mitme osa järgi.	19) arvestab tekstülesannete kirjaliku vormistamise nõudeid ja teab lahenduse otsingu võtteid;
Kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine lahendusplaani alusel; tekstülesande koostamine antud skeemi järgi.	20) lahendab ja koostab kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid skeemi järgi.
Õppesisu 9. klassile	Taotletavad õpitulemused

Arvude lugemine ja kirjutamine Arvude naabrid Kasvav ja kahanev järjekord Rooma numbrid I-XXXV.	1) loeb ja kirjutab arve 1 000 000 piires;
Arvu esitamine järkarvude summana ja järguühikute kordsete summana. Arvu koostamine järguühikutest.	2) eristab järguühikuid;
Arvude võrdlemine.	3) võrdleb arve 1 000 000 piires;
Ümardamine antud järguni.	4) ümardab arve etteantud järguni (1 000 000 piires);
Kirjalik liitmine ja lahutamine üleminekuga Kirjalik korrutamine kahekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga Kirjalik korrutamine ja jagamine nulliga lõppeva kolmekohalise arvuga (3217 · 350; 884250 : 270) Aritmeetilise keskmise leidmine.	5) liidab ja lahutab; korrutab ja jagab kahekohalise arvuga (1 000 000 piires);
Aritmeetiliste tehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega.	6) kontrollib nelja aritmeetilise tehete õigsust vastava pöördtehetega;
Puuduva tehtekomponendi leidmine (tundmatu liidetava, vähendatava ja vähendaja leidmine)	7) leiab puuduva tehtekomponendi;
Tehete järjekord (nelja- ja viietehtelistes ülesannetes sh ümarsulud)	8) määrab tehete järjekorra nelja- ja viietehtelistes ülesannetes;
Aritmeetiliste tehete õigsuse kontrollimine kalkulaatori abil.	9) kasutab kalkulaatorit;
Protsent Sajandikosade märkimise kolm moodust: kümnendmurruna, hariliku murruna, protsendina. Protsentide võrdlemine.	10) teab protsendi praktilist tähendust;
Hariliku murru teisendamine kümnendmurruks ja vastupidi. Lõplik ja lõpmatu kümnendmurd.	11) teisendab hariliku murru kümnendmurruks ja vastupidi;
Kümnendmurru korrutamine ja jagamine kahekohalise arvuga.	12) korrutab ja jagab kümnendmurdu kahekohalise arvuga;
Pikkusühikud: <i>kilomeeter, meeter, detsimeeter, sentimeeter, millimeeter</i> ; Pindalaühikud: <i>ruutmillimeeter, ruutsentimeeter, ruutdetsimeeter, ruutmeeter, ruutkilomeeter, aar, hektar</i> ; Raskusühikud: <i>tonn, tsentner, kilogramm, gramm</i> ;	13) teab õpitud mõõtühikuid ja nendevahelisi seoseid;

<p>Mahuühikud: <i>liiter, detsiliiter, milliliiter</i>; Ajaühikud: sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund; Rahaühikud: <i>euro, sent</i>; Ruumalaühikud <i>kuupsentimeeter</i> (cm³), <i>kuupdetsimeeter</i> (dm³), <i>kuupmeeter</i> (m³); Ruumalatühikute teisendamine naaberühikuteks.</p>	
<p>Protsendi väljendamine kümnendmurruna ning kümnendmurdude väljendamine protsendina.</p>	14) väljendab protsente kümnendmurdudena ja vastupidi;
<p>Protsendi leidmine arvust. Arvu leidmine protsendi järgi.</p>	15) leiab protsenti arvust ja arvu protsendi järgi;
<p>Nimega arvude liitmine, lahutamine Nimega arvude korrutamine ja jagamine nii ühe- kui kahekohalise arvuga</p>	16) liidab, lahutab; korrutab ja jagab nimega arve kahekohalise arvuga (teisendamisega);
<p>Ruumala arvutamise valem ($V = a \cdot a \cdot a$, $V = a \cdot b \cdot c$). Kuubi ja risttahuka ruumala arvutamine (ruumala arvutamine elulise materjali varal).</p>	17) arvutab ruudu ja ristküliku ümbermõõdu ning pindala; arvutab kuubi ja risttahuka ruumala kas mõõtmisel saadud või etteantud andmete järgi;
<p>Ruumala arvutamise valem ($V = a \cdot a \cdot a$, $V = a \cdot b \cdot c$). Kuubi ja risttahuka ruumala arvutamine (ruumala arvutamine elulise materjali varal)</p>	18) loeb ring-, tulp- ja joondiagramme;
<p>Lihtülesanded: ühetehtelised tekstülesanded ruumala, pindala, ümbermõõdu, aritmeetilise keskmise ja protsendi leidmiseks. Liitülesanded: kolme- ja neljatehteliste tekstülesannete koostamine ja lahendamine.</p>	19) lahendab probleemsituatsioonide põhjal kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid.

Loodusõpetus

ÕPETUSE PÕHIMÕTTED

Loodusõpetuse aineistik. Lihtsustatud õppe loodusõpetuse sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Vaatamata teemade sõnastuse sarnasusele, erineb lihtsustatud õppetegevus oluliselt tavaõppe omast: õppesisu ja selle maht on lihtsustatud-vähendatud, õpetamisel rakendatakse erimetoodikat. Lihtsustatud õppe 1.-2. klassis moodustab loodusõpetuse aineastiku last ümbritsev keskkond, oluline on kujundada oskusi vaadelda ja mõista igapäevaelu nähtusi, tunnetada ja kogeda ümbritsevat praktiliselt,

erinevate meelte kaudu. Klassist klassi materjal avardub, teemasid käsitletakse kontsentrisuse põhimõttel. Õppetegevuse põhieesmärgiks on tekitada ja säilitada õpilaste huvi ümbritseva keskkonna jälgimise, uurimise ning mõistmise vastu. Koos looduslaste teadmiste õpetamisega kujundatakse õpilastel oskusi ja hoiakuid, mis aitavad neil saada teadlikuks ja vastutustundlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb oma elukeskkonda.

Looduslaste põhioskuste kujundamine. Õppetegevuse kavandamisel ja läbiviimisel on vajalik arvestada lihtsustatud õppekavas märgitud õppe ja kasvatuse rõhuasetustega ning taotletavate pädevustega (lihtsustatud õpe, § 3), samuti erinevate õppeainete tegevuste ja õpitulemustega (§ 6). Lisaks neile põhimõtetele on õppetegevuses olulisel kohal looduslaste põhioskuste (vaatlemine, kirjeldamine, klassifitseerimine, võrdlemine, järjestamine võrdlus- ja mõõtmistulemuste alusel) ning uurimuslike oskuste (oletuste tegemine, uurimistegevuse planeerimine ja läbiviimine, järelduste tegemine ja nende seostamine õpitud teadmistega) kujundamine.

Loodusõpetust on lihtsustatud õppe 1.-2. klassis soovitatav õppida loomulikus keskkonnas (õppekäik, õuetund), praktilise tegevuse (näitkatsed, praktilised tööd jms) ja didaktilise mängu kaudu. Kui õpitavat objekti (nähtust) pole võimalik tutvustada tema loomulikus keskkonnas, siis tuleb õpetus materialiseerida ja näitlikustada. Alates 3. klassist, seoses õpilaste vaatlus- ja lugemisioskuste arenemisega, hakkab järk-järgult suurenema õppe- ja teabeallikate tekstide, jooniste, kaartide jms materjali kasutamise osakaal. Endiselt jäävad õppetegevuses olulisele kohale näitvahendid, katsed ja praktilised tööd. Uurimuslike oskuste kujundamise osakaal tõuseb alates 6. klassist (varasemates klassides kasutatakse uurimusliku tegevuse lihtsustatud elemente).

Erinevate õppeainete lõimimine. Loodusõpetus on tihedalt seotud teiste õppeainetega. Nii näiteks aitavad loodusõpetuse vahendusel kujundatavad kujutlused mõista lugemispalade sisu, matemaatikaalased teadmised aga aitavad võrrelda, sobitada ja rühmitada loodusnähtusi ja -objekte. Loodusliku materjali kasutamine, loodusnähtuste ja -objektide kujutamine käelise tegevuse kaudu (kunsti- ja tööõpetuse tundides) kinnistab omakorda loodusõpetuse tundides õpitut.

Õpitulemused saavutatakse tulemuslikumalt, kui looduslaseid teemasid käsitletakse lõimitult erinevates ainetundides. Näiteks loodusõpetuses vaadeldakse-uuritakse objekti, emakeele tunnis loetakse temaatiline lugemispala, matemaatikatunnis lahendatakse objektiga seotud tekstülesanne, kunsti- või tööõpetuse tunnis voolitakse, joonistatakse, värvitakse või kleebitakse vaatlusalust objekti. Teatud teemade puhul (näiteks 1.-2. klassis: aastaajad, päeva osad, värvused jm) on väga oluline õpitavate teadmiste järjepidev kordamine igal koolipäeval (sobival ajahetkel) erinevate tegevuste ja eri meelte kaudu. Näiteks aja õppimisel nimetatakse igapäevaselt (1. tunni algul) nädalapäeva ja kuud, märgitakse need jõukohasel viisil (õpetaja kirjutab/lapsed valivad ja asetavad sobiva sõnasedeli) tahvlile/stendile. Samuti nimetatakse nädalapäeva ja kuud päevakohaste sündmuste/tegevuste tutvustamisel-kirjeldamisel. Võimalusel jäädvustatakse sündmused/tegevused piltidel, pildid rühmitatakse kuude kaupa (nn aastaaja mapid). Loodusõpetuse tunnis kinnistatakse vastavate abivahendite toel kuude nimetusi ja järjestust, seostatakse aega ja sündmusi/tegevusi.

Õppetegevuse raskusastme reguleerimine. Lihtsustatud õppe õpilaste võimed on väga erinevad. Seetõttu varieeritakse (vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele) õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega.

Jõukohase õppematerjali ning -tegevuse valikul on väga tähtis arvestada teistes ainetes (eelkõige eesti keeles ja matemaatikas) omandatud teadmiste-oskustega. Õppeülesannete täitmise võimalikud viisid (seejuures abi osutamise osakaal) on ära märgitud üldpädevuste loeteludes (lihtsustatud õpe, § 3):

2. kl lõpuks õpilane täidab ülesandeid koostegEVuses, eeskujU, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi;
 5. kl lõpuks õpilane täidab ülesandeid eeskujU, näidise ja õpitud oskuste piirides verbaalse korralduse (sh kirjaliku instruksiooni) järgi.
 7. kl lõpuks õpilane täidab ühistegevuses erinevaid ülesandeid;
- põhikooli lõpuks õpilane täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas.

Kuigi üldpädevuste loetelude järgi eeldatakse 6.-9. klassi õpilastelt õppeülesannete sooritamisel võrreldes varasemaga suuremat iseseisvust, jääb ka selles vanuseastmes (vastavalt õpilaste individuaalsetele iseärasustele) olulisele kohale tegutsemine ühistegevuses/õpetaja suunamisel või abiga/abivahendite toel.

LOODUSÕPETUSE EESMÄRGID

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb ära kodukoha ja Eesti loodusobjekte;
- 2) oskab looduses käituda, huvitub looduse tundmisest;
- 3) mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, väärtustab keskkonnasäästlikku eluviisi ning säästvat tarbimist; teab looduskaitse põhimõtteid;
- 4) teab ohutusreegleid ja käitub ennast ja teisi säästvalt vastavalt keskkonna tingimustele;
- 5) hangib loodusteaduslikku teavet, kasutades tekste, plaane, kaarte, mudeleid ning viies läbi vaatlusi ja katseid: sõnastab saadud teavet, teeb märkmeid ja edastab neid graafiliselt suuliselt ja kirjalikult.

LOODUSÕPETUSE AINEKAVA 1.-2. klassile

1. Õppetöö rõhuasetused 1.-2. klassis

- 1.1. 1.-2. klassis moodustab loodusõpetuse ainekava last ümbritsev keskkond. Tunnetuse lähtepunktiks on õpilaste praktilised

kogemused ja igapäevaelu nähtused.

1.2. Loodusõpetuse tundides õpitakse kuulama, jälgima ja vaatlema loodusnähtusi ja –objekte, olulisel kohal on ühisvaatlused. Matemaatikaalaste teadmiste (nt suurus-, ruumi- jt mõisted) abil õpetatakse loodusnähtusi ja –objekte võrdlema, sobitama ja rühmitama. Emakeelealastele teadmiste toetudes õpitakse loodusnähtusi ja –objekte kirjeldama. Kujundatakse suuliselt esitatud korralduste mõistmise ja täitmise oskus. Loodusteaduste omandamist ja kinnistamist saadab käeline tegevus loodus- või tööõpetuse tunnis: vaatlusaluse objekti voolimise, joonistamine (šablooni järgi), värvimine, lõikamine, rebimine ja kleepimine, seoseid ja suhteid kajastava pildiseeria järjestamine sisu järgi.

1.3. Tähelepanu pööratakse õpilaste tundeelu arendamisele ning väärtushinnangute ja -hoiakute kujundamisele, liikumisele ja käitumisele looduses, väärtustatakse terveid eluviise. Pannakse alus keskkonnataju kujunemisele, tunnetuslikule huvile ja austusele looduse vastu.

1.4. Peamiseks õppeviisiks 1.-2. klassis on vaatlus ja praktiline tegevus loodusobjektidega, looduslikele vahenditele ja piltidele toetuv vestlus. Palju kasutatakse didaktilist mängu ja õuesõpet. Õppetegevusega kujundatakse lisaks looduslooliste teadmiste õpilaste suhtlemis- ja kollektiivse töö oskusi ning rahuldatakse laste liikumisvajadust (eriti välitundides läbiviidud mängud).

1.5. Vaimsete ülesannete täitmisel toetutakse (eelistatult) looduslikele ja näitlikele vahenditele.

2. Õppesisu ja õpitulemused 1. klassis

Taotletavad õpitulemused 1. klassis

1.klassi lõpuks õpilane:

- 1) lahendab õpitud ülesandeid koostöös õpetajaga (värvimis-, sobitus-, valikülesandeid jt);
- 2) keskendab õpetaja (täiskasvanu) suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile;
- 3) orienteerub kodus, koolis ja kooliteel (täiskasvanute abil);
- 4) eristab õpitud taimi, loomi, linde ja loodusnähtusi, õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2-4-sõnalise lausega;
- 5) nimetab õpitud kodu- ja metslinde, taimi, nende kuuluvusrühma (piltide rühmitamine);
- 6) nimetab aastaaegu, nende järjestust ja aastaegadele iseloomulikke loodusnähtusi.

Teema ja õppesisu, soovitatav tundide arv (kokku 35 tundi)	Soovitatavad õpitulemused
KOOL (1) Orienteerumine koolimajas, kooliruumid. Kooli ümbrus, asukoht	- oskab täiskasvanute abil liikuda oma koolimajas ja kooliümbruses

<p>(maal/linnas). Koolitee: bussipeatus, liiklemine tänaval ja sõiduteel.</p>	
<p>SUVI (1) Suvi kui aastaaeg. Looduse ilme/muutumine suvel. Inimeste riietus. Suvised tegevused.</p>	
<p>SÜGIS LINNAS JA MAAL (1) Sügis kui aastaaeg. Sügisilmad. Riietus sügisel. Mets ja park sügisel (2) Puude nimetused. Puulehed ja okkad. Puud sügisel, sügisvärvid. Seened: söögi- ja mürgised seened. Aed ja põld sügisel (3) Puuviljad ja marjad: nimetused, kirjeldamine ja rühmitamine (<i>värvus, suurus, kuju, maitse</i>). Kasutamine. Köögilviljad aias ja põllul: nimetused, kirjeldamine ja rühmitamine (<i>värvus, suurus, kuju, maitse</i>). Kasutamine.</p>	<p>- teab õpitud aastaaja nimetust - toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest, kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2-4-sõnalise lausega - tunneb ära (sh pildil) ning nimetab õpitud taimi ja vilju, seeni; õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2-4-sõnalise lausega - rühmitab õpitud tunnuse alusel objekte/pilte etteantud kuuluvusrühma järgi; nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma (puud, seened, puuviljad, marjad, köögiviljad)</p>
<p>LOOMAD JA LINNUD Loom ja lind (1) Looma ja linnu välisehitus (kehaosad; kehakate: karvad/suled; värvus). Koduloomad (2) Kodulinnud ja -loomad: nimetused, välisehitus (kehaosad, kehakate, värvus) hääliksused, liikumine. Tunnused: elukoht, inimene kui toitja ja hooldaja, kasulikkus inimesele. Koduümbruse linnud (2) Koduümbruse linnud: nimetused, välisehitus, liikumine. Rändlinnud, nende lahkumine sügisel. Metsloomad (2) Metsloomad: nimetused, välisehitus, liikumine, elupaigad.</p>	<p>- tunneb ära (sh pildil) ning nimetab õpitud loomi-linde; õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2-4-sõnalise lausega - rühmitab õpitud tunnuse alusel pilte etteantud kuuluvusrühma järgi; nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma (loomad, linnud, metsloomad, koduloomad)</p>
<p>TALV (4) Talv kui aastaaeg. Talveilmad, riietus. Kodu- ja metsloomad talvel. Loomade, lindude toitmine talvel. Laste tegevused talvel. Turvalisus (liikluses, veekogudel). AEG (2) Päev ja öö: inimese ja loomade-lindude elutegevuse võrdlus. KODU (2)</p>	<p>- nimetab õpitud aastaaegu nende õiges järjestuses (vajadusel abivahendite toel) - toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest, kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2-4-sõnalise lausega - orienteerub kodus, koolis ja kooliteel (täiskasvanute abil);</p>

<p>Asukoht (maal/linnas). Kodumaja, kodu ümbrus. Erinevad ruumid kodus. Esemed kodus (mööbel, toidunõud, jms).</p>	<p>- teab oma kodu asukohta (linnas/maal);</p>
<p>VALGUS JA SOOJUS (1) Valgus- ja soojusallikad õues ja toas. ASJAD (2) Esemete võrdlemine ja rühmitamine erinevatel alustel: värvus, suurus, kuju, raskus, temperatuur (külm, soe, kuum), pinna omadused (pehme-kõva, sile-kare jm). Veest kergemad-raskemad esemed (ujub/vajub põhja).</p>	<p>- rühmitab esemeid/pilte etteantud kuuluvusrühma järgi; nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma; - rühmitab esemeid ühise tunnuse alusel, õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab esemete rühma 2-4-sõnalise lausega</p>
<p>KEVAD Kevad (1) Kevad kui aastaaeg. Kevadilmad, riietus. Mets, põld ja aed kevadel (5) Kevadine koduümbrus (loomad, linnud, putukad). Koduloomade pojad ja nende nimetused. Puud kevadel. Kevadlilled aias, metsas ja niidul. Kevadtööd aias ja põllul. Tööriistad ja masinad.</p>	<p>- nimetab õpitud aastaaegu nende õiges järjestuses (vajadusel abivahendite toel) - toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest, kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2-4-sõnalise lausega - tunneb ära (sh pildil) ning nimetab õpitud taimi ja loomi; õpetaja küsimustele toetudes, kirjeldab neid 2-4-sõnalise lausega - rühmitab pilte (puud, lilled; loomad, linnud, metsloomad, koduloomad) etteantud kuuluvusrühma järgi; nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma</p>
<p>SUVI (1) Suvised tegevused, riietus suvel. Marjad aias ja metsas.</p>	<p>- nimetab õpitud aastaaegu nende õiges järjestuses - toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest</p>
<p>AASTA (2) Aastaegade nimetused ja järjestus. Loodus erinevatel aastaegadel. Laste tegevused erinevatel aastaegadel.</p>	<p>kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2-4-sõnalise lausega</p>

Soovitusi õppetegevuseks (sh erinevate õppeainete lõimimiseks):

- Õppekäigud kooli ümbruses:
 - tutvumine kooliruumide ja kooli ümbrusega;
 - aastaajaliste erinevuste vaatlemine.
- Loodusliku materjali kogumine, sorteerimine, säilitamine (nt puulehtede kuivatamine).
- Loodusobjektide ja esemete vaatlemine, kirjeldamine, võrdlemine.

- Samaliigiliste objektide järjestamine suuruse alusel kasvavas ja kahanevas järjekorras.
- Looduslike ja tehisobjektide/piltide rühmitamine etteantud kuuluvusrühma järgi, kuuluvusrühma nimetamine õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel.
- Vahemaade ja loodusobjektide mõõtmine, kasutades käte ja jalgade abi (mõõtühikuks peopesa, jalg, samm).
- Paberist väljalõigatud loodusobjektide kujutiste suuruste võrdlemine silma järgi ja nende üksteise peale asetamise teel, kujutiste järjestamine kasvavas ja kahanevas järjekorras (nt õun, kirss, ploom/ 4 ploomi, sh 2 neist on ühesuurused).
- Ilma vaatlemine koostegevuses. Vaatlustulemuste esitamine sõnasedelite ja/või märkide abil (nt: soe, külm; nõrk tuul, vali tuul; selge, on pilved, taevast on üleni pilves; ei saja, vihm, lumi).
- Tabeli "Aastaring" koostamine ja täiendamine koostegevuses (sõnasedelite asetamine: aastaegade nimetused, nende järjestus).
- Puu aastaringne vaatlemine (ja nähtu kujutamine joonistus-/kleepetöödes).
- Pildi (nt taim, lind, loom) kokkupanek tükkidest (näidise järgi/näidiseta).
- Loomaia või loomapargi külastamine, lemmikloomapäeval osalemine (erinevate loomade välisehituse vaatlemine, loomade käitumise jälgimine).
- Käeline tegevus: loodusobjekti joonistamine kontuuri järgi, kujutise värvimine näidise järgi, lõikamine, kleepimine, voolimine jms
- Õppemängud

3. Õppesisu ja õpitulemused 2. klassis

Taotletavad õpitulemused 2. klassis

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) täidab tuttavaid verbaalselt esitatud ühe- ja kaheosalisi tööjuhiseid valdavalt iseseisvalt;
- 2) nimetab, rühmitab kodukoha elusa ja eluta looduse objekte ja toob esile nende iseloomulikud tunnused (õpetaja abiga või küsisõnade toel);
- 3) võrdleb vaadeldavaid objekte 2-3 tajutava tunnuse põhjal (õpetaja suunamisel);
- 4) iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tugisõnadele toetudes);
- 5) keskendab õpetaja (täiskasvanu) suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile; teeb lihtsamaid loodusvaatlusi (õpetaja suunamisel); iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tabeli alusel, tugisõnadele toetudes);
- 6) kirjeldab peamisi aasta jooksul toimuvaid rütmilisi muutusi elus ja eluta looduses;
- 7) loetleb õpitud taimede nimetusi ja nende kuuluvusrühma (juurviljad, puuviljad, köögiviljad, lilled, lehtpuud, okaspuud);

- 8) loetleb õpitud loomade/lindude nimetusi ja tunneb kuuluvusrühma (metsloomad, (-linnud), koduloomad, (-linnud), rändlinnud), nimetab mõningaid fakte nende elu kohta;
- 9) nimetab veekogusid, pinnavorme, puid, taimi, loomi;
- 10) kirjeldab 3-4 lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (pildile toetudes);
- 11) järjestab (abivahenditele toetudes) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega.

Märkus

Kuna mitu õpitulemust on seotud kõikide käsitletavate teemadega ja nende saavutamist taotletakse igas ainetunnis, siis tabelis ei ole neid tulemusi eraldi välja toodud. Eelnimetatud õpitulemused on:

- 1) täidab tuttavaid verbaalselt esitatud ühe- ja kaheosalisi tööjuhiseid valdavalt iseseisvalt;
- 2) võrdleb vaadeldavaid objekte 2-3 tajutava tunnuse põhjal (õpetaja suunamisel);
- 3) iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tugisõnadele toetudes);
- 4) keskendab õpetaja (täiskasvanu) suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile; teeb lihtsamaid loodusvaatlusi (õpetaja suunamisel); iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tabeli alusel, tugisõnadele toetudes).

Teema ja õppesisu, soovitatav tundide arv (kokku 35 tundi)	Soovitatavad õpitulemused
<p>AEG (1) Aastaegade ja nädalapäevade nimetused ning järjekord.</p> <p>SÜGIS (2) Sügiskuu ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm sügisel, sügise tunnused. Kodu- ja kooliümbrus (veekogud, pinnavormid jm).</p>	<p>- nimetab aastaaegu ja nädalapäevi nende õiges järjestuses;</p> <p>- nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse põhjal, õpetaja küsimuste toel)</p> <p>- kirjeldab piltide põhjal 3-4 (3-4-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel)</p> <p>järjestab (abivahendite toel) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega.</p>
<p>TAIMED (8) Taimede välisehitus (juur, vars, leht, õis). Puud koduümbruses: lehtpuud ja okaspuud, välisehitus; lehed/okkad ja viljad/käbid (<i>värvus, suurus, kuju, pinnaomadused</i>). Puud aias: viljapuud ja puuviljad (<i>värvus, suurus, kuju, maitse, raskus, pinnaomadused</i>), saagikoristus. Põõsad aias: välisehitus; marjapõõsad ja marjad (<i>värvus, suurus, kuju, maitse</i>), saagikoristus. Rohhtaimed aias ja põllul: lilled, umbrohud. Kõögiviljad, juurviljad: söödavad</p>	<p>- tunneb ära õpitud taimed, loomad-linnud ja nimetab need; nimetab nende kuuluvusrühma (õpetaja ja abivahendite toel)</p> <p>- kirjeldab 3-4-sõnaliste lausetega taimede ja viljade, loomade-lindude õpitud tunnuseid (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil)</p> <p>- nimetab mõningaid fakte loomade-lindude kohta (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil)</p>

<p>taimeosad, saagikoristus. LOOMAD (3) Koduloomad (-linnud): välisehitus, elupaik, toit, hooldamine. Koduloomade kasulikkus inimesele. Lemmikloomad. Loomapidamisega seotud vastutus.</p>	
<p>TALV (1) Talvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm talvel, talve tunnused. Kodu- ja kooliümbrus talvel (veekogud, pinnavormid jm).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse ja õpetaja küsimuste toel) - kirjeldab piltide põhjal 3-4 (3-5-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel) järjestab (abivahenditele toetudes) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega;
<p>LOOMAD (7) Metsloomad: välisehitus, elupaik, toit. Metsloomad talvel: loomade kohastumine eluks talvel (talvevarud, talveuni). Putukad: välisehitus, liikumine, putukad talvel. Eestis talvituvad linnud (<i>tihane, leevike</i>): välisehitus, toit. Lindude toitmine talvel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tunneb ära õpitud taimed, loomad-linnud ja nimetab need; nimetab nende kuuluvusrühma (õpetaja ja abivahendite toel) - kirjeldab 3-5-sõnaliste lausetega loomade-lindude õpitud tunnuseid (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil) - nimetab mõningaid fakte loomade-lindude kohta (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil)
<p>KEVAD (1) Kevadkuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm kevadel, kevade tunnused. Kodu- ja kooliümbrus kevadel (veekogud, pinnavormid jm).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse ja õpetaja küsimuste toel) - kirjeldab piltide põhjal 3-4 (3-5-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel) järjestab (abivahenditele toetudes) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega.
<p>ELUS JA ELUTA Paljunemine, kasvamine ja arenemine, toitumine (3) Loomad: sünn, kasvamine ja arenemine, toitumine (sh järglaste toitmine ja hoolitsemine). Taimed: kasvatamine seemnest, kasvamiseks vajalikud tingimused (valgus, soojus, vesi). Liikumine (1) Elus ja eluta objektide liikumisviisid (nt jookseb, lendab, ujub, roomab, sõidab, veereb, voolab). Elus ja eluta (1) Elus- ja eluta: loodusobjektide rühmitamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kirjeldab 4-5-sõnaliste lausetega muutusi elus ja eluta looduses (õpetaja küsimuste, (seeria-)piltide toel) - tunneb ära õpitud taimed, loomad-linnud ja nimetab need; nimetab nende kuuluvusrühma (õpetaja ja abivahendite toel) - kirjeldab piltide põhjal 3-4 (3-5-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel) nimetab, rühmitab kodukoha elusa ja eluta looduse objekte ja toob esile nende iseloomulikud tunnused (õpetaja abiga või küsisõnade toel); - nimetab mõningaid fakte loomade-lindude kohta (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil)

<p>KEVAD TAIME- JA LOOMARIIGIS (4) Viljapuude ja marjapõõsaste lehtimine ja õitsemine. Kevadtööd aias ja põllul. Kevadlilled aias ja metsas. Kodu- ja metsloomad kevadel, rändlindude saabumine.</p>	
<p>SUVI (1) Suvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm suvel, suve tunnused. Kodu- ja kooliümbrus suvel (veekogud, pinnavormid jm). AASTAAJAD (2) Kuude nimetused aastaegade kaupa. Aastaegade tunnuste võrdlemine.</p>	<p>- nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse ja õpetaja küsimuste toel) kirjeldab peamisi aasta jooksul toimuvaid rütmilisi muutusi elus ja eluta looduses; - kirjeldab piltide põhjal 3-4 (4-5-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel) järjestab (abivahenditele toetudes) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega.</p>

Soovitusi õppetegevuseks (sh erinevate õppeainete lõimimiseks):

- Õppekäigud kooli ümbruses:

elus- ja eluta loodusega tutvumine, inimese valmistatud esemete eristamine looduslikest esemetest;

aastaajaliste erinevuste vaatlemine (maastikuvaatlus, puu ja temaga seotud elustiku aastaringne jälgimine jm);

- Loodusliku materjali kogumine, sorteerimine, säilitamine (nt puulehtede kuivatamine).

- Elus- ja eluta loodusobjektide vaatlemine, kirjeldamine, võrdlemine.

- Samaliigiliste objektide järjestamine suurustunnuste alusel kasvavas ja kahanevas järjekorras.

- Loodus- ja tehisobjektide/piltide (ja sõnasedelite) rühmitamine etteantud kuuluvusrühma järgi.

- Loodusobjektide/piltide rühmitamine sarnaste tunnuste alusel ja kuuluvusrühma nimetamine (vajadusel valikuks 2-3 sõnasedelit).

- Vahemaade ja loodusobjektide mõõtmine käte ja jalgadega (mõõtühikuks peopesa, jalg, samm), mõõtmine joonlauuga cm-tes (matemaatikas õpitu järgselt).

- Ilma vaatlemine ja vaatlustabeli täitmine koostegevuses.

- Tabeli "Aastaring" koostamine ja täiendamine koostegevuses (sõnasedelite asetamine: aastaegade ja kuude nimetused, nende järjestus).

- Kuuluvusrühmi kajastavate tabelite koostamine ja täiendamine koostegevuses (sõnasedelite ja piltide asetamine).

- Puu aastaringne jälgimine (ja nähtu kujutamine joonistus-/kleepetöödes).

- Looma- või loomapargi külastamine, lemmikloomapäeval osalemine (erinevate loomade välisehituse vaatlemine, kirjeldamine ja

võrdlemine; loomade käitumise jälgimine).

- Käeline tegevus: loodusobjekti joonistamine kontuuri järgi, kujutise värvimine näidise järgi, lõikamine, kleepimine, voolimine jms. Õppemängud.

LOODUSÕPETUSE AINEKAVA 3.-5. klassile

1. Õppetöö rõhuasetused 3.-5. klassis

- 1.1. 3.-5. klassis tuginetakse õppetegevuses varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele. Varemõpitule toetudes jätkatakse õpilaste loodusteadusliku maailmapildi kujundamist ja seostatakse saadud teadmisi teistes õppeainetes omandatuga.
- 1.2. Arendatakse ning süstematiseeritakse tajusid (eelkõige nägemis- ja ruumitaju) ning kujutlusi. Arendatakse esemete/objektide ning nende osade äratundmist, terviku jaotamist osadeks, osade ühendamist oluliste (iseloomulike) ja mitteoluliste (individuaalsete) tunnuste alusel.
- 1.3. Vaadeldakse looduses toimuvaid ajalisi muutusi, erinevate loodusosade omavahelist seotust, tutvutakse loodushoiu põhimõtetega.
- 1.4. Pööratakse tähelepanu loodushoiule. Kujundatakse keskkonda säästvaid hoiakuid ja väärtushinnanguid. Eesmärgiks on arendada õpilastes soovi osaleda keskkonnaprobleemide ennetamisel ja lahendamisel. Koduümbruse keskkonnaprobleemide kõrval käsitletakse 5. klassis ka Eesti keskkonnaprobleeme.
- 1.5. Õpitemegevuses kasutatakse esemete ja loodusobjektide ning -nähtuste vaatlemist (sh demonstratsioonkatsed), terviku ja selle osade eristamist, võrdlemist, rühmitamist ja kirjeldamist esitatud kava järgi (5-6 lauset).
- 1.6. Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi (looduslooline teabekirjandus, DVD- ja videofilmid, televisiooni- ja raadiosaated).
- 1.7. 3.-5. klassis õpitakse tundma kodukoha kultuuriloolist minevikku, omandatakse elementaarne arusaamine Eesti Vabariigi riiklikust struktuurist.

2. Õppesisu ja õpitulemused 3. klassis

Taotletavad õpitulemused:

3. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kirjeldab vaadeldavaid objekte 3–5 lausega;
- 2) võrdleb vaadeldavaid objekte võrdlusplaani alusel (õpetaja suunamisel);

- 3) eristab ja nimetab tundmaõpitud taimi, loomi, linde nii looduses kui ka pildil; määratleb nende kuuluvusrühma;
- 4) kirjeldab õpitud loomade ja lindude välimust ja nende elutegevuse seost aastaajaga (kuni 5-sõnaliste lihtlausetega);
- 5) mõistab termomeetri näitu;
- 6) toob välja õpitud põhjuslikke seoseid looduses;
- 7) loetleb kuude nimetusi ja teab nende järgnevust;
- 8) nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid eluta looduses, taime- ja loomariigis; ilmastikus;
- 9) loetleb taimede kasvatamiseks vajalikke töid koduaias;
- 10) nimetab meie metsades kasvavaid leht- ja okaspuid ning nende mõningaid kasutusvõimalusi;

Märkus

Kuna mitu õpitulemust on seotud kõikide käsitletavate teemadega ja nende saavutamist taotletakse igas ainetunnis, siis tabelis ei ole neid tulemusi eraldi välja toodud. Eelnimetatud õpitulemused on:

- 1) kirjeldab vaadeldavaid objekte 3–5 lausega;
- 2) võrdleb vaadeldavaid objekte võrdlusplaani alusel (õpetaja suunamisel).

Teema ja õppesisu, soovitatav tundide arv (kokku 70 tundi)	Soovitatavad õpitulemused
<p>AEG (2) Aasta: aastaajad ja nende järgnevus, tegevused erinevatel aastaegadel. Kalender (aasta, kuud): kuude nimetused ja nende järgnevus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega.</p>	<p>- nimetab kuud ja seostab need aastaajaga, järjestab neid õpetaja abiga - kirjeldab õpetaja küsimuste toel aastaegadele omaseid tegevusi (näitvahendile toetudes)</p>
<p>SÜGIS (3) Sügise algus (kalendri järgi), sügiskuud. Ilm sügisel, soe ja külm sügispäev. Sügise tunnused. Riietus ja tegevused. Loodus hilissügisel, riietus ja tegevused.</p>	<p>teab sügiskuude nimetusi, järjestab antud aastaajale vastavad kuud - nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid - võrdleb ja kirjeldab ühe aastaaja erinevat ilma (näitvahendi ja tugisõnade toel);</p>
<p>LINNUD KODUÜMBRUSES (3) Rändlinnud. Rändlindude kogunemine parvedesse ja äralend, rändlindude äralennu põhjused; ohud teekonnal. Kahe linnu võrdlemine (ränd- ja paigalind): välisehitus, toit.</p>	

<p>ILM (4) Tutvumine ilma tunnustega. Ilmavaatlustabeli koostamine.- õhutemperatuur ja selle mõõtmine, termomeetri näidu lugemine ja märkimine; erinevad termomeetrid; - pilvisus: pilvitu, vähene pilvisus, pilves; - sademed: vihm, rahe, lumi; - tuul: tuulevaikne, nõrk tuul, tugev tuul, torm.</p>	<p>temperatuuri mõõtmine, näitude lugemine termomeetrilt, märkimine vaatlustabelisse. - mõõdab temperatuuri, loeb ja märgib temperatuuri näidu, kasutab saadud tulemusi nähtuste võrdlemisel</p>
<p>TALV (6) Talve algus (kalendri järgi), talvekuud. Vesi talvel: veekogude jäätumine ja jää sulamine, ohutusnõuded jääle minekul. Erinevad talveilmad (lumi, tuisk, sula, lumeta talv jms): riietus, tegevused. Õhutemperatuur talvel:</p>	<p>teab talvekuude nimetusi, järjestab õpitud aastaegadele vastavad kuud - nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid - kirjeldab ja võrdleb ühe aastaaja erinevat ilma (näitvahendi ja tugisõnade toel);</p>
<p>Kevad loomariigis (10) Kevad loomariigis: karvavahetus; poegade sünd ja areng. Rändlindude saabumine, pesitsemine, haudumine, hoolitsemine poegade eest. Loomariigi mitmekesisus: - kalad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng; - konnad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng; - putukad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng. Kevad taimerriigis (8) Köögiviljataimede seemnete vaatlus ja võrdlemine. Seemnete külv. Taime kasvamine, kasvamiseks vajalikud tingimused. Kevadlilled (sh kevadel õitsevad sibullilled: <i>tulp, nartsiss, märtsikelluke jm</i>): välisehitus, kasvukohad. Kevadtööd aias ja põllul.</p>	<p>- tunneb ära ja nimetab õpitud taimi, loomi, linde nii looduses kui ka pildil; määratleb nende kuuluvusrühma (vajadusel abivahendeid kasutades) - kirjeldab kuni 5-sõnaliste lihtlausetega õpitud loomade ja lindude välisehitust, toob õpetaja abiga näiteid aastaajalistest muutustest loomade ja lindude elutegevuses - selgitab õpetaja küsimuste toel õpitud põhjuslikke seoseid looduses - kirjeldab näitvahendite ja õpetaja küsimuste toel taimede kasvatamiseks vajalikke töid koduaias</p>
<p>SUVI (2) Suve algus (kalendri järgi), suvekuud. Soe ja külm suvepäev: ilm, riietus ja tegevused. Aia- ja metsamarjad suvel. AEK (2) Aasta (aastaajad, kuud, nädal, nädalapäevad): nimetused, järjekord, orienteerumine kalendris. Suvevaheaeg.</p>	<p>- nimetab kuud ja seostab need aastaajaga; teab nende järgnevust - nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid - kirjeldab ja võrdleb ühe aastaaja erinevaid ilma (näitvahendi ja tugisõnade toel);</p>

Soovitusi õppetegevuseks (sh erinevate õppeainete lõimimiseks):

- Õppekäigud /õuetunnid kodukandis (kooliümbruses) aastaajaliste erinevuste vaatlemiseks, vaatlustabelite täitmine.
- Õhutemperatuuri mõõtmine, tulemuste võrdlemine.
- Ilma vaatlemine erinevatel aastaegadel, vaatlustabelite täitmine.
- Vee külmumise ja jää sulamise vaatlemine, sulava lume temperatuuri mõõtmine.
- Loodusvaatlused: taimede välisehitus, loomade välisehitus.
- Loomade ja lindude jala- ning tegutsemisjälgede vaatlemine, kirjeldamine.
- Seemnete külv, tõusmete eest hoolitsemine.
- Paberjäätmete sorteerimine ja taaskasutamine.

3. Õppesisu ja õpitulemused 4. klassis**Taotletavad õpitulemused 4.klassis:**

4. klassi lõpuks õpilane:

- 1) viib iseseisvalt läbi lihtsamaid loodusvaatlusi ja täidab vastavat tabelit (juhendamisel);
- 2) võrdleb loodusobjekte ja -nähtusi võrdlusplaani alusel;
- 3) kirjeldab võrdlemise põhjal lihtlausetega kuni kolme objekti;
- 4) jälgib õpetaja suunamisel demonstratsioonkatsetes ja laboratoorsetes töödes toimuvat ja kirjeldab seda;
- 5) rühmitab õpitud taimi ja loomi erinevate tunnuste alusel;
- 6) teab looduse jagunemist elus ja eluta looduseks, nende omavahelist seost;
- 7) eristab kultuurtaimi ja toob näiteid;
- 8) nimetab kodukohas enamlevinud kultuurtaimede nimetusi ja nende kasvamise iseärasusi;
- 9) loetleb taimede eluks vajalikke tingimusi
- 10) nimetab ja toob näiteid õhu, vee ja mulla peamistest omadustest;
- 11) nimetab vee ja õhu saastumise olulisi põhjusi ja saastumise vältimise/vähendamise võimalusi;
- 12) otsustab termomeetri näitude järgi, kas tegemist on vee/õhu soojenemise või jahtumisega;
- 13) selgitab aastaegadele iseloomulikke muutusi soojus- ja valgustingimustest lähtuvalt;
- 14) hindab õpetaja abiga kohaliku keskkonna seisundit.

Märkus

Kuna mitu õpitulemust on seotud kõikide käsitletavate teemadega ja nende saavutamist taotletakse igas ainetunnis, siis tabelis ei ole neid

tulemusi eraldi välja toodud. Eelnimetatud õpitulemused on:

- 1) viib iseseisvalt läbi lihtsamaid loodusvaatlusi ja täidab vastavat tabelit (juhendamisel);
- 2) võrdleb loodusobjekte ja -nähtusi võrdlusplaani alusel;
- 3) kirjeldab võrdlemise põhjal lihtlausetega kuni kolme objekti;
- 4) jälgib õpetaja suunamisel demonstratsioonkatsetes ja laboratoorsetes töodes toimuvat ja kirjeldab seda.

Teema, õppesisu ja soovitatav tundide arv (kokku 70 tundi)	Soovitatavad õpitulemused
<p>KODU (4) Linna- ja maakodu. Talu: hooned, maad (aed, põld, heinamaa, karjamaa, mets). Koduloomad, nende kasulikkus. Maatööd (põlluharimine, loomapidamine jms). Soovitusi õppetegevuseks: - Taluhoonete virtuaaltuur (http://www.evm.ee/tuur/est/tuur) - Õppekäik talumuuseumi.</p>	<p>- teab, et inimesed elavad erinevates elukeskkondades; - võrdleb õpetaja abiga inimeste elu maal ja linnas; - teab, miks peetakse koduloomi, ja oskab nimetada nende vajadusi;</p>
<p>ELUTA LOODUS: Vesi (12) Vesi looduses, vee kasutamine igapäevaelus, tähtsus elusolenditele. Joogivee omadused, võrdlus sademete ja veekogu veega. Vee olekud (<i>vesi, jää, veeaur</i>) ja nende muutumine. Vee keemine, keemistemperatuur. Vee aurumine. Vee külmumine ja jää sulamine, sulamistemperatuur. Veekogud (<i>tiik, jõgi, järv, meri</i>) erinevatel aastaaegadel, veega seotud ohud. Vee ringkäik looduses (veeaur, pilved, sademed, vesi veekogudes). Vee reostumine. Vee säästlik kasutamine kodus ja koolis. Õhk (6) Hapnik ja süsihappegaas õhu koostises (<i>inimesed, loomad ja taimed hingavad sisse hapnikku, välja süsihappegaasi</i>). Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhu soojenemine, jahtumine. Puhas ja saastunud õhk, puhta õhu tähtsus, õhu puhtuse tagamine ruumis. Soovitusi õppetegevuseks: - Õhu- või veetemperatuuri mõõtmine. - Joogivee võrdlemine sademetest saadud vee või veekogu veega. - Näitkatsed: vee olekute muutumine.</p>	<p>- teab, et vesi ja õhk kuuluvad eluta looduse hulka - teab puhta õhu ja puhta vee peamisi omadusi - otsustab termomeetri abil, kas tegemist on vee/õhu soojenemise või jahtumisega - toob õpetaja suunamisel näiteid, kuidas inimene oma tegevusega muudab õhu ja vee seisundit (kohaliku keskkonna näitel)</p>

<p>- Uurimus: vee kasutamine kodus või koolis.</p>	
<p>Valgus ja soojus (8) Valgus- ja soojusallikad. Valguse ja soojuse tähtsus elusolenditele. Maa: esmane tutvumine Maa mudeli ehk gloobusega. Päev ja öö, nende vaheldumine. Päikese teekond taevavõlvil erinevatel aastaegadel: soojustingimuste muutumine, öö ja päeva pikkus erinevatel aastaegadel (päikesetõus ja loojumine erinevatel kellaaegadel). Soovitusi õppetegevuseks: - Gloobuse ja selle pöörlemise vaatlemine. - Näitkatse gloobuse ja (tasku)lambiga: öö ja päeva vaheldumine. - Päikese kõrguse ja öö ning päeva pikkuse vaatlemine. Iga kuu kindlal päeval silmapiiri kontuuri ja päikese 3 asendi (hommikul, keskpäeval ja õhtul) märkimine skeemile. Nende skeemide võrdlemine. - Õhutemperatuuri mõõtmine erinevatel kellaaegadel, tulemuste märkimine vaatlustabelisse - Miks termomeeter näitab päikese käes kõrgemat temperatuuri kui varjus? – mõõtmine termomeetriga.</p>	<p>- kirjeldab näitkatse toel öö ja päeva vaheldumist; - mõõdab ja märgib õhutemperatuuri erinevatel aastaegadel; kirjeldab vaatlustabelile toetudes aastaajalisi temperatuuri muutusi (õpetaja suunamisel) - selgitab abivahendite toel aastaegadele iseloomulikke muutusi Päikese näivast teekonnast lähtuvalt</p>
<p>INIMENE(4) Inimese välisehitus (kehaosad: kere, pea, kael, jäsemed (käed, jalad)). Selgroog. Keha mõõtmed: pikkuste võrdlemine silma järgi, pikkuste mõõtmine ja mõõtmistulemuste võrdlemine. Inimese kehatemperatuuri mõõtmine. Soovitusi õppetegevuseks: - Keha ja kehaosade pikkuste mõõtmine. - Keha kaalumise. - Kehatemperatuuri mõõtmine, termomeetri näidu lugemine.</p>	<p>- teab kehaosade nimetusi; - teab, miks inimesel on selgroog;</p>
<p>LOOMAD (19) Selgroogsed loomad Imetajad: välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine Linnud: välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine. Kalad: välisehitus, liikumine, elupaik (<i>elab veekogus</i>), areng, toitumine. Kahepaiksed (konnad): välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine. Roomajad (maod, sisalikud): välisehitus, liikumine, elupaik, areng, toitumine. Selgrootud loomad: mitmekesisus ja elupaigad.</p>	<p>- teab, et loomad kuuluvad eluslooduse hulka (hingavad, kasvavad, toituvad, paljunevad) - tunneb ära õpitud loomi piltide järgi ja looduses; - rühmitab õpitud loomi erinevate tunnuste alusel - teab, et loomade hulka kuuluvad imetajad, linnud, kalad, konnad, maod, putukad, ämblikud, ussid;</p>

<p>Loomade elupaigad: maismaa- ja veeloomad, veeloomade erinevus maismaaloomadest.</p> <p>Loomade mitmekesisus: <i>Mullas elunevad loomad: mutt, vihmauss. Nastik ja rästik.</i></p> <p>Loomade eluviis: Erinevate loomade eluviis (üksikult, karjadena, parvedena).</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks: - Looma välisehituse ja eluviisi uurimine (pildid, piltteatmeteosed vms allikad). - Temaatilise plakati/stendi koostamine mõne organismirühma (nt imetajate erinevad liikumisviisid) või liikide võrdluse kohta. - Seeriapiltide järjestamine (loomade arenguetapid), looma arengu kirjeldamine piltide järgi (tugisõnade abil).</p>	
<p>TAIMED (12) Taimede välisehitus (puu, põõsas, puhmas, rohttaim). Erinevate taimede osade vaatlus, võrdlemine ja kirjeldamine. Taimede areng seemnest, arenguks vajalikud tingimused, seemnete levik (nt tuul, lind, inimene). Mulla tähtsus taimedele. Mullatööd aias ja põllul erinevatel aastaegadel (harimine, väetamine, seemnete külv, tõusmete eest hoolitsemine jms). Kultuurtaimed ilu-, köögivilja- ja viljapuuaias, põllul: tundmine, nimetamine, kasvatamise otstarve. Rohttaimed: üheaastased taimed (<i>nt aedhernes, kõrvits</i>) ja mitmeaastased taimed (<i>nt tulp, maikelluke</i>). Teraviljad, teraviljade kasutamine. Umbrohud, umbrohutõrje. Taimede tähtsus inimestele ja loomadele. Mürgised taimed (<i>nt näsiniin, karuputk, maikelluke jt</i>).</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks: - Uurimus: taimede kasvu sõltuvus soojusest, valgusest ja mulla niiskusest.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab, et taimed kuuluvad elusa looduse hulka (hingavad, kasvavad, toituvad ja paljunevad) - teab, et muld kuulub eluta looduse hulka; - teab kodukohas enamlevinud kultuurtaimede ja umbrohtude nimetusi ning kasvamise iseärasusi - toob näiteid mulla peamistest omadustest (õpetaja suunavate küsimuste abil) - tunneb ära ja rühmitab erinevate tunnuste alusel kodukoha levinumaid taimeliike - teab taimede eluks vajalikke tingimusi - kirjeldab katsete põhjal, kuidas erinevad tingimused (soojus, valgus, mulla niiskus) mõjutavad taimede elutegevust
<p>SEENED (2) Kübaraga seened: välisehitus (kübar, jalg, seeneniidistik). Söögiseened ja mürgised seened.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks: - Seente välisehituse vaatlemine, kirjeldamine ja võrdlemine.</p>	<p>- tunneb ära ja nimetab õpitud söödavaid ja mürgiseid kübarseeni</p>

ORGANISMIDE KOOSELU (3)

Eri liiki organismide kooselu (sh parasiidid). Toiduahelad.

Soovitusi õppetegevuseks:

- Õppekäik organismide kooselu uurimiseks erinevates elupaikades.
- Lihtsamate toiduahelate koostamine (õpetaja abiga).

- nimetab piltide põhjal loodusobjektide omavahelisi seoseid;
- koostab õpetaja abiga lihtsamaid toiduahelaid;
- saab aru, et kõik taimed, seemned ja loomad on vajalikud, et nad on osa loodusest ja neid peab kaitsma;

4. Õppesisu ja õpitulemused 5. klassis

Taotletavad õpitulemused 5. klassis:

5. klassi lõpuks õpilane:

- 1) nimetab kodukoha inimeste tegevusalasid, teenindusasutusi ja suuremaid ettevõtteid;
- 2) tunneb ära Eesti Vabariigi sümbolika;
- 3) tunneb ära iseloomulike tunnuste järgi ja oskab nimetada kodukoha veekogusid, pinnavorme, asulaid;
- 4) orienteerub (liigub) kodukohas, juhatab vajadusel võõrale teed;
- 5) leiab kaardilt Eesti ja näitab kodukoha asukohta Eesti kaardil;
- 6) nimetab ja näitab kaardil põhiilmakaari;
- 7) tunneb ära ja nimetab kodukoha metsa, sood, põldu, veekogu, maavarasid;
- 8) eristab küla, alevit, linna; nimetab mõnd Eesti linna.

Teema ja õppesisu, soovitatav tundide arv (kokku 70 tundi)	Soovitavad õpitulemused
<p>MÕÕTMINE JA VÕRDLEMINE (2 tundi) Tahked kehad ja vedelikud. Kehade kaalumine. Vedelike koguste ja temperatuuri mõõtmine. Mõõtmistulemuste võrdlemine. Soovitusi õppetegevuseks: - Kehade kaalumine. - Vedelike koguste mõõtmine. - Vedelike temperatuuri mõõtmine.</p>	<p>- nimetab tahkeid kehi ja vedelikke; - kaalub kehi (mõõtühikuks kg); - mõõdab vedelike kogust (liitrites) ja temperatuuri;</p>
<p>ELUS JA ELUTA (3 tundi) Elus- ja eluta looduse objektide tunnused. Õpitud taime- ja loomarühmad. Soovitusi õppetegevuseks: - Looduslike objektide rühmitamine piltide ja sõnasedelite abil.</p>	<p>- rühmitab elus- ja eluta looduse objekte piltide ja sõnasedelite abil; - jaotab tuttavaid taimi ja loomi (nende pilte, sõnasedeleid) õpitud rühmadesse;</p>

<p>GLOOBUS. PLAAN JA KAART (6 tundi) Maakeri mudel – gloobus. Leppemärgid sh leppevärvid gloobusel ja kaartidel. Eesti looduskaart. Ilmakaared, suundade määramine Eesti kaardil. Põhiilmakaarte määramine kompassi abil ning päikese järgi. Pildi ja plaani/kaardi erinevus. Klassi plaan ja kooliümbruse plaan. Enda asukoha määramine plaanil, objektide äratundmine ja nende asukoha (teiste objektide suhtes) kirjeldamine plaanil. Soovitusi õppetegevuseks: - Põhi-ilmakaarte määramine õues kompassi abil ning päikese järgi (õpetaja abiga). - Eesti kaardiga tutvumine lauamängude või pusle abil. - Kooliümbruse erinevate paikade iseloomustamine (nt ilus/ohtlik jne koht) ja nende kaardistamine plaanil kokkulepitud värvide abil; värvidega märgistatud plaani võrdlemine kaaslase omaga, oma arvamuse põhjendamine (õpetaja küsimuste toel).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tunneb ära Eesti kaardil värvide järgi ära maismaa ja veekogud - nimetab ja näitab kaardil (abivahendite toel) põhiilmakaarti - <i>mõistab kompassi kasutamise vajadust;</i> - <i>leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte</i>
<p>PINNAVORMID KODUKOHA (2 tundi) Pinnavormid kooliümbruses (<i>tasane maapind, künkas, nõgu, org</i>): vaatlus ja mudeldamine Pinnavormide kujutamine Eesti kaardil. Soovitusi õppetegevuseks: - Kooliümbruse pinnavormide mudeldamine</p>	<ul style="list-style-type: none"> - eristab ja nimetab kooliümbruse pinnavorme
<p>INIMENE (18 tundi) Inimese välisehitus. Keha mõõtmed: mõõtmine, kaalumine. Elundid ja elundkonnad. Meeleelundid. Tugi- ja liikumiselundid. Hingamiselundid. Vereringe. Seedeelundid. Erituselundid. Paljunemiselundid. Närvisüsteem. Inimese põlvnemine. Soovitusi õppetegevuseks: - Kehapikkuse mõõtmine kooliaasta algul ja lõpus. Mõõtmistulemuste võrdlemine. - Päevamenüü jälgimine ja ülesmärkimine; menüü analüüsimine ühistevuses (http://www.ampser.ee). - <i>Õppekäik tervishoiumuuseumisse.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>nimetab ja näitab joonisel/mudelil inimese elundkondade tähtsamaid elundeid; kirjeldab joonise/mudeli põhjal (tugisõnade toel) inimese elundite ülesandeid-tegevusi;</i>
<p>ORGANISMIDE RÜHMAD JA KOOSSELU (18 tundi) Mets. Metsa tähistamine kaardil. Mets puuliikide järgi (okaspuu-, lehtpuu- ja segamets), elustik vastavat liiki metsas, toiduahelad. Koosluste võrdlus:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>tunneb ära ja rühmitab kodukoha levinumaid taimeliike;</i> - nimetab kodukoha veekogusid - tunneb legendi abil kaardil ära metsa ja soo leppemärgi,

<p>mets-park, mets-põld. Veekogu. Veekogud kodukohas. Veekogude tähistamine kaardil. Vee-elustik kodukoha veekogus ja selle kaldal, toiduahelad. Veetaimede ja -loomade erinevus maismaa organismidest. Soo. Soo tähistamine Eesti kaardil. Soo-elustik (taimed, selgroogsed loomad), toiduahelad. Turvas, selle kasutamine. Soovitusi õppetegevuseks: - Toiduahelate koostamine. - Ülevaate koostamine ühe loomaliigi kohta: välimus, elupaigad, eluviis, toit, järglaste saamine, looduslikud vaenlased.</p>	<p>veekogu leppevärvi - tunneb looduses/pildil ära kodukohale iseloomuliku looduskeskkonna (mets, soo, põld, veekogu), kirjeldab kava abil</p>
<p>MAAVARAD (2 tundi) Maavarad (<i>liiv, kruus, savi, paekivi ehk lubjakivi, turvas, põlevkivi</i>), nende kasutamine.</p>	<p>- tunneb ära ja nimetab kodukohas leiduvaid maavarasid, toob nende kasutamise näiteid - kirjeldab piltide toel õpitud maavarade kasutamise võimalusi;</p>
<p>ELEKTER (4 tundi) Elektri tootmine Eestis. Elektri jõudmine elektrijaamast kasutajani. Elektri kasutamine koolis ja kodus, elektriohutus. Vooluring: vooluallikas (patarei), elektripirn, juhtmed, lüliti. Soovitusi õppetegevuseks: - Lihtsa vooluringi koostamine (abiga) ja toa elektrivõrguga võrdlemine. - Elektritarbimise jälgimine koolis ja kodus (eeskuju järgi).</p>	<p>- kirjeldab piltide toel elektri kasutamisega seotud õnnetusjuhtumeid ja nende ennetamise võimalusi (s.t mõistab põhjus-tagajärg seoseid);</p>
<p>KODUKOHT EESTI VABARIIGIS (7 tundi) Eesti naaberriigid. Asulad: linn, alev, küla. Eesti suuremad linnad, pealinn. Eesti riiklik ja rahvuslik sümbolika. Kodukoht: asula määramine; asukoht pealinna ja suuremate linnade suhtes. Kodukoha sümbolika (lipp, vapp). Inimeste tegevus koduasulas: kultuuri- ja teenindusasutused, arstiabi ja päästeteenistus, suuremad ettevõtted ja nende toodang. Soovitusi õppetegevuseks: - Kodukoha näitamine Eesti kaardil. - Kodukohta tutvustava plakati koostamine.</p>	<p>- eristab küla, alevit, linna - nimetab ja näitab kaardil Eesti suuremaid linnasid - tunneb ära ja kirjeldab Eesti Vabariigi sümbolikat - teab, mis liiki asulas ta elab - näitab Eesti kaardil kodukoha asukohta, seostab selle ilmakaarega (nt Tartu asub Lõuna-Eestis) orienteerub (liigub) kodukohas, juhatab vajadusel võõrale teed; nimetab kodukoha inimeste tegevusalasid, teenindusasutusi ja suuremaid ettevõtteid;</p>
<p>MAAILMARUUM JA PLANEET MAA (8 tundi) Tähistaevas, taevakehad: täht (sh Päike), komeet. Maailmaruumi uurimine: pikksilm, binokkel, teleskoop, kosmoselaev; astronaut, astronoom. Päike ja</p>	<p>- tunneb huvi maailmaruumi ehituse ja selle uurimisvõimaluste vastu; - kirjeldab joonise põhjal (tugisõnade toel) Päikesesüsteemi</p>

planeetid. Maa kaaslane Kuu. Päikesesüsteemi väikekehad: asteroidid, meteoriidid. Meteor. Võimalikud katastroofid.
Maa pöörlemine – öö ja päeva vaheldumine. Maa tiirlemine – aastaegade vaheldumine.

Maakera siseehitus. Looduskatastroofid (vulkaanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused), ohud inimese elule ja tegevusele.

Soovitusi õppetegevuseks:

- Näitkatse: planeetide ning nende kaaslaste liikumise (tiirlemise ja pöörlemise) mudeldamine.
- Öö ja päeva vaheldumise mudeldamine.
- Näitkatse: aastaegade vaheldumise mudeldamine.

ehitust;

- *huvitub Maal toimuvatest loodusprotsessidest;*
- *selgitab lambi ja gloobuse abil öö ja päeva vaheldumist;*

LOODUSÕPETUSE AINEKAVA 6.-7. klassile

1. Õppetöö rõhuasetused 6.-7. klassis

1.1. 6. klassi eesmärk on luua süsteemne kujutlus kodukoha (maakonna) geograafiast ja loodusest. Peamised teemavaldkonnad on järgmised: pinnavormid, veekogud, kliima ja selle muutused, taimed, loomad, inimtegevuse seos loodusega.

1.2. Kõikide teemade puhul pööratakse tähelepanu objektide ja nähtuste rühmitamisele oluliste tunnuste alusel (nt madalsood ja rabad, nende olulised tunnused), allrühmade moodustamisele (loomad, kodu- ja metsloomad, vee- ja maismaalloomad, liha- ja rohusööjad loomad).

1.3. 7. klassis käsitletakse nimetatud teemasid Eesti ulatuses, pööratakse tähelepanu erisustele sõltuvalt piirkonnast ja elukeskkonnast.

1.4. Keemia ja füüsika elemente käsitletakse seoses loodusnähtuste ja inimtegevusega (muldade ja maavarade keemilised ja füüsikalised omadused, ehitusmaterjalide omadused, muldade väetamine jne).

1.5. Teadvustatakse põhjus-tagajärg-seoseid eluta looduse ja eluslooduse nähtuste vahel (nt taime- ja loomaliikide seos elukohaga – toitumine, eluase, asulate paiknemine jne).

1.6. 7. klassis käsitletakse nimetatud teemasid Eesti ulatuses, pööratakse tähelepanu erisustele sõltuvalt piirkonnast ja elukeskkonnast.

1.7. Keemia ja füüsika elemente käsitletakse seoses loodusnähtuste ja inimtegevusega (muldade ja maavarade keemilised ja füüsikalised omadused, ehitusmaterjalide omadused, muldade väetamine jne).

1.8. Teadvustatakse põhjus-tagajärg-seoseid eluta looduse ja eluslooduse nähtuste vahel (nt taime- ja loomaliikide seos elukohaga – toitumine, eluase, asulate paiknemine jne).

1.9. Peamised töövormid on tund, õppekäik ja vaatlus. Tundides sooritatakse lihtsaid katseid, võimaluse korral kasutatakse õppefilme.

1.10. Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised ja kogemused. Uus teema esitatakse 6.-7. klassis peamiselt suuliste lühitekstide, vestluste ja vaatluste ning näitvahendite abil, tekste kasutatakse teadmiste süvendamiseks/täpsustamiseks. Terminid esitatakse pärast nähtuse/objekti oluliste tunnuste fikseerimist (nt *Segamini kasvavad okas- ja lehtpuud – s.o segamets*).

2. Õppesisu ja õpitulemused 6. klassis

Taotletavad õpitulemused 6. klassis

6. kl lõpuks õpilane:

- 1) märkab oma ümbruses toimuvaid muutusi ja kirjeldab neid;
- 2) jälgib katseid ja sooritab neid õpetaja juhendamisel ise;
- 3) loeb lihtsaid plaane ja kaarte; koostab plaane (abiga);
- 4) tunneb ära pinnavormide kujutised füüsilisel kaardil, teab pinnavormide olulisi tunnuseid; eristab jõge, järve, merd, saart, poolsaart;
- 5) iseloomustab oma kodukoha looduskeskkonna objekte ja nähtusi (vajaduse korral abivahendeid kasutades);
- 6) eristab eluta ja elusa looduse objekte;
- 7) täidab ja kirjeldab õpetaja abiga õppejooniseid ja skeeme, mis võimaldavad mõista õppeinfos sisalduvaid seoseid (nt õppejoonis: *vee ringkäik looduses*);
- 8) teab põhi- ja vaheilmakaari; määrab kompassi abil põhiilmakaari (õpetaja juhendamisel);
- 9) teab õhu tähtsamaid omadusi; loeb, märgib ja mõõdab vee ning õhu temperatuuri.

Teema ja õppesisu, soovitatav tundide arv (kokku 140 tundi)	Soovitatavad õpitulemused
<p>MÕÕTMINE JA VÕRDLEMINE (4 tundi) Elus- ja eluta looduse objektid, loodus- ja tehisojektid kooli lähiümbruses. Objektide suuruste, objektide vaheliste kauguste mõõtmine ja võrdlemine. Soovitusi õppetegevuseks: - Õppekäik/välitund kooli lähiümbruses: loodus- ja tehisojektide eristamine, kirjeldamine, rühmitamine. Objektide suuruste, vahemaade mõõtmine ja tulemuste võrdlemine.</p>	<p>- nimetab lähiümbruses eluta ja elusa looduse objekte iseloomustab oma kodukoha looduskeskkonna objekte ja nähtusi (vajaduse korral abivahendeid kasutades);</p>
<p>PLAAN JA KAART (10 tundi) Eesti looduskaart: leppemärgid. Ilmakaarte määramine kaardil-plaanil, õues</p>	<p>teab õpitud leppemärkide tähendust plaanil ja kaardil, täiendab (abiga) lihtsaid plaane (3.);</p>

<p>kompassiga ja päikese järgi. Eesti loodus- ja halduskaart: maakonnad ja maakonna keskused, asulad (linn, alev, küla). Kooliümbruse ja koduasula plaan: leppevärvid ja -märgid, lihtsate (mõõtkavata) plaanide täiendamine. Soovitusi õppetegevuseks: - Ilmakaarte määramine õues kompassiga ja päikese järgi. - Lihtsa plaani ja pildi võrdlemine: enda asukoha määramine plaanil, plaanil olevate objektide äratundmine, plaani täiendamine pildi järgi. - Liikumine kooliümbruse plaani järgi; klassi / kooliümbruse plaani täiendamine (abiga). - Eesti loodus- ja halduskaart: maakondade, suuremate linnade ja koduasula leidmine ning näitamine kaardil (õpetaja juhendamisel). Maakondade ja suuremate linnade märkimine kontuurkaardile (abiga).</p>	<p>- nimetab ja näitab kaardil kodumaakonna ning naabermaakonnad; iseloomustab oma kodukoha looduskeskkonna objekte ja nähtusi (vajaduse korral abivahendeid kasutades) teab põhi- ja vaheilmakaari; määrab kompassi abil põhiilmakaari (õpetaja juhendamisel); - määrab põhiilmakaari kaardil;</p>
<p>PINNAVORMID KODUKOHAS (5 tundi) Pinnavormide (küngas, org, nõgu, mägi, tasandik, kõrgustik;) modelleerimine. Pinnavormide kujutamine kaardil. Inimese kujundatud pinnavormid kodukohas. Soovitusi õppetegevuseks: - Künka mudeli koostamine. Pinnavormi osade (nõlv, jalam) näitamine mudelil. - Pinnavormide mudeldamine liivakastis.</p>	<p>- teab õpitud leppemärkide tähendust plaanil ja kaardil, täiendab lihtsaid plaane (abiga) - tunneb näitvahenditel ära õpitud pinnavormid või nende kujutised - iseloomustab oma kodukoha pinnavorme (vajaduse korral abivahendeid kasutades)</p>
<p>MULD ELUKESKKONNANA (12 tundi) Mulla kirjeldamine. Mulla koostis. Mullaelustik. Mulla tekkimine. Mulla tähtsus taimedele (temperatuur, niiskus, viljakus) ja loomadele. Vee liikumine mullas. Inimtegevuse mõju mullale (mulla harimine, väetamine, maaparandustööd). Soovitusi õppetegevuseks: - Mullaproovide võtmine, mulla kirjeldamine ja mullaproovide võrdlemine. - Kompostmulla valmistamine. - Mulla vee- ja õhusisalduse katseline kindlakstegemine. - Mullatemperatuuri mõõtmine.</p>	<p>märkab oma ümbruses toimuvaid muutusi ja kirjeldab neid; jälgib katseid ja sooritab neid õpetaja juhendamisel ise; - kirjeldab ja võrdleb erinevaid mullaproove; - näitab katsega, et mullas on õhku ja vett; eristab eluta ja elusa looduse objekte;</p>
<p>VESI KUI AINE (20 tundi) Vesi looduses; veekogud. Puhta vee omadused. Vesi kui lahusti; looduslik</p>	<p>- teab puhta vee omadusi; - nimetab veekogusid (jõgi, järv, meri, allikas)</p>

<p>vesi, mineraalvesi kui looduslik lahus. Vee olekud ja nende muutumine. Märgamine. Veetemperatuur ja selle muutumine (keemis-, külmumis-, jää sulamistemperatuur). Vee kasutamine. Joogivesi. Põhjavesi. Vee reostumine ja kaitse. Vee puhastamine.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Erinevate omadustega vee võrdlemine. - Veetemperatuuri mõõtmine. - Igapäevaelus kasutatavate lahuste valmistamine. - Vee puhastamine erinevatel viisidel. - Vee kasutamise (sh joogi- ja reovee teekonna) uurimine kodus või koolis. - Vee säästliku kasutamise võimaluste uurimine kodus või koolis. 	<ul style="list-style-type: none"> - kirjeldab vett erinevas olekus ja toob välja vee oleku muutumise tingimused - mõõdab vee temperatuuri, loeb ja märgib termomeetri näidu (- <i>teab vee keemis- ja jää sulamistemperatuuri;</i> - mõistab vee tähtsust inimese elus - jälgib katseid ja sooritab neid õpetaja juhendamisel ise; - <i>kirjeldab vee puhastamise katseid</i>
<p>VESI ELUKESKKONNANA (30 tundi)</p> <p>Meri. Läänemeri: rannajoon, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere vee omadused. Mere, ranniku ja saarte elustik: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed.</p> <p>Jõgi. Jõgi ja selle osad; jõestik ja selle osad. Vee voolamine jões; kärestik, juga. Veetaseme kõikumine jões. Eesti suuremad jõed. Jõgi elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed.</p> <p>Järv. Järvevee omadused. Veevahetus järvedes. Eesti suuremad järved. Järv elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Suuremate lahtede, väinade, saarte, poolsaarte, jõgede ja järvede näitamine Eesti kaardil; nende kandmine kontuurkaardile (abiga). - Veeorganismide uurimine ja välisehituse kirjeldamine (kava toel). - Tutvumine eluslooduse häältega, kasutades audiovisuaalseid materjale. - Tutvumine siseveekogude selgroogsetega ja taimedega, kasutades veebimaterjale aadressidel http://bio.edu.ee/loomad/ ja http://bio.edu.ee/taimed/. 	<ul style="list-style-type: none"> - näitab kaardil (vajadusel abiga) ja nimetab Eesti suuremaid lahtesid, väinasid, saari, poolsaari, jõgesid ja järvi - iseloomustab õpitud veekogu kui elukeskkonda (vajaduse korral abivahendeid kasutades) - koostab õpitud veekogule iseloomulikke toiduahelaid või - võrgustikke (vajadusel abiga) - eristab eluta ja elusa looduse objekte;
<p>ÕHK KUI AINE (10 tundi)</p> <p>Õhu koostis. Õhu omadused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhutemperatuuri ööpäevane muutumine. Õhu liikumine soojenedes. Õhu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab puhta õhu omadusi - kirjeldab pildi või skeemi järgi veeringet - mõõdab õhutemperatuuri, loeb ja märgib vaatlustabelisse

<p>liikumine - tuul. Tuule kasutamine inimtegevuses. Kuiv ja niiske õhk. Pilved ja sademed. Ilmastikunähtused. Veeringe. Õhu saastumine ja kaitse. Soovitusi õppetegevuseks: - Õhu omaduste ja koostise uurimine: küünla põlemine suletud anumad, õhu kokkusurutavus, õhu paisumine soojenedes, veeauru kondenseerumine. - Õhutemperatuuri mõõtmine. - Ilmavaatlused. - Kodukoha ilmaennustuste jälgimine, võrdlemine tegeliku ilmaga.</p>	<p>termomeetri näidu - viib õpetaja juhendamisel läbi ilmavaatlusi, täidab vaatlustabelit - iseloomustab ilma (vaatlustabeli või kava abil)</p>
<p>ÕHK ELUKESKKONNANA (8 tundi) Õhu kui elukeskkonna tähtsamad omadused. Organismide levimine õhu kaudu. Õhukeskkonda kasutavad loomad ja nende seosed teiste organismidega; erinevate lendajate (linnud, nahkhiired, putukad) kohastumused. Soovitusi õppetegevuseks: - Võrdlustabeli (-skeemi) täitmine: erinevate lendajate kohastumused</p>	<p>- iseloomustab õhku kui elukeskkonda (vajaduse korral abivahendeid kasutades) - koostab õhukeskkonnale iseloomulikke toiduahelaid või - võrgustikke (vajadusel abiga) eristab eluta ja elusa looduse objekte;</p>
<p>ORGANISMIDE RÜHMAD JA KOOSSELU (31 tundi) Taimed. Õistaimede, okaspuude, sõnajalg- ja sammaltaimede eristamine: taimeosade nimetamine ja kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine. Mürgised taimed/taimeosad. Taimede eluks vajalikud tingimused. Taimede tähtsus looduses ja inimeste elus. Seened. Kübarseened; hallitusseened: ehitus (kübarseentel), elupaigad, eluks vajalikud tingimused, mürgisusega seotud ohud. Sümbioos taimede ja seente vahel. Kübar- ja hallitusseente tähtsus looduses ja inimeste elus. Bakterid. Elupaigad, eluks vajalikud tingimused, tähtsus looduses ja inimeste elus. Loomad. Selgroogsete ja selgrootute loomade eristamine: välisehituse kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine (välisehitus, liikumisviis, elupaik, toitumine, järglaste saamisviis ja nende eest hoolitsemine). Parasiidid loomadel ja inimestel. Organismide vaheliste suhete iseloomustamine lihtsamate toiduvõrgustike abil. Soovitusi õppetegevuseks: - Uurimusliku ülevaate koostamine: ühe taime-, looma- või seeneliigi põhjalikum tundmine.</p>	<p>- kirjeldab õpitud taimede välisehitust (vajaduse korral abivahendeid kasutades) - <i>toob näiteid taimede tähtsusest looduses ja inimeste elus;</i> - <i>toob näiteid seente tähtsusest looduses ja inimeste elus;</i> - <i>toob näiteid bakterite tähtsust looduses ja inimese elus;</i> - kirjeldab õpitud loomade välisehitust, liikumisviisi, toitumist ja kasvumist, seostab loomi nende elupaigaga - koostab organismide vaheliste suhete iseloomustamiseks toiduvõrgustikke (vajadusel abiga) - kirjeldab kava abil ühte taime- looma- või seeneliiki</p>

<p>5) iseloomustab oma kodukoha looduskeskkonna objekte ja nähtusi (vajaduse korral abivahendeid kasutades); - Kübarseente virtuaalnäitus: www.loodusmuuseum.ee - Hallituseente vaatlemine mikroskoobiga</p>	
<p>KODUASULA ELUKESKKONNANA (10 tundi) Loodus- ja tehiskeskond koduasulas. Taimed ja loomad koduasulas. Koduasula keskkonnaprobleemid. Soovitusi õppetegevuseks: - Koduasulat tutvustava ülevaate / plakati koostamine.</p>	<p>- iseloomustab elutingimusi koduasulas ning toob näiteid inimkaaslejate loomade kohta (vajaduse korral abivahendeid kasutades) - teadvustab koduasula keskkonnaprobleeme</p>

3. Õppesisu ja õpitulemused 7. klassis

Taotletavad õpitulemused 7. klassis

7. kl lõpuks õpilane:

- 1) kasutab õppetekste teabe kinnistamiseks, täpsustamiseks ja ülesannete täitmiseks;
- 2) kasutab teabe leidmiseks õpetaja abiga Eesti eri kaarte (füüsiline, administratiivne, loomastik/taimestik, kliima jne);
- 3) nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest;
- 4) teab, millest sõltuvad Eesti ilmastikutingimused;
- 5) põhjendab mulla ja selle kaitsmise vajadust;
- 6) nimetab Eesti peamisi põllumajandus- ja tööstusharusid ning valmistatavat toodangut;
- 7) kirjeldab keemiliste ainete mõju taimedele ja loomadele (väetamine, reostamine);
- 8) põhjendab loodusvarade säästliku kasutamise vajalikkust

Teema ja õppesisu, soovitatav tundide arv (kokku 140 tundi)	Õpitulemused
<p>EESTI RIIK (4 tundi) Eesti asend Euroopas; Eesti suurus, piirid, naaberriigid. Rahvaarv ja rahvuslik koosseis. Rahvastiku paiknemine. Linnad ja maa-asulad. Riigi haldusjaotus. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti piiri, naaberriikide, maakonnakeskuste ja suuremate linnade näitamine kaardil. Eesti maakonnakeskuste ja suuremate linnade kandmine kontuurkaardile.</p>	<p>- näitab Euroopa kaardil Eestit ja Eesti naaberriike; - iseloomustab Eestit (asend, naaberriigid, rahvastik jm) kaartide ja teatmeteosest leitud teabe põhjal</p>

<p>- Rahvastikukaardi põhjal (kava abil) Eesti rahvastiku paiknemise iseloomustamine. - Riigi üldandmete otsimine teatmeteostest (õpetaja suunamisel).</p>	
<p>EESTI ILMASTIK (10 tundi) Ilm, ilmastik, kliima. Eesti asendi mõju kliimale. Ilmaelemendid: õhutemperatuur, tuul, pilvisus, sademed. Ilmavaatlused ja ilma ennustamine. Ilma mõju inimtegevusele; äärmuslikud ilmaolud Eestis. Fenoloogiline kalender. Soovitusi õppetegevuseks: - Ilmavaatluste läbiviimine: andmete märkimine tabelisse, graafikute koostamine (õpetaja juhendamisel). - Erinevate ilmaportaalidega tutvumine (ilmaennustused, ilmahoiatused jm); Eesti erinevate piirkondade ilma võrdlemine ilmakaartide järgi (näiteks http://www.emhi.ee).</p>	<p>teab Eesti asendi mõju kliimale - teab ilmakaardi leppemärkide tähendusi - võrdleb ilmakaardi järgi ilma (temperatuur, tuule suund, kiirus, pilvisus ja sademed) Eesti erinevates osades</p>
<p>EESTI PINNAMOOD (8 tundi) Kodukoha ja Eesti pinnavormid ning pinnamood. Suuremad kõrgustikud, tasandikud ja madalikud, Põhja-Eesti paekallas. Mandrijää osa pinnamoe kujunemises. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti kaardil suuremate madalike, kõrgustike ja nende kõrgemate tippude näitamine; pinnavormide tähistamine kontuurkaardil.</p>	<p>- kirjeldab kaardi järgi oma kodumaakonna ja Eesti pinnamoodi, nimetades ning näidates pinnavorme kaardil</p>
<p>EESTI LOODUSVARAD (10 tundi) Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse. Energiaallikatena kasutatavad loodusvarad. Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine. Kaevanduste ja karjäärade kasutamisega seotud keskkonnaprobleemid. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti kaardil maavarade tähtsamate leiukohtade näitamine, maavarade kandmine kontuurkaardile leppemärkidega. - Tuntumate kivimite kirjeldamine ja võrdlemine (tunnused, leiukohad, kasutamine). - Ülevaate koostamine: kodukoha loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse.</p>	<p>- nimetab Eestis leiduvaid taastuvaid ja taastumatuid loodusvarasid ning toob nende kasutamise kohta näiteid; - eristab graniiti, paekivi, põlevkivi, liiva, kruusa, savi ja turvast; - näitab Eesti kaardil maavarade tähtsamaid leiukohti - põhjendab loodusvarade säästliku kasutamise vajalikkust, lähtudes seosest loodusvarad – tarbimine – jäätmed</p>
<p>EESTI MAJANDUS (12 tundi) Peamised majandusharud Eestis (nt põllumajandus ja toiduainetetööstus, tööstus, teenindus, transport) ja vastavate majandusharudega seotud</p>	<p>teab oma kodukoha suuremaid tööstus- ja teenindusettevõtteid, nende tegevusalasid</p>

<p>tegevused. Tuntumad tööstus- ja teenindusettevõtted kodumaakonnas/-asulas: asukoht, tegevusalad, ametid, toodang või teenus(ed). Tuntumad tööstus- ja teenindusettevõtted Eestis.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <p>- Kaupluse külastus, ülevaate koostamine (kava järgi) ühe toiduainete tootegrupi kohta (eestimaine ja sissetoodud kaup, toidukorvi maksumus, hindade võrdlus jms).</p>	
<p>SELGROOGSED LOOMAD EESTIS (15 tundi)</p> <p>Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks; selgroogsete loomade rühmad.</p> <p>Selgroogsete loomade peamised meeleorganid orienteerumiseks elukeskkonnas; juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist.</p> <p>Selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg.</p> <p>Selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiselundite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees, kopsud õhkeskkonnas elavatel organismidel, naha kaudu hingamine.</p> <p>Püsi- ja kõigussoojaste loomade kehatemperatuuri muutused.</p> <p>Paljunemine, looteline areng, sünnitus ja lootejärgne areng, järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <p>- Selgroogsete loomade elutegevuse jälgede otsimine, nende mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses.</p> <p>- Toiduahelate ja -võrgustike koostamine.</p>	<p>- toob näiteid erinevates elupaikades elavatest loomadest</p> <p>- toob näiteid selgroogsete loomade erinevate meelte tähtsusest sõltuvalt nende elupaigast ja –viisist</p> <p>- toob näiteid selgroogsete loomade hingamiselundite ehituse mitmekesisusest</p> <p>- <i>võrdleb kava ja näitvahendite toel selgroogsete loomade paljunemise ja arengu eripära;</i></p>
<p>ELUKESKKONNAD EESTIS:</p> <p>Läänemeri (12 tundi)</p> <p>Läänemere asend ja ümbritsevad riigid, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere rannik. Läänemere mõju ilmastikule.</p> <p>Keskkonnatingimused Läänemeres. Läänemeri kui elukooslus; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Mere mõju inimtegevusele ja ranna-asustuse kujunemisele. Läänemere reostumine ja kaitse. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p>	<p>- näitab kaardil Läänemere-äärseid riike ning suuremaid lahtesid, väinu, saari ja poolsaari (vajadusel abivahendite toetudes)</p> <p>- koostab Läänemerele iseloomulikke toiduahelaid ja -võrgustikke (vajadusel abivahendite toetudes);</p> <p>- iseloomustab Läänemere-äärset asustust ja inimtegevust õpitud piirkonna näitel (kava toel); kirjeldab keemiliste ainete mõju taimedele ja loomadele (väetamine, reostamine);</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Kaardil Läänemere-äärsete riikide, suuremate väinade, lahtede, saarte, poolsaarte näitamine ja nimetamine; objektide kandmine kontuurkaardile. - Läänemerele iseloomulike toiduahelate ja –võrgustike koostamine. - Ülevaate koostamine: ölireostuse mõju Läänemere elustikule. 	<ul style="list-style-type: none"> - selgitab Läänemere tähtsust ja kaitse vajadust;
<p>Jões ja järved (10 tundi) Eesti suuremad jõed ja järved. Jõgi ja järv kui elukooslused; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaitse. Kalakasvatus. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eesti suuremate jõgede ja järvede näitamine kaardil, objektide kandmine kontuurkaardile. - Kahe Eesti jõe või järve võrdlemine kaardi ning teiste infoallikate järgi. - Siseveekogude selgroogsetega ja taimedega tutvumine ühistegevuses, kasutades veebimaterjale aadressidel http://bio.edu.ee/loomad/ ja http://bio.edu.ee/taimed/. 	<p>nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest;</p> <ul style="list-style-type: none"> - koostab jõe/järvele iseloomulikke toiduahelaid ja –võrgustikke (vajadusel abivahenditele toetudes); - kirjeldab inimtegevuse negatiivset mõju taimedele ja loomadele (reostamine) - selgitab jõgede ning järvede tähtsust ja kaitse vajadust;
<p>Aed (10 tundi) Aed kui kooslus: köögiviljaaed, puuvilja- ja marjaaed, iluaed. Aiamuld. Kompost. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Bioloogiline ja keemiline tõrje aias. Toataimed.</p> <p>Põld (10 tundi) Põld kui kooslus. Peamised Eestis kasvatatavad põllukultuurid. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Väetamine ja keemiline tõrje põllul (vajalikkus, ohud). Mahepõllundus. Inimtegevuse mõju mullale. Mulla reostumine ja hävimine. Mulla kaitse.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Erinevate muldade võrdlemine. - Komposti valmistamine. - Aia- ja põllukultuuride iseloomustamine ning võrdlemine, kasutades konkreetseid näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale. - Uurimus aia- ja põllusaaduste osast igapäevases menüüs. - Klassis olevate toataimede paljundamine, hooldamine. 	<p>nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest;</p> <p>põhjendab mulla ja selle kaitsmise vajadust;</p> <p>kirjeldab keemiliste ainete mõju taimedele ja loomadele (väetamine, reostamine);</p>

<p>Niit (10 tundi) Niit kui Eesti liigirikkaim kooslus. Looduslikud ja inimtekkelised niidud. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Soovitusi õppetegevuseks: - Ülevaate koostamine ühest taimeliigist selle põhjalikumaks tundmaõppimiseks. - Toiduahelate ja –võrgustike koostamine.</p>	<p><i>koostab niidu kooslust iseloomustavaid toiduahelaid (vajadusel abivahenditele toetudes);</i> nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest;</p>
<p>Mets (12 tundi) Eesti metsad. Nõmme-, palu-, laane- ja salumets. Mets kui elukooslus. Eesti metsade peamised puuliigid. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. Metsade tähtsus ja kasutamine. Metsade kaitse. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti metsade peamiste puuliikide võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale. - Ülevaate koostamine ühest loomaliigist selle põhjalikumaks tundmaõppimiseks. - Ülevaate koostamine ühistegevuses: mets igapäevaelus / metsaga seotud tarbeesemed. - Metsloomade tegutsemisjälgede uurimine. - Metsakooslust iseloomustavate toiduahelate ja –võrgustike koostamine.</p>	<p>nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest; - <i>võrdleb pildi järgi erinevaid metsaliike;</i> - <i>teab Eesti metsade peamisi puuliike;</i> - <i>selgitab metsade tähtsust ja kaitse vajadust;</i> - <i>koostab metsakooslust iseloomustavaid toiduahelaid (vajadusel abivahenditele toetudes);</i></p>
<p>Soo (9 tundi) Soode paiknemine ja teke. Madalsoo ja raba. Elutingimused soos. Soode elustik; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Soode tähtsus. Turba kasutamine. Soovitusi õppetegevuseks: - Aia-/põllumulla ja turba võrdlemine. - Turbasambla omaduste uurimine. Soo selgroogsete ja taimedega tutvumine, kasutades veebimaterjale http://bio.edu.ee/loomad/ , http://bio.edu.ee/taimed/ . - Sookooslust iseloomustavate toiduahelate koostamine.</p>	<p>nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest; - iseloomustab kaardi järgi soode paiknemist Eestis ja oma kodumaakonnas - <i>koostab soo kooslust iseloomustavaid toiduahelaid (vajadusel abivahenditele toetudes);</i> - <i>selgitab soode tähtsust ja kaitse vajadust;</i></p>
<p>LOODUS- JA KESKKONNAKAITSE EESTIS (8 tundi)</p>	<p><i>kirjeldab inimtegevuse (tööstus, transport, olme) tagajärjel</i></p>

<p>Inimese mõju keskkonnale. Looduskaitse Eestis: eri tasandid, kaitsealused objektid ja kaitsealad. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse. Kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tagajärjel. Jäätmekäitlus. Säστεv tarbimine (sh individuaalne loodussäστεlik käitumine). Soovitusi õppetegevuseks: - Looduskaitsealade näitamine kaardil. - Erinevate infoallikate põhjal ülevaate koostamine ühe kaitsealuse liigi või kaitseala kohta. - Ülevaate koostamine kodukoha ühest keskkonnaprobleemist (probleemi olemus, võimalikud tekkepõhjused ja lahendused (ehk keskkonnahoidliku mudeli koostamine) vms.</p>	<p><i>tekinud saasteainete negatiivset mõju loodusele;</i> põhjendab loodusvarade säästliku kasutamise vajalikkust; <i>- selgitab looduskaitse vajalikkust, toob näiteid kaitsealade, kaitsealuste liikide ja üksikobjektide kohta;</i> - iseloomustab kaardi järgi kaitsealade paiknemist Eestis, sh oma kodukohas <i>- selgitab keskkonnakaitse vajalikkust;</i> <i>- põhjendab olmeprügi sortimise ja töötlemise vajadust ning sordib olmeprügi</i></p>
--	---

LOODUSÕPETUSE AINEKAVA 8.-9. klassile

1. Õppetöö rõhuasetused 8.-9. klassis

1.1. 8.-9. klassis luuakse kujutus maailma loodusest. Omandatakse teadmisi universumist ja planeet Maa mitmepalgelisusest (Maa tsonaalsus, looduskomponentide vahelised seosed, looduse ja inimtegevuse vastastikused seosed). Võrdluses maailma ja Euroopa riikidega süvendatakse teadmisi Eestist (riigi loodus, haldusjaotus, majandus, tööstus, keskkonnaprobleemid jms) ning kujundatakse arusaam Eesti

seostest Euroopa ja maailmaga (rahvastiku ränded, transport, kaubavahetus jms). Olulisel kohal on kaardiõpetus: orienteerumine gloobusel ja kaardil, õpitud piirkonna iseloomustamine kaardi abil.

Terviklik kujutus maailmast sisaldab ka teadmisi inimese anatoomiast, erinevatest rassidest ja rahvustest ning igapäevaelus esinevatest füüsikalistest ja keemilistest nähtustest/protssidest.

1.2. Õppevormid on samalaadsed 6.-7. klassis kasutatavatega. Suureneb tekstide kasutamise osatähtsus teadmiste hankimisel.

Kujundatakse oskust otsida teavet kaartidelt, õppe- ja teabekirjandusest, internetist ning esitada seda kaaslastele. Tundides rakendatakse uurimuslikku õpet: katsete vaatlus ja sooritamine kirjaliku juhendi järgi, vaatlus- ja katsetulemuste kirjeldamine ning selgitamine plaani toel, uurimuslike ülevaadete koostamine teabeallikate ja praktiliste ülesannete põhjal.

2. Õppesisu ja õpitulemused 8. klassis

Taotletavad õpitulemused 8. klassis

8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) leiab teavet kaartidelt ja atlastest; näitab kaardil ja nimetab ning kannab õpitud objektid/piirkonnad kontuurkaardile;
- 2) iseloomustab kaardi abil loodusvööndite paiknemist, nimetab piirkonnale iseloomulikke taimi ja loomi, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele;
- 3) rühmitab elusorganisme erinevatel alustel, toob näiteid erinevate organismide omavahelistest seostest looduses;
- 4) eristab õpitud aineid/materjale ja kirjeldab nende omadusi; toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus;
- 5) viib läbi mõõtmisi, teisendab mõõtühikuid (õpitu piires);
- 6) nimetab eriliigilisi valgusallikaid ja selgitab nende olulisi tunnuseid;
- 7) kirjeldab joonise põhjal Päikesesüsteemi ehitust;
- 8) mõistab, milliseid ohtusid kätkeb kiire liikumine;
- 9) kirjeldab kehade vastastikust mõju ja jõudude rakendumist ning toob nende kohta näiteid igapäevaelust.

Teema ja õppesisu, soovitatav tundide arv (kokku 140 tundi)	Soovitatavad õpitulemused
<p>MÕÕTMINE JA HINDAMINE (2 tundi) Kehade suuruse (pikkuse, laiuse, paksuse jne) ja nende vaheliste kauguste hindamine. Mõõtmine eri viisidel (käega seotud mõõtühikute, sammude jms ja mõõteriistade abil). Mõõtühikute teisendamine. Soovitusi õppetegevuseks: - Vaksa ja sammu pikkuse määramine. - Vahemaade hindamine ja tulemuse võrdlemine mõõtmistulemusega. - Koolilaua pikkuse ja laiuse hindamine, hindamistulemuse võrdlemine vaksa ja joonlauaga mõõdetud tulemusega. - Risttahukakujulise keha pikkuse, laiuse ja kõrguse (paksuse) mõõtmine.</p>	<p>- viib läbi mõõtmisi, teisendab pikkusühikuid: km, m, cm, mm suuremast väiksemaks ja vastupidi - hindab kehade mõõtmeid ja vahemaid;</p>
<p>AINED JA SEGUD (8 tundi) Ained ja materjalid, nende omadused. Ained koosnevad osakestest. Liht- ja liitained (nt vesinik, hapnik, süsinik, vesi, süsihappegaas) ning nende sümbolid.</p>	<p>- kirjeldab õpitud ainete/materjalide omadusi; toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus - kirjeldab lahuse valmistamist; - toob näiteid tuntumate hapete, aluste ja soolade kasutamisest</p>

<p>Keemiline reaktsioon – uute ainete tekke protsess. Puhas aine; ainete segu. Segud ja lahused: õhk kui segu, segunevad ja mittesegunevad vedelikud. Happed, alused ja soolad igapäevaelus; ohutu ja keskkonnasäästlik kasutamine. Looduslikud happelised ained, happevihmad.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lahuse valmistamine (nt soola-, suhkrulahus). - Segu lahutamine koostisosadeks. - Hapete ja aluste kindlakstegemine indikaatoritega. <ul style="list-style-type: none"> – Köögikeemia: <ul style="list-style-type: none"> soodavulkaan (sooda, äädikas); vikerkaarjook (erineva värvuse ja kangusega suhkrulahused ning nende kihid joogiklaasis); koogi küpsetamine (uuritakse lisatavate komponentide vajalikkust ja tähtsust küpsetusprotsessis); kuidas vanasti jäätist tehti? (soola lisamine jääle alandab külmumistemperatuuri) – katse jäätise koostisosade (suhkur, piim, koor, vanilje jm), jää, soola ja 2 suletava plastikaatkotiga; mis seguneb, mis mitte? - kohv ja koor, vesi ja õli; šokolaadi valmistamine kakaost, piimast, suhkrust ja võist; <p>Ideid köögikeemiaks leiab:</p> <p>a) http://chemistry.about.com/od/foodcookingchemistry/Food_Cooking_Chemistry.htm b) http://www.accreditedonlinecolleges.com/blog/2010/kitchen-chemistry-100-cool-food-science-experiments-for-kids-and-cooks/</p>	<p>igapäevaelust;</p> <ul style="list-style-type: none"> - toob näiteid igapäevaelus (nt toiduvalmistamisel) kasutatavatest puhastest ainetest ja segudest;
<p>LIIKUMINE JA JÕUD (8 tundi)</p> <p>Mehaaniline liikumine. Ühtlane ja mitteühtlane liikumine. Trajektoor. Taevakehade liikumine: pöörlemine, tiirlemine. Teepikkuse ja aja mõõtmine; mõõtühikute teisendamine. Kiiruse mõõtmine ja arvutamine. Jõud ja kehade liikumine. Jõu mõõtmine. Liikumine ja jõud looduses ja tehnikas.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maa pöörlemise ja tiirlemise mudeldamine: öö ja päeva ning aastaegade vaheldumise selgitamine. - Maa loodusliku kaaslaste Kuu tiirlemise mudeldamine. - Oma kõndimise kiiruse määramine. 	<p>viib läbi mõõtmisi, teisendab mõõtühikuid (õpitu piires);</p> <p><i>mõistab, milliseid ohtusid kätkeb kiire liikumine;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>mõõdab keha poolt läbitud teepikkust ja liikumise aega;</i> - <i>nimetab kiiruse mõõteriista;</i> - <i>teisendab õpetaja abiga kiiruse ühikuid (km/h → m/s); kirjeldab öö ja päeva vaheldumise katset ja seostab katset Päikese ja Maaga;</i> - <i>kirjeldab (näitab katsega) Kuu tiirlemist ümber Maa (tiirlemisel on Kuu kogu aja pööratud ühe poolega Maa poole);</i>

<p>KEHADE VASTASTIKMÕJU (5 tundi) Keha mass, massi mõõtmine, mõõtühikute teisendamine. Raskus, raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus; deformeerimine, elastsusjõud. Vastastikmõju esinemine looduses: Päikesesüsteem, gravitatsioon. Soovitusi õppetegevuseks: - Keha massi hindamine ja mõõtmine, hindamistulemuse ja mõõtmistulemuse võrdlemine. - Raskusjõu ja hõõrdejõu mõõtmine dünamomeetriga</p>	<p>viib läbi mõõtmisi, teisendab mõõtühikuid (õpitu piires); - <i>mõõdab keha massi, teisendab mõõtühikuid: kg→g ja vastupidi;</i> - <i>toob näiteid kehade hõõrdumise kohta ja põhjendab, miks liikuvad kehad jäävad seisma;</i> - <i>toob näiteid elastsetest ja plastsetest kehadest;</i> - <i>mõõdab jõudu;</i> kirjeldab joonise põhjal Päikesesüsteemi ehitust; kirjeldab kehade vastastikust mõju ja jõudude rakendumist ning toob nende kohta näiteid igapäevaelust; - <i>kirjeldab õpetaja toel kahe keha vastastikmõju;</i></p>
<p>MEHAANILINE TÖÖ JA ENERGIA (5 tundi) Töö. Võimsus. Energia, energia muunduvus ja jäävus, energia levimine lainena. Lihtmehhanism, lihtmehhanismide kasutamine. Soovitusi õppetegevuseks: - Lihtmehhanismide kasutamine olmeseadmetes. - Näitkatsete jälgimine ja kirjeldamine kava toel.</p>	<p>- <i>kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus;</i> - <i>toob näiteid mehaanilise töö tegemisest;</i> - <i>toob näiteid olmes kasutatavatest lihtmehhanismidest; näitab kuidas nendega saab võitu jõus;</i></p>
<p>VALGUS JA SELLE SIRGJOONELINE LEVIMINE (7 tundi) Valgusallikas. Päike, tähed kui valgusallikad; galaktikad. Astronoomia; maailmaruumi uurimise võimalused. Valgus kui liitvalgus; spekter. Valguse värvustega seotud nähtused looduses ja tehnikas. Valguse sirgjooneline levimine. Valguse kiirus. Vari. Varjutused. Soovitusi õppetegevuseks: - Tähistaeva vaatlemine. - Olmevalgustite valgusallikate (tavaline hõõgpirn, halogeenpirn, luminofoorlamp ehk säästupirn, LED) võrdlemine. - Varju uurimine.</p>	<p>nimetab eriliigilisi valgusallikaid ja selgitab nende olulisi tunnuseid; - <i>valib eluruumi sobiva valgusallika ja põhjendab oma valikut;</i> - <i>teab, et Päike on täht;</i> - <i>loetleb spektri värvusi;</i></p>
<p>ORGANISMIDE RÜHMAD (39 tundi) Taimed. Õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimed ning vetikate välisehituse põhijooned. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed. Õistaimede organid ja nende ülesanded. Fotosüntees. Õistaimede paljunemine ja levimisviisid. Seened. Seente mitmekesisus (kübar-, hallitus- ja pärmseened); nende välisehituse põhijooned. Toitumine surnud ja elusatest organismidest,</p>	<p>rühmitab elusorganisme erinevatel alustel, toob näiteid erinevate organismide omavahelistest seostest looduses; - <i>võrdleb abivahendite toel eri taimerühmadele iseloomulikku välisehitust;</i> - <i>selgitab õpetaja abiga taimede osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid;</i> - <i>selgitab õpetaja abiga seente ja samblike osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid;</i></p>

<p>parasitism ja sümbioos. Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine. Seente osa looduses ja inimtegevuses.</p> <p>Samblikud. Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike osa looduses ning inimtegevuses.</p> <p>Loomad. Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks; selgroogsete loomade rühmad.</p> <p>Selgrootud loomad. Usside, limuste, lüliljalgsete peamised välistunnused (sh võrdlus selgroogsetega), levik ning tähtsus looduses ja inimese elus.</p> <p>Selgrootute loomade hingamine. Selgrootute loomade erinevad toiduhankimise viisid ja organid.</p> <p>Usside, limuste ning lüliljalgsete liit- ja lahksugulisus. Paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel.</p> <p>Inimese parasiidid. Peremeesorganismi ja vaheperemehe vaheldumine usside arengus.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hallitus- ja pärmseente kasvatamine erinevates tingimustes. - Seente vaatlemine mikroskoobiga. - Eri organismirühmade välistunnuste võrdlemine reaalsete objektide või veebist saadud info alusel. 	<ul style="list-style-type: none"> - selgitab õpetaja abiga selgrootute loomade osa looduses ja inimeste elus ning toob selle kohta näiteid; - väärtustab taimi, seeni, samblikke ja selgrootuid loomi eluslooduse oluliste osadena;
<p>MAA GLOOBUSEL JA KAARTIDEL (16 tundi)</p> <p>Maa kujutamise gloobusel ja kaardil: poolkerad, ekvaator, poolused kaardivõrk. Kaartide mitmekesisus (sh interaktiivsed kaardid). Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil.</p> <p>Maailmameri ja selle osad. Mandrid; suuremad riigid. Ajavööndid. Soovitusi õppetegevuseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Objektide leidmine-näitamine kaardil; asukoha kirjeldamine kava abil (asend ekvaatori suhtes, asend mandril või maailmajaos, asend ookeanide/merede suhtes, riik või selle osa jne). Objektide kandmine kontuurkaardile. - Vahemaade mõõtmine looduses. Vahemaade mõõtmine kaardil mõõtkava abil. - Kellaaja erinevuste määramine ajavööndite kaardi põhjal. - Kaardi järgi liikumine; lihtsa plaani või kooliümbruse kaardi koostamine (abiga). 	<ul style="list-style-type: none"> - leiab teavet kaartidelt ja atlastest - näitab kaardil ja nimetab õpitud objekte ja piirkondi, kannab need kontuurkaardile - mõõdab vahemaid looduses sammude ja/või mõõtmisvahendite abil; - mõõdab vahemaid kaardil mõõtkava abil; - määrab ajavööndite kaardi abil kellaaja erinevuse maakera eri kohtades;

<p>MAAKERA LOODUSVÖÖNDID (40 tundi) Jäävöönd. Tundra. Parasvöötme okas- ja lehtmets. Parasvöötme rohtla. Vahemereline põõsastik ja mets. Kõrb. Savann. Ekvatoriaalne vihmamets. Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes. (Loodusvööndid ja nende paiknemine (iseloomustamine kaardi abil), looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.) Soovitusi õppetegevuseks: - Piltide abil loodusvöönditele iseloomulike taimede ja loomade tundmaõppimine. - Teabeallikatest loodusvööndite kohta info otsimine õpetaja juhendamisel. - Loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses.</p>	<p>leiab teavet kaartidelt ja atlastest; näitab kaardil ja nimetab ning kannab õpitud objektid/piirkonnad kontuurkaardile; iseloomustab kaardi abil loodusvööndite paiknemist, nimetab piirkonnale iseloomulikke taimi ja loomi, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele;</p>
<p>MAAVARAD (3 tundi) Kivimid ja nende teke. Maavarad Eestis ja Euroopas. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti tähtsamate maardlate näitamine kaardil. - Maavarade vaatlemine ja kirjeldamine. - Õppekäik loodusmuuseumisse: tutvumine maavaradega. 1) leiab teavet kaartidelt ja atlastest; näitab kaardil ja nimetab ning kannab õpitud objektid/piirkonnad kontuurkaardile;</p>	<p>- tunneb looduses ja pildil ära ning iseloomustab liiva, kruusa, savi, graniidi, liivakivi, lubjakivi, põlevkivi ja kivisöe; - toob näiteid õpitud maavarade kasutamise kohta;</p>
<p>TUNTUMAD METALLID (7 tundi) Metallimaakidest metallide sulatamine. Metallid igapäevaelus, metallide iseloomulikud omadused. Metallide sulamid igapäevaelus. Metallid ja mittemetallid. Metallide korrosioon (raua näitel). Soovitusi õppetegevuseks: - Metallide füüsikaliste omaduste uurimine ja võrdlemine (soojus- ja elektrijuhtivus, kõvadus, magnetilised omadused vms). - Internetist andmete otsimine metallide ja sulamite omaduste ning nende rakendusvõimaluste kohta. - Metall/sulami kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses. - Raua korrosiooni uurimine erinevates tingimustes (http://mudelid.5dvision.ee/).</p>	<p>- toob näiteid metallide ja nende sulamite kasutamise kohta igapäevaelus</p>

3. Õppesisu ja õpitulemused 9. klassis**Taotletavad õpitulemused 9. klassis**

Põhikooli lõpetaja:

- 1) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (plaani toel) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele;
- 2) eristab ja nimetab joonisele/mudelile toetudes inimkeha elundeid-elundkondi ning kirjeldab nende funktsioone;
- 3) teab ja väärtustab tervisliku eluviisi põhimõtteid;
- 4) demonstreerib õpitu olukorras peamisi esmaabivõtteid;
- 5) kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus;
- 6) kirjeldab olmes kasutatavate lihtsa tööpõhimõttega seadmete toimimist, käsitseb ohutult olmes kasutatavaid mõõteriistu;
- 7) toob näiteid õpitud ainete/materjalide kasutusvõimaluste kohta igapäevaelus; mõistab tuntumate olmekemikaalide ohtlikkust ning järgib neid kasutades ohutusnõudeid;
- 8) toob näiteid elektritarvitite kasutamise kohta igapäevaelus, selgitab kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
- 9) mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust; kirjeldab keskkonna säästmise võimalusi.

Teema ja õppesisu, soovitatav tundide arv (kokku 140 tundi)	Soovitatavad õpitulemused
<p>INIMESE ORGANISM (46 tundi) Rakud, koed, elundid. Rakud: üherakulised ja hulkraksed elusolendid. Inimese rakud, koed ja elundid. Elundkondade põhiülesanded. Naha ehitus ja ülesanded. Hügieeninõuded naha hooldamisel. Luud ja lihased. Luustiku osad, luustiku ja lihaste talitluse põhiülesanded. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Esmaabi luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite korral. Soovitusi õppetegevuseks: - Loomsete kudede (luu-, rasv- ja lihaskude) ehituse võrdlemine mikroskoobiga. - Esmaabivõtete harjutamine.</p>	<p>- selgitab naha ülesandeid teab ja väärtustab naha tervishoiuga seotud tervislikku eluviisi - nimetab joonisel/mudelil inimese skeleti peamisi luid ja lihaseid - selgitab luude ja lihaste ülesandeid peab tähtsaks enda tervislikku treenimist selgitab ja/või demonstreerib esmaabivõtteid luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite korral</p>

<p>Vereringe. Südame ehitus ja talitus. Veri, vere liikumine organismis. Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus. Immuunsüsteemi ja vaksineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS. Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Inimese sagedasemad südame- ja veresoonkonnahaigused, nende tekkepõhjused. Esmaabi verejooksude korral. Doonorlus, veregrupid.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Katsed füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule. - Esmaabivõtete harjutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> - selgitab jooniste ja skeemide alusel vereringe-elundkonna talitlust - teab ja väärtustab HIV-iga nakatumist vältivaid tervislikke eluviise - teab ja väärtustab südant, vereringeelundkonda ja immuunsüsteemi tugevdavat ning säästvat eluviisi - selgitab ja/või demonstreerib esmaabivõtteid verejooksude korral
<p>Seedimine ja eritamine. Inimese seede-elundkonna ehitus ja talitus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed. Neerude üldine tööpõhimõte. Kopsude, naha ja soolestiku eritamisesüsteemid.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inimese energiavajadust mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga (http://mudelid.5dvision.ee/). 	<ul style="list-style-type: none"> - Isikliku toitumisharjumuse analüüs (etteantud kava toel). - selgitab seede-elundkonna ehituse jooniste/skeemide alusel toidu seedimist ja toitainete imendumist - selgitab neerude, kopsude, naha ja soolestiku osa jääkainete eritamisel - teab tervisliku toitumise põhimõtteid
<p>Hingamine. Inimese hingamiselundkonna ehitus ja talitus. Treeningu mõju hingamiselundkonnale. Hingamiselundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine. Esmaabi: kunstlik hingamine.</p> <p>Soovitusi õppetegevuseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Praktilise tööga või arvutimudeliga kopsumahu, hingamissügavuse ja -sageduse ning omastatava hapniku hulga seoste uurimine. - Esmaabivõtete harjutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> - selgitab hingamiselundkonna jooniste/skeemide alusel hingamise olemust - teab hingamiselundite levinumate haiguste tekkepõhjust ja haiguste vältimise võimalusi - demonstreerib kunstliku hingamise võtteid - suhtub vastutustundlikult oma hingamiselundkonna tervisesse
<p>Paljunemine ja areng. Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Muna- ja seemnerakkude küpsemine. Suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulg ja sünnitus. Pere planeerimine, abordiga kaasnevad riskid. Inimorganismi talitluslikud muutused sünnist surmani.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - võrdleb jooniste alusel naise ja mehe suguelundkonna ehitust ning talitlust - selgitab sagedasemate suguhaiguste levimise viise ja neisse haigestumise vältimise võimalusi - väärtustab ennast ja teisi säästvat seksuaalelu - teab erinevate rasedustervisevastasteid meetodeid ja hindab nende sobivust raseduse vältimiseks;
<p>Talitluste regulatsioon. Närvisüsteemi ehitus ning ülesanded, tervishoid. Refleksikaare ehitus ja talitus (arvutimudeli abil). Peamiste</p>	<ul style="list-style-type: none"> - selgitab närvisüsteemi põhiülesandeid - suhtub kriitiliselt närvisüsteemi kahjustavate ainete tarbimisse

<p>sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded. Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel. Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis. Soovitusi õppetegevuseks: - Refleksikaare töö uurimine arvutimudeliga</p>	
<p>Infovahetus väliskeskonnaga. Silma ehitus ja talitlus. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine. Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine. Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed. Soovitusi õppetegevuseks: - Katsed meeleelundite tundlikkuse määramiseks.</p>	<p>- selgitab jooniste/mudelite toel erinevate meeltega seotud organite ehitust ning talitlust - teab ja väärtustab meeleelundeid säästva eluviisi põhimõtteid</p>
<p>VALGUSE PEEGELDUMINE JA MURDUMINE (8 tundi) Valguse peegeldumise nähtus; peegeldumine peegel- ja mattpinnalt. Esemete nägemine. Kuu faaside teke. Tasapeeglite, kumer- ja nõguspeeglite kasutamine. Valguse murdumise nähtus. Prisma, kumer ja nõgus lääts; nende kasutamine optilistes seadmetes (luup, binokkel, fotoaparaat, mikroskoop jms). Kaug- ja lühinägelikkus, prillid. Kehade värvus. Valguse neeldumine, valgusfilter. Soovitusi õppetegevuseks: 5) kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus; - Valguse peegeldumise katsete korraldamine ja vaatlemine. - Kuu faaside vaatlemine ja katsete korraldamine Kuu faaside mudeldamiseks. - Valguse murdumise katsete korraldamine ja vaatlemine. - Kaug- ja lühinägija prillide võrdlemine ja katsete korraldamine kumer- ja nõgusläätsel. - Valgusfiltri läbilaskeriba kindlakstegemine.</p>	<p>- kirjeldab katse toel valguse peegeldumist peegelpinnalt ja mattpinnalt; - põhjendab katse toel Kuu faase; - kirjeldab katse toel valguse murdumist prisma või läätses; - nimetab erineva kujuga peeglite kasutusvaldkondi; - nimetab läätsede kasutusvaldkondi; - teeb õpetaja toel katseliselt kindlaks, kas antud prillid on pluss(läätsedega)klaasidega või miinus(läätsedega)klaasidega; - teeb õpetaja toel katseliselt kindlaks, milliseid värvilisi valgusi antud valgusfilter läbi laseb.</p>
<p>VÕNKUMINE JA LAINE (6 tundi) Võnkumine; võnkumise amplituud, periood, sagedus. Võnkumise levimine - laine. Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. Heli valjus. Elusorganismide hääleaparaat; abiteenused (hambaravi, logopeed). Müra ja</p>	<p>kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus; - toob võnkuvate kehade näiteid; - võrdleb õpetaja toel kehade võnkumisi, kasutades amplituudi,</p>

<p>mürakaitse. Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas. Soovitusi õppetegevuseks: - Võnkuva keha amplituudi, perioodi ja sageduse määramine. - Laine tekkimise, heli tekkimise jälgimine/kuulamine. - Lainete tekitamine veepinnal ja laine levimise kiiruse määramine. - Heli (müra) summutavate materjalide võrdlemine. - Kuuldepiirkonna määramine.</p>	<p><i>perioodi ning sageduse mõisteid;</i> - <i>toob heliallikate näiteid;</i> - <i>võrdleb nais- ja meeshäält (kõrgem-madalam);</i> - <i>teab, et väga valju muusika kuulamine kahjustab kuulmist</i></p>
<p>RÕHUMISJÕUD (5 tundi) Rõhk, õhurõhk; manomeeter, baromeeter. Üleslükkejõud. Kehade ujumine. Rõhu avaldumine looduses ja arvestamine tehnikas. Soovitusi õppetegevuseks: - Õhurõhu mõõtmine baromeetriga, õhurõhu muutuste fikseerimine, rõhu muutumise ja ilma muutumise seose uurimine. - Autorehvide rõhu kontrollimine. - Üleslükkejõu väärtuse määramine.</p>	<p>kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus - kirjeldab rõhu muutmise võimalusi; - toob näiteid ujuvate kehade kohta; - <i>esitab hüpoteesi keha ujuvuse kohta vees ja kontrollib hüpoteesi katseliselt;</i> kirjeldab olmes kasutatavate lihtsa tööpõhimõttega seadmete toimimist, käsitseb ohutult olmes kasutatavaid mõõteriistu; - <i>mõõdab manomeetriga õhurõhku sõiduki rehvis; teeb otsustuse rõhu vastavusest ettenähtud väärtusel</i></p>
<p>ELEKTRIÕPETUS (5 tundi) Kodune vooluvõrk: vooluallikad, vooluring. Lühis, kaitsmed. Kaitsemaandus. Elektrivoolu töö ja võimsus; elektrienergia arvesti. Elektritarvitid kodus majapidamises, elektriõhutus, säästlikkus. Soovitusi õppetegevuseks: - Lihtsa vooluringi koostamine ja selle võrdlemine klassi vooluvõrguga. - Lühis: 1,5 voldise elemendi soojenemine lühise korral. - Kodu/kooli ööpäevase elektrienergia tarbe määramine.</p>	<p>toob näiteid elektritarvitite kasutamise kohta igapäevaelus, selgitab kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid; - <i>kirjeldab õpetaja toel klassi vooluvõrku;</i> - <i>kirjeldab elektritarvitit sildiammete põhjal (ohutustähised, toitepinge, võimsus);</i> - <i>toob näiteid olukordadest, kus tarviti juhe peab omama kaitsemaandust;</i> - <i>võrdleb õpetaja toel elektrilisi valgusallikaid säästlikkuse seisukohast;</i></p>
<p>MAGNETNÄHTUSED (4 tundi) Püsimagnet. Magnetväli. Magnetnähtused looduses ja tehnikas. Elektromagnet. Elektromagnetkiirgus: kiirgusallikad meie igapäevaelus, kiirguse mõju inimese tervisele. Soovitusi õppetegevuseks: - Katsed püsimagnetitega. - Püsimagneti ja elektromagneti katseline võrdlemine.</p>	<p>kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus; - <i>kirjeldab magnetite vastastikmõju;</i> - <i>toob näiteid magnetite kasutamisest;</i> kirjeldab olmes kasutatavate lihtsa tööpõhimõttega seadmete toimimist, käsitseb ohutult olmes kasutatavaid mõõteriistu;</p>
<p>KEEMIA IGAPÄEVAELUS (8 tundi) Toiduainete koostis. Eluks vajalikud süsinikuühendid (sahhariidid, rasvad,</p>	<p>toob näiteid õpitud ainete/materjalide kasutusvõimaluste kohta igapäevaelus; mõistab tuntumate olmekemikaalide ohtlikkust ning</p>

<p>valgud), nende roll organismis. Kütused. Tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained. Olmekemikaalide ohutusnõuded. Keemia ja elukeskkond.</p>	<p>järgib neid kasutades ohutusnõudeid; mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust; kirjeldab keskkonna säästmise võimalusi;</p>
<p>MAAILM (12 tundi) Mandrid, maailmajaod, suuremad riigid, pealinnad maailma poliitilisel kaardil: asukoht, geograafilised koordinaadid. Erinevad rassid ja rahvad. Soovitusi õppetegevuseks: - Atlasest või internetist vajaliku kaardi leidmine, kohanimedega registri kasutamine. - Kaardil mandrite, maailmajagude, suuremate riikide ja nende pealinnade näitamine, nende kandmine kontuurkaardile.</p>	<p>iseloostab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele;</p>
<p>EUROOPA JA EESTI (30 tundi) Rahvastik, asustus. Eesti ja Euroopa rahvaarv ja selle muutumine. Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid. Ränded ja nende põhjused. Rahvuslik koosseis. Rahvastiku paiknemine. Linnastumise põhjused, Linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti ja mõne teise Euroopa riigi võrdlus kaartide, teabeallikate põhjal. - Diagrammide ja graafikute lugemisoskuse harjutamine (abistava kava põhjal). - Eesti rahvastiku iseloostamine / võrdlemine kaardi abil ja teabeallikate andmete põhjal.</p>	<p>iseloostab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele;</p>
<p>Majandus. Euroopa ja Eesti majandusressursid, tööstusharud. Eesti energiamajandus, põlevkivi kasutamine (elektri tootmine ja transportimine kasutajateni) ja keskkonnaprobleemid. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Energiaallikad (sh alternatiivenergia), nende kasutamise eelised ja puudused. Soovitusi õppetegevuseks: - Uurimusliku ülevaate koostamine: elektri tarbimine koduses majapidamises (elektritarvitid, kasutamise aeg, elektriarvesti näit, tarbimise hind, säästlikkuse võimalused).</p>	<p>iseloostab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele; toob näiteid elektritarvitite kasutamise kohta igapäevaelus, selgitab kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid; mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust; kirjeldab keskkonna säästmise võimalusi;</p>
<p>Põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetetööstus</p>	<p>iseloostab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning</p>

<p>Euroopas. Eesti põllumajandus ja toiduainetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid. Soovitusi õppetegevuseks: - Uurimusliku ülevaate / võrdlustabeli koostamine individuaal- või paaristööna (kava abil): toiduainete päritolumaad, hind jms.</p>	<p>keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele; mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust; kirjeldab keskkonna säästmise võimalusi;</p>
<p>Teenindus. Teenindus ja selle jaotumine. Turism ja selle liigid. Eesti turismimajandus; peamised vaatamisväärsused kodulinnas või -maakonnas. Euroopa peamised vaatamisväärsused. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid. Transpordiliigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol. Eesti transport. Euroopa peamised transpordikoridorid. Soovitusi õppetegevuseks: - Uurimusliku ülevaate koostamine individuaal- või paaristööna (kava abil) peamiste vaatamisväärsuste kohta kodulinnas või -maakonnas. Teabe esitamine kaaslastele.</p>	<p>- Ülesannete / võrdlustabelite täitmine ühistranspordiga liikumisvõimaluste kohta (väljumis- ja saabumisaeg, kestvus, pileti hind jne; isiklikud eelistused ja nende põhjendamine jms). iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele;</p>
<p>REISISIHT EUROOPA (16 tundi) Ühe valitud riigi iseloomustamine: üldandmed, sümboolika, geograafiline asend, loodus, rahvastiku paiknemine, maavarad, majandus ja tööstus, rahvaste kultuur ja traditsioonid. Transpordivõimalused sellesse riiki. Tervise- ja turvalisuse riskid jms. Soovitusi õppetegevuseks: - Reisisihiks valitud riigi (linna) ja transpordivõimaluste iseloomustamine kaartide ja teabeallikate põhjal, valikute põhjendamine toetudes õpitud teadmistele. Uurimusliku ülevaate esitamine kaaslastele.</p>	<p>iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele.</p>

Inimeseõpetus

I Inimeseõpetuse aine üldalused

1) Inimeseõpetus on lõimitud õppeaine. Ainekava sisaldab nelja põhilist teemade valdkonda: sotsiaalsed toimetulekuoskused (sh enesekohased oskused ja suhtlemisoskused), terviseõpetus, igapäevane elukorraldus ning ühiskonnaõpetus, viimane on lõimitud 1.-5.klassis. Lisaks on inimeseõpetus seotud karjääri planeerimisega, mille osaoskuste arendamine sisaldub nii sotsiaalsete oskuste kui ka igapäevase elukorralduse teemade valdkonnas. Kõikide teemade juures on õpetuse rõhuasetus valdavalt sotsiaalsel ning probleeme

ennetaval aspektil. Aine käsitluse kaudu aidatakse õpilastel õppida tundma oma keha, mõistma ja reguleerima oma tunnetustegevust, võimalikult adekvaatselt hindama enda omadusi ja võimeid ning ümbritsevat keskkonda, sh selle võimalusi ja ohte; kujundatakse positiivse sotsiaalse käitumise oskuseid (toimetulek enese, teiste ning ühiseluga). Õpetuse eesmärk (integreeritult teiste ainetega ning järjepideva kasvatustegevusega) on aidata õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on võimeline kohanema ümbritsevas keskkonnas ning toime tulema iseseisvas praktilises elus.

2) Inimeseõpetuse õppesisu on koostatud ja selle rakendamine toimub kontsentriilselt: samade teemade puhul laieneb aastast aastas õppesisu ning suurenevad nõudmised õpitulemustele. Korduvate teemade puhul on iga klassi ainekavas märgitud ainult uus õppesisu: kontsentriiline käsitlus eeldab, et eelnevalt õpitut korratakse või tuletatakse meelde, vajadusel kujundatakse puuduvaid teadmisi- oskusi. Kontsentriilist ainekäsitlust toetab järjepidev ainetevahelise integratsiooni rakendamine ning eakohaste üldpädevuste kujundamine.

3) Inimeseõpetuse ja teiste õppeainete vaheline lõiming avaldub nii temaatika, kasutatavate (aktiiv)õppemeetodite kui omandatavate pädevuste tasandil. Väga tihe on seos emakeele (sõnavara, lausemallid, tunnetustegevus, etiketikäitumine, suhtlemine jne) ja tööõpetuse ainega (kultuuripärand, säästlikkus ja turvalisus (ohutustehnika), tööprodukti esteetiline väljendus jne), samuti loodusõpetuse ja matemaatika ainega.

4) Inimeseõpetuse teemade käsitlemisel kasutatakse aktiivõppemeetodeid. 1.-5.klassis kasutatakse palju mängulisi elemente ja õppemänge. Teadmiste- oskuste kinnistamiseks loodavates tegevus- ja suhtlussituatsioonides (sh rollimängudes) kujundatakse järjepidevalt oskust mõista, valida ja kasutada variatiivseid repliike, mitteverbaalseid väljendusi (miimika, žestid); harjutatakse etiketikäitumist (nt tervitamine, võõra poole pöördumine jne); kujundatakse turvalise ja loodussäästliku käitumise teadmisi- oskusi.

5) Inimeseõpetuse tundides hinnatakse õpilase teadmisi, oskusi ja nende rakendamist. Õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärgiks on motiveerida ja toetada õpilast, saada ülevaade püstitatud eesmärkide saavutamisest, õpilase individuaalsest arengust ning saadud teabe kasutamine õppeprotsessi tulemuslikumaks kavandamiseks.

6) Inimeseõpetuse õppesisus on paljude teemade käsitlemise rõhuasetus õpilase vahetul ümbrusel ja kodukohal, seetõttu tuleb õppematerjal siduda oma kodukandiga (sh kooliga).

II Inimeseõpetuse õpetamise eesmärgid

Teemavaldkond	Lihtsustatud õppe üldeesmärgid	Inimeseõpetuse üldeesmärgid
Sotsiaalsed toimetulekuoskused	<ul style="list-style-type: none"> ☐ õpilane peab lugu iseendast, kodust ja perekonnast, suudab majandada ennast ja oma perekonda; ☐ õpilane teadvustab ennast ja kaasinimesi ning nende erinevusi, oma ja teiste rahvaste kultuurilisi erinevusi; ☐ õpilane tunneb ja järgib võimete kohaselt õigusnorme ja demokraatia põhimõtteid; ☐ õpilane hoidub eetilisel valedest ahvatlustest ja ettepanekutest; ☐ õpilane oskab tuttavates situatsioonides valida, nõu küsida, otsustada ja vastutust kanda; ☐ õpilane on valmis koostööks; ☐ õpilane mõistab lihtsat teavet, oskab teavet hankida (sh Internetist); ☐ õpilane valdab järgmisi elementaaroskusi: vaatlemine, kuulamine ja kõne mõistmine, kõnelemine; lugemine, kirjutamine, arvutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla; ☐ otsib erinevatest teabeallikatest võimete kohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid; ☐ tunneb huvi ümbritseva ühiskonna elu vastu; ☐ järgib olmesuhtlemiseks vajalikke sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti; ☐ tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja –kohustusi.
Terviseõpetus	<ul style="list-style-type: none"> ☐ õpilane tunneb terveid eluviise ning püüab neid järgida. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise/arenemisega seotud muutusi ja vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne); ☐ hoolitseb iseenda ja kaaslaste tervise eest (isiklik ja pere hügieen, tervislikud eluviisid, esmaabi); väldib ennast ja teisi kahjustavat käitumist
Igapäevane elukorraldus	<ul style="list-style-type: none"> ☐ õpilane peab lugu iseendast, kodust ja perekonnast, suudab majandada ennast ja oma perekonda; ☐ õpilane teab loodushoiu peamisi seisukohti ja 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu

	<p>püüab tegutseda keskkonda säästes;</p> <p>☐ õpilane eesmärgistab, kavandab ja hindab oma igapäevast tegevust;</p> <p>☐ õpilane osaleb võimetele vastavas täiendusõppes;</p> <p>☐ õpilane omab kujutlust maailmast kui tervikust.</p>	<p>korraldamiseks;</p> <p>☐ otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;</p> <p>☐ tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu;</p> <p>☐ tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi.</p>
Ühiskonnaõpetus	<p>☐ õpilane armastab kodumaad;</p> <p>☐ õpilane teadvustab ennast ja kaasinimesi ning nende erinevusi, oma ja teiste rahvaste kultuurilisi erinevusi;</p> <p>☐ õpilane tunneb ja järgib võimetekohaselt õigusnorme ja demokraatia põhimõtteid;</p> <p>☐ õpilane mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab tööaja jooksul alluda töödistsipliinile, on valmis endale otsima sobivat tööd.</p> <p>☐ õpilane omab kujutlust maailmast kui tervikust.</p>	<p>☐ tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu;</p> <p>☐ tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi.</p>

III Inimeseõpetuse rõhuasetused, õppesisu ja taotletavad õpitulemused

Õppetöö rõhuasetused 1.–2.klassis

1.–2.klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes MINA ja MEIE) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Lapsi õpetatakse tegutsema koos, matkides ning eeskuju järgi, kujundatakse nende baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi (teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms).

Peamisteks õppeviisideks on näitlikustatud praktiline tegevus (dramatiseering, eseme- ja tegevuspildid), õppevestlus ning praktiline harjutamine (sh õppekäik, didaktiline mäng). Suurt tähelepanu pööratakse ühis- ja koostegevuse (laps □□õpetaja, laps □□laps(ed)) oskuste kujundamisele. Õpetaja ülesandeks on luua situatsioonid, kus tegevus jaotub mitme isiku vahel. Laste verbaalset aktiivsust tõstetakse pidevalt: kasutatakse suunavaid repliike ning küsimusi (*Mida tegid? Mida hakkad tegema?*), harjutatakse oma ja kaaslaste

tegevuse kommenteerimist, toimingu verbaliseerimist pärast selle sooritamist ja elementaarset planeerimist. Ühistegevuse põhjal antakse objektiivne, motiveeriv tagasiside lapse ja kogu rühma tegevusele ning saavutustele.

Igas tunnis tegeldakse (koos)mängimise õpetamisega. Mänguõpetuse eesmärgiks on, et lapsed oskaksid sihipäraselt sisustada oma vaba aega ning hiljem aktiivselt osaleda õppetegevust toetavates rollimängudes: mängida süžeegea mängu (nii üksi kui ka mitmekesi), korraldada koostegevust, kasutada mängu esemete asendajaid, luua kujuteldavaid situatsioone. Mänguuskuste kujundamise eesmärgil viiakse tundides läbi erinevat liiki õppemänge (süžee mängud, reeglitega mängud) ja dramatiseeringuid. Õpetatakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängu osalemist, reeglite kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Mänguõpetus toimub osatoimingute kaupa: tegevuste ettenäitamine ja matkimine, tuttava tegevuse valik sõltuvalt situatsioonist/rollist. Kui mõnel lapsel piirduvad mänguuskused esemetega manipuleerimisega, alustatakse mänguasjade kasutusviiside õpetamisest. Võrdlevate situatsioonide ja illustatsioonide (joonised, fotod) toel õpetatakse märkama ja eristama (*puhas/must-, meeldib / ei meeldi*-jne tasandil) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilist välimust; õpetatakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama (sh kaaslastega jagama). Õpetaja juhendamisel otsitakse võimalusi ning vahendeid esemete, ruumide ja iseenda esteetilise välimuse parandamiseks, kujundatakse valitud vahendite praktilisi kasutamisoskusi. Samuti õpetatakse märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise, harjutatakse etiketikäitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne). Inimeseõpetuse tundides õpitut rakendatakse teiste ainete tundides ja vabal ajal (nt tervitamine, pea kammimine jne).

Inimeseõpetuse õppesisu 1. klassis (35 tundi)

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>MINA JA MEIE 8 tundi</p> <p>Mina: minu välimust ja mulle meeldivad tegevused. Tervitamine (igapäevane tervitamine koolis, tervitusele vastamine). Enesetutvustamine ja kaaslastega tutvumine dialoogis (nimi, kool, klass). Õpptegevused koolis, õppevahendid. Tüli; vabandamine, leppimine (dialoogi repliigid). Peo-, töö-, spordiriietus (riietusesemed, riie sobitamine situatsiooniga).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ nimetab oma lemmiktegevusi küsimuste toel; ☐ kirjeldab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukohta, õdede-vendade ja vanemate nimesid; ☐ vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks; ☐ osaleb ühistes (õppe)mängudes ja suudab meeldetuletamisel mängureeglite kinni pidada; ☐ hindab kaaslaste tegevusi meeldib / ei meeldi-tasandil ning õppesituatsioonis õige / valetasandil; ☐ teretab klassi sisenemisel;

	☐ eristab piltidel peo-, töö- ja spordiriietust; ☐ valib õpituatsioonis leppimiseks ja vabandamiseks sobivad repliid
MINA JA TERVIS 6 tundi	
<p>Kehaosad (pea, kael, keha, käed, jalad), juuksed ja nägu. Kehaosade (nägu, kael, käed, jalad) pesemine, küünte eest hoolitsemine. Hammaste pesemine. Tualeti kasutamine. Toitumine (toidud: supp, praad jne, toidunõud). Käitumine söögilauas: toidu palumine, tänamine.</p>	☐ hoolitseb isikliku välimuse ja hügieeni eest (kammib juukseid, peseb käsi ja hambaid, kasutab tualetti); ☐ eristab ja nimetab praktilise tegevuse käigus erinevat tüüpi roogasid; ☐ käitub söögilauas viisakalt ja arvestab teistega.
MINA JA PERE 4 tundi	
<p>Pereliikmed (vanemad, õed-vennad, vanavanemad), nende nimed. Pereliikmete kodused tööd, pereliikmete abistamine, minu kohustused kodus.</p>	☐ väärtustab kodu ja perekonda; ☐ kirjeldab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes; ☐ teab oma kohustusi kodus; ☐ nimetab oma pereliikmed ja teab nende nimesid.
MINA JA MINU KODU 4 tundi	
<p>Kodumaja (talumaja/ eramu/korter suures majas); ruumid kodus (esik, köök, elutuba jt). Mööbel kodus, koolis (esemed, nende otstarve). Kodu asukoht (Eestimaa; küla/linn/alev). Eestimaa, minu kodumaa, Eesti Vabariigi lipp.</p>	☐ kirjeldab õpetaja küsimustele toetudes oma kodu ja klassiruumi; ☐ väärtustab Eestimaad oma kodumaana; ☐ teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses;
MINA JA AEG 5 tundi	
<p>Nädal (töö- ja puhkepäevad; eile, täna, homme). Ööpäeva osad (hommik, päev, õhtu, öö). Aasta (aastaajad: laste tegevused, riietus, ohud jalakäijatele liikluses).</p>	☐ nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaagu õiges järjestuses;
MINA JA ASJAD 4 tundi	
<p>Minu oma, kaaslaste oma (enda ja kaaslaste, sh õpetaja asjade kuuluvuse eristamine), asjade palumine kasutamiseks. Ausus asjade jagamisel. Koristustööd ja –vahendid klassiruumis ning kodus.</p>	☐ märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; ☐ teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel; ☐ korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust.
MINA JA TURVALISUS 4 tundi	

<p>Sõidutee ohutu ületamine (valgusfoor, ülekäigurada, maantee ületamine). Liikumine jalakäijate teel üksi ja rühmaga. Helkur. Ühissõidukid kodukohas (sõiduki ootamine, sisenemine, väljumine; tänava (sõidutee) ületamine; sõidupilet). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid), vanemale helistamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt; ☐ kirjeldab ühissõidukisse sisenemise ja väljumise korda; ☐ teab peast oma täiskasvanud pereliikme telefoninumbrit; ☐ demonstreerib õpitu olukorras täiskasvanu poole pöördumist eksimise korral.
---	---

Inimeseõpetuse õppesisu 2. klassis (35 tundi)

<p>Õppesisu MINA JA MEIE 10 tundi</p>	<p>Taotletavad õpitulemused</p>
<p>Tervitamine: erinevad tervitusväljendid; eakaaslaste ja täiskasvanute tervitamine. Enesetutvustamine ja tutvumine kaaslastega dialoogis (vanus, sünnipäev).</p> <p>Kaaslase kutsumine ühistegevusse. Klassi reeglid (sõnastamine ühisvestluses), reeglite vajalikkus. Suhtluspartnerite näoilmed ja hääletoon (rõõmus, kurb, sõbralik, vihane, üllatunud). Kiusamine (äratundmine), täiskasvanult abi palumine. Oma eksimuse tunnistamine ja vabandamine; positiivne reageerimine vastuseks vabandamisele.</p> <p>Koolitöötajate ametid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ tavaolukorras suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab; ☐ teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi; ☐ alustab ja jätkab dialoogi tuttavates olukorras; ☐ kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, valib ja jagab rolle ning mänguasju; ☐ nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat); ☐ hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meelditasandil; ☐ tunneb ära olukorras, kus kedagi kiusatakse; ☐ demonstreerib õpitu olukorras vabandamist ja sellele positiivset vastust*; ☐ teab koolitöötajate ametid;
<p>MINA JA TERVIS 5 tundi</p> <p>Isiklik hügieen: igapäevane pesemine, dušš, vann, saun; pesemisvahendid ja nende korrashoid. Hügieen enne ja pärast igapäevaseid tegevusi (söömine jne), nohu-köha korral. Hammaste tervishoid: värske aed- ja puuvili, kommid; hambaarst. Liikumise vajalikkus ja võimalused; mängukohad väljas, ohutusnõuded. Toitumine (söögikorrad, sobivad toidud; sooja koolilõuna vajalikkus). Käitumine söögilauas: toidu tõstmine, vestlus söögilauas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ kirjeldab ja järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus, nohu/köha korral (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms); ☐ kirjeldab pildile toetudes hammaste tervishoidu*; ☐ väärtustab liikumist ja aktiivseid tegevusi oma päevakavas*; ☐ nimetab illustatsioonidele toetudes vajalikke toidukordi ja tervisele kasulikke toite;

	☐ käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);
MINA JA PERE 3 tundi	
Pereliikmete tegevused, ühised tegevused ja mängud, pereliikmetega arvestamine. Vanemate ametid. Sugulased (onu, tädi; onude, tädide lapsed).	☐ kirjeldab üksteisega arvestamise võimalusi peres; ☐ selgitab lähemaid sugulussuhteid; ☐ teab oma vanemate ameteid;
MINA JA MINU KODU 3 tundi	
Minu kodu (ruumid, sisustus), aadress. Lemmikloom kodus. Koduarmastus. Koolis tähistatavad riiklikud ja rahvakalendripühad (olulisemate tegevuste nimetamine illustatsioonide järgi).	☐ teab peast oma aadressi*; ☐ kirjeldab ja väärtustab oma kodu*; ☐ kirjeldab pildile toetudes tähtsamate pühade tähistamist*;
MINA JA AEG 4 tundi	
Aasta (aastaaegadele vastavad kuud, välitööd koduümbruses aastaaegade kaupa; vanus, sünnipäev: kuupäev, kuu). Kellaaeg täistundides. Päevakava: minu ja kaaslaste tegevused koolis ja kodus; tegevused, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks.	☐ määrab aega täistundides; ☐ kirjeldab ja väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks; ☐ kirjeldab piltidele toetudes oma päevakava*;
MINA JA ASJAD 4 tundi	
Minu oma, kaaslaste oma, meie oma (esemete hoidmine ja kasutamine; andmine, laenamine, varastamine, lõhkumine; kadedus, lahkus). Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas. Individuaalsed ja üldkasutatavad transpordivahendid kodu ja kooli vahel liiklemiseks. Käitumine liiklusvahendites. Telefoni viisakas vastuvõtmine; helistamine vanematele.	☐ eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta; ☐ väärtustab ausust asjade jagamisel; ☐ kirjeldab erinevaid võimalusi kodust kooli jõudmiseks*; ☐ käitub tänaval ja liiklusvahendis viisakalt*; ☐ demonstreerib õpitu olukorras viisakat telefonivestlust*.
MINA JA TURVALISUS 5 tundi	
Sagedasemad lastega toimuvad õnnetusjuhtumid: kukkumised, liiklusõnnetused jalakäijatega (sõidutee valesi ületamine, seisva liiklusvahendi varjust väljumine, liiklemine talvisel teel); juhtumist teatamine lähimale täiskasvanule. Käitumine võõraste inimestega (koju sisselaskmine, võõraga kaasamine, võõralt asjade/maiustuste vastu võtmine jms; hädaolukorras abi palumine). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid), vanemale helistamine.	☐ teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel, oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks; ☐ kirjeldab pildile toetudes õnnetusi vältivat käitumist*; ☐ demonstreerib õpitu olukorras käitumist võõraste inimestega*; ☐ demonstreerib õpitu olukorras käitumist võõras ümbruses*.

Õppetöö rõhuasetused 3.–5. klassis

3.–5. klassis kujundatakse jätkuvalt õpilaste oskust märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms); tutvustatakse ja õpetatakse väärtustama rahvuskombeid, -traditsioone (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel). Läbivalt tutvustatakse

elukutseid ja nende esindajate põhitegevust (nt kaupluse teema juures müüja tegevus jne).

Tegevus- ja suhtlussituatsioonides tegeldakse isiksuseomaduste ning ühiskonnas aktsepteeritavate käitumisharjumuste kujundamisega: õpetatakse märkama – eristama – mõistma igapäevaseid situatsioone (sh ohuolukordi), verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise,

tundeid jms; täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hoolivat ja teisi arvestavat suhtumist, vastutus- ja kohusetunnet); harjutatakse etiketikäitumist. Pere ja koduga seotud teemade käsitlemisel selgitatakse õpilastele laste ning vanemate vastastikuseid õigusi-kohustusi. Järjepidevalt kujundatakse (täiendatakse) õpilaste sotsiaalset teadlikkust ning verbaalset aktiivsust: õpetatakse (abivahendite toel) kirjeldama ja hindama kaaslaste ning iseenda tegevus- ja käitumisakte (sh mõistma ja nimetama eesmärgi, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi, käitumisaktis

ilmnevaid iseloomujooni jne), õpetatakse planeerima (sh parandama) edasist tegevust/käitumist. Harjutatakse suhtlemist ja koostegevuse reguleerimist dialoogis (kutse koostegevusele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine-loobumine, alternatiivne ettepanek).

Teemade käsitlemisel kasutatavatest aktiivõppemeetoditest on suurem osatähtsus praktilistel tegevustel ja õppekäikudel, eetilise sõnumiga lühialade lugemisel ja analüüsimisel.

Inimeseõpetuse õppesisu 3. klassis (35 tundi)

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
KÄITUMINE JA SUHTLEMINE 10 tundi	
<p>Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Uhkustamine. Valetamine (valetamise tagajärjed, vale ülestunnistamine, tõe rääkimine).</p> <p>Käitumine koduümbruses (trepikojas, õues, tänaval), naabritega arvestamine. Sünnipäeva tähistamine, peo planeerimine (tegevuste/mängude valik ja peo ettevalmistamine), sobilikud kingitused. Külla kutsumine, küllaminek,</p>	<p>☐ nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja mille poolest erineb teistest;</p> <p>☐ väärtustab iseennast ja teisi;</p> <p>☐ alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine);</p> <p>☐ hindab ning vastandab õpituatsioonid oma ja kaaslaste</p>

<p>käitumine külas. Telefonivestlus sõbraga (kutse koostegevusele, dialoog). Käitumine söögilauas (igapäevane laua katmine ja koristamine, hügieeninõuded). Käitumine raamatukogus (kooli raamatukogus lugejaks registreerimine, raamatu laenutamine), raamatu hoidmine. Suhtluspartnerite näoilmed, hääletoon (viha, hirm, vastikus, häbi, üllatus, rõõm).</p>	<p>igapäevaseid käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi-tasandil;</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kirjeldab viisakat käitumist koolis, külas ja koduümbruses; ☐ kirjeldab kava abil sünnipäevapeo kulgu; ☐ kirjeldab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni; ☐ laenutab raamatukogust endale huvipakkuvat raamatu*;
<p>INIMENE JA TERVIS 6 tundi</p>	
<p>Õpilase välimus (keha ja riiete puhtus-korrashoid), selle mõju enesetundele ja suhetele kaaslastega. Terve ja haige inimene, haiguse tunnused (nohu, köha, palavik, valu, lööbed), teavitamine halvast enesetundest; nakkuse levikut vältiv käitumine, ravimite võtmine. Haiguste ennetamine (riietus, ruumide õhutamine, karastamine). Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ nimetab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise võimalusi – vahendeid ja vajalikkust; ☐ kirjeldab tervet ja haiget inimest; ☐ teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; ☐ teadvustab oma enesetunnet ja teavitab sellest kaaslasti; ☐ kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus ning liikumine ja sport;
<p>INIMENE JA PEREKOND 3 tundi</p>	
<p>Peretüübid: suurpere, väikepere. Õdede-vendade, vanemate, vanavanemate andmed (nimi, vanus, tegevus). Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne, üksteisega arvestamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ kirjeldab oma perekonda: pere suurus, andmed pereliikmete kohta (nimi, vanus, tegevus); ☐ kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad; ☐ väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres; ☐ nimetab oma kohustusi peres;
<p>INIMENE JA KODUMAA 5 tundi</p>	
<p>Eestimaa minu kodumaa. Eesti Vabariigi sümbolid: vapp, hümn. Pealinn. President. Eesti rahvussümbolid: suitsupääsuke, rukkilill. Pühad ja kombed (vastlapäev, kadripäev, mardipäev, advent, jõulud).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ tunneb Eestimaa sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill); ☐ väärtustab Eestit – oma kodumaad; ☐ jutustab oma ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel (5–6 lauset);
<p>INIMENE JA AEG 5 tundi</p>	
<p>Aastaaegade jagunemine kolmeks perioodiks (varakevad jne), inimeste tegevused, ohuolukorrad sõltuvalt aastaajast (kõndimine jäätunud veekogul</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ kirjeldab aastaaegadest sõltuvaid ohtusid ning nende vältimise võimalusi*;

<p>jms). Kalender, selle vajalikkus (aasta, kuud, nädalad; tähtpäevad). Kellaaeg õpilase päevakavas (täis- ja pooltund, tegevuste ajaline järjekord). Vaba aja mitmekülgse sisustamise võimalused.</p>	<p>☐ määrab aega täis- ja pooltundides; ☐ kirjeldab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;</p>
<p>INIMENE JA TURVALISUS 6 tundi</p>	
<p>Koolitee ja selle ümbrus, kooli tuleku aeg ja viis. Käitumine tundmatute ainetega, vedelikega. Päästeteenistus: kiirabi, politsei, tuletõrje; abi vajadus (seos õnnetusjuhtumitega). Abipalve esitamine hädaabi numbril 112. Turvakodu.</p>	<p>☐ kirjeldab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti; ☐ palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi (sh kasutada telefoni, valida hädaabi numbrit).</p>

Inimeseõpetuse õppesisu 4. klassis (70 tundi)

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>KÄITUMINE JA SUHTLEMINE 18 tundi</p>	
<p>Mina. Igäühe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused. Sõbrad ja tuttavad: sõprade valimine ja hoidmine, ühistegevus. Klassiõhtu: sisukate peotegevuste valik ja planeerimine. Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus klassis (abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, abivajaja märkamine ja abi pakkumine). Vägivaldne käitumine (tõukamine, ehmatamine, narrimine jne); võimalikud konfliktid igapäevases koolielus. Teatamine, kaebamine.</p>	<p>☐ nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huviseid; ☐ väärtustab iseennast ja teisi, väärtustab oma soolist kuuluvust; ☐ analüüsib ühisvestluses situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumisaktide ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi; ☐ kirjeldab, kuidas leida ja hoida sõpru*; ☐ planeerib koostegevuses klassiõhtu kulgnevuse*; ☐ osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (<i>teade – teade</i>); ☐ jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid; ☐ tunneb õpitu olukorras konfliktituks muutunud olukorrad ning mõistab, millistel juhtudel on vajalik sellest täiskasvanule/õpetajale teatada;</p>
<p>INIMENE JA TERVIS 14 tundi</p>	
<p>Õppimise tervishoid (rüht, õige istumine, silmade tervishoid, puhkus, sport).</p>	<p>☐ kirjeldab õpilase tervist tugevdavate ja nõrgestavate</p>

<p>Kahjulikud harjumused (liigne telerivaatamine, liigne arvutikasutamine jms; suitsetamine ja alkoholi tarvitamine), nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele. Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele. Esmased kodused ravivõtted külmetushaiguste korral. Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul (löikehaav, ninaverejooks jne).</p>	<p>tegurite ja harjumuste mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele; ☐ eristab, millised toidud on tervisele kasulikud*; ☐ kirjeldab esmaseid ravivõtteid külmetuse korral*; ☐ demonstreerib õpitu olukorras esmaabi lihtsamate vigastuste puhul*;</p>
<p>PEREKOND JA KODUKOHT 12 TUNDI</p>	
<p>Minu sugupuu (perekond ja lähisugulased). Pereliikmete lahkumine ja lein, käitumine matustel, surnuaias. Maa- ja linnakodu (hooned; eluruumide sisustus, puhtus, korrashoid). Kodutus, lastekodu kui üks peretüüp. Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus. Sõidupilet ühissõidukis (ostmine jm toimingud). Meie kool ja teised ümbruskonna koolid. Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis. Kodukoha sümbolid: lipp, vapp. Kodukoha rikkused. Pühad ja kombed (uusaasta, EV aastapäev, volbripäev, jaanipäev jne).</p>	<p>☐ nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus; ☐ väärtustab oma kodukohta, nimetab kodukoha rikkusi ja tunneb ära sümbolid; ☐ hoiab koolis ning kodus puhtust ja korda; ☐ kirjeldab pühade tähistamise kombeid oma perekonnas;</p>
<p>INIMENE JA AEG 6 tundi</p>	
<p>Kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega. Kellaajast kinnipidamine: täpsus; hiline mine, selle tagajärjed. Õpilase päevakava koostamine, õppimine, puhkus, vaba aja tegevused.</p>	<p>☐ määrab aega veerandtunnise täpsusega ning seostab seda tegevustega õpilase päevakavas; ☐ väärtustab täpsust ja kokkulepetest kinnipidamist*;</p>
<p>INIMENE JA TEAVE 4 tundi</p>	
<p>Koolistend, ajakiri lastele, kuulutus ajalehes/stendil (teabeallikate kasutamine).</p>	<p>☐ hangib koostegevuses teavet koolistendilt ja ajalehe kuulutustest;</p>
<p>INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD 6 tundi</p>	
<p>Töö, selle eesmärk ja tulemus (produkt, tasu); pereliikmete tööd (tööde jaotus, koostöö) koduses majapidamises, õpilase töö koolis, kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus. Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine (lihtsamate ostude sooritamine), raha kogumine. Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes. Tehingud postkontoris. Kirja saatmine.</p>	<p>☐ mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust; ☐ planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist; ☐ kirjutab ja postitab oma lähedasele kirja või postkaardi*;</p>

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS 10 tundi	
<p>Olmejäätmete tekkimine klassis ja kodus majapidamises (tegevused, nende tagajärjel tekkiv prügi); jäätmete individuaalne käitlemine.</p> <p>Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel (ülesanne, vajalikkus). Jalgrattaga (rulaga, rulluiskeudega) sõitmine, ohud.</p> <p>Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes; käitumine tulekahju korral; käitumine tulekahjuhäire korral.</p> <p>Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses. Käitumine metsas, loodusmatkal (loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral).</p>	<p>☐ sorteerib klassis tekkivaid olmejäätmeid;</p> <p>☐ kirjeldab igapäevaseid turvalise käitumise viise (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).</p> <p>☐ demonstreerib õpituatsioonid käitumist ohuolukorras ning abi kutsusmist*.</p>

Inimeseõpetuse õppesisu 5. klassis (70 tundi)

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
KÄITUMINE JA SUHTLEMINE 14 tundi	
<p>Mina: olulisemad isikuandmed, meeldivad ja eba-meeldivad tegevused; sarnasused ja erinevused võrreldes eakaaslastega. Enesetuvustamine dialoogis, arvestades vestluspartneri vanust (eakaaslane, täiskasvanu).</p> <p>Suhtlemine võõrastega, milliseid isikuandmeid võib kellele avaldada.</p> <p>Igapäevased suhtlussituatsioonid kodus ja koolis (positiivsed-negatiivsed ettepanekud, konfliktid jne): hindamine (tingimused, põhjus, tagajärg); suhtlemiseesmärkide mõistmine (käsk, korraldus, palve, keeld, teave jne).</p> <p>Vägivaldse (füüsiline, vaimne) käitumise äratundmine, käitumine ohvri ja pealtnägijana.</p> <p>Abivalmidus (vanad inimesed, nooremad kaaslased, erivajadustega inimesed): abivajaja märkamine ja abi pakkumine, abistamine. Abi vajaduse ja enda võimaluste hindamine abi pakkumisel.</p>	<p>☐ märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes;</p> <p>☐ osaleb koostevuses erinevat tüüpi dialoogides (<i>teade – küsimus – vastus</i> jne);</p> <p>☐ selgitab, milliseid enda andmeid võib sõpradele või võõrastele avaldada, kirjeldab isikuandmete avaldamisega seotud ohtusid*;</p> <p>☐ kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonid;</p> <p>☐ kirjeldab plaanile toetudes ning analüüsib ühisvestluses oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumisakte (soovid, tingimused, põhjus, tagajärg);</p> <p>☐ demonstreerib õpituatsioonid käitumist vägivald märkamise korral*;</p> <p>☐ demonstreerib õpituatsioonid käitumist vägivald ohvriks sattumise korral*;</p> <p>☐ väärtustab suhetes abivalmidust, märkab abivajajat ning pakub võimalusel oma abi*;</p>
INIMENE JA TERVIS 12 tundi	
Meeleelundite (nägemis-, kuulmis-, haistmis-, maitsmis-, kompimis-elund)	☐ selgitab meeleelundite ülesandeid ja tervishoidu*;

<p>ülesanded, tervishoid. Erivajadustega inimesed (meeleelundite kahjustuste tagajärjel), alternatiivsed suhtlemisvahendid. Enesetunde kirjeldus dialoogis arstiga (levinumad külmetus- ja nakkushaiguste tunnused), ravirežiimi järgimine. Haiguste ennetamine (tervislikud eluviisid). Tervisesport ja liikumine, sportimisvõimalused kodukohas, Eesti tuntumad sportlased. Piisava une ja puhkuse vajalikkus.Valikud toitumisel. Esmaabi põletuse, külmumise, minestuse korral. Uimastid: tubakas, alkohol, narkootikumid (kanep); alkoholi ja tubaka mõju õppimisvõimele ja käitumisele. “Ei” ütlemine uimastitega seotud situatsioonides.</p>	<p>☐ kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi ning teab hoolitsemata tagajärgi; ☐ kirjeldab oma enesetunnet küsimustele toetudes *; ☐ demonstreerib õpituatsioonis esmaabi põletuse, külmumise ja minestuse korral*; ☐ kirjeldab uimastite (alkoholi ja tubaka) mõju õppimisvõimele ja käitumisele; ☐ demonstreerib õpituatsioonis uimastite tarvitamisest keeldumist*;</p>
<p>PEREKOND JA KODUKOHT 8 tundi</p>	
<p>Elu maal ja linnas, kodukoha eluolu (levinumad tegevusvaldkonnad, ametid jms). Kodukoha rahvariided, rahvariiete kandmine tänapäeval ja minevikus. Kodukoha tähtsamad traditsioonid (laulu- ja tantsupidu jms). Peretraditsioonid (pereliikmete ühised tegevused, peretraditsioonide määratlemine ühisvestluses, sarnasused-erinevused kaaslastega). Pühad ja kombad (ülestõusmispühad, karjalaskepäev, jüripäev, hingedepäev).</p>	<p>☐ võrdleb eluolu maal ja linnas*; ☐ kirjeldab ühisvestluses oma kodukanti*; ☐ tunneb ära kodukoha rahvariided*; ☐ kirjeldab kodukoha traditsioonilisi üritusi*; ☐ kirjeldab ühisvestluses oma pere traditsioone ja pühade tähistamist;</p>
<p>INIMENE JA AEG 8 tundi</p>	
<p>Aja määramine minutilise täpsusega, kellaaja kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele). Päeva ja nädala ajakava, vaba aja tegevuste mitmekesisus (positiivsed ja negatiivsed harjumused päevakavas: ajakulu, valikute tegemine jne).</p>	<p>☐ määrab aega minutilise täpsusega ning koostab õpetaja abiga endale otstarbeka ajakulutusega päevakava; ☐ kirjeldab positiivsete harjumuste mõju*; ☐ nimetab mitmekesiseid positiivseid vaba aja veetmise võimalusi*;</p>
<p>INIMENE JA TEAVE 8 tundi</p>	
<p>TV-kava (sisu, eakohased saated, telesaadete hulgast valikute tegemine). Pilt-teatmeteosed, Internet: kooli kodulehekül (teabeallikate kasutamine). Reklaamide sisu ja eesmärk.</p>	<p>leiab saatekavast teda huvitavad saated ning märgib need üles*; otsib koostegevuses teavet pilt-teatmeteosest; teadvustab reklaamide eesmäärke;</p>
<p>INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD 10 tundi</p>	
<p>Palgatöö, selle tulemus ja eesmärk, ametis püsimise üldised tingimused (võrdlus õpilase käitumisega koolis).</p>	<p>☐ mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga; ☐ teadvustab oma nõudmiste/soovide sõltuvust vajadustest ja</p>

<p>Kulutused peres lapse heaolu eest hoolitsemisel (lapse põhivajadused ja soovid, pere majanduslike võimalustega arvestamine jms), asjade väärtus sõltuvalt nende vajalikkusest. Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank. Raha kogumine.</p>	<p>pere sissetulekust; ☐ hindab asjade väärtust nende vajalikkusest lähtuvalt*;</p>
<p>INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS 10 tundi</p>	
<p>Vee ja elektri säästlik tarbimine koolis ja kodus. Olmejäätmete (tava-, taaskasutatavad, ohtlikud jäätmed) käitlemine koduses majapidamises (prügi sorteerimine ja ärapaigutamine, kogumispunktid, jäätmete kompostimine). Liiklusõnnetuste peamised põhjused, liiklusõnnetusest teatamine ja abi kutsumine. Pürotehnika (ost-müük alaealistele, kasutamine). Pommiähvarduse tegemisega kaasnevad ohud ja tagajärjed, käitumine pommiähvarduse korral.</p>	<p>☐ kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis; ☐ nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises; ☐ demonstreerib õpituatsioonis käitumist liiklusõnnetuse korral ja abi kutsusmist*; ☐ kirjeldab ja teadvustab pürotehnika väärkasutuse ning pommiähvarduse tegemisega kaasnevaid tagajärgi; ☐ peab kinni evakuatsiooni reeglitest*.</p>

Õppetöö rõhuasetused 6.–7.klassis

6.–7. klassis täiendatakse õppetegevuse käigus jätkuvalt õpilaste sotsiaalseid suhtlemis- ja käitumisoskusi. Õpetaja poolt organiseeritud suhtlussituatsioonides (dialoogis ja polüloogis) harjutatakse teabe esitamist ja küsimist, väljendusvahendite mõistmist ja kasutamist sõltuvalt

suhtlemiseesmärkidest ja -normidest (st suhtluspartnerite soovide, kavatsuste jms erinevad väljendusviisid), erinevate seisukohtade (sh vastandlike) mõistmist ja väljendamist, oma arvamuste selgitamist/kaitsmist. Oma ja kaaslaste tegevuse kohta tagasiside andmisel suurendatakse õpilaste verbaalset aktiivsust, kujundatakse avaliku esinemise esmaseid oskusi: toimub individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemine, kommenteeritakse ja hinnatakse iseenda ning kaaslaste tegevus-, käitumis- ja suhtlusakte. Üksikute aktide hindamiselt jõutakse tervikuni; õpilasi juhatakse leidma seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti komponentide vahel, tegema järeldusi. Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate strateegiatele, motiividele ja kavatsustele; olukordade tingimustele, tulemustele ja tagajärgedele. Õpetatakse leidma situatsioonidele alternatiivseid lahendeid ning esitama soovitusi kaaslastele.

Suhtlemis- ja terviseetemade käsitlemisel pööratakse tähelepanu õpilaste arengulistele muutustele organismis ja käitumises (suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning vaimsele ja sotsiaalsele tervisekasvatusele

(eneseanalüüs ja

positiivne mõtlemine; nõustamis- ja abivõimalused jms).

Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadliku ja säästliku tarbija kujunemiseks. Võrreldakse teenuseid–kaupu (otstarve, hind, vajadus, pakendiinfo jms), õpitakse eristama ja arvestama oma soove ning võimalusi, planeerima oma tegevusi.

Õppetegevuses kasutatavatest aktiivõppemeetoditest domineerivad eetilise sõnumiga palade lugemine ning analüüs ja praktilised tegevused (rühmatööd, rollimängud jms). Tegevustes luuakse probleemsituatsioone, otsitakse neile lahendusi. Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste

oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT-vahendeid.

Inimeseõpetuse õppesisu 6. klassis (70 tundi)

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA 22 tundi</p>	
<p>Suhtlemisstrateegiate eristamine (õpetaja abiga): selgitamine, veenmine, meelitamine, ähvardamine jm. Suhtluspartnerite motiivid ja kavatsused. Suhtlemine sõprade ja "sõpradega": “kambavaim”, jäljendamine; isiklik arvamus, vastutus; keeldumine mittesoovitud tegevustest.</p> <p>Suhtlemine vastassugupoolega (tähelepanu köitmine, tunnete verbaalne ja mitteverbaalne väljendamine, reageerimine (eba)meeldivatele ettepanekutele jms). Suhtlemine internetiportaalides, enda kohta edastatava infoga seotud turvalisus ja ohud.</p> <p>Suhtlemine koduste ja eakaaslastega: rääkimine, ärakuulamine; pinged-konfliktid, arusaamatused, nende vältimine ja lahendamine. Suhtlemisprobleemid kodus: muutunud suhted ja rollid, iseseisvumine: laste ja vanemate vastutus. Valetamine, vaikimine, hädavale. Süüteo ülestunnistamine ja vabandamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast käitumist/suhtlemist kohatust käitumisest/suhtlemisest; ☐ võrdleb ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (eesmärk, tingimused, põhjus–tagajärg); ☐ kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist sõltuvaid variatiivseid väljendusviise; ☐ demonstreerib õpisituatsioonis isikliku arvamuse sobilikul viisil väljendamist ning keeldumist mittesoovitud tegevustest*; ☐ mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist; ☐ kirjeldab konfliktide ennetamise võimalusi suhetes*; ☐ selgitab internetisuhtluses esinevaid ohtusid ning oma andmete edastamise põhimõtteid*;

<p>MINA ISE 6 tundi</p>	
<p>Mina-pilt: oskused ja võimed, huvid, tugevused ja nõrkused; sarnasused ja erinevused kaaslastega, sallivus. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga õpilaste käitumine sarnastes situatsioonides).</p>	<p>☐ kirjeldab ning hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms); ☐ selgitab ühisvestluses enesehinnangu mõju käitumisele*; ☐ väärtustab inimestevahelisi erinevusi, on salliv erinevuste suhtes*;</p>
<p>INIMESE TERVIS 12 tundi</p>	
<p>Sissejuhatus inimese anatoomiasse lähtuvalt elundite funktsioonidest (nahk, meeleelundid, aju, kopsud, magu, neerud, maks, suguelundid). Toidu- ja toitained. Toiduainete pakendiinfo (eri toitainete sisaldumine; <i>parim enne</i> jms). Kiirtoit – populaarsuse põhjused, mõju inimese organismile. Üle- ja alatoitumine (sh dieedid ja näljutamine), selle mõju tervisele. Esmaabi (toidu- jms) mürgituse, looma- ja putukahammustuse korral. Uimastite (sh alkoholi ja tubaka) mõju organismile (ülevaatlikult) ja käitumisele.</p>	<p>☐ omab ettekujutust inimese organismi üldisest ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organid; ☐ nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitude hulgast tervisele kasulikke; ☐ selgitab mitmekülgse toitumise olemust*; ☐ demonstreerib õpituatsioonis esmaabi mürgituse ning looma- ja putukahammustuse korral*; ☐ kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele</p>
<p>INIMESE ARENG 10 tundi</p>	
<p>Murdeiga, muutused tüdrukute ja poiste organismis. Erinev arengutempo ja muutuste aktsepteerimine. Poiste ja tüdrukute hügieen, ravikosmeetika vajadus ja kasutamine. Muutused tüdrukute ja poiste käitumises, sh suhtlemises; sobivad ja ebasobivad käitumismallid.</p>	<p>☐ teadvustab ja aktsepteerib murdeega seotud muutusi oma organismis ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust; ☐ nimetab kohti, kust leida abi ja vastuseid oma murdeega seotud küsimustele*;</p>
<p>INIMESE VÄLIMUS 6 tundi</p>	
<p>Riietumine (olukorrale ja kehaehitusele sobiva riietuse, jalanõude valik, noortemood – riietusesemete otstarbekus). Riiete ja jalanõude puhtus-korrashoid: pesemis- ja</p>	<p>☐ hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad;</p>

<p>hooldusvahendite kasutamine; keemiline puhastus, kingsepp (oma soovide väljendamine suhtlemisel). Juuste igapäevane hooldamine: hooldusvahendid, juuksevärvid (pakendiinfo, kasutamine). Suhtlemine juuksuriga (oma soovide väljendamine, soovitude küsimine jms). Küünthe hooldamine, maniküür, pediküür. Olukorrale ja eale sobiv dekoratiivkosmeetika.</p>	<p>☐ kirjeldab juuste ja küünthe hooldamise põhimõtteid ning põhjendab hooldamise vajadust*; ☐ demonstreerib õpituatsioonis oma soovide väljendamist teenindajale (juuksurile, kingsepale, keemilises puhastuses)*;</p>
INIMENE JA KODU 8 tundi	
<p>Kodu ja koduümbus (kirjeldus, soovid muudatuste osas; igapäevane korrashoid). Suurpuhastus kodus (tööde järjekord, jagamine pereliikmetega, vahendid). Külaskäik ja külaliste vastuvõtmine (suulise ja kirjaliku kutse saamine, ettevalmistused sõltuvalt küllakutsest, külas viibimine). Kodukoha (ja Eesti riigi) tuntud inimesed, nende tegevusalad, elukutsed (seos päevakohaste sündmustega). Kodukoha ettevõtted ja nende toodang, töötajate ametid.</p>	<p>☐ koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus); ☐ kirjeldab oma kodu ja koduümbust, juhatab teed enda koju*; ☐ koostab kirjaliku küllakutse*; ☐ kirjeldab ettevalmistusi, mis on vajalikud külaliste tulekul ning külla minekul*; ☐ kirjeldab kodukoha tuntud inimesi nende tegevusalast lähtuvalt*; ☐ kirjeldab kodukoha ettevõtete põhilisi valdkondi*;</p>
INIMENE JA TEAVE 6 tundi	
<p>Olulisemad päevauudised, nende edastamine kaaslastele. Teatmeteosed, Internet (kodukoha tuntumate paikade ja inimeste kohta lühiinfo hankimine ja edastamine koostegevuses). Transport kodukohas, kodukoha ümbruses (orienteerumine sõiduplaanides, teabe hankimine; sõidusoodustused). Telefoni otstarbekas kasutamine (telefonikaart, mobiiltelefon).</p>	<p>☐ hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (Internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid); ☐ oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane; ☐ mõistab telefoni otstarbeka kasutamise vajalikkust;</p>
INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS 6 tundi	
<p>Kodukeemia kasutamine (WC, vanni, pliidi ja akna puhastamine), piktogrammide pakendil, kodukeemia väärkasutuse võimalikud tagajärjed. Tulekahju tekkimise ohud kodus majapidamises: ohuolukorra hindamine, tulekahju kustutamine (esimeste tulekustutusvahendite kasutamine, hädaabi). Ohutusnõuded ujumisel ja veesõidukite kasutamisel, päästevahendite kasutamine.</p>	<p>nimetab kodukeemia pakenditel olevate piktogrammide tähendusi, teab kodukeemia väärkasutuse tagajärgi ja nende ennetamise võimalusi; kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite</p>

korral demonstreerib õpituatsioonis esmaste tulekustutusvahendite kasutamist ning abi kutsusmist ohuolukorras.

Inimeseõpetuse õppesisu 7. klassis (70 tundi)

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA 22 tundi</p> <p>Suhtlussituatsioonide kirjeldamine oma ja teise positsioonilt; suhtluspartneri soovide, kavatsuste variatiivsed väljendusviisid; hinnang suhtluspartnerite käitumisele (motiivid, tingimused, tulemused); eriarvamused (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine kaaslase arvamusega); konfliktide lahendamise võimalused.</p> <p>Suhtlussituatsioonid ja –strateegiad: agressiivne, ennastkehtestav ja alistuv käitumine; süüdistamine, kriitika; iroonia, must huumor. Arusaamatused ja konfliktid kodus, sõprade vahel.</p> <p>Iseloomujooned ja käitumine, mida sõprades, sh vastassugupoole hinnatakse. Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (kaaslane kinos, teatris, peol: kutsumine, nõustumine/keeldumine, alternatiivsete ettepanekute esitamine, kaaslasega arvestamine jne). Sõprus, armumine, armastus, käimine. Oma tunnete väljendamine, tunnetest rääkimine, lähedus, aja koosveetmine, ühised tegevused. Seksuaalsuse trepp ja arengu individuaalsus. Seksuaalsuhted: partnerite valmisolek, seksuaalsuhtest keeldumine, selle edasilükkamine; vastutus seoses seksuaalelu alustamisega, noorte nõustamisteenused. Mittesobilik seksuaalne käitumine, ahistamine, käitumine seksuaalse ahistamise korral.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele; ☐ kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms); ☐ demonstreerib õpituatsioonis konfliktide lahendamise võimalusi*; ☐ oskab teha kaaslastele (sh vastassugupoole esindajatele) ettepanekuid ning vastata positiivsetele/negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisetiketti arvestades; ☐ väärtustab lähisuhtes hoolivust, abistamist ja lugupidamist; ☐ mõistab seksuaalse arengu individuaalsust ning analüüsib enda asetust seksuaalsuse trepil*; ☐ kirjeldab, kuidas lähisuhtes läbi ühise ajaveetmise väljendada oma tundeid*; ☐ mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; ☐ mõistab oma õigust keelduda seksuaalsuhtest, demonstreerib õpituatsioonis ebasoovitavast seksuaalkäitumisest keeldumist ja käitumist seksuaalse ahistamise korral*; ☐ nimetab noortele mõeldud nõustamisteenuseid (lähim nõustamiskabinet, internetileheküljed, perearst, kooli

	sotsiaaltöötaja jne)*;
MINA ISE 4 tundi	
Mina-pilt: positiivsed ja negatiivsed iseloomuomadused, sarnasused- erinevused kaaslastega; negatiivsete omaduste parendamisvõimalused. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga inimeste käitumine, minu ja kaaslaste reageeringud kiitusele, laitusele, õnnestumisele, ebaõnnestumistele jms.; hinnangud reageeringutele, käitumisele; võimalikud lahendused).	☐ teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi; ☐ kirjeldab ning hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms); ☐ selgitab enesehinnangu mõju inimese mõtlemisele ja käitumisele, kirjeldab enesehinnangu toetamise võimalusi*;
MINU TERVIS 14 tundi	
Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana (kehalse aktiivsuse vormid, võimalused koolis, kodukohas). Arsti (kiirabi, perearst, hambaarst) poole pöördumine (registratuur, vestlus vastuvõtul, konsultatsioon telefoni teel). Tuntumad ravimtaimed (korjamine, säilitamine, apteegist ostmine; kasutamine). Enamlevinud nakkushaigused, levimise viisid, HIV ja AIDS. Esmaaabi mao- ja puugi hammustuse korral. Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte hulgas. Käitumine uimastitega seotud olukordades, abi kutsumine.	☐ kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, rahvameditsiin, arstiabi); ☐ analüüsib oma nädala toitumise, vaba aja tegevuste (sh füüsilise aktiivsuse) kava*; ☐ demonstreerib õpituatsioonis arsti poole pöördumist*; ☐ kirjeldab põhilisi nakkushaiguste levimise ja vältimise viise*; ☐ kirjeldab ja demonstreerib õpituatsioonis esmaabi mao- ja puugihammustuse korral*; ☐ kirjeldab uimastite tarvitamise enamlevinud põhjuseid noortel*; ☐ oskab uimastitega seotud situatsioonides ütelda „ei” ning vajaduse korral abi kutsuda;
KODU JA KODUKOHT 10 tundi	
Eestimaal elavad teised rahvused; kultuurilise mitmekesisuse rikastav roll, sallivus teiste rahvuste ja kultuuride suhtes. Oma tuba: toa plaan, toa sisustamine ja korrashoid. Kodu kaunistamine tähtpäevadeks (seos peretraditsioonidega). Vaba aja ja tegevuste planeerimine (võimalused ja pakkumised kodukohas ja lähikümbruses jne), tegevuste mitmekesisus. Matk, ekskursioon kodukohas, koduümbruses (planeerimine koostegevuses: info otsimine vaatamisväärsuste kohta, valikute tegemine, ettevalmistuste	☐ väärtustab kultuurilist mitmekesisust, suhtub sallivalt teistesse rahvustesse ja kultuuridesse; ☐ koostab kodu korrashoiu ja vaba aja sisustamisega seotud tegevuste plaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine); ☐ kirjeldab vaba aja mitmekülge veetmise võimalusi kodukohas*; ☐ koostab matka või ekskursiooni plaani ning tutvustab seda

<p>planeerimine (sh reisikoti pakkimine); kirjalik meelespea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine jms). Noorteüritused, -peod (kodused peod; kooli-, linna- jm peod: käitumine, riskid). Peo praktiline planeerimine sünnipäeva ja klassiõhtu näitel.</p>	<p>kaaslastele*; ☐ koostab peo (sünnipäeva, klassiõhtu) tegevuste, sh ettevalmistuse plaani*;</p>
<p>INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS 6 tundi</p>	
<p>Jäätmekäitlus maal ja linnas (era- ja kortermajad; prügilad). Prügi käitlemist reguleerivad piktogrammide pakenditel. Reisimine, erinevad transpordivahendid, hääletamine (eelised võrreldes ühistranspordiga, riskid). Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral. Juhtumid, kus tuleb pöörduda politseisse.</p>	<p>☐ kirjeldab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise; ☐ kirjeldab erinevate transpordivahendite kasutamise eeliseid ja puudusi reisimisel*; ☐ demonstreerib õpituatsioonis hädaabi numbrile helistades täpse teabe andmist; ☐ selgitab, milliste juhtumite korral tuleb pöörduda politseisse*:</p>
<p>INIMENE, AEG JA TEAVE 8 tundi</p>	
<p>Isikut tõendav dokument (ID-kaart, pass), selle muretsemine ja kasutamine. Isikuandmete turvaline hoidmine. Enda ja teiste kohta info edastamine internetis, sellega kaasneva võimalike ohud ja ohtude vältimine. Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähtis kiri; e-mail, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus). Telefon (telefoniraamatu kasutamine; infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus). Reklaampakkumised (telefoni teel pakutavad kaubad-teenused; reklaamlehed postkassis jms), nõustumine-keeldumine.</p>	<p>☐ hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning teabetekestidest; edastab plaani abil kaaslastele teavet; ☐ nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt nüüdisaegseid sideteenuseid (kirjavahetus, telefon, Internet); ☐ teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda või teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada; ☐ teadvustab reklaami eesmärke ning demonstreerib õpituatsioonis reklaampakkumisele vastamist (sh keeldumist)*;</p>
<p>INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA RAHA 6 tundi</p>	
<p>Töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused; kohusetunne ja vastutus tulemuste eest). Minu pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused). Minu pere väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus).</p>	<p>☐ mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused); ☐ oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid;</p>

Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

Õppetegevuses rakendatakse ja täiendatakse eelnevatel aastatel omandatud suhtlemis- ja käitumisetiketialaseid teadmisi/oskusi.

Tähelepanu pööratakse seejuures soolise küpsemise ja iseseisva elu alustamisega seotud rollikäitumisele. Harjutatakse vestluspartnerilt täiendava teabe

küsimist, erinevate ja vastandlike arvamuste kuulamist ja eristamist ning kokkulepete saavutamist vaidlustes (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine, loobumine, eksimuste ja väärkäitumise tunnistamine). Kujundatakse oskust hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärg-seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnainormidele).

Teemade käsitlemisel tutvustatakse eri eluvaldkondadega seotud õigusakte, ühiskonnaliikmete õigusi ja kohustusi (sh selgitatakse igapäevaste õiguste, vabaduste ja kohustuste ühetaolisuse printsiipi), kujundatakse oskusi teha otstarbekaid ja vastutustundlikke valikuid/otsuseid.

Õpilastele

tutvustatakse ja õpetatakse kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabivõimalusi, kujundades seeläbi harjumusi ning oskusi otsida, küsida, kasutada elus vajaminevat teavet ja abi.

Perekonnaõpetuse ühe osana pööratakse tähelepanu vanema rollile oma lapse kasvatamisel: tutvustatakse lapse arengutingimusi, eakohaseid arendavaid tegevusi ja vahendeid (kehalised tegevused, mängud ja mänguasjad, raamatud jms); õpetatakse lapsega koos mängima ja

tegutsema. Väiksematele mängude õpetamist ja koosmängimist saavad õpilased harjutada vahetundidel, kooli üritustel.

Tundides kasutatavatest aktiivõppemeetoditest on eelistatud praktilised õppused (sh rollimängud), ühised arutelud ja diskussioonid, milles otsitakse lahendusi/vastuseid probleemituatsioonidele ja kõlbelistele dilemmadele. (Lisa)õppematerjalina kasutatakse trüki- ja elektroonilisi teabeallikaid, nõuandekirjandust (ajakirjandus, käsiraamatud) jms. Harjutatakse tekstidest teabe hankimist ning selle suulist ja kirjalikku edastamist (sh märkmete tegemist, konspekterimist).

Inimeseõpetuse õppesisu 8. klassis (70 tundi)

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
KÄITUMINE RÜHMAS 12 tundi	
Rühmakäitumine: Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.	☐ arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega, saavutab õpituatsioonis õpetaja juhendamisel kokkuleppeid lahkarvamuste korral; ☐ annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpituatsioonis lahendusi pingeolukordadele;

	<p>reageerib kohaselt sobimatule käitumisele;</p> <p>☐ kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;</p>
LÄHISUHTED JA PEREKOND 16 tundi	
<p>Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkuminek. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused. Seksuaalkäitumine ja vastutus: sobiv ja lubamatu seksuaalkäitumine, soovimatu raseduse vältimine; sugulisel teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine); nõustamisteenused. Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Peremudelid (perekond, üksikpered, kasu- ja hoolduspered): pereliikmete roll perekonnas (vrld minevikuga), kohustused ja vastutus. Nooremate õdede-vendade eest hoolitsemine, nendega tegelemine, sh mängimine. Praktilises tegevuses nooremate õpilaste abistamine, neile tegevuste ja mängude planeerimine ning läbiviimine.</p>	<p>☐ väärtustab lähisuhteid, oskab suhet alustada ning teab, kuidas suhteid hoida;</p> <p>☐ mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles;</p> <p>☐ eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;</p> <p>☐ nimetab, kust leida abi lähisuhteid ja seksuaalsust puudutavates küsimustes*;</p> <p>☐ selgitab lapsevanemaks saamisega seotud vastutust*;</p> <p>☐ nimetab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas;</p> <p>☐ tegutseb õpituatsioonis koos endast nooremate õpilastega neid abistavalt ja toetavalt*;</p>
TERVISE HOIDMINE 18 tundi	
<p>Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt. Tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi komponendid, endale sobiliku tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse leidmine. Südame-veresoonkonna haiguste ja pahaloomuliste kasvajate põhjused ning ennetamine tervisliku eluviisiga. Tervist hoidvate valikute tegemine. Inimese elukaar ja selle perioodid, põhivajadused eluperioodidel (põhivajaduste rahulda(ma)tus, mõju inimese käitumisele, suhtlemisele, tundemaailmale). Arstiabi kodukohas (lähinaabruses): meditsiinasutused ja nende otstarve; perearst ja eriarstid, kojukutse telefoni teel; tervisekindlustus; tervise- ja puhkekeskused. Tervishoiu ja sotsiaalsüsteem Eestis. Koduapteek (sisu, kasutamine, ravimipakendi teabeleht). Esmaabi lämbumise, põrutuse korral. Väsimus, stress, depressioon (tundemärgid, nõustamis- ja</p>	<p>☐ kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid, tervishoiu- ning sotsiaalsüsteemi teenuseid;</p> <p>☐ teab ja oskab igapäevaelus planeerida tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervisega;</p> <p>☐ teab tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;</p> <p>☐ selgitab inimese põhivajadusi elukaare erinevatel etappidel*;</p> <p>☐ teab ja otsib olulisi infoallikaid tervise teabe ja -abi saamiseks;</p> <p>☐ kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamise eesmärgil arsti poole (vastuvõtt, kojukutse, hädaabi</p> <p>☐ leiab küsimustele toetudes olulise info ravimipakendi teabelehelte*;</p>

<p>kriisiabi). Tervisealased infoallikad, nende kasutamine ja usaldusväärsus. Kaitsesüstimine haiguste ennetamise eesmärgil (lastehaigused, gripp, puugihammustustega kaasnevad haigused); kaitsesüstimine enne välisreisi. Allergia: peamised allergiaallikad, allergilised reaktsioonid, meditsiiniline abi.</p>	<p>☐ selgitab kaitsesüstimiste mõju ja vajalikkust teatud olukordades*;</p>
<p>RISKIKÄITUMISE ENNETUS 10 tundi</p>	
<p>Toimetulek vägivallaga (vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalsele ja rühmakäitumisele; nõustamis- ja kriisiabi kodukohas). Kuriteo ohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole. Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi. Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid. Uimastite tarvitamisega seotud tervise-, sotsiaalsed ja juriidilised riskid; sõltuvuse kujunemine. Käitumine uimastitega seotud situatsioonides, esmaabi. Mängurlus: loterii, hasartmängud (mänguautomaadid, kasiino jne) - riskid, sõltuvus, abi saamise võimalused.</p>	<p>☐ leiab infot nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses, ☐ toob näiteid vägivallast hoidumise võimaluste kohta*; ☐ demonstreerib õpitu situatsioonides käitumist vägivallaga seotud situatsioonides*; ☐ kirjeldab, kuidas ja millal pöörduda õiguskaitseorganite poole; ☐ mõistab uimastite omamise, tarbimise ja levitamise seotud riske ja vastutust; ☐ selgitab mängurlusega seotud ohtusid*;</p>
<p>INIMENE JA VÄLIMUS 2 tundi</p>	
<p>Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid (nt kooli lõpupidu); suhtumine vanemate, eakaaslaste, moeajakirjade soovitusesse. Rõivaste ja jalatsite hooldus: hooldusmärgid.</p>	<p>☐ selgitab riiete hooldusmärkide tähendusi; ☐ valib olukorrale sobiliku riietuse*;</p>
<p>INIMENE JA TEAVE 2 tundi</p>	
<p>Avalik infopunkt. Kohalik ajaleht. Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad; ajakirjanduse tellimine. Uudisteportaalid internetis, internetis leiduva informatsiooni varieeruv kvaliteet.</p>	<p>☐ hangib teavet teistelt inimestelt ning õpetaja juhendamisel teabeallikatest ja -tekstidest; ☐ selgitab internetis leiduva teabe varieeruva kvaliteedi põhjusi, mõistab et kirjutatu ei vasta alati tõele*;</p>
<p>INIMENE, ASJAD JA RAHA 6 tundi</p>	
<p>Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine (sularahaautomaat jne). Maksete liigid koduses majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus. Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud. Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, käitumisetikett (sh kaaslaste kutsumine); toidu kojutellimine). Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine). Postipaki saamine ja saatmine.</p>	<p>☐ oskab kasutada lihtsamaid pangateenuseid; ☐ selgitab ostu- ja toitlustuskoha valiku põhimõtteid*; ☐ laenutab kohalike raamatukogust endale huvipakkuvat kirjandust*;</p>

Küla-/linnaraamatukogus lugejaks registreerumine, teabe hankimine otsitava kirjanduse kohta.	
KARJÄÄRI PLANEERIMINE 4 tundi	
Eneseanalüüs (töölased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused). Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused).	☐ teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevusi/nõrkusi; ☐ nimetab võimetekohase elukutse omandamise võimalusi.

Inimeseõpetuse õppesisu 9. klassis (35 tundi)

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
LÄHISUHTED JA PEREKOND 15 tundi	
Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Kooselu, abiellumine ja pere loomine. Raseduse planeerimine; loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sündimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks; sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud (lisa)kulutused (peamised kuluartiklid lapseas), lapse hooldamisele kuluv aeg. Puudega laps. Imiku- ja lapseiga (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus)haridusele). Lapse arendamine-õpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele. Peretülid ja –vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi). Uimastite tarbija perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele. Kohalikud ja üldriiklikud nõustamis- ja ravivõimalused. Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel.	☐ suhtleb tavaolukorras adekvaatselt (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi ja väärkäitumist); ☐ reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes; ☐ oskab küsida teavet kaasinimestelt, kasutada teabetekste ja teatmikke; ☐ hindab oma ja kaaslaste käitumise otstarbekust tavaolukorras ning vastavust ühiskonnainormidele, käitub vastavalt; ☐ teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet; ☐ kirjeldab imiku ja väikelapse arendamise tingimusi ning hooldamise võtteid; ☐ nimetab pereeluga seotud nõustamise ja abi võimalusi kodukohas*;
EELARVE PLANEERIMINE 8 tundi	
Pere sissetulekud (palk, toetused). Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase, toit, rietus, transport, vaba aeg); kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel). Suurte väljaminekute planeerimine	☐ mõistab inimtegevuse peamiste ressursside (aeg, teadmised/oskused, töö, raha) tähtsust oma elus; ☐ oskab planeerida ressursside täiendamise/kulutamisega seotud

<p>(soovid, võimalused, riskid: raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising). Kaupade-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii võimaluste-tingimuste kohta).</p>	<p>tegevusi;</p>
<p>ELUASE 6 tundi</p>	
<p>Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi (müügikuulutused, kinnisvarafirmad). Üürileping, selle tingimused (üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu ohud). Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, telefoniraamat, kasutusjuhend jne).</p>	<p>☐ kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;</p>
<p>KARJÄÄRI PLANEERIMINE 6 tundi</p>	
<p>Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused töötajale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutuses, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.</p>	<p>☐ hindab nõustaja suunamisel adekvaatselt oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppevõimalusi ja -tingimusi ning teeb enda jaoks sobivaima karjäärivaliku;</p> <p>☐ teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes;</p> <p>☐ mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi;</p> <p>☐ tunneb tööotsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid, teadvustab ohte ning kirjeldab õiget käitumist inimkaubanduse ohvriks sattumise korral.</p>

AJALUGU

Õppetöö rõhuasetused 6.–7.klassis

Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse lapse isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja ettekujutustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Otstarbekas on „oma ajaloo” (eluloo) koostamine näiteks vanematelt ja vanavanematelt saadud teabe põhjal.

Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist. Õppetöös tuleb vastata kõigile ajaloolastele küsimustele ning vestluse käigus jälgida aktiivselt õpilaste ettekujutuste arengut.

6. klassis omandatakse teadmisi õpilaskeskse lähiümbruse kohta. 7.klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo tundmaõppimisele. Väga oluline on ajaloo õpetamisel muuseumide, ajaloo seotud paikade ja mälestiste külastamine ning minevikku kajastavate filmide vaatamine.

Taotletavad õpitulemused ja õppesisu 6.klassis

35 tundi

6. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi oma perekonnaga seotud minevikusündmuste vastu;
- 2) teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud;
- 3) tajub mineviku ja oleviku seoseid;
- 4) mõistab „põlvkonna” olemust;
- 5) mõistab ajalist järgnevust ajateljel, omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest.

Õppesisu	Täpsustatud õpitulemused
<p>Sissejuhatus. (5 tundi) Mis on ajalugu? Mida me minevikust mäletame? Suguvõsa ajalugu Minu suguvõsa Kordamine</p>	<p>Selgitab oma sõnadega, mis on ajalugu ja milleks on vaja ajalugu tunda? Jutustab oma lapsepõlvest ja kodust. Selgitab mõisteid sugupuu, põlvkond, esivanemad. Koostab oma sugupuu (õed, vennad, isa, ema vanaisa, vanaema), väärtustab oma peret ja lähedasi</p>
<p>Kuidas me ajaloost teada saame? Suulised ajalooallikad (8 tundi) Vanemate (ema, isa) lapsepõlve aegne elu maal. Vanemate lapsepõlve aegne elu linnas. Vanavanemate elu maal nende noorusajal. Vanavanemate elu linnas nende noorusajal. Kool läbi aegade. Toit inimeste elus eri aegadel.</p>	<p>Kirjeldab elu maal vanemate lapsepõlveajal. Kirjeldab elu linnas vanemate lapsepõlveajal. Kirjeldab elu maal vanavanemate noorusajal. Kirjeldab elu linnas vanavanemate noorusajal. Nimetab olulisemaid muutusi koolis ja õppimises läbi aegade.</p>

<p>Eri ajastute inimeste rõivad. Kordamine.</p>	<p>Kirjeldab, kuidas on muutunud aegade jooksul inimeste toitumusharjumused. Kirjeldab, kuidas inimesed on läbi sajandite rõivastunud</p>
<p>Kirjalikud ja esemelised ajalooallikad (11 tundi) Vanad asjad jutustavad minevikust. Muuseum. Muuseumikülastus. Kirjalikud ajalooallikad. Arhiiv. Vanad ehitised jutustavad minevikust. Rehetare. Õppekäik kodukoha vanemate ehitistega tutvumiseks. Ajaloos jäljed maastikul ja maapõues. Õppekäik kodukoha linnamäe, kivilalme või muu ajaloojäljega tutvumiseks. Raamatud räägivad ajaloost. Filmid räägivad ajaloost. Kordamine.</p>	<p>Toob näiteid, kuidas asjad on aja jooksul muutunud. Selgitab, mis on muuseum ja mida seal hoitakse. Nimetab oma kodukohas asuvaid muuseume ja on ühe ekspositsiooniga põhjalikumalt tutvunud, väärtustab vanu esemeid. Selgitab, mis on arhiiv ja mida seal hoitakse. Kirjeldab allikale toetudes (reaalsele objektile, pildile, filmile vms) erinevusi tänapäeva ja mineviku ehitiste vahel. Kirjeldab rehetaret. Nimetab ja kirjeldab oma kodukoha vanemaid ehitisi. Kirjeldab, milliseid ajaloo jälgi võib maastikult ja maapõuest leida. Nimetab ja kirjeldab mõne oma kodukoha linnamäe, kivilalme või muud ajaloojälge. Teab, et on olemas ajaloost jutustavaid raamatuid. Arutab õpetaja suunamisel mõne ajalooainelise filmi teemal.</p>
<p>Ajaarvamisest. (7 tundi) Ajaarvamisest. Esimesed jäljed inimestest kodukohas. Kodukoht muinasajal. Keskaja jäljed kodukohas. Kodukoht 100 a tagasi. Eluolu kodukohas kaasajal. Kordamine.</p>	<p>Selgitab, mis on sajand ja aastatuhat, eKr ja pKr. Nimetab, kust on leitud esimeste inimeste jälgi kodukohas või selle läheduses. Kirjeldab kodukohta muinasaja lõpul. Kirjeldab kodukohta keskajal. Kirjeldab kodukohta sajand tagasi. Jutustab kodukoha uusehitistest ja eluolust kaasajal</p>
<p>Õpitu kinnistamine. (3 tundi) Ekskursioon. Kordamine. Tasemetöö</p>	

Taotletavad õpitulemused ja õppesisu 7.klassis

70 tundi

7. klassi lõpuks õpilane:

- 1) nimetab vanaaja olulisemaid kultuurisaavutusi;
- 2) selgitab õpitava ajalooajastuga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;
- 3) nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg);

- 4) selgitab üldisi fakte Eestist ja tema naabermaadest muinas- ning keskajal;
 5) kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust;
 6) nimetab keskaja tähtsamaid leiutisi ja avastusi.

Õppesisu	Täpsustatud õpitulemused
<p>Muinaaeg. (8 tundi) Ajaarvamisest. Kiviaeg. Karjakasvatuse ja põlluharimise algus. Metallide kasutuselevõtt. Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel. Muinasaja ajajärgud ja nende üldiseloomustus. Kordamine.</p> <p>Muinaaeg Eestis. (8 tundi) Jäaaeg. Eesti ala asustamine inimestega. Vanimad inimasulad Eestis. Muistsete eestlaste elu-olu. Karjakasvatuse ja põlluharimise algus Eestis. Eesti ala asustus I ja II aastatuhande vahetusel. Eestlased muinasaja lõpus. Eestlaste naabrid. Eestlaste naabruses tekivad riigid. Suhted naabritega. Kordamine</p>	<p>Selgitab, mis on sajand, aastatuhat, eKr, pKr. Kirjeldab kiviaja inimese eluviisi ja tegevusalasid. Selgitab, kuidas inimesed õppisid loomi kodustama ja põldu harima. Nimetab pronksi ja raua eeliseid kiviga võrreldes. Mõistab looduslike tingimuste tähtsust inimkonna arengus. Nimetab muinasaja ajajärke (kivi-, pronksi- ja rauaaeg) ja iseloomustab neid lühidalt. Nimetab ja näitab kaardil vanimaid inimasulaid (Pulli, Kunda) Eestis. Kirjeldab eestlaste eluolu muinasajal. Kirjeldab, milliseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutuselevõtmine. Teab kodukoha linnuse asukohta, nimetab ja näitab kaardil teisi Eesti ala suuremaid linnuseid. Jutustab eestlaste eluolust muinasaja lõpul, nimetab ja näitab kaardil Eesti suuremaid muinasmaakondi. Nimetab muistsete eestlaste naabreid, näitab kaardil; iseloomustab suhteid erinevate naabritega</p>
<p>Vanaaeg. (8 tundi) Vanaaja sisu ja üldiseloomustus. Vanaaja kõrgkultuuride olulisus kas Vana-Ida, Vana-Rooma või Vana-Kreeka näitel. Kordamine</p>	<p>Nimetab ühe vanaaja kõrgkultuuri saavutusi</p>
<p>Keskajast ja feodaalkorrast. (8 tundi) Keskaja üldiseloomustus. Põlluharimise areng keskajal. Talupoegade elu-olu. Feodaalide elu-olu. Keskaegsed linnad. Ristiusu kirik. Feodaalsed riigid. Ristisõjad.</p>	<p>Nimetab keskaja seisused ja iseloomustab neid lühidalt. Kirjeldab põllumajanduse arengut keskajal. Jutustab talupoegade elust keskajal. Jutustab feodaalide elust keskajal. Selgitab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad, kirjeldab keskaegse linna välisilmset ja eluolu. Kirjeldab kiriku rolli ja tähtsust keskaja ühiskonnas. Nimetab ristisõdade põhjusti.</p>

<p>Kordamine. Eestlaste muistne vabadusvõitlus. (8 tundi) Tung itta Liivlaste ja lätlaste alistamine Muistse vabadusvõitluse algus. Ümera lahing. Lembitu. Madispäeva lahing. Taanlased Põhja-Eestis. Muistse vabadusvõitluse lõpp. Miks eestlased lüüa said? Kordamine Eestlased võõra võimu all. (6 tundi) Eesti ala pärast vallutust. Jüriöö ülestõus. Keskaegsed linnad Eestis. Keskaegne Tallinn.</p>	<p>Selgitab kes ja miks olid huvitatud Baltimaade vallutamisest. Kirjeldab lühidalt liivlaste ja lätlaste ristiusustamist. Jutustab Ümera lahingust. Kirjeldab Madispäeva lahingut. Jutustab eestlaste võitlusest taanlastega. Kirjeldab Tartu ja Saaremaa alistamist. Nimetab muistse vabadusvõitluses eestlaste lüüasaamise põhjusi, väärtustab vabadust. Kirjeldab eestlaste elus toimunud muutusi pärast maa vallutamist. Nimetab Jüriöö ülestõusu põhjusi ja jutustab ülestõusu käigust. Nimetab ja näitab kaardil Eesti keskaegseid linnu.</p>
<p>Õpitu kinnistamine (3 tundi) Õppekäik/ekskursioon Kordamine Tasemetöö</p>	

Õppetöö rõhuasetused 8.-9. klassis

8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo õppimisele seoses Euroopa ja maailma ajaloo. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandus 8.-9. klassis vajadus pöörata tähelepanu otsustele ja kaudsetele põhjuslikele seostele.

8. klassi ajalooõpetuses lähtutakse kontsentrisuse põhimõttest. Taotluseks on tuua selgelt esile seosed varemõpitu ja –kõnelduga, et võimaldada sel moel äratundmistunde tekkimist. Võimaluse korral korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajateljele kantakse Euroopas toimunud sündmused, mis mõjutavad Eesti ajalugu.

9. klassis üldistatakse seni Eesti ja Euroopa ajaloo kohta õpitud, paigutades selle maailma ajaloo konteksti. Ajateljele kantakse kogu maailmas toimunud sündmused, mis on mõjutanud Eesti ajalugu.

Taotletavad õpitulemused ja õppesisu 8.klassis

70 tundi

8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
- 2) nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 3) tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas;
- 4) teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu;
- 5) kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust;
- 6) teab, et inimeste teadmised on arenenud suhtlemises teiste rahvastega;
- 7) mõistab sõdade erisust seoses ajaperioodiga;
- 8) kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi;
- 9) tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.

Õppesisu	Täpsustatud õpitulemused
<p>Maailm uusajal (10 tundi) Mis on uusaeg? Euroopa uusaja algul Ameerika iseseisvussõda ja USA sünd Suur Prantsuse revolutsioon Napoleoni sõjad. Euroopa pärast Napoleoni sõdu Tööstusrevolutsioon Muuseumitund/filmitund Kordamine</p>	<p>Nimetab uusaja alguseks loetavaid sündmusi, kannab need ajateljele. Nimetab Ameerikasse väljarändamise põhjusi, jutustab ameeriklaste võitlusest iseseisvumise eest. Selgitab Prantsuse revolutsiooni põhjusi, tagajärgi ja mõju. Nimetab muutusi Prantsusmaa sõjaväes. Selgitab, mida tähendab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed. Nimetab Napoleoni juhtimisel peetud olulisemaid lahinguid ja nende tulemusi. Jutustab, milles seisnesid olulisemad muudatused Euroopas pärast Napoleoni lüüasaamist Kirjeldab, millised olulised muutused kaasnesid tööstusliku pöördega.</p>
<p>Eesti Tsaari-Venemaa võimu all (10 tundi) Põhjasõda. Peeter I Eesti pärast ühendamist Venemaaga. Muudatused majanduses. Talupoegade koormiste suurendamine Pärisorjus. Pärisorjuse kaotamine ja asendamine teoorjusega Mõisnike elu-olu Teorendilt raharendile. Talude päriseksostmine. Talurahvarahutused. Mahtra sõda Muuseumitund/filmitund/õppekäik Kordamin</p>	<p>Nimetab Põhjasõja põhjusi ja tagajärgi. Teab Peeter I seoseid Eestiga. Nimetab Balti erikorra tunnuseid. Nimetab olulisemaid muudatusi majanduses. Kirjeldab, mida tähendab pärisorjus ja millised olid talupoegade koormised. Nimetab talurahvarahutuste põhjusi Kirjeldab muutusi, mis toimusid seoses pärisorjuse kaotamisega Kirjeldab mõisnike elu-olu ja selles toimunud muutusi Selgitab, milles seisnes uus talurahvaseadus. Kirjeldab, milles seisnes üleminek raharendile. Toob seoses raharendi ja talude päriseksostmisega paralleele tänapäevaga. Nimetab talurahvarahutuste põhjusi, jutustab Mahtra sõjast</p>

<p>Eesti talurahva elu (10 tundi) Talupere. Talu hooned Talupere aastaringsed tööd Talurahva söök ja söögikombed Rahvakalender ja rahvakombed Talurahvakoolid Muuseumitund/filmitund/õppekäik Kordamine</p>	<p>Nimetab talupere liikmeid ja nende kohustusi. Kirjeldab taluhooneid ja nende otstarvet Nimetab ja kirjeldab iga aastaaja olulisemaid talutöid Nimetab põhilisi sööke ja jooke ning kirjeldab söögikombeid, võrdleb neid tänapäevastega Nimetab olulisemaid rahvakalendri tähtpäevi, võrdleb nende tähistamist tänapäevaste traditsioonidega. Võrdleb üldjoontes valda ja kihelkonda, valla- ja kihelkonnakooli. Kirjeldab õppetööd talurahvakoolis. Mõistab ja põhjendab hariduse tähtsust talurahva jaoks</p>
<p>Rahvuslik ärkamisaeg (10 tundi) Ärkamisaja eellugu. Kr. J. Peterson Fr. R. Kreutzwald. „Kalevipoeg“ J.V. Jannsen ja „Postimees“ Vanemuise Selts. I üldlaulupidu L. Koidula. Eesti teatri algus J. Hurt C.R. Jakobson Muuseumitund/filmitund/õppekäik Kordamine</p>	<p>Kirjeldab lühidalt estofiilide tegevust talurahva huvides. Teab eestlaste võimalustest õppida Tartu ülikoolis. Jutustab, kes oli Kr. J. Peterson Nimetab põhilisi fakte Fr. R. Kreutzwaldi elust. On lugenud (kuulnud) katkendeid „Kalevipojast“, selgitab selle saamislugu ja tähtsust Kirjeldab Jannseni tegevust Kirjeldab I üldlaulupidu, mõistab selle olulisust. Jutustab L. Koidula tegevusest ja loomingust. Võrdleb tollast teatrit tänapäevasega Nimetab J. Hurda algatatud rahvuslikke üritusi, mõistab nende tähtsust Nimetab C. R. Jakobsoni tegevusi, mõistab nende tähtsust Nimetab olulisemaid sündmusi ja isikuid rahvusliku ärkamisaja ajaloos, põhjendab nende tähtsust eestlaste jaoks</p>
<p>Tööstuse areng. Venestamisaeg (8 tundi) Esimesed vabrikud ja raudteed Eestis Töölise elu Venestamisaeg. Rahvuslik liikumine venestamisajal. EÜS ja Eesti rahvusvärvide algus J. Tõnisson ja „Postimees“. Karskus- ja spordiseltsid. G. Lurich Muuseumitund/filmitund/õppekäik Kordamine</p>	<p>Nimetab esimesi vabrikuid Eestis ja näitab kaardil linnu, kus need asusid. Selgitab, millised võimalused avas raudteede rajamine Kirjeldab vabrikutöölise elu. Võrdleb seda tänapäevaste töötingimustega Kirjeldab venestamist koolides Jutustab EÜS-i lipu saamise lugu ja nimetab rahvusvärvide tähendusi Kirjeldab J. Tõnissoni rahvusliku tegevuse tähtsust. Mõistab ja nimetab seltside asutamise eesmärgi ja nende olulisust eestlaste jaoks</p>
<p>Eesti XX sajandi alguses (8 tundi) Eesti majandus XX sajandi algul 1905.-1907. aasta revolutsioon. Revolutsioonisündmused Eestis. Mõisate põletamine. Karistussalgad.</p>	<p>Nimetab olulisemaid muutusi Eesti majanduses. Põhjendab, miks suurenes linnade elanikkond. Kirjeldab olukorda põllumajanduses, nimetab uusi põllutöomasinaid</p>

<p>Eesti enne I maailmasõda. Väljarändamine Eesti kultuur XX sajandi algul Muuseumitund/filmitund/õppekäik Kordamine</p>	<p>Nimetab majanduskriisi põhilisi tunnuseid. Teab ja kirjeldab lühidalt, miks Venemaal ja Eestis algas revolutsioon. Kirjeldab revolutsioonisündmusi Eesti linnades ja maal. Nimetab revolutsiooni tulemusi. Jutustab, millised muudatused leidsid Eestis aset kirjeldatud ajal. Nimetab väljarändamise põhjusi, näitab kaardil väljarändajate sihtkohariike. Nimetab olulisemaid koole ja Eesti teatreid. Nimetab mõningaid Eesti kirjanikke, kunstnikke ja heliloojaid. Kirjeldab lühidalt Eesti Rahva Muuseumi tähtsust</p>
<p>Maailm I maailmasõja eel (8 tundi) Suured leiutused ja avastused. Suurriikide ajastu (Briti impeerium, Ameerika Ühendriigid, Tsaari-Venemaa, Saksamaa, Prantsusmaa) I maailmasõja põhjused ja algus. 1917. aasta revolutsioon Venemaal. Nõukogude võimu kehtestamine. I maailmasõja lõpp Muuseumitund/filmitund/õppekäik Kordamine</p>	<p>Nimetab olulisemaid leiutusi ja avastusi (elekter, kino, auto, lennuk), seostab nende tähtsust isiklike kogemustega. Näitab kaardil suurriike ja mõnda nende riikide asumaadest. Nimetab I maailmasõja põhjused ja osapooled. Nimetab Veebruarirevolutsiooni põhjusi ja tulemusi, kirjeldab nõukogude võimu kehtestamist ja teab, kes oli Lenin. Nimetab I maailmasõjas kasutusele võetud uusi relvaliike, teab ja kirjeldab sõja tagajärgi</p>
<p>Eestist saab iseseisev riik (6 tundi) Eestlased I maailmasõjas Eesti 1917. aastal Eesti 1918. aastal Muuseumitund/filmitund/õppekäik Kordamine Tasemetöö</p>	<p>Teab ja nimetab, millise riigi sõjaväes sõdisid eestlased. Mõistab ja põhjendab, miks inimesed enam sõdida ei tahtnud. Teab ja selgitab, et tsaarivõimu kukutamine Venemaal andis Eestile võimaluse iseseisvumist taotleda. Teab Päästekomitee ja K. Pätsi rollist iseseisvuse väljakuulutamisel. Mõistab ja selgitab Eesti Vabariigi sünni tähtsust kõigi eestlaste jaoks</p>

Taotletavad õpitulemused ja õppesisu 9.klassis

35 tundi

Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
- 2) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;

- 3) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 4) mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;
- 5) teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 6) kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
- 7) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna;
- 8) kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 9) väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

Õppesisu	Täpsustatud õpitulemused
<p>Eesti Vabadussõda (4 tundi) Vabadussõja algus. Kaitse korraldamine. Välismaine abi. Eesti vabastamine. Sõda sakslastega. Võnnu lahing Vabadussõja lõpp. Tartu rahu Muuseumitund/õppekäik Kordamine</p>	<p>Nimetab Vabadussõja puhkemise põhjusi ning vastaseid, kellega eestlastel tuli Vabadussõjas võidelda. Kirjeldab Vabadussõja kulgu ja sellega seotud isikute tegevust (J. Laidoner, J. Pitka, J.Kuperjanov Nimetab ja näitab kaardil Vabadussõja olulisemaid lahinguid Oskab selgitada Tartu rahu tulemusi ja tähtsust</p>
<p>Eesti Vabariik 1918-1940 (6 tundi) Asutav Kogu ja maareform Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitika Põllumajandus, tööstus, kultuur ja haridus Eesti Vabariigis Kordamine</p>	<p>Põhjendab maareformi olulisust. Oskab kasutada olulisi mõisteid: põhiseadus, demokraatia, Riigikogu, valitsus. Teab ja nimetab mõningaid olulisi fakte Eesti Vabariigist</p>
<p>Maailm kahe maailmasõja vahel (4 tundi) Saksamaa pärast I maailmasõda Kommunistlik Nõukogude Liit Asumaad ja rahvuslik vabadusliikumine Kordamine</p>	<p>Kirjeldab, milline oli olukord Saksamaal enne ja pärast Hitleri võimuletulekut. Nimetab natside vägivallategevusi ja oskab neile hinnangut anda. Kirjeldab, milline oli olukord Nõukogude Liidus, nimetab põhilisi fakte selle majanduspoliitikast ja nimetab olulisi isikuid. Oskab Nõukogude Liidus rakendatud terrorile hinnangut anda. Teab asumaade tähendust ja selgitab, miks suurriigid endale asumaid soovisid. Näitab kaardil mõningaid asumaid. Mõistab ja selgitab, miks asumaad iseseisvuda soovisid. Kirjeldab ühe asumaa iseseisvumise lugu</p>
<p>Eesti kaotab iseseisvuse. 1939-1940 (4 tundi) Molotovi-Ribbentropi pakt. Baaside leping.</p>	<p>Jutustab, mis seisis paktis ja selle salaprotokollis, mõistab ja põhjendab selle tähtsust Eesti ajaloo seisukohalt Teab ja kirjeldab Nõukogude sõjaväebaaside Eestisse toomist.</p>

<p>Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga. Esimene Nõukogude aasta. Kordamine</p>	<p>Kirjeldab Eesti okupeerimist ja liitmist Nõukogude Liiduga ja sellega kaasnenud muudatusi, annab Nõukogude Liidu tegevusele oma hinnangu</p>
<p>Teine maailmasõda 1939-1945 (4 tundi) II maailmasõja käik II maailmasõda ja Eesti Sõjasündmused Eestis 1944 Kordamine</p>	<p>Teab ja nimetab II maailmasõja puhkemise põhjusi, nimetab olulisemaid sõdinud riike ja näitab neid kaardil. Selgitab, kes olid omavahel liitlased. Kirjeldab II maailmasõja tagajärgi Eestile ja eestlastele</p>
<p>Eesti ja muu maailm pärast II maailmasõda (5 tundi) Maailm pärast II maailmasõda. Külma sõda Nõukogude Eesti Kommunistliku süsteemi kokkuvarisemine Eesti taasiseseisvumine Muuseumitund/õppekäik Kordamine</p>	<p>Kirjeldab, milliseks kujunes Euroopa pärast II maailmasõda, näitab kaardil. Iseloomustab külma sõja olemust, nimetab olulisemad avaldumise valdkonnad ja vormid. Kirjeldab rahva elu-olu Nõukogude Eestis, nimetab olulisi muudatusi tööstuses ja majanduses. Kirjeldab märtsiküüditamist, mõistab rahva kannatusi ja väljendab oma suhtumist. Nimetab sündmusi, mille tõttu Eesti taasiseseisvumine võimalikuks sai. Selgitab, kuidas mõjus 50 aastat nõukogude võimu Eesti majandusele. Nimetab taasiseseisvumisega seotud olulisemaid sündmusi ja isikuid. Mõistab ja põhjendab Eesti Vabariigi taasiseseisvumise olulisust</p>
<p>Ühiskonnaõpetus (8 tundi) Põhiseadus. Eesti riigi sümbolid Valimised Riigikogu Riigipea. Valitsus Korraldus Riigikaitse Kohus Ekskursioon/õppekäik Kordamine Tasemetöö</p>	<p>Selgitab, mis on põhiseadus. Selgitab, mida tähendab õigus seaduse võrdsele kaitsele. Nimetab kodaniku olulisemaid õigusi ja kohustusi. Nimetab kolm võimu, millele riik toetub. Nimetab Eesti riigi sümboleid. Nimetab demokraatlike valimiste üldpõhimõtteid, selgitab, kes võivad valida ja kuidas toimub hääletamine. Nimetab, millised valimised Eestis toimuvad ja milleks korraldatakse rahvahääletusi. Selgitab, mis on Riigikogu ja kes seal töötavad, nimetab mõningaid Riigikogu ülesandeid. Nimetab Eesti presidendid Selgitab presidendiks saamise tingimusi ja presidendi ülesandeid. Nimetab Eesti peaministri ja kirjeldab valitsuse ülesandeid. Kirjeldab lühidalt Politsei- ja Piirivalveameti ülesehitust ja nimetab selle ülesandeid.</p>

	<p>Selgitab politsei töö tähtsust ja teadvustab seaduskuulekuse olulisust</p> <p>Mõistab riigikaitse vajalikkust, nimetab Eesti Kaitsejõudude peamisi osi ja ülesandeid, teadvustab oma kohust teenida kaitseväes.</p> <p>Kirjeldab lühidalt Eesti kohtusüsteemi ja kohtu ülesandeid</p>
--	--

Muusikaõpetus

ÜLDALUSED JA EESMÄRGID

1. Muusikaõpetuse aine

1.1. Muusikaõpetusel on oluline roll kerge intellektipuudega õpilaste tundemaailma täiustamisel, tasakaalustatud isiksuse arendamisel ja muusikahuvi äratamisel, muusikakogemuse rikastamisel ning muusikalise maitse kujundamisel. Muusikaõpetuse abil korrigeeritakse puudujääke rütmitajus ja koordinatsioonis, antakse õpilastele esmast esinemiskogemust ning toetatakse sotsialiseerumist.

Musitseerimisel lähtutakse eakohasusest, õpilaste arengupotentsiaalidest ja muusikalisest võimekusest.

1.2. Muusikaõpetuse oluliseks ülesandeks on rahvuslike kultuuritraditsioonide tundmaõppimine ja edasikandmine.

1.3. Muusikaõpetust lihtsustatud õppekava alusel õppides väärtustatakse valdavalt ühistegevuses toimunud praktilise musitseerimise kogemust. Põhitegevused on mäng lihtsamatel pillidel, muusika kuulamine, laulmine, liikumine (kõndimine, jooksmine, hüppamine) jm rütmiline tegevus muusika saatel (sh laulu- ja ringmängud, tantsu elemendid). Oluliseks peetakse muusikaõpetuse emotsionaalsust.

1.4. Häälekujunduslikus töös on tähelepanu keskmes pingevaba loomuliku häälega laulmine, õige kehahoiu, hingamise ja diktsiooni kujundamine.

1.5. Muusikaõpetuses kasutatakse tunnetustegevust suunavaid vahendeid: meloodia liikumise kujutamine joontega tahvlil, käeliigutustega õhus vms.

1.6. Muusikaõpetus on tihedalt seotud teiste ainetega (eesti keel, matemaatika, kehaline kasvatus, rütmika, ajalugu, kunstiõpetus).

1.7. Laulude valikul arvestatakse õpilaste kõnemõistmise taset, tutvutakse vaid olulisemate muusikaterminitega. Laulud valitakse sisu ja meloodia jõukohasust, sh laste mälu piiratust arvestades. Kõne mõistmise puudujääkide tõttu on vajalik laulude sisuline analüüs ja tugisõnade kasutamine laulusõnade päheõppimisel. Muusika kuulamine seotakse mitmesuguste ülesannetega, järgneb vestlus kuuldust ja hinnang sellele.

2. Õpetuse eesmärgid

2.1. Muusikaõpetuse kaudu taotletakse, et õpilane

laulab pingevabalt,
 omandab muusika kuulamise kogemust,
 tunneb rõõmu musitseerimisest,
 rikastab oma tundeelu muusikaelamuse kaudu,
 kujundab muusikalist maitset

MUUSIKAÕPETUSE AINEKAVA 1.-2. klassile

Rõhuasetused

Muusikaõpetuse kaudu arendatakse õpilaste suhtlemis- ja eneseväljendusoskust. Muusikaõpetuses pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Arutletakse, mis vahe on ühel või teisel helil, kuidas helid tekivad. Kuulatakse erinevaid olmeääli, loodushääli. Viiakse läbi välitunde erinevate häälte kuulamiseks. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega.

Kesksel kohal muusikaõpetuse tunnis on laulmine ja pillimäng. Lauldakse ühehääelseid lihtsa meloodiaga palu.

Pillimängu rakendatakse peamiselt laulude kaasmänguna.

Oluline koht muusikaõpetuse tunnis on muusika kuulamisel. Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu, tutvutakse kiire ja aeglase; rõõmsa ja kurva muusikaga. Muusika kuulamisega arendatakse kuulamisoskust, tähelepanu.

Helivältusi väljendatakse konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse tajutavate käeliigutuste või joonistega tahvlil.

Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd. Olulisel kohal on muusikaline liikumine: rahvatantsud, laulumängud, liikumine karakterpalade järgi

ÕPPESISU 1.KLASSIS	TAOTLETAVAD ÕPITULEMUSED
Häälemängud: olmeäälte jäljendamine, hingamisharjutused. Õige kehahoid laulmisel. Vahetegemine kõrgel ja madalal helil koostegevuses õpetajaga, reageerimine kehaasendi muutusega (püsti, pikali). Oma liikumise sobitamine vastavalt muusika iseloomule (kiire-aeglane), reageerimine selle muutumisele. Reageerimine muusika rütmile, sh rõhulisele osale muusikas (liigutusega) õpetaja suunamisel.	teeb vahet kõrgel ja madalal helil; teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal; suudab liikuda lihtsa muusika järgi; tunneb rütmivorme TA, TI-TI, oskab neid kaasa plaksutada;

<p>Rütmide TA ja TI-TI tundmaõppimine ja järelekordamine õpetaja abiga. Lihtsamate õpitud rütmide kaasamängimine pillidel (kõlapulgad, kehapill). Lihtsamate pillide valmistamine koostegEVuses õpetajaga olmeprügist (nt kõristi üllatusmunast vm topsist), pillide ja kõlade otsimine loodusest (kivipill, puupulgad jne). Lastelaulude ja karakterpalade kuulamine. Hümn, käitumine hümn laulmise ajal. Teeb tutvust mõistetega <i>helilooja, koor, koorijuht, laulupidu</i>.</p>	<p>suudab mängida tuttavatel rütmipillidel õpitud rütme; suudab kuulata pala rahulikult lõpuni; tunneb ära Eesti hümn, oskab käituda hümn laulmise ajal</p>
<p>ÕPPESISU 2.KLASSIS</p>	<p>TAOTLETAVAD ÕPITULEMUSED</p>
<p>Häälemängud: rütmistatud hingamisharjutused. Paus. Hingamisharjutused võiksid olla õpitud rütmidel ja sulghäälikutel. Vaba tooniga (oma häälega) laulmine. Pöörata tähelepanu, et laps ei hakkaks kõrgeid toone laulma peahäälega Õige kehahoiu säilitamine laulmise ajal. Väga oluline on istudes laulmisel pöörata tähelepanu kehahoiule. Rütmide TA ja TI-TI äratundmine ja iseseisev järelekordamine. Paus Lihtsamate õpitud rütmide kaasamängimine pillidel (triangel, marakas). Jätkuvalt tuleb pöörata tähelepanu rõhulise osa leidmisele muusikas. Rõhulise osa võib fikseerida liigutusega (nt plaks, kikivarvule tõusmine, kükk vm), aga ka õpitud rütmipilliga õpetaja kaasabil. Heli vältuse määramine (pikk-lühike). Kasutada erineva tämbriga helitekitajaid (erinevad pillid, inimhäääl). Lastelaulude ja karakterpalade kuulamisel analüüsida palu juba varem õpitud mõistetega <i>kiire-aeglane</i> ning lisada mõisted <i>rõõmus-kurb</i>. Näidata meloodia liikumise suunda praktiliste liigutuste või materialiseeritud vahenditega õpetaja kaasabil. Tutvustada lastele regilaulu laulmise traditsiooni. Lihtsama regilaulu õppimine mõne rahvapilli (nt.väikekannel) saatel aga ka saateta. Regilaulude kuulamine. Tunnis laulda võimalikult palju koos lastega, et nad harjuksid tajuma meloodia liikumist ja rütmide vaheldumist. Arendada laste mälu ja lasta võimalikult palju palu kuulmise järgi pähe õppida. Kasutada kordamisprintsipi. Eesti hümn 1.salmi kaasaulmine.</p>	<p>tekitab häält õige kehahoiu ja vaba tooniga; tunneb helipikkusi ja rütmivorme TA, TI-TI, paus (ühelöögiline), oskab õpitud rütme tuttava laulu saateks kaasa mängida teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt; suudab eristada kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõlalisest; oskab laulda lihtsama regilaulu koori osa; oskab laulda peast kahte lastelaulu; oskab välja mõelda tegevusi tuttavas laulumängudes.</p>

<p>Laulumängude mängimine: mängu sisu tähistavate liigutuste sooritamine, jäljendamine. Loovuse arendamine. Pöörata tähelepanu, et tegevused sobituksid muusikasse. (nt. LM „Jurgelis“) Tutvustada lastele mõisteid <i>solist, marss, salm</i>. Kuulata muusikanäiteid, selgitada tähendust.</p>	
--	--

Ainejaotuskava soovituslikud proportsioonid 1.-2.klassis:

Muusikaõpetuse aine eripäraks on see, et õpetuse osad on omavahel tihedalt seotud, mistõttu on neid keeruline eraldada.

Muusikaõpetuse tund võiks sisaldada vähemalt kolme erinevat tegevust (nt. laulmine, pillimäng, muusika kuulamine).

Tunni sissejuhatusse peaks alati kuuluma hingamisharjutuste ja häälemängudega tegelemine. Sealt edasi peaks jõuda laulmiseni.

Laulmine omakorda on seotud pillimängu ja liikumisega.

Laulmine **10 tundi**

Pillimäng **10 tundi**

Muusikaline liikumine **7 tundi**

Muusikapalade kuulamine **5tundi**

Muusikaalased teadmised **3 tundi**

MUUSIKAÕPETUSE AINEKAVA 3. -5.klassile

Rõhuasetused

Teisel kooliastmel pööratakse tähelepanu laulmisele ning liikumisele muusika rütmis (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis).

Lisaks liikumisele sõõris ja rivis, lisanduvad laulumängud paarides.

Rütmipillidel mängimisele lisandub ka nende valmistamine käepärastest loodulikest materjalidest; nende valmistamisel kaasatakse vanemate klasside õpilasi.

Laulude valikul arvestatakse laste kõne mõistmise probleemide ning võimalike hääldeprobleemidega. Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Õpetatakse Eesti hümniga kaasa laulma. Laulusõnade mõistmiseks tehakse koostööd eesti keele õpetajaga.

Sotsiaalset suhtlemist ja kaaslastega arvestamise oskust kujundatakse laulumängude abil. Muusikatunnis õpitud laulu- ja tantsumänge on soovitatav mängida ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel.

ÕPPESISU 3.KLASSIS	TAOTLETAVAD ÕPITULEMUSED
<p>Jätkuvalt pöörata tähelepanu mälu arendamisele ja õpetada laule laulma peast. Laulmisel jälgida, et kõri oleks vaba ja kehahoid õige. Soovituslikult alustada tundi hingamisharjutustega ning lihtsamate hääleharjutustega kindlatel helikõrgustel. Laulmine eri hääletugevusega (ilmekas laulmine). Selgitada mõisteid <i>vaikselt/valjult</i>. Rõhuasetus suunata diktsioonile, et sõnad jõuaks kuulajani. Põhjalikum tutvumine rahvakalendri tähtpäevadega. Mardi- ja kadripäeva laulude ja kommete tutvustamine. Kuulata helindeid. Varem õpitud rütmivormide kinnistamine. Uue rütmivormi TA-A õpetamine, visualiseerimine. Kasutada õpitud rütme rütmiimprovisatsioonides ja kaasmängudes. Pilliliikide tutvustamine. Löökpillid; nende mängimine (trumm, tamburiin, kõlapulgad, kõlatorud). Lihtsate löökpillide valmistamine käepärasest materjalist (kõlatorud WC-paberi ja paberkäteräti papptorust vms) Süvendada oskust leida rõhuline osa muusikapalas. Pöörata tähelepanu 2-osalises taktimõõdus rõhulise osa leidmisele ja viibata õpetaja kaasabil 2-osalises taktimõõdus. Seostada 2-osaline taktimõõt marssimisega ning polka tantsimisega. Terminid <i>polka, kõvasti/ valjult-vaikselt, löökpill</i>. Muusikapalade kuulamisel pöörata tähelepanu loo iseloomule. Muusika visualiseerimine: meeleolu edasiandmine värvidega, pildi ja muusika sobitamine Süvendada armastust oma kodu, kodumaa ja rahva vastu. Isamaaliste laulude kuulamine, laulmine sealhulgas hümn. Tuletada meelde käitumine hümn ajal. Laulumängud paarides. Teab mõistet paar. Oskab liikuda paarilisega</p>	<p>teab peast 3-4 lastelaulu;</p> <p>suudab tuttavat laulu laulda võimalikult selge diktsiooni ja õige kehahoiuga vaikselt/valjusti;</p> <p>teab mõnda rahvakalendri tähtpäevadega seotud rahvalaulu, suudab osaleda nende laulmisel (mardi-ja kadrilaulud);</p> <p>tunneb tuttavas laulus ära rütmivältuse TA-A, reageerib sellele keha liikumisega;</p> <p>suudab käega viibates tähistada kaheosalist taktimõõtu;</p> <p>tunneb ära kuulatud muusikapala iseloomu (kurb, rõõmus; aeglane, kiire).</p> <p>tunneb ära hümn, oskab esimest salmi kaasa laulda</p> <p>oskab mängida laulumänge paarides (Nt. „Me lähme rukist lõikama“ vm).</p>
ÕPPESISU 4.KLASSILE	TAOTLETAVAD ÕPITULEMUSED
<p>Hingamisharjutused õpitud rütmidel. Häälemängud ühel ja/või kahel helikõrgusel. Laulmine kõlava ja ilmeka häälega, hääle tugevuse ja tämbri muutmine laulmisel. Lisaks peast laulmisele võiks harjutada laulmist noodist, et</p>	<p>laulab peast 5-6 laulu vaba ning kõlava tooniga, selge diktsiooniga, suudab laulmise ajal muuta hääle tugevust;</p>

<p>aidata kaasa lugemisoskuse arendamisele ja laps harjuks nägema noodikirja, nootide liikumist noodijoonestikul. 3-osaline taktimõõt, rütmile vastav viipamine. Seostada 3-osaline taktimõõt valsiga. Võimalusel näidata, õpetada vals sammu. Võrrelda 2-osalist taktimõõtu 3-osalisega. Muusikapalade kuulamine nendes taktimõõtudes (võimalusel visualiseerida). Terminite <i>valss, orkester, orkestrijuht</i> selgitamine, näitlikustamine. Tutvumine W. A. Mozarti “Väikese öömuusikaga”. Rütm ja meetrum: rütmide imitatsioon. Meetrumi leidmine muusikapalade kuulamisel. Rütmimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele õpitud rütmidel. Uue rütmivormina lisandub TA-A-A. Heli tekitamine puhkpillil (sarved, torupill). Muusikanäidete kuulamine, näitlikustamine (pildid pillidest). Võimalusel heli tekitamine puhkpillil nt. plokkflöödil, suupillil või vilel. Löökpillide mängimisel võiks lisanduda mängimine kindla helikõrgusega löökpillidel (nt ksülofon, kellamäng, plaatpillid). Puhkpillide ja löökpillide võrdlemine nii kuuldeliselt kui visuaalselt (puhkpillidel huulik või ava, kust õhk siseneb). Võrrelda ka keelpilli kõlaga. Jätkuvalt pöörata suurt tähelepanu liikumisele muusika saatel sh. laulumängudele. Laulumängudes kasutada lisaks õpitule eri liikumistega paaristantse (nt. „Kaks sammu sissepoole“, „Eesti polka“). Süvendada lastes kodumaa-armastust ja teadmiseid meie rahvussümboolikast; hümnid kinnistamine.</p>	<p>tunneb ära 3-osalise taktimõõdu, oskab seda seostada vals rütmiga; teeb vahet marsil ja valsil, oskab valida õige liikumisviisi; mõistab terminite <i>valss, orkester, orkestrijuht</i> tähendust; tunneb rütmivältust TA-A-A, tunneb selle ära õpitud laulus; tunneb ära puhkpillide mängu, suudab seda eristada keel- ja löökpillide mängust; oskab mängida laulumänge paarides, sh paaride vahetusega. laulab Eesti hümnid (laululehelt)</p>
<p>ÕPPESISU 5.KLASSIS</p>	<p>TAOTLETAVAD ÕPITULEMUSED</p>
<p>Jätkub vokaalsete võimete arendamine. Häälemängud kuni kolmel helikõrgusel (soovitavalt astmeliselt, võimekamate õpilaste puhul aga ka kolmkõla astmetel). Vaba laulmine kõlava ja ilmeke häälega, kehahoid laulmisel.</p>	<p>oskab laulda peast 5-6 laulu, suudab laulda vaba ning kõlava tooniga, selge diktsiooniga; oskab lahendada lihtsamaid rütmülesandeid 2/4 taktimõõdus;</p>

<p>Rütm ja meetrum: rütmide analüüs, imitatsioon ja kaasaviipamine. Mõistete takt ja taktimõõt selgitamine. Seos rõhulise osaga muusikas. Rütmiülesannete lahendamine 2-osalises taktimõõdus. 2- ja 3-osalise taktimõõdu võrdlus, viipamine muusika rütmis. Rütmiimprovisatsioonid ja rütmisaated õpitud lauludele. Eelnevalt õpitud rütmide kinnistamine. Uueks rütmivormiks TAI-RI. Mängida seda nii pillidel (nt. kõlapulgad) kui ka kehapillil (väga mõnus on seda õpetada patsutades erinevatele jalgadele, plaksutades keerulisem). Heli tekkimine – keelpill (viul, kannel). Muusikanäidete kuulamine, võrdlus. Pildid pillidest. Keelpillide valmistamine (keelpill jogurtitopsist, millele tõmmatud ümber kumm või niit).</p>	<p>teeb vahet 2- ja 3-osalisel taktimõõdul;</p> <p>tunneb tuttavas laulus ära rütmi TAI-RI, suudab seda imiteerida mingil rütmipillil;</p>
--	--

Ainejaotuskava soovituslikud proportsioonid 3.-5.klassile:

Laulmine **10 tundi**

Pillimäng **10 tundi**

Muusikaline liikumine **5 tundi**

Muusika kuulamine **5 tundi**

Muusikaalased teadmised **5 tundi**

MUUSIKAÕPETUSE AINEKAVA 6.-7. klassile

Rõhuasetused

Tähelepanu keskmes on õpilaste individuaalsete muusikaliste võimete edasiarendamine ning rakendamine erinevates muusikalistes tegevustes, iseseisva muusikalise mõtlemise süvendamine.

Õppetegevuses tuginetakse kujunenud oskustele, esmaseks ei ole muusika täpne produtseerimine vaid positiivsete emotsioonide saamine muusika tegemisest või kuulamisest, loovuse arendamine. Arendatakse rütmi- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi.

Süvendatakse pillimänguoskusi.

Pööratakse tähelepanu rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida, arendatakse soovi osaleda kultuuriüritustel. Õpetaja suunamisel kuulatakse ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat. Muusikat kuulates tähtsustub kuulatud muusika põhjal oma arvamuse kujunemine

Võimalusel külastatakse kontserte ja muusikaetendusi, et avardada muusikalist silmaringi. Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilis-kommunikatiivseid võimalusi

ÕPPESISU 6.KLASSILE	TAOTLETAVAD ÕPITULEMUSED
<p>Põhjalikum tutvumine eesti rahvamuusikaga. Millised on tuntumad tantsulood, kuidas tantsitakse. Võimalusel tantsida või vaadata tantsunäiteid.</p> <p>Rahvapillidega tutvumine, muusikanäidete kuulamine, piltlikustamine. Tutvumine vanema rahvalaulu-regilauluga põhjalikumalt (mis on algrütm, kes laulsid peajaslikult vanemaid rahvalaule, rahvalaulu liigid jm.) Teab regilaulu esitamistava. Regilaulude laulmine: nii eeslaulja kui koori osa.</p> <p>Tutvumine naaberrahvaste muusikaga (läti, leedu, soome, vene). Lühiülevaade laulu- ja tantsupeo ajaloo. Kus, millal toimus esimene pidu, kes osalesid, mida esitati. G. Ernesaks – laulutaat. Näitlikustamine (pildid, DVD)</p> <p>Kooriliigid. Häälerühmad. Muusikanäited, analüüs. 2/4 ja 4/4 taktimõõt. Nendes taktimõõtuades rütmiülesannete lahendamine (meloodia jagamine taktideks).</p> <p>Rütmisilbid RI-TAI, TA-A-A-A. Rütmide äratundmine.</p> <p>Duur- ja moll-helilaad: ühe ja sama muusikapala esitamine nii duur helilaadis kui moll helilaadis, võrdlus. Helilaadi kuuldeline eristamine lauludes.</p>	<p>tunneb eesti olulisemaid rahvapille (nii välimuse kui kõla järgi), teab nende nimetusi;</p> <p>oskab laulda regilaulu, teab regilaulu esitamise traditsioone;</p> <p>tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike;</p> <p>teab mõningaid olulisemaid fakte eestlaste laulu- ja tantsupeost; eristab kõrget ja madalat mees- ja naishäält, oskab nimetada häälerühmi kooris;</p> <p>tunneb õpitud rütmstruktuure lauludes, muusikas;</p> <p>eristab duur- ja moll-helilaadi kuulmise järgi.</p>
<p>ÕPPESISU 7.KLASSILE</p> <p>Töö häälega-hingamis- ja hääleharjutused tunni algusosas õpitud rütmidel. Diktsiooniharjutused.</p> <p>Häälemurre- mida see endast kujutab, kellel kuidas väljendub, kuidas häält häälemurde perioodil hoida.</p> <p>Tutvumine eesti uuema rahvamuusikaga. Analüüsida temaatikat, kes on esitajad, kuidas on muutunud meloodia, sõnad. Võrrelda vanema rahvalauluga. Tuua välja sarnasused ja erinevused. Kuulata vanu helindeid. Laulda nii uuemaid kui vanemaid rahvalaule. Hoida elus rahvalaulu laulmise traditsiooni. Kasutada saateks rahvapille (võimalusel).</p> <p>Rahvapillide ja pillilugude kuulamine.</p>	<p>TAOTLETAVAD ÕPITULEMUSED</p> <p>teab mis on häälemurre, tunneb häälehoiu põhimõtteid ja oskab neid rakendada häälemurde perioodil.</p> <p>tunneb ja oskab võrrelda uuemat ja vanemat rahvalaulu;</p> <p>tunneb rahvapille, oskab neid nimetada;</p> <p>tunnetab rõhulist osa ¾ taktimõõdu, oskab seda seostada vastavate liigutustega;</p>

<p>Tutvumine euroopa rahvaste muusikaga (Saksa, Austria, Ungari, Poola, Suurbritannia). Nende maade tuntumate heliloojate loomingu lühitutvustus läbi laulude ja muusikanäidete.</p> <p>3/4 taktimõõdus rütmiülesannete lahendamine (meloodia jagamine taktideks).</p> <p>Rütm ja meetrum. Uued õpitavad rütmid TI-RI-TI-RI, TI-TI-RI, TI-RI-TI; rütmide äratundmine.</p> <p>Muusika <i>esitajad, hääleliigid (sopran, alt, tenor, bass), kooriliigid (laste-, nais- mees- ja segakoor), orkestripillid</i>. Näitlikustamine.</p> <p>Võimalusel kasutada IT- vahendeid ja lasta lastel ise informatsiooni koguda, seejärel arutleda mis tähtsam ja vähem tähtsam. Kasutada rühmatöö meetodit.</p> <p>Kooriliikide ja orkestripillide äratundmine kõla järgi. Võiks lasta kuulata ühe ja sama kooriteose erinevaid seadeid eri kooriliigile.</p> <p>Ka orkestripala puhul erinevaid interpretatsioone. Võrrelda.</p> <p>Eesti kaasaja tuntumad dirigendid, lauljad, koorid, orkestrid.</p>	<p>oskab nimetada hääle- ja kooriliike;</p> <p>eristab kõrget ja madalat mees- ja naishäält, Oskab neid nimetada;</p> <p>teeb muusika kuulamisel vahet kooriliikidel. Oskab neid nimetada;</p>
---	--

Ainejaotuskava soovituslikud proportsioonid 6.-7.klassis:

Laulmine ja pillimäng **15 tundi**

Muusika kuulamine ja muusikalugu **10 tundi**

Muusikaline liikumine **5 tundi**

Muusikaline kirjaoskus **5 tundi**

MUUSIKAÕPETUSE AINEKAVA 8.-9. klassis

Rõhuasetused

Viimasel kooliastmel arendatakse edasi laste individuaalseid muusikalisi võimeid, korraldatakse üritusi lastele esinemiskogemuste andmiseks

(laul ning pillimäng; solistina, ansamblis, kooris).

Süvendatakse iseseisvat muusikalist mõtlemist. Suurem osatähtsus on muusikaliste teadmiste ning oskuste kasutamisel muusikalistestegevustes.

Lastele tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Oluline on tervikpildi kujunemine.

Tutvutakse erinevate pop- ja rokkmuusikastiilidega, nende esitajatega. Võimalusel külastatakse kontserte. Tutvustamisel kasutatakse erinevaid infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid vahendeid teadvustades ja väärtustades muusikateoste autorsust.

Õpitakse tundma muusika eri žanre, muusikat kuulatakse klassis, võimalusel külastatakse ühiselt kontserte või teatrietendusi.

Võimalusel muusika loomine, kasutades erinevaid info-tehnoloogilisi programme.

ÕPPESISU 8.KLASSILE	TAOTLETAVAD ÕPITULEMUSED
<p>Vokaalsete võimete ning hääle individuaalsete omaduste arendamine. Õpilased võiks kaasata laulurepertuaari valimisse. Lasta põhjendada oma valikuid. Laulurepertuaar võiks sisaldada kaasaegseid poplugusid. Laulmisel pöörata tähelepanu diktsioonile ja väljendusrikkusele ning õigele hingamisele.</p> <p>Tutvumine erinevate ajastute muusikaga (renessanss, barokk, klassitsism, romantism, impressionism, ekspressionism); muusika- ja kunsti näited. Luua terviklik pilt ajastust (mis sündmused leidsid aset, kuidas maaliti, kuidas ehitati, milliseid rõivaid kanti jne.) Võiks koostööd teha ajaloo ja kunstiõpetuse õpetajaga.</p> <p>Põhjalikum tutvumine noodikirjaga. Mõisted <i>viulivõti</i>, <i>bassivõti</i>, nende noodikiri. Nootide astme-, täht-ja silpnimed. Astmete määramine õpitud lauludes.</p> <p>Anda põhjalikum ülevaade järgmistest muusikalistest terminitest: <i>sümfoonia</i>, <i>sümfooniaorkester</i>, <i>oper</i>, <i>operett</i>, <i>muusikal</i>, <i>ballett</i>. Vaadata mõnda lavastust muusikatunnis (kasvõi osaliselt) või korraldada ühiskülastus etendusele. Rääkida koosseisudest, mis nende mõistetega seonduvad.</p> <p>Pillirühmad sümfooniaorkestris ja pillid (S. Prokofjev “Petja ja hunt”). Klahv- ja elektronpillid.</p> <p>Tutvumine kaasaegsete muusikastiilidega (punk, reggae, rock, räpp jne.). Muusikanäidete kuulamine.</p> <p>Jätkuv rütmitaju süvendamine läbi rütmide kuulamise ja analüüsimise ning rütmimängude läbi. Kasutada kõiki õpitud rütmifiguure rakendades põhimõtete lihtsamalt keerulisemale.</p> <p>Moodustada rütmikette erinevates taktimõõtudes (nt. 4/4 mõtleb</p>	<p>laulab peast 5-6 laulu;</p> <p>laulab pingevabalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;</p> <p>tunneb viiuli- ja bassivõtit;</p> <p>oskab määratleda õpitud laulus astmeid;</p> <p>teab erinevaid muusikažanre <i>oper</i>, <i>operett</i>, <i>muusikal</i>, <i>ballett</i>, <i>sümfoonia</i>;</p> <p>teab pillirühmi sümfooniaorkestris;</p> <p>on tuttav kaasaegse muusikaga.</p> <p>tunneb taktimõõte 2/4, 3/4, 4/4. Oskab lahendada neis rütmülesandeid;</p> <p>tunneb helipikkusi ja rütme TA, TI-TI, TAI-RI, TIRI-TIRI, TI-TIRI, TIRI-TI, TA-A. TA-A-A, TA-A-A-A, paus</p>

<p>õpilane välja 4-löögilise (üks takt) rütmikombinatsiooni, mida kõik kordama peavad ning ilma vahet tekitamata läheb üle järg järgmise õpilase kätte), lasta neil ise välja mõelda erinevaid rütmimänge erinevaid pille või vahendeid (nt. olmeprügi-purgid, ajalehed, torud jne) kasutades. Õpitud lauludele luua kaasmänge kasutades nii rütmi- kui kehapilli</p>	
<p>ÕPPESISU 9. KLASSILE</p>	<p>TAOTLETAVAD ÕPITULEMUSED</p>
<p>Loomuliku hääle, hea diktsiooni ja õige hingamisega väljendusrikas laulmine. Laulude valikul arvestada õpilaste soove. Laulud , mida käsitleda võiksid olla väga eriilmelised ja erinevatest stiilidest, et õpilased saaksid rakendada oma muusikaalaseid teadmisi nende interpreteerimisel. Luua lauludele erinevaid kaasmänge. Oluline on arendada laste loovust nii rütmisaate kui pillide valikul. Eriilmeliste muusikapalade kuulamine ja nende iseloomustamine kasutades muusikalisi väljendusvahendeid (meloodia liikumine, tempo) ning muusikalisi oskussõnu. Muusikat kuulates arendatakse analüüsi võimet ja võrdlusoskust. (nt. kuulata D. Šostakovitši „Leningradi sümfooniat“, M. Raveli „Bolero“ ja T. Mägi „Koit“. Võrrelda. Leida sarnane (rütmi ostinaato). Kuulata M. Mussorgski „Pildid näituselt“ klassikalist versiooni ja nt. Emmerson, Lake & Palmers versiooni. Kas tunnevad sama loo ära?) Tähtsustub oma arvamus ja selle põhjendamine. Loovuse arendamine. Rütmiimprovisatsioonide väljamõtlemine, sobivate pillide, vahendite leidmine. Rütmiülesannete lahendamine õpitud taktimõõtudes. Õpitud rütmistruktuuride kinnistamine. Laulude rütmianalüüs, rütmi koputamine. Põhikooli jooksul kuulatud olulisemate muusikapalade meelde tuletamine, kinnistamine. Helilooja teadmise t nt. L.V. Beethoveni „Elisele“, A. Pärt „Tabula Rasa“).</p>	<p>Laulab pingevabalt tuttavaid lihtsa meloodiaga laule;</p> <p>On omandanud muusika kuulamise ja musitseerimise kogemuse;</p> <p>Tunneb ja suudab kaasa koputada levinumaid rütmistruktuure;</p> <p>Nimetab levinumaid õpitud muusikapalu;</p>

<p>Eesti rahvamuusikaga seonduva kinnistamine: vanem ja uuem rahvalaul, esitajad, liigid, iseloomustamine. Regilaulu laulmine traditsiooni-kohaselt. Rahvapillide kuuldeline analüüs, ära tundmine nii visuaalselt kui kuuldeliselt. Tuntumad pillilood (nt. „Targa rehealune“, „Kaera-Jaan“ jm.). Muusikaalase informatsiooni leidmine IT-kanalitest. Tutvustada erinevaid võimalusi info kogumiseks internetist. Tutvustada muusika kirjutamise programme. Teavitada ja väärtustada muusikateoste autorsust. ähtsustamine</p>	<p>Väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille</p>
---	--

Ainejaotuskava soovituslikud proportsioonid 8.-9klassis:

Laulmine ja pillimäng 10 tundi.

Muusikaline liikumine 2 tundi.

Muusika kuulamine ja muusikalugu 10 tundi.

Muusikaline kirjaoskus 3 tundi.

Kunstiõpetus

Õpetuse eesmärgid

Kunstiõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) kasutab töövahendeid ja -materjale eesmärgipäraselt, ohutult ja säästvalt;
- 2) vaatleb ning võrdleb oma ja kaaslaste loomingut, iseloomustab kunstiteoseid, kasutades õpitud teadmisi ja erialast sõnavara; väljendab oma eelistusi ja selgitab seisukohti;
- 3) tunneb rõõmu oma kunstilisest tegevusest ja selle lõpptulemusest;
- 4) tunneb huvi kunstiteoste ja eesti kultuuripärandi vastu, väärtustab enda ja kaasinimeste loomingut.

Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

1. Õppetöös tegutsetakse koos õpetajaga, matkides ning eeskuju järgi. Ühistegevuses õpitakse omandatud oskuste piires sooritama ülesannet ja teostama enesekontrolli:
 - a) vaadeldakse ümbritsevaid esemeid ja näidiseid, valitakse töövahendid ja -materjalid, valmistatakse ette töökoht;
 - b) täidetakse õpiülesanne;
 - c) jälgitakse töö lõpuleviimist ja soorituse puhtust, korrastatakse oma töökoht.
2. Õppeviisidest on esikohal praktiline harjutamine ja didaktilised mängud. Praktiliste tööde teemad valitakse vastavalt õpilaste teadmistele ja kogemustele (mängud, mänguasjad, muinasjutud, salmikessed jms). Kunstitööde ainekku leiab teistest õppeainetest, eelkõige lugemise ja loodusõpetuse teemadest. Kunstiõpetuse tunnis aktiveeritakse olemasolevad teadmised esemete/olendite tunnustest ning kasutatakse neid kujutiste loomisel.
3. Õppeülesannete järjestamisel lähtutakse põhimõttest liikuda ruumiliselt kujutiselt tasapinnalisele (kõigepealt voolitakse eset, seejärel tehakse temast joonistus). Ülesannete täitmisel toetutakse mitmesugustele näitvahenditele, mille abil täpsustatakse esemete/olendite tunnuste taju.

Õppeülesandeid sooritatakse paari- või enamatunniliste tsüklitena, et töövõtet/tehnikat paremini kujundada/kinnistada. 1.–2. klassi kunstiõpetuse tundides omandatakse esmased töö- ja korraharjumused; õpitakse tundma töövahendeid, -materjale (sh jääkmaterjale) ning kasutama neidohutult ja säästlikult; omandatakse esmased kunstialased oskused.
4. Intellektipuuetega laste kunstilise eneseväljenduse oskused võivad olla väga erineval tasemel. 1.–2. klassi õpilaste loomingulist eneseväljendamist piiravad tajukujutluste vähesus ja/või ebatäpsus, kõne alaareng ning motoorne kohmakus. Seetõttu kaasneb kunsti- ja teiste ainete õpetusega nende valdkondade arendamine.
5. Õpilaste tunnetustegevus toetub valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele. Õpetaja suunamisel õpitakse tajutavaid objekte eri meeltega (nägemine, kuulmine, haistmine, kompimine) vaatlema ja võrdlema, eri tunnuste alusel järjestama ja rühmitama. Tajukujutluste kujundamise/laiendamise eesmärgil õpetatakse märkama objekti värvust ja kuju ning oma töödes sobimatut (st reaalsusele mittevastavat) värvust ja kuju vältima.

Teemat sissejuhatavates vestlustes tutvustatakse kujutatava objekti loomulikku keskkonda, inimtegevust (sh toimingute järjekorda). Vestlus toetub praktilisele tegevusele, piltide vaatlusele, seeriapiltide järjestamisele vms (nt porgand kasvab peenral, lapsed koristavad saaki, laps sööb porgandit). Lisaks kujutlustele keskkonnast arendatakse oskust moodustada ja kasutada lauseid, laiendatakse sõnavara (sh emotsioone väljendavad omadussõnad nt *Poiss tegi lumememme. Ta naerab. Ta on rõõmus.*)

6. Praktilisi harjutusi sooritatakse töövahenditeta (joonistamine käe/jalaga õhus, laual, põrandal) ja erinevate vahenditega (kriidid, pliiatsid, pintsel jt). Kujundatakse õiget kehaasendit, pliiatsi jms hoidu ja käesurvet. Harjutusi sooritatakse õpetaja loetud rütmisalmide saatel. Esmaselt töövahenditega harjutused tehakse suurtel pindadel: tõmmatakse jooni tahvlile ja A-3 formaadis paberile; värvitakse suuremaid pindu (nt suur ring) jne. Järk-järgult muutuvad tööformaadid javärvitavad pinnad väiksemaks – nendel töötamine nõuab õpilaselt suuremat motoorset vilumust.

Õpetatakse joonistama/maalima üksikobjekte ja objektide rühmi ettevalmistatud taustale või värvilisele paberile, esialgu orientiiride (eri kuju ja suunaga punktiirjoonte ülejoonistamine, punktide ühendamise) ja šabloonide abil. Tunnetustegevuse arendes kujutatakse objekte silueti jajoone abil. Kujundatakse värvimisoskust (sh pliiatsi- ja pintslihoid, käesurve teadlik reguleerimine, kujutise kontuuri jälgimine).

7. Tegevuse käigus õpitakse kuulama ja mõistma suulisi lihtkorraldusi, osalema dialoogis.

Tegevuse verbaalne kommenteerimine ja kokkuvõtete tegemine on valdavalt õpetaja pädevuses.

Õpilasi ärgitatakse õpetaja ütlust kordama ning lõpetama.

Tegevuste käigus suunatakse õpilasi viisakalt abi paluma ning kaaslasele abi osutama.

Kunstiõpetuse tundides kasutatakse ja kinnistatakse teistes ainetes (eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, tööõpetus) omandatud sõnavara: tajutavaid tunnuseid (värvus, suurus, kuju, pinnaomadused) ja ruumisuhteid väljendavad sõnad, rühmanimetused (*koduloomad, mööbel* jne).

Õppetegevuse jõukohastamise eesmärgil jälgitakse märgitud õppeainetes omandatavaid teadmisi ja oskusi (nt geomeetriliste kehade tundmist ja nimetamist õpilastelt ei nõuta, voolimisel kasutatakse akohast sõnavara: *vooli pall* jne). Kunstiaine-alasest sõnavarast omandatakse sel etapil kasutatavate töövahendite ja materjalide nimetused ning tegusõnad (*joonistan, rebin* jne).

Taotletavad õpitulemused 1.–2. klassis

1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi;
- 2) kujutab esemeid/olendeid orientiiride abil;
- 3) valmistab ette ja korrastab õpetaja juhendamisel oma töökoha;
- 4) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses, eeskuju ja näidise järgi.

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb (nimetab) kasutatavaid töövahendeid ning -materjale;
- 2) leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava (õpetaja juhendamisel);
- 3) kujutab kõrvutasetsevad sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana;
- 4) võrdleb 2–3 tajutava tunnuse alusel (värvus, kuju, suurus) näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel;

- 5) valmistab ette ja korrastab õpetaja suunamisel oma töökohta;
- 6) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses, eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piiridessuulise korralduse järgi.

Õppetöö rõhuasetused 3.–5. klassis

1. Õpitakse tegutsema plaani järgi. Esialgu on selleks õpetaja koostatud tegevuskava(algoritm). 5. klassis hakatakse ühistegevuses ise plaani koostama ning selle täitmist jälgima.

Enesekontrollioskusena õpitakse oma tööd vaatlema ning võrdlema näidise ja kaaslaste töödega.

2. Ühe osa tunnist moodustavad illustreeritud kunstivestlused. Vestluste läbiviimiselarvestatakse põhimõtet *lähemalt kaugemale*, st tutvutakse esmalt lähiümbruse/kodukandi kunstiga.

3. Õpitakse kasutama eri väljendusvahendeid; seostama kujutatavaid objekte paberilehel jaedasi andma figuuride eri asendeid. Sel etapil harjutatakse kujutatavale sobiva tausta loomist.

4. Õpitakse märkama objektide ja kujutiste värvinüansse, objektide osalist kattumist, kujutisesuuruse visuaalset (optilist) vähenemist kauguses.

Vaadeldakse ja kirjeldatakse oma ja kaaslaste kunstitöid. Õpilaste töödest korraldatakse klassis jakoolis näitusi. Võimaluse korral külastatakse kunstinäitusi (sh õpilastööde näitusi väljaspool kooli).

5. Suureneb kasutatavate töövahendite ja -materjalide hulk (kattevärvide kõrval võetaksekasutusele akvarellid). Joonistamisel-maalimisel kasutatakse võimalikult erinevaid tööformaate.

Taotletavad õpitulemused 3.–5. klassis

3. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kasutab ohutult töövahendeid ja -materjale;
- 2) kujutab loomi (jt elusolendeid) neile iseloomulikus asendis;
- 3) märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab kujutist;
- 4) järgib mustri rütmi;
- 5) võrdleb ja iseloomustab õpetaja suunamisel kahte kujutist tajutavate tunnuste alusel, väljendabkujutiste paiknemist pildiruumis;
- 6) korrastab oma töökohta;
- 7) täidab kunstiõpetuse ülesandeid eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulisekorralduse järgi.

4. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kujutab inimest paigalasendis;

- 2) jälgib pinna katmisel kujutise kontuuri;
- 3) segab põhivärvidest II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul);
- 4) kujutab esemeid kahel horisontaalsel abijoonel (ees, taga);
- 5) voldib paberit eeskuju järgi.

5. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kasutab õpitud tehnikaid kunstitööde loomiseks;
- 2) kujutab inimest liikumises;
- 3) tõstab oma töödes tegelasi ja objekte esile suuruse, asukoha ja värvi valiku abil;
- 4) väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- jatagapool, keskel;
- 5) võrdleb oma ja kaaslaste töid (leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi);
- 6) osaleb vestlustes rahvuskultuuri ja -kunsti teemadel (kodukandi rahvariided jne).

Õppetöö rõhuasetused 6.–7. klassis

1. Alustatakse tutvumist visuaalse kunsti liikide ja väljendusvahenditega.

Tutvutakse kunstivaldkondadega seotud elukutsetega, st isikute ja nende põhitegevusega (nt skulptor, arhitekt, restauraator jne). Õpitakse märkama kunstiilminguid lähiümbruses ningkäituma niisugusel viisil, et see ei kahjustaks loometööd ja kultuuriväärtusi.

2. Õppeülesandeid sooritatakse mitmetunniliste tsüklitena, milles vahelduvad eri iseloomuga tööd. Õppeülesannete täitmisel toetutakse näitvahenditele.

3. 6.–7. klassis kujuneb õpilastel analüütilis-sünteetiline tajumise võime, mis võimaldab teadlikumaltvaadelda ja võrrelda objektide visuaalseid karakteristikuid (vormi, suurussuhteid, paiknemistruumis, varju, värvinänsse jne). Õpitakse ruumilist kujutamist tasapinnal. Modelleeritakse erimaterjalidest skulptuure, rõhuasetus on detailidel ja kujunduselementidel. Joonistustes on põhiohkimise kujutamisel võimalikult õigestes proportsioonides, erinevas töö- ja elukeskkonnas.

4. Võetakse kasutusele suuremat osavust nõudvad töövahendid (sirkliid, lõikenoad), õpitakse neid kasutama tehnoloogiliselt õigesti, säästlikult ja ohutusnõudeid arvestades.

Taotletavad õpitulemused 6.–7. klassis

6. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt;
- 2) arvestab inimese täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapiikkusesuhtes, näo kujutamisel silmade asukohta sellel;
- 3) kujutab temaatilistes töödes värvide abil tegevuse aega ja kohta;
- 4) loob kujutatavale sisult ja vormilt sobiva tausta;
- 5) väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja tagapool;
- 6) kujundab oma lähemat ümbrust (stend, klassiruum);
- 7) tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, graafika).

7. klassi lõpuks õpilane:

- 1) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese ameti olulisi tunnuseid (keskkond, riietus, töövahendid) ning väljendab neid temaatilistes töödes;
- 2) segab ja kasutab maalimisel värvide eri toone;
- 3) loob eri vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid;
- 4) teeb kollaaži;
- 5) tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika);
- 6) mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust;
- 7) märkab kujunduselemente keskkonnas.

Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

1. Suureneb kunstivestluste osa praktilise töö tundides. Õpitakse tundma tuntumaid kunstnikke, vaadeldakse ja kirjeldatakse õpitud oskuste piires nende teoseid. Näidete varal õpitakse eristama kunstiliike ja eri ajastute -stiile. Saadavad teadmised seotakse õpilaste kogemustega (filmides nähtu, reisil kogetu). Harjutatakse visuaalse teabe otsimist (pilt-teatmeteostest, Internetist) ning selle kasutamist loomingulise töö eeskujuna või lähtepunktina.

.2. Harjutatakse jooniste ja skeemide mõistmist; tõuseb ruumilise kujutamise osakaal.

Suunatakse vaatlema inimeste kehakeelt ja miimikat ning seda kujutama.

3. Kunstiõpetuse ülesannete täitmisel pööratakse tähelepanu töövahendite ja –materjalidetehnoloogiliselt õigele kasutamisele. Õpitakse kasutama käe kindlust ja täpsust nõudvaid tehnikaid (nt paljundusgraafika).

Taotletavad õpitulemused 8.–9. klassis

8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese vanust ja näoilmeid kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes;
- 2) eristab õpetaja suunamisel pildi koloriiti, oskab seda kirjeldada;
- 3) kujundab ornamenti (sh rahvuslikku), nimetab selle traditsioonilisi ja nüüdisaegseid kasutusvõimalusi;
- 4) eristab etenduses esinevaid eri kunstiliike (visuaalne kunst, muusika, liikumine);
- 5) eristab kultuurinähtusi ja kunstiliike (sh karikatuur, šarž, grafiti).

Põhikooli lõpetaja:

- 1) kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja -vahendeid, kujutamise ja kujundamise viise;
- 2) kujutab inimest eri vanuses, meeleolus, asendis ja tegevuses;
- 3) märkab suuremaid kompositsiooni- ja proportsioonivigu;
- 4) kirjeldab kunstiteoseid õpitud oskuste piires ja põhjendab oma eelistusi;
- 5) väärtustab kunstiloomingut (oma ja kaaslaste tööd)

Kehaline kasvatus

Õppetöö rõhuasetused 1. – 2. klassis

Kujundatakse õpilasel üldised õpioskuseid kuulata, jälgida, mõista ja täita korraldusi. Kujundatakse elementaarsed korraharjumused. Õpetatakse oma keha tunnetama, arendada orienteerumist ümbritsevas keskkonnas. Harjutusi õpitakse põhiliselt mängides, matkides ja eeskuju järgi. Omandatud toiminguid ajendatakse ja kinnistatakse verbaalsete repliikidega.

Taotletavad õpitulemused

1.klassi lõpetaja teab mõisteid parem (paremal), vasak (vaksakul), ülal, all, ees, taga; oskab jälgida õpetajat, kuulata ja täita lihtsamaid tuttavaid käsklusi; sooritada eeskuju järgi õpitud võimlemisharjutusi, matkida õpetaja tegevust peegelpildis; matkimise teel sooritada õpitud jooksu- ja kõnniharjutusi kindla rütmi järgi;

sooritada pöördeid ja liikumisi etteantud orientiiri järgi;
 ronida redelil, kaldpinnal, üle võimlemispingi; roomata poomi, kitse jms alt läbi;
 veeretada ja kanda palli;
 mängida tuttavaid liikumismänge;
 laskuda kelgul nõlvakust, vedada ja tõugata kelgul istuvat kaaslast;
 liikuda suuskadel lauskmaal
 kontrollida kehahoidu seina abil, peegli ees;
 riietuda, end pesta
 tunnetab lihaspinge ja lõdvestuse olemust;
 muusika pulssi

Teema ja õppesisu	Soovitavad õpitulemused
<p>Kõnni-, jooksu, hüppeharjutused. Kõnniharjutused paigal ja liikumisel. Liikumismängud. Hüppeharjutused üle madala pingi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Teeb vahet kus on vasak parem pool; •Teab ülal, all, ees ja taga käsklusi; •sooritab õigesti matkimisharjutusi; •suudab hoida tasakaalu ; •oskab orienteeruda mängule.
<p>Matkad loodusesse</p>	<ul style="list-style-type: none"> •oskab looduses käituda
<p>Koordinatsiooni ja peenmotoorikat arendavad harjutused. Tasakaaluharjutused madalal poomil. Ronimine redelil, varbseinal, kaldpingil, horisontaalredelil. Palliga söödud, püüded, põrgatamised kaaslasega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •hoiab tasakaalu; •ronib julgestusega redelil, varbseinal, horisontaalredelil; •teeb õpitud harjutusi palliga ;
<p>Suusatamine. Liikumine lauskmaal. <u>Suuskade kinnitamine, pakkimine ja kandmine.</u> <u>Kelgutamine. Kaaslase vedamine kelgul.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> •suusatab lauskmaal; •oskab suuski kinnitada, eemaldada; •oskab suuskadel liikuda iseseisvalt. •<u>kelgutab iseseisvalt mäest alla ja läheb ka mäest üles.</u>
<p>Rütmitaju arendavad harjutused. Liikumismängud muusika saatel tähelepanu, koordinatsiooni ja kujutlusvõime arendamiseks. Harjutuste sooritamise vastavalt saatemuusika tempole.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •liigub vastavalt muusika karakterile ja ülesehitusele.

Taotletavad õpitulemused

2.klassi lõpetaja

suudab täita kehaosalist korraldust;

jookseb rahulikus tempos 1-2 minutit;

teab mõisteid suur, keskmine, väike;

oskab järgida korranõudeid;

määrata enda asendit etteantud orientiiri suhtes;

sooritada õpitud pöördeid ja liikumisi ruumisuhteid väljendavate käskluste järgi;

sooritada tuttavaid harjutusi suulise korralduse järgi;

visata ja püüda palli;

kõndida madalal poomil;

pidurdada, peatada ja juhtida kelku, laskuda kelgul eri asendites ;

kasutada suusavarustust (panna jalga suusasaapad, suusad);

tunnetab oma asendi- rühti;

kaheosalist meetriumit;

liigutuse ja liikumise kooskõla muusikaga

Õppetöö rõhuasetused 3.- 5. klassis

Kujundatakse oskus ja harjumus kontrollida oma kehaasendit ja liigutusi. Õpetatavad harjutused (kõnd, jooks, hüpped, visked, ronimine, roomamine) on nende oskuste kujundamise teenistuses. Alustatakse kehaliste harjutuste tehnika õppimise ning ujumise algõppega.

Innustatakse liikuma ja õppima kõike uut, mis on seotud erinevate füüsiliste tegevuste ning harjutustega. Kehalise ja motoorse arengu seisukohast on väga tähtis motiveerida õpilasi süsteemseks kehaliseks aktiivsuseks – treeninguks. Uute liigutuste õppimisel ei arene üksnes luu – ja lihaskond, vaid sellest protsessist võtab osa ka kesknärvisüsteem. Oluline on õpilaste mootorika arendamisega koos pöörata tähelepanu ka kognitiivsele ja sotsiaalsele – emotsionaalsele arengule.

Õppesisu ja õpitulemused 3. klassis

Taotletavad õpitulemused:

3. klassi lõpuks õpilane:

- jookseb püstilähtest erinevaid distantse;
- teab õpitud mängu, laulumängude sõnu;
- oskab sooritada tuttavaid võimlemisharjutusi suulise käskluse järgi ilma täiendava selgituseta;
- oskab teha tireli ette, turiseisu;
- osaleb õpetaja suunamisel võistlusmängudes;
- hüppab kaugust;
- liigub lauskmaal suuskadel astuva ja/või libiseva sammuga, kasutab keppe tasakaalu säilitamisel;
- matkad loodusesse;
- osaleb aktiivselt erinevates mängudes, peab kinni mängureeglitest;
- hoiab tasakaalu erinevates asendites ja vahenditel;
- pöörab tähelepanu hügieenile;

Teema ja õppesisu	Soovitavad õpitulemused
<p>Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused.Jooks rahulikus tempos. Jooks suuna muutmisega ja erinevatele signaalidele reageerimisega, takistuste ületamisega. Pendeljooks 3*10 m. Matkivad hüplemisharjutused, hüplemine üle tiirleva hoonööri, hüpitsaga hüplemine, hüpped pöördega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •jookseb rahulikus tempos 2 – 3 minutit; •reageerib joostes koheselt signaalile; •sooritab õige teatevahetuse. •hüppab hüpitsaga järjest 30 sekundit; •oskab anda teatepulga üle teisele jooksjale.
<p>Matkad loodusesse</p>	<ul style="list-style-type: none"> •oskab loodust hoida.
<p>Koordinatsiooni ja peenmotoorikat arendavad harjutused. Tasakaaluharjutused madalal poomil. Ronimine redelil, varbseinal, kaldpingil, horisontaalredelil. Visked väikese palliga kaugusele, seistes küljeti viske suunas. Harjutused vahenditega (võimlemiskepid, pallid).</p>	<ul style="list-style-type: none"> •hoiab tasakaalu poomil; •ronib julgestusega redelil, varbseinal, horisontaalredelil; •teeb õpitud harjutusi vahenditega; •viskab väikest palli küljeti viske suunas kaugusele, •teeb järgi koordinatsiooni ja peenmotoorikat arendavaid harjutusi õpetaja ettenäitamisel vahenditega.

<p>Suusatamine. Liikumine lauskmaal. <u>Suuskade kinnitamine, pakkimine ja kandmine. Paaristõuge. Kepihoie.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> •suusatab lauskmaal; •oskab suuski kinnitada, pakkida ja kanda ilma neid kahjustamata; •<u>oskab suusatada paaristõukelise sõiduviisiga.</u>
<p>Kelgutamine. Kaaslase vedamine kelgul.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •kelgutab iseseisvalt mäest alla ja läheb ka mäest üles.
<p>Akrobaatika Veered <u>kägaras ja sirutatult</u>, tirel ette, turiseis. Juurdeviivad harjutused turiseisuks ja tirelik. <u>Toengkägarast ülesirutushüpe maandumisasendi fikseerimisega. Käte asendid ees, all, kõrval, ülal, puusas.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> •oskab sooritada tirelit ette ja turiseisu õpetaja abiga; •<u>võtab õigeid käteasendeid õpetaja käsklusel</u>
<p>Rütmitaju arendavad harjutused. Liikumismängud muusika saatel tähelepanu, koordineerimise ja kujutlusvõime arendamiseks. Harjutuste sooritamise tempo muutmine vastavalt lugemise või saatemuusika tempole.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •liigub vastavalt muusika karakterile ja ülesehitusele.
<p>Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Rahvastepalliks ettevalmistavad mängud ja harjutused (palli viskamine märki, palli püüdmine jms). Jalgpalliks ettevalmistavad harjutused. Paigaloleva <u>palli löömine ja söötmine.</u> <u>Tagaajamismängude erinevad variandid.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> •mängib rahvastepalli lihtsustatud reeglitega; •<u>oskab jalgpalli lüüa ja sööta;</u> •peab kinni tagaajamismängude mängureeglitest ja järgib neid.

Õppesisu ja õppetulemused 4. klassis

Taotletavad õpitulemused 4. klassis:

4.klassi lõpuks õpilane:

- sooritab tulemusele hooga kaugushüppe, palliviske ja 60 m jooksu püstilähtest.
- oskab suuskadel sooritada pöördeid paigal, kukkumisel iseseisvalt püsti tõusta ja libiseda suuskadel.;

- teab õpitud oskussõnu;
- teab õpitud mängude reegleid;
- täidab riviharjutusi, oskab rivis kaheks loendada;
- jookseb vahelduva kõnniga 1 km;
- sooritab tirelit taha;
- matkad loodusesse;
- hoiab käte ja jalgadega köiest kinni;
- oskab mängida rahvastepalli määrustepäraselt;
- abistab kaasõpilast harjutuste sooritamisel;
- reprodutseerib õpitud harjutusi ja kombinatsioone ning oskab neid muusika saatel sooritada;
- rahuldavalt sooritada täpseid liigutusi nõudvaid tegevusi;
- pöörab tähelepanu hügieenile.

Teema ja õppesisu	Soovitavad õpitulemused
<p>Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused. Jooks püstilähtest õpetaja käskluse järgi. Kestvusjooks maastikul. 60 m jooks. <u>Jooksmisel õige asend.</u></p> <p>Liikumised. Käte ja jalgade hood, käte ja jalgade üheaegne liikumine, käte kõverdamine, käte ja jalgade lõdvestus. Erinevad kõnnivormid kindla rütmi ja muusika saatel. <u>Põlve – ja sääretõstejooks, juurdevõtusamm.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • jookseb maastikul jõukohases tempos; • jookseb 60 m püstilähtest; • pöörab jooksmisel tähelepanu õigele jooksuasendile;
<p>Matkad loodusesse</p>	<ul style="list-style-type: none"> • oskab loodust hoida.
<p>Harjutused erinevatele lihasrühmadele vahenditega ja vahenditeta. <u>Kükid, istesetõusud ja rindkeretõsted. Harjutused topispalliga ja ilma. Köiel ronimine.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • teeb õpetaja ettenäitamisel harjutusi erinevatele lihasrühmadele; • köiel ronimisel harjutab käte ja jalgade koostööd.
<p>Koordinatsiooni ja peenmotoorikat arendavad harjutused. Erinevad kõnni- ja jooksuharjutused poomil. Palli püüdmine liikumiselt. Väikese palli vise kaugusele. Täpsusvisked (pallid, nooled jms).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • sooritab erinevaid kõnni – ja jooksuharjutusi poomil; • sooritab täpsusviskeid; • viskab väikest palli tulemusele.

<p>Akrobaatika. Hüppetirel ette, tirel taha, kätelseis abistamisega, “sipelga” erinevad liikumisviisid, kaarsild seisust abistamisega. Võimlemise põhiasendid: kääriseis, päkkseis, seljati-selitsi, küljeti-külitsi, rinnati-rinnatsi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •sooritab õpetaja käsklusel õpitud akrobaatilisi harjutusi; •võtab õpetaja käsklusel õpitud õigeid kehaasendeid.
<p>Suusatamine. Väikeste tõusude ja laskumistega raja läbimine õpitud sõidustiilides.Paaristõukeline ühesammuline sõiduviis.Mäest laskumine. Laskumisel õige kehaasend. Laskumisel kukkumise õppimine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •väikeste tõusude ja laskumistega raja läbimine õpitud sõidustiilides; •oskab suusatada paaristõukelise – kui paaristõukelise ühesammulise sõiduviisiga. •mäest laskumisel teab ohtusid ja oskab võtta õige kehaasendi.
<p>Ruunitaju arendavad harjutused. Liikumismängud muusika saatel koordinaatsiooni, kujutlusvõime ja loovuse arendamiseks. Tantsu-ja laulumängud.</p>	
<p>Hüpped. Hüpped üle hüpitsa, toenghüpe, sügavushüpped, hoojooksult kaugushüpe, kõrgushüpe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •hüppab hüpitsaga; •sooritab sügavushüppeid ja toenghüpet; •hoojooksult kaugushüpe paku tabamiseta; •sooritab kõrgushüpet üleastumishüppe stiilis.
<p>Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Rahvastepalli variandid. Jalgpall: <u>palli vedamine vasaku ja parema jalaga;õppemäng lihtsustatud reeglitega.</u> Korvpall: palli põrgatamine erineva rütmiga parema ja vasaku käega; palli püüdmine liikumiselt. Teatevõistlused.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •mängib rahvastepalli; •veab palli nii vasaku kui parema jalaga takistuste vahel; •põrgatab palli nii vasaku kui parema käega palli vaatamata erinevate rütmide järgi; •püüab ja söödab palli liikumiselt; •oskab teatevõistluse reeglitest kinni pidada.

Õppesisu ja õppetulemused 5. klassis

Taotletavad õpitulemused 5. klassis:

5.klassi lõpuks õpilane:

- jookseb 1,5km vahelduvalt kõnniga;
- suusatab jõukohases tempos 1,5km;
- oskab täita ohutusnõudeid võimlemisel, pallimängudes, kelgutamisel ja suusatamisel;
- sooritab tuttavatest harjutustest koosnevaid kombinatsioone suulise korralduse alusel;
- hüppab hoojooksult kaugust tulemusele;
- sooritab kägarhüpet (riista kõrgus 80-100 cm);
- teha erinevaid kõnniharjutusi poomil;
- matkad loodusesse;
- visata palli;
- mängida jalgpalli lihtsustatud reeglitega;
- peab kinni hügieeni reeglitest.

Teema ja õppesisu	Soovitavad õpitulemused
<p>Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused. Hüplemine hübitsaga. Kestvusjooks maastikul. <u>60 m jooks püstilähtest.</u> Pendelteatejooks. Püstilähe, jooks kiirendusega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kestvusjooks maastikul jõukohases tempos; • hüplemine hübitsaga ajale; • 60 m jooks ajale; • sooritab õige teatepulga vahetuse.
<p>Raskuste tõstmine ja kandmine (võimlemisriistad ja inventar).</p>	<p>võtab tõstmisel ja kandmisel õige kehaasendi.</p>
<p>Matkad loodusesse</p>	<ul style="list-style-type: none"> • oskab looduses õigesti käituda ja seda hoida.
<p>Koordinatsiooni ja peenmotoorikat arendavad harjutused. Põlvetõstekõnd, päkk-kõnd poomil. Hoojooksult hüpe toengkägarasse. Sirutushüpe maandumisasendi fikseerimisega. Pallivise.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab õigesti põlvetõste-ja päkk-kõnni poomil; • Viskab hooga väikest palli tulemusele; • Sirutushüppel oskab õigesti maanduda ja fikseerib asendi.
<p>Suusatamine. Korrata varemõpitud sõidustiile. Trepptõus. Laskumisel õige kehaasend. Hoo pidurdamine laskumisel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Suusatab õpitud sõidustiilidega tõusude ja langustega maastikul; • võtab laskumisel õige kehaasendi; • oskab tõusudelt üles minna; • täidab ohutusnõudeid kelgutamisel ja suusatamisel.
<p>Akrobaatika.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - koostab õpetaja abiga lihtsama võimleskava; • Oskab hooga üle kitse hüpata fikseeritud maandumisega;

<p>Korrata ja kinnistada varemõpitud akrobaatilisi harjutusi. Võimlemisasendid. Tirel ette üleshüppega, tirelist tõus jalal vaheldumisi. Hüppetirel. Kätelseis seina najal julgestusega. Hüppamine üle “kitse”. Hüpped kägardumisega, toengusse, toengpõlvitusse.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Hoiab tasakaalu tirelist tõusmisel mõlemal jalal vaheldumisi; •Hüppab õige tehnikaga üle “kitse”.
<p>Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Jalgpall lihtsustatud reeglitega. Veereva palli peatamine jalatallaga. Korvpalliks ettevalmistavad harjutused ja mängud (korvpalluri põhiasend, pallihoie, pörgatamine, rinnaltsööt). Laptuu ja pesapalli lihtsustatud variandid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •mängib jalgpalli lihtsustatud reeglitega; •oskab mõlema käega palli pörgatada ja hoida; •söödab palli liikumiselt; •mängib korvpalli lihtsustatud reeglitega; •mängib laptuud ja pesapalli lihtsustatud reeglitega.
<p>Rütmitaju arendavad harjutused. Orienteerumiseks ettevalmistavad mängud ruumis, kooliõues.</p>	

Ainekava 6.-7. klassile

Õppetöö rõhuasetused 6.-7. klassis

6.-7. klassis arendatakse ja täiustatakse õpilaste kehalisi võimeid ning kujundatakse liigutusvilumused, arvestades murdeest lähtuvaid ealisi ja individuaalseid iseärasusi. Jätkatakse erinevate harjutuste tehnika õppimist, kusjuures õpilaste iseseisvus tõuseb (ülesannete täitmine esitatud plaani järgi, iseseisev tegevusplaani koostamine ja enesekontroll). Pööratakse tähelepanu sellele, et õpilased tunneksid tervislike eluviiside põhitõdesid ja järgiksid neid, mõistaksid kaaslaste füüsiliste võimete erisusi ja arvestaksid nendega ühistegevustes, kujundaksid kehakultuuriga tegelemiseks vajalikke tahteomadusi (sihikindlus, otsustatavus, julgus, visadus, püsivus, kannatlikkus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime).

Positiivse enesehinnangu kujunemisel on individuaalne lähenemine väga oluline. Tunnis omandatud oskuste ja teadmiste toel suunatakse õpilasi iseseisvalt harjutama ja sportima.

Tutvustatakse spordieetika nõudeid (aus võistlus, võistlusmäärustest kinnipidamine, vastase austamine).

Õppesisu ja õppetulemused 6. klassis

Taotletavad õpitulemused 6. klassis:

6.klassi lõpuks õpilane:

- oskab rühmas tegutseda, arvestades kaasõpilasi;
- oskab lihtsa kooliõue plaani järgi orienteeruda ühest punktist teise;
- suusatab ja/või uisutab kasutades õpitud tehnikaid;
- oskab hüpata kaugust;
- mängib kahte sportmängu lihtsustatud reeglitega ja on omandanud kolmanda sportmängu algõpetuse;
- esitab õpetaja poolt koostatud tantsukava (T);
- täidab ülesandeid õpetaja poolt esitatud kava järgi;
- palub abi, valib ja kasutab abivahendeid;
- teab ja järgib liiklusohutusreegleid.

Teema ja õppesisu	Soovitavad õpitulemused
Jooks ja jooksuharjutused Kestvusjooks maastikul. 60 m jooks madalstardist. Pendelteatejooks 3*30m. <u>Teatevõistlused.</u>	•madalstardi tähtsus; •oskab teatepulka üle anda; •jookseb 60 m tulemusele; •peab kinni teatevõistluse reeglitest.
Hüpped Hoojooksult üleshüpped (ühe ja kahe jala tõukelt). Takistusest üleshüpped. Kaugushüpe.	•Oskab takistusest ülehüppel maanduda; •püüab sooritada kaugushüppe õige ja täpse paku tabamisega, •hoojooksult üleshüpped ühe või kahe jala tõukelt fikseerib maandumisel asendi; •kaugushüpe hoota ja tugeva jalgade tõukega.
Matkad loodusesse	- looduses olles oskab õigesti käituda (ei lõhu, ei karju)
Akrobaatika Harjutuste kombinatsioonid. <u>Tiritamm</u> abistamisega. Seisust kaarsild seinajal, trel tah toengrõhtpõlvitusse (T). Hüppetirel, <u>tirel</u> <u>taha</u> <u>käte</u> <u>tõukega</u> <u>püsti</u> , <u>kätelseis</u> (P). Toenghüpped	•Koostab õpetaja abiga lihtsama võimlemiskava; •sooritab õpetaja käsklusele õpitud akrobaatilisi harjutusi; •sooritab õpetaja käsklusele hüppe kitsale toengkükki ja mahahüppe 180o pöördega;

Hüpe kitssele toengkükki ja mahahüpe 180o pöördega, harkhüpe. Madalal poomil laskumine kükki ja põlvitusse ning tõusmine.	<ul style="list-style-type: none"> •sooritab madalal poomil laskumise kükki ja sealt edasi põlvitusse ning tõusmise.
Harjutused vahenditega Hüpitsaga hüplemine paigal ja edasiliikumisel. Mitmesugused hüplemisharjutused paigal ja liikudes. Ronimine köiel.	<ul style="list-style-type: none"> •suudab iseseisvalt hüpitsaga hüpelda nii paigal kui edasiliikumisel; •ronib köiel julgestusega.
Koordinatsiooni ja peenmotoorikat arendavad harjutused Rippes (P) ja toenglamangus (T) käte kõverdamine. <u>Ripe kõverdatud kätega (P) ja sirgete kätega (T) ajale.</u>	<ul style="list-style-type: none"> •suudab teha võimete kohaselt rippes (P) ja toenglamangus (T) kätekõverdamisi. •suudab rippuda kangil kõverdatud kätega (P) ja sirgete kätega (T) ajale.
Suusatamine ja kelgutamine Kahesammuline vahelduvtõukega sõiduviiis. Laskumise põhiasend. 1km pikkuse tõusude ja laskumistega suusaraja läbimine jõukohases tempos.	<ul style="list-style-type: none"> •Suusatab kahesammulise vahelduvtõukelise sõiduviiisiga; •laskumisel võtab õige madalaseendi; •suusatab eelnevalt õpitud sõidustiilides 1km suusaraja läbi jõukohases tempos.
Ruunitaju arendavad harjutused Klassi, kooliõue plaan, ilmakaared, lihtsamad leppemärgid. Orienteerumiseks ettevalmistavad mängud.	<ul style="list-style-type: none"> •teab ilmakaari ja oskab neid kompassi abil näidata; •teab lihtsamaid leppemärke, •orienteerub õpetaja abiga.
Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Jalgpall: veereva palli peatamine, palli vedamine, palli “surmamine”,õppemäng. Korvpall: palli põrgatamine vasaku ja parema käega takistusest möödumisel, <u>söödud liikumiselt pörkega ja ilma, vise kahe käega rinnalt.</u> Mäng lihtsustatud reeglitega.	<ul style="list-style-type: none"> •jalgpall •suudab palli põrgatada vasaku ja parema käega takistustest mööduda ilma palli kaotamata; •Oskab sööta palli pörkega ja ilma; •Mängib korvpalli lihtsustatud reeglitega.

Õppesisu ja õppetulemused 7. klassis

Taotletavad õpitulemused 7. klassis:

7.klassi lõpuks õpilane:

- suusatab vahelduval maastikul ja/või uisutab kasutades erinevaid õpitud tehnikaid ja liikumisviise. Suudab vahenditel võimetekohaselt kehtvalt liikuda;
- teab poiste ja tüdrukute füüsiliste võimete erinevust;
- oskab joosta madallähtest 100m;

- oskab tehniliselt sooritada paigalt kuulitõuget;
- sooritab kombinatsiooni mitmest võimlemisharjutusest, vahendiga või ilma, kas muusikaga ja/ või ilma;
- mängib kolme erinevat sportmängu lihtsustatud reeglitega;
- kasutab õpitud sporditerminoloogiat;
- tunneb lihtsamaid leppemärke kaardil;
- teab “ausa mängu” põhitõdesid.

Teema ja õppesisu	Soovitavad õpitulemused
<p>Jooks ja jooksuharjutused</p> <p>Kestvusjooks maastikul. 60 m jooks. <u>Jooks suuna muutmisega.</u> <u>Tõkkejooksuks ettevalmistavad harjutused.</u> <u>Teatevõistlused.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> •Kestvusjooks maastikul (P – 1,5km, T – 1km; •<u>oskab sammudelt tõkkeid ületada;</u> •<u>oskab ja suudab koheselt õpetaja signaalile joosta suunda muutes.</u>
<p>Üldarendavad harjutused topispallidega</p> <p>Harjutused erinevatele lihasrühmadele.</p> <p><u>Lõdvestus-ja venitusharjutused.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> •Sooritab erinevaid harjutusi topispallidega õpetaja käsklusel ja suunamisel; •Teab ja kasutab erinevaid lõdvestus – ja venitusharjutusi.
<p>Akrobaatika</p> <p>Ratas kõrvale, tiritamm kõverdatud jalgadega, tirl taha poolspagaati. <u>Kätelseis abistamisega.</u> <u>Varemõpitud elementide kordamine.</u>Poom: vetruvsamm, polkasamm. Harjutused vahenditega (T): rõngas, rõnga asendi muutmised, rõnga kiigutamised ja tiirutamised, rõnga hood, pöörlemised, veeretamised, ringitamised.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Sooritab iseseisvalt ratta kõrvale ja tirl taha poolspagaati; •sooritab kätelseisu ja tiritamme abistamisega; •tүdrukud sooritavad õpetaja käsklusel erinevaid õpitud rõnga harjutusi.
<p>Ruumitaju arendavad harjutused.</p> <p>Kaardi värvid. Kompassi ehitus ja kasutamine. Kaardi mõõtkava. Orienteerumiseks ettevalmistavad mängud.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •teab kaardi värve; •Teab kompassi ehitust ja oskab seda kasutada; •Teab ja oskab arvestada kaarti mõõtkavaga.
<p>Rütmitaju arendavad harjutused.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Oskab nõu küsida ja koostada õpetaja abiga tantsukava; •Esitab iseseisvalt tantsukava.

<p>Õpetaja abiga koostatud tantsukava koostamine ja esitamine. Seltskonnatantsude põhिसammud.</p>	
<p>Suusatamine Pooluisusamm. 2km pikkuse suusaraja läbimine jõukohases tempos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Suusatab pooluisusammu sõiduviisis; •Läbib jõukohases tempos 2 km pikkuse tõusude ja langustega suusaraja; •Laskumisel ja tõusul kasutab eelnevalt õpituid erinevaid tehnikaid.
<p>Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Jalgpall: liikuva palli löömine, löök põia siseküljega täpsusele, õppemäng. Mängijate asetsemine platsil. Korvpall: sammu pealt vise, ühe käega ülaltvise, söödud liikumiselt, individuaalne kaitsemäng, mäng lihtsustatud reeglitega. Võrkpall: võrkpalliks ettevalmistavad mängud, mängija asendid ning peatumine. Liikumisviisid hüppe hüppe-, juurdevõtu- ja ristsammuga. Ülaltsööt, altpalling. Minivõrkpall.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Arvestab liikuva palli kiirust palli löömisel; •Lööb põia siseküljega täpsusele (nt 5 korda väravasse erinevalt kauguselt jms); •Oskab ja teab kuidas sammudelt viskele minna; •Teab mõistet “jooks”; •Mängib korvpalli lihtsustatud reeglitega; •Teab mängu reegleid ja peab nendest kinni; •Mängib minivõrkpalli ja peab reeglitest kinni.

Ainekava 7.-8. klassile

Õppetöö rõhuasetused 8.-9. klassis

Süstematiseeritakse ja teadlikustatakse praktilisi sportlikke oskusi, kinnistatakse teadmisi tervislikest eluviisidest, püütakse tekitada huvi ja motivatsiooni edaspidiseks iseseisvaks kehakultuuriharrastuseks.

Kujundatakse hoiak järgida ausa mängu põhimõtteid ja spordieetika nõudeid. Tutvustatakse erinevaid spordialasid, Eesti olümpiavõitjaid, tuntumaid sportlasi.

Õppesisu ja õppetulemused 8. klassis

Taotletavad õpitulemused 8. klassis:

8.klassi lõpuks õpilane:

- oskab sooritada kombinatsioone rütmika, akrobaatika ja riistvõimlemise põhiharjutustest;
- teeb võistluseelset soojendust ja võistlusjärgset venitust;
- oskab otsida ja leida spordialast teavet;
- oskab õpitud talispordialal määrustepäraselt võistelda;
- mängib võrkpalli lihtsustatud reeglitega;
- oskab vastavalt oma võimetele sooritada kõrgushüpet õpitud tehnikas ja hooga kuulitõuget tehniliselt õigesti;
- oskab nimetada Eestituntumaid sportlasi;
- teab ja järgib ohutusreegleid kõikides liikumistegevustes ja erinevatel spordialadel.

Teema ja õppesisu	Soovitavad õpitulemused
<p>Jooksu ja jooksuharjutused Kestvusjooks maastikul. Kiirendus- ja kordusjooks. Madalstart õpetaja käsklusel. <u>100 m jooks</u>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • jookseb maastikul; • oskab võtta õige madalstarti asendi; • jookseb 100 m.
<p>Kergejõustik Kaugushüpe. Kuulitõuge paigalt. Kõrgushüpe. Pallivise paigalt kaugusele. Pallivise kaugusele 4-6 hoojooksusammult, pallivise märki kõhulilamangus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab kägarhüppe hoojooksult (käte ja jalgade töö õhulennul); • Kõrgushüpe üleastumistehnikaga üle kummilindi; • kuuli õige asend ja kehaasend tõukamisel; • oskab ja sooritab palliviske kaugusele 4-6 hoojooksusammult, pallivise märki kõhulilamangus.
<p>Võistluseelne soojendus. Üldarendavad harjutused kõigile lihasrühmadele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • teeb iseseisvalt võistluseelset soojendus kõigile lihasrühmadele; • teab enamlevinuid üldarendavaid harjutusi kõigile lihasrühmadele.

<p>Kang ja rööbaspuud Kang: kahe jala tõukega tireltõus. Rippes hooglemine, ette-ja tahahool mahahüpe, tireltõus ühe jala hoo ja teise tõukega (abiga). <u>Tirel ette turiseisu, tiritamm (P). Tirel taha poolspagaati (T).</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> •sooritab kangil kahe jala tõukega tireltõusu ja mahahüpped tehniliselt õigesti (P); •sooritab iseseisvalt tireli ette turiseisu ja tiritamme (P); •sooritab iseseisvalt tireli taha poolspagaati (T).
<p>Suusatamine Uisusammsõiduviis. <u>Poolkäärtõus</u>. Põikilaskumine. Sahkpidurdus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •suusatab uisusammsõiduviisis, libiseb jalalt jalale; •põikilaskumisel oskab hoida õiget asendit; •sooritab laskumisel sahkpidurduse (jäab seisma etteantud kohas).
<p>Ruunitaju arendavad harjutused Pöörded liikumisel vasakule ja paremale, otse. Kaardi lugemine, kaardi ja maastiku võrdlemine, oma asukoha määramine. Maastikujooks.</p>	<p>-kuulab õpetaja käsklusi ja korraldusi liikumisel ning suuna muutmisel;</p>
<p>Rütmitaju arendavad harjutused Erinevate liikumiste valik vastavalt muusika iseloomule. Tantsukava koostamine õpetaja abiga. Muusika kuulamine, rütmide eristamine.</p>	
<p>Sotsiaalsed ja emotsionaalsed arengut toetavad harjutused ja mängud Korvpall: sammudelt ühe käega ülalt vise, pöörded, petteliigutused, kaitse- ja ründemäng 1:1 mängus, võistlusmäärused, õppemäng. <u>Võrkpall:altsööt, pallingu vastuvõtt. Mängijate asetsemine platsil. Õppemäng.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> •oskab sammudelt ühe käega ülalt viset, teab petteliigutusi; •mängib lihtsustad reeglitega korvpalli; •oskab ja teab altsöötu ja pallingut vastu võtta; •mängib võrkpalli ja peab rangelt kinni reeglitest.

Õppesisu ja õppetulemused 9. Klassis

Taotletavad õpitulemused 9. klassis:

9.klassi lõpuks õpilane:

- teab ja täidab ohutus- ja hügieeninõudeid sportimisel;
- oskab valida jõusaalis endale õigeid raskusi ja koormusi;
- oskab lugeda lihtsat maastikukaarti ja selle järgi liikuda;
- kasutab õpitud spordialade oskussõnu, teab ja täidab võistlusreegleid;
- teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuuri sündmusi, teab Eesti tuntumaid sportlasi;
- on orienteeritud iseseisvale liikumistegevusele;
- oskab leida spordialast teavet, kasutab erinevaid infotehnoloogilisi vahendeid liikumistegevuse arendamiseks;
- oskab iseseisvalt arendada oma kehalisi võimeid;;
- järgib ausa mängu põhimõtteid, austab vastas- ja kaasvõistlejaid;
- oskab anda esmast abi liikumistegevusel saadud vigastuse korral ja/või kutsuda abi.

Teema ja õppesisu	Soovitavad õpitulemused
<p><u>Kergejõustik</u></p> <p><u>Kuulitõuge liikumiselt.</u></p> <p><u>Kaugushüpe hoojooksult paku tabamisega.</u></p> <p><u>Kõrgushüpe üleastumistehnikaga hoojooksult.</u></p> <p><u>Pallivise hoojooksult.</u></p> <p><u>Tõkkejooks ajale.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>teab ja rakendab kuuli tõukamisel õige tõukamistehnika;</u> • <u>sooritab kaugushüppe paku tabamisega tulemusele;</u> • <u>sooritab hoojooksult kõrgushüppe üleastumistehnikaga;</u> • <u>viskab palli hoojooksult tulemusele.</u>
<p>Jooks ja jooksuharjutused</p> <p>Kestvusjooks maastikul. 100 m jooks madallähtest. 800 m jooks. Jooks kurvil. Teatepulga vahetus. Täpsusjooks.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • oskab oma jooksutempot valida ja jookseb etteantud raja läbi ilma peatumata; • jookseb 100 m ja 800 m tulemusele;

	<ul style="list-style-type: none"> •sooritab õige teatepulga vahetuse; •jookseb kurvis siserajal.
<p>Käe-, selja-, kõhu- ja küljelihaseid arendavad harjutused hantlitega.</p> <p>Venitusharjutused erinevatele lihasrühmadele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •teab ja sooritab iseseisvalt hantlitega üldarendavaid harjutusi; •teab ja sooritab venitusharjutusi erinevatele lihasrühmadele.
<p>Kangi ja rööbaspuude harjutused</p> <p>Kang: tireltõus rippest abistamisega, vibutushooglemiselt mahahüpe 90o pöördega (P). Harjutused vahenditega: palli,- rõnga,- või hüpitsaharjutuste seoste koostamine ja esitamine. Rõhtseis ühel jalal. Võimlemiskava koostamine.</p>	<p>- akrobaatiline vabakava muusika saatel eelnevates klassides õpitud akrobaatilistest ja võimlemise harjutusi kasutades õpilase initsiatiivil. Kavas peab olema minimaalselt viis eelnevalt õpitud akrobaatilist harjutust.</p>
<p>Ruumitaju arendavad harjutused</p> <p>Orienteerumise õpperadade läbimine, harjutused püsiradadel.</p>	<p>- suudab ja oskab iseseisvalt läbida orienteerumise õpperajad.</p>
<p>Rütmitaju arendavad harjutused</p> <p>Teadmised tantsukultuurist. Tantsukava koostamine ja esitamine.</p>	<p>- oskab koostada õpetaja abiga tantsukava (T).</p>
<p>Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud</p> <p>Korvpall:individuaalne pallikäsitsustehnika täiustamine, mängijate koostöö, õppemäng.</p> <p>Takistusraja läbimine ajale.</p> <p>Jalgpall: lendava palli löömine otsmikuga, söödud liikumiselt, palli vedamine põia sise- ja välisküljega. Õppemäng.</p> <p>Võrkpall: liikumine platsil, mitmekordne söötmine enda kohal. Pallingud täpsusele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •teab ja oskab korvpallis rakendada eelnevalt õpitut; •peab kinni õpitud pallimängude reeglitest; •läbib takistusraja, kus eelnevalt õpitud elemendid ajale (korvpall); •arvestab lendava palli kiirust ja lööb ostmkuga palli (jalgpall); •pallingud üle võrgu täpsusele (võrkpall); •mängib kõiki õpitud pallimänge.

Tööõpetus**Õppetöö rõhuasetused 1.-2.klassis**

1. Kujundatakse üldisi õpioskusi: oskust vaadelda, võrrelda, kuulata, küsimustele vastata, täita suulisi lühikorraldusi. Õpilasele õpetatakse töövahendite õiget ja ohutut kasutamist, kujundatakse korraharjumusi, oskust oma tööd lõpule viia.

2. Oluline on arvestada tundide korrigeerimisega. Kõikides tundides arendatakse tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju, motoorikat, kõne mõistmist ja suulist väljendusoskust käelise tegevuse kaudu. Kujundatakse oskust eristada objekte ja nende kujutisi kuju, suuruse ja värvuse järgi, tajuda materjale, tunda ja valida töövahendeid töövõttest ja -eesmärgist lähtuvalt. Õpilasi suunatakse märkama ilu enda ümber.

3. Ülesandeid täidetakse valdavalt koostegEVuses, eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Omandatakse rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise oskused.

ÕPPESISU	ÕPITULEMUSED 1.KLASSI LÕPUKS Õppemaht 70 tundi	ÕPITULEMUSED 2.KLASSI LÕPUKS Õppemaht 70 tundi	TAOTLETAVAD ÜLDPÄDEVUSED 1.-2.KLASSIS
Materjalide tundmine ja kogumine loodusest	Tunneb õpitud kasutatava materjali ära (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jms).	Tunneb ja nimetab õpitud materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jms).	<ul style="list-style-type: none"> • Vaatleb esemeid ja märkab nende erinevusi. • Oskab looduses käituda õpitu ulatuses ning hinnata oma ja teiste käitumist looduses õige/vale-põhimõttel. • Selgitab mõisteid ööpäev ja aastaajad; • Kuulab ja vastab küsimustele.

Joonistamine	Joonistab šablooni abil kujundeid.	Joonistab šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab. Kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks (läbi ühe ja kahe punkti).	<ul style="list-style-type: none"> •Täidab ülesanded koostegevuses, eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise •korralduse järgi. • Kujutab ette ja modelleerib lühitekstis kirjeldatud situatsiooni. •Arvutab 20 piires.
Rebimine	Rebib paberit eesmärgistatult.		<ul style="list-style-type: none"> •Eristab objekte ja nende kujutisi kuju, suuruse ja värvuse järgi. •Tajub ruumisuhteid esemete •ja kujutiste ning nende osade vahel.
Lõikamine	Lõikab silma järgi ning kontuuri (sirgjoon) mööda paberitükke ja ribasid.	Lõikab õhukest riidet silma järgi.	<ul style="list-style-type: none"> •Viib kokku eseme või kujutluse ja keelelise väljendi, tunneb tuttavaid esemeid kirjelduse järgi. •Hindab käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi- tasandil.
Liimimine	Liimib paberit.	Liimib erinevaid matrejale (paber, kartong, lõng).	<ul style="list-style-type: none"> •Väljendab ennast 3–4-sõnaliste lihtlausetega. •Hoiab korras oma koolitarbed ja välimuse, hoiab puhtust.
Voltimine	Voldib paberilehe pooleks ja neljaks ning ruudu diagonaalselt pooleks.	Teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid.	<ul style="list-style-type: none"> •Leiab paberilehelt ja raamatu leheküljelt vajaliku teabe (suunamisel).

			<ul style="list-style-type: none"> •Loeb jõukohast õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa.
Voolimine	Kasutab õpitud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine) sõltuvalt eesmärgist.	Kasutab õpitud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms) sõltuvalt eesmärgist.	<ul style="list-style-type: none"> •Võrdleb ja rühmitab esemeid ja kujutisi erinevate tajutavate tunnuste alusel.
Ühistööd	Osaleb klassi ühistööde loomisel ja klassi kaunistamisel.	Osaleb klassi ühistööde loomisel ja klassi kaunistamisel.	<ul style="list-style-type: none"> •Tunneb end oma pere liikmena, oma klassi ja kooli õpilasena. •Eristab oma-võõrast-ühist. •Kontakteerub ühistegevuses teiste inimestega, palub abi ja osutab ise abi kaaslastele. •Käitub tuttavas situatsioonis viisakalt;. • Märkab ilu.

Õppetöö rõhuasetused 3.-4.klassis

1.Kujundatakse iseseisva töö ja enesekontrolli oskus. Uued oskused omandatakse peamiselt eeskuju järgi. Õpilasi suunatakse ühistegevuses omandatud õpioskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust kontrollima ja kavandama (tegevusega kaasnev ja sellele järgnev kommenteerimine, oma tegevuse planeerimine).

2. Omandatakse mõõtmise, märkimise, lõikamise (tükeldamise), ühendamise, viimistlemise oskused.

ÕPPESISU	ÕPITULEMUSED 3.KLASSI LÕPUKS Õppemaht 70 tundi	ÕPITULEMUSED 4.KLASSI LÕPUKS Õppemaht 70 tundi	TAOTLETAVAD ÜLDPÄDEVUSED 3.-4.KLASSIS
-----------------	--	--	--

Materjalide tundmine	Nimetab kasutatud materjalide omadusi: rabe, õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev (suunamisel).	Nimetab kasutatud materjalide omadusi: rabe, õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev (suunamisel).	<ul style="list-style-type: none"> •Alustab ja jätkab dialoogi. •Väljendab ennast arusaadavalt.
Joonistamine, mõõtmine	Kasutab šablooni. Mõõdab paberil pikkusi täissentimeetrites. Kasutab materjali ökonoomselt.	Kasutab šablooni. Mõõdab paberil pikkusi täissentimeetrites. Kasutab materjali ökonoomselt.	<ul style="list-style-type: none"> •Mõistab omandisuhteid OMA – VÕÖRAS – ÜHINE-tasandil ja käitub vastavalt. •Hoiab puhtust ja korda kodus ning koolis, hoidub loodust kahjustavast käitumisest.
Rebimine	Valib töövõtteid lähtuvalt materjalist: paberi rebimine, lõikamine ja voltimine, savi voolimine erinevate võtetega.	Valib töövõtteid lähtuvalt materjalist: paberi rebimine, lõikamine ja voltimine, savi voolimine erinevate võtetega.	<ul style="list-style-type: none"> •Vaatleb sihipäraselt, võrdleb ning rühmitab objekte ja nähtusi, kui rühmitusalus on antud.
Lõikamine	Lõikab kääridega mitmesuguseid kujundeid paberist, õhemast kartongist ja riidest.	Lõikab šablooni abil kartongist ja riidest kujundeid: Kasutab materjali ökonoomselt:	<ul style="list-style-type: none"> •Kasutab õpitud enesekontrollivõtteid.
Liimimine	Liimib erinevaid materjale (paber, kartong, lõng, riie).	Liimib erinevaid materjale (paber, kartong, lõng, riie, nahk).	<ul style="list-style-type: none"> •Kirjeldab oma tegevust nii tegevuse ajal kui ka tagantjärele.
Voltimine	Valmistab voltimise teel lihtsamaid kujundeid.		<ul style="list-style-type: none"> •Kasutab tuttavaid abivahendeid õpiülesannete täitmisel (sh lihtsaid skeeme ja sümboleid).
Voolimine	Savi voolimine erinevate võtetega.		<ul style="list-style-type: none"> •Mõistab ruumi ja aja suhteid, väljendab neid kõnes.
Õmblemine	Paneb niiti nõelasilmast läbi. Õmbleb riidele kahe auguga nõöpi.	<p>Paneb niidi nõelasilmast läbi ja teeb sõlme:</p> <p>Teeb käsitsi lihtõmblust.</p> <p>Teeb üleloomispistet.</p> <p>Õmbleb riidele kannaga nõöpi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Õpib üksi, klassis ning kodus, osaleb ühistöös.

Tikkimine	Paneb niiti nõelasilmast läbi. Tikib eelpistet.		<ul style="list-style-type: none"> •Täidab ülesandeid eeskuju, näidise ja õpitud oskuse piirides verbaalse korralduse (sh kirjaliku instruksiooni) järgi.
Heegeldamine		Käsitseb heegelnõela. Heegeldab alg- ja ahelsilmust.	<ul style="list-style-type: none"> •Loeb jõukohast õppeteksti ladusalt, tõlgendab õpitud teksti oma sõnadega, kujutab kirjeldatud objekte ja situatsioone ette.
Punumine		Teeb punumistöid (palmik, järjehoidja).	<ul style="list-style-type: none"> •Vormistab oma õpiülesanded nõuetekohaselt.
Meisterdamine	Torkab naaskliga auke.	Teeb meisterdamistöid erinevatest materjalidest. Käsitseb naasklit, haamrit ja naelu.	<ul style="list-style-type: none"> •Hoidub kaaslast kahjustavast käitumisest.
Ruumi kaunistamine	Valmistab tähtpäevalisi ruumikaunistusi.	Kaunistab tähtpäevadeks ruumi. Hindab oma tööd esteetilisest ja praktilisest küljest.	<ul style="list-style-type: none"> •Osaleb jõukohaselt ühistegevuses, abistab kaaslast. •Käitub koolis ja avalikes kohtades viisakalt, tunneb ja järgib lihtsamaid kombeid.

Töö ja tehnoloogiaõpetus.

Töö- ja tehnoloogiaõpetuses alates 5. klassist on õpilastel võimalik osaleda erinevate temaatikatega tundides vastavalt õpilase soovile ja kooli võimalustele.

Käsitöö ja kodunduse ainekava 5.-9. klassile

Käsitöö ja kodunduse õpetusega taotletakse, et õpilane:

- omandab vajalikud oskused igapäevaeluks, tööks ja harrastusteks;
- omandab teadmisi mitmesuguste materjalide, töövahendite ja traditsioonide kohta ning oskab neid oma töös kasutada;
- kogeb eneseteostuse võimalusi käelise tegevuse kaudu, arendab loovust ja esteetilist maitset;
- õpib tundma ja valima sobivamaid töövõtteid, olema säästlik ettevõtetud töös;
- arendab tööks vajalikke isiksuse omadusi: vastutustunnet, täpsust, püsivust ning töökultuuri ja –harjumusi;
- omandab oskusi iseseisvalt mõelda, töötada, otsustada, hinnata oma tööd kriitiliselt;
- õpib tundma põhilisi toiduaineid, õigeid toiduvalmistamise viise;
- omandab oskusi töötada kodutehnikaga ja kasutada korrastustöödel sobivaid hooldusvahendeid;
- omandab oskuse planeerida majapidamistöid, hinnata kokkuhoiuvõimalusi;
- hakkab huvi tundma rahvuskultuuri ja selle säilimise vastu;
- õpib tundma käsitöö ja kodundusega seotud elukutseid, hindab oma sobivust teatud kutse omandamiseks.

Käsitöö õppesisu

Õmblemine. Õmblusmasina niidistamine, niidi poolimine. Õmblemise alustamine ja lõpetamine. Masina reguleerimine, lisaseadmete kasutamine. Nõela vahetamine. Erinevate materjalide kasutamine ja hooldamine. Lihtõmblus. Äärestamine. Palistused. Kandid. Krookimine. Sissevõtted. Tasku. Vööjoone töötlemine. Tõmblukk-kinnis. Hõlma, krae ja varrukate töötlemine. Nööpauk. Nööbi, haagi, truki õmblemine. Mõõttude võtmine. Lõikelehe kasutamine. Kanga ettevalmistamine väljalõikamiseks. Lõike paigutamine riidele. Traageldamine. Esemee õmblemise tehnoloogiline järjekord. Proovimine. Viimistlemine.

Silmuskudumine. Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine. Koekirja lugemine. Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Ringselt kudumine. Nupulise, pitsilise ja palmikkoe kudumine, kirjamine. Silmuste arvestamine. Kudumite kavandamine ja tööjärjekorra planeerimine. Kinda, soki ja valikeseme kudumine. Kudumi viimistlemine, hooldamine, parandamine. Kudumid Eesti rahvakunstis.

Heegeldamine. Põhisilmused. Skeemi järgi heegeldamine. Edasi-tagasi heegeldamine. Ringheegeldamine. Silmuste kasvatamine, kahandamine. Motiivide heegeldamine ja ühendamine. Heegeldusäärised. Ääre- ja vahepitsid. Heegeldustöö viimistlemine. Heegeldamine Eesti rahvakunstis.

Tikkimine. Tarbe- ja kaunistuspisted. Üherealised ja kaherealised pisted. Pinnakattepisted. Lihtpilu. Tikand. Alusmaterjali valik ja ettevalmistamine, tikandi kavandamine. Mustri kandmine riidele. Niidi kinnitamine tikkimisel. Töö viimistlemine. Tikand eesti rahvakunstis. Sümbolid ja märgid rahvakunstis.

Valikteemad:

Pehmed mänguasjad. Mänguasja kavandamine, lõigete koostamine. Lõigete paigutamine riidele, väljalõikamine. Kaarjad ja nurksed õmblused. Näo ilmestamine. Lisadetailide kinnitamine. Mänguasja täistoppimine, viimistlemine ja hooldamine.

Nöörid ja paelad. Materjali kulu arvestamine. Punutud paelad. Labaselt põimitud paelad. Toimselt põimitud paelad. Kaaruspaelad. Korrutatud nöörid. Palmitsetud, tahulised ja ümarad paelad. Näpunöörid. Heegeldatud paelad. Kootud paelad. Paelte otste töötlemise võimalused.

Viltimine. Tasapinna viltimine. Kavandamine. Ümara väikeeseme viltimine (nõelapadi, pall, mänguasi). Ruumilise eseme viltimine (müts, sussid, kindad, vildikud, käpiknukk).

Kingituste tegemine. Kingituse kujundamine ja kaunistamine. Erikujuliste kingituste pakkimine. Karpide valmistamine. Söödavad kingitused. Mänguasjad. Kootud ja heegeldatud kingitused. Voolitud kingitused.

Tekstiileseme kavandamine. Kavandamise erinevad graafilised võimalused ja stiilid. Värvusõpetus. Moe ja isikupära arvestamine kavandamisel. Kopeerimine ja originaallooming.

Lapitöö. Erinevad lapitöö tehnikad (ruutudest, ribadest, plokkidest). Töö kavandamine. Tükkide ühendamine, töö kaunistamine, teppimine, viimistlemine ja hooldamine.

Lilltikand. Tikand eesti rahvakunstis. Alusmaterjali ettevalmistamine tikkimiseks, töö kavandamine. Mustri kandmine riidele. Mähkpiste, madalpiste, varspiste, aedpiste. Lehtede, lilleõite, marjade ja viljade tikkimine. Lilltikandi viimistlemine.

Aplikatsioonitikand. Töö kavandamine. Šabloonide kasutamine, motiivide kandmine riidele. Aplikatsioonide kinnitamise viisid: õmblemine käsitsi ning masinaga, tikkimine. Töö viimistlemine.

Siidimaal. Siidimaali tehnikad. Gutatehnika: kontuurtehnika, graafiline gutatehnika, värvilised gutad. Akvarellitehnika. Väljapesutehnika. Soolatehnika. Vigade parandamine ja viimistlemine.

Raamil kudumine. Gobelään. Töö kavandamine. Materjali kulu arvestamine. Erinevad põimetehnikad: pindpõimed, gobeläänpõimed. Lisandite (looduslik materjal) kasutamine. Kudumi ühtlase laiuse hoidmine töö käigus. Kudumi lõpetamine ja raamilt eemaldamine. Viimistlemine.

Kangakudumine. Tarbetekstiilid Eesti rahvakunstis. Materjalide kulu arvutamine. Koematerjali ettevalmistamine: värvimine, lõikamine, ühendamine. Käärimine, kangapalmik. Kanga ülesajamine. Labane kangas, toimne kangas. Kanga telgedelt mahavõtmine. Viimistlemine.

Paberi valmistamine. Rebimine, leotamine, mikserdamine, pabermassi lahuse valmistamine, lisandite kasutamine, pabermassi kogumine raamile. Erinevate faktuuride saamine.

Kodu kujundamine. Mööbli paigutamine. Värvid ruumis. Kunst kodus. Kodutekstiilid, nende kavandamine ja õmblemine. Erinevate tehnikate kasutamine kodutekstiilide kaunistamisel.

Kodunduse õppesisu:

Toitumine. Toiduained ja toitained. Toiteväärtus. Teravili ja teraviljasaadused. Piim ja piimasaadused. Muna, aedvili, kala ja liha kui toiduaine. Konservid ja pooltooted. Toitumisrežiim. Toitainete kadu kuumtöötlemisel. Toiduainete riknemise põhjused. Toiduainete säilitamine. Toitumise põhieeglid. Toitainete tasakaalustamine toidus.

Toiduvalmistamine. Eeltöötlemata toiduainete ettevalmistamine ja serveerimine. Võileibade valmistamine. Toor- ja segasalatid, salatikastmed. Keetmata magustoidud. Joogid. Kaasaegsed köögiseadmed. Kuumtöötlemise põhiviisid. Köögiviljatoidud. Piima- ja teraviljatoidud. Munatoidud. Lihatoitud. Kalatoidud. Kuumtöödeldud magustoidud puuviljadest ja marjadest. Lihtsad taigatooted. Kuumad joogid.

Etikett. Lauakatmise põhinõuded, käitumine lauas. Koosviibimiste korraldamine ja etiketinõuded peolauas.

Hügieen. Isikliku hügieeni nõuded, esteetilisus toiduvalmistamisel ja serveerimisel. Mikroorganismid toidus. Toidumürgitused ja nendest hoidumise võimalused. Hügieeninõuded toiduainete säilitamisel.

Kodu korrashoid. Puhastus- ja korrastustööde abivahendid. Töö kavandamine ja korraldamine. Ruumide kujundamine ja kaunistamine. Kodumasinad. Suurpuhastus ruumides. Toataimede hooldamine. Rõivaste korrashoid.

Majandus. Energia säästlik kasutamine (vesi, elekter, soojus). Majapidamisjääkide loodussõbralik kasutamine. Kokkuhoiu võimalused. Tarbijainformatsioon. Teadlik ja säästlik majandamine.

Õpitulemused

5. klassi lõpetaja oskab	6.klassi lõpetaja oskab
<ul style="list-style-type: none"> • töötab õpetaja juhendamisel, kasutades sobivaid materjale ja lihtsamaid töötlemisviise • hoida korda ja puhtust, järgida esmaseid ohutusnõudeid • kasutada tööjuhendit ja tegutseda selle järgi • töötada üksi ja koos teistega • kavandada ja valmistada lihtsaid esemeid • punuda ja põimida lihtsaid paelu • heegeldada põhisilmuseid 	<ul style="list-style-type: none"> • valida erinevate käsitööriikide tarbeks õiged töövahendid • luua silmuseid, kududa parem ja pahempidiseid silmuseid • heegeldada põhisilmuseid • õmblusmasinat niidistada • õmmelda sirgeid õmblusi, arvutada ja märkida õmblusvaru • tikkida ühe ja kaherealisi pisteid

<ul style="list-style-type: none"> • käsitsi õmmelda lihtõmblust, traageldust ja palistust • nõöpi õmmelda • tikkida üherealisi pisteid • valmistada lihtsaid võileibu ja küpsisetorti • hindab ja tunnustab teiste tööd ning tunneb rõõmu isetehtust 	<ul style="list-style-type: none"> • valmistada võileibu ja lihtsamaid salateid • katta lauda ja lauakombeid • valmistada ja serveerida külmi jooke • pesta ja kuivatada nõusid • säästlikult kasutada vett ja elektrit
<p>7. klassi lõpetaja oskab</p>	<p>8.klassi lõpetaja oskab</p>
<ul style="list-style-type: none"> • kududa ringselt ühe lõngaga • kudumisel kahandada silmuseid • kududa erinevaid soonikuid, soki kanda ja soki otsa • heegeldada edasi tagasi ridadena ja ringselt motiive • eristada erinevaid materjale(villane , puuvillane) • õmmelda lihtsamat taskut • õmmelda lihtsat mänguasja ja seda kaunistada • tikkida ahel-, sämp- ja varspistet • valmistada lihtsamaid sega ja toorsalateid, sinna juure sobivaid kastmeid • lihtsaid kooke valmis segudest • katta lauda vastavalt menüüle • planeerida koristustöid 	<ul style="list-style-type: none"> • kududa ringselt kahe erivärvi lõngaga • kasvatad aja kahandada silmuseid • kududa labakinnast • lugeda lihtsamat heegelskeemi ja äärist • viimistleda heegeldatud esemeid • vahetad õmblusmasina nõela ja reguleerida niidi pinget • õmmelda kaherealisi õmblusi • oskab kantida • tikkida mustri järgi • viimistleda oma tööd • ühendada heegeldatud motiive • kuumtöötlemise põhiviise • valmistada putrusid, pastatooteid ja kuumtöödeldud magustoite • valmistada moosi • majapidamis jääke säästlikult kasutada • kasutada erinevaid koristusvahendeid • planeerida tööd

9. klassi lõpetaja	
<ul style="list-style-type: none"> • kududa lihtsamat pitsilist pinda • ühendada kootud detaile • heegeldades kasvatada, kahandada • heegeldada mitmevärviliselt • ühendada pitsi esemega • heegelpitsi viimistleda (venitada, tärgeldada) • võtta lõikelehelts lõiget • õmmelda ja töödelda sissevõtteid, tõmblukk-kinnist, vööjoont • määrata oma riiete suurusnumbri • hooldada õmblusmasinat • toitumisel järgida põhireegleid • päevamenüüd koostada • lugeda tarbijainfot pakenditelt • valmistada taigatooteid ja neid serveerida • kuumi jooke valmistada ja neid serveerida • kasutada pooltooteid • planeerida kulutusi tähtpäevadeks • kujundada ruume 	

Puutöö, metallitöö ja klaasitöö 5. -9. klassi õpilastele

Õppetöö rõhuasetused 5. klassis

5. klassis õpilane:

- Omandab vajalikud oskused iseseisvaks tööks ja enesekontrolli oskuse.
- Õpib kirjeldama oma tegevust töö käigus, kui ka hiljem, kirjeldades töö teostamise etappe ja töövõtteid.
- Õpib olema töö juures piisavalt püsiv ja täpne.
- Omandab teadmisi mitmesuguste materjalide, töövahendite ja traditsioonide kohta ning õpib neid oma töös kasutama.
- Arendab tööks vajalikke isiksuse omadusi: vastutustunnet, täpsust, püsivust ning tööharjumust.
- Oskab abi küsida.
- Teab ja täidab ohutusnõudeid.

Õppemaht 140 tundi

Puidutöö õppesisu	Õpitulemused 5. klassi lõpuks
Materjaliõpetus: puu ja puit. Leht- ja okaspuit, kõva ja pehme puit. Prussid, latid, kolmekihiline vineer.	Äratundmine, nimetamine, kirjeldamine ja kasutamine.
Töövahendid: mõõtmis- ja märkimisvahendid: joonlaud, nurgik, sirkel. Elektriline võnksaag, erinevad käsisaed, lihthöövel, peitel, puitvasar, vestmisnuga, haamer, hõövelpink, saagimisrenn, lihvpaber.	Tundmine, nimetamine, ehitus. Kasutamine vastavalt korraldusele.
Tööoskused: mõõtmine.	Pikkuse, laiuse, paksuse ja läbimõõdu mõõtmine joonlauaga. Piki- ja ristijoonte tõmbamine pliatsiga, kujundi märkimine šablooni järgi.
Tööoskused: saagimine.	Prussi ristikiudu saagimine, kujundite väljalõikamine vineerist jõhvsaga, võnksaega.
Tööoskused: naelutamine.	Detailide omavaheline ühendamine naeltega.
Tööoskused: peiteldamine.	Mitteläbiva ava peiteldamine.
Tööoskused: tappimine.	Pooltapi valmistamine.
Tööoskused: vestmine.	Sälkamine, pliatsi teritamine.
Praktilised tööd.	Rahakassa, lillealus, mänguauto jt.
Metallitöö õppesisu	
Materjaliõpetus: traat, traadiliigid, must ja valge plekk.	Äratundmine, nimetamine, kirjeldamine ja kasutamine.
Töövahendid: kruvikeeraja, mutrivõti, metalljoonlaud, märknõel, nurgik, šabloon, vasarad, tangid, lihvpaber, meisel, viil, rauasaag, plekikäärid, kruustangid, metallsirkel.	Tundmine, nimetamine, ehitus. Kasutamine vastavalt korraldusele.

Tööoskused: mõõtmine.	Traadi mõõtmine šabloontraadi ja metalljoonlaua järgi. Pleki mõõtmine metalljoonlauaga.
Tööoskused: tükeldamine.	Traadi tükeldamine lõiketangide, meisli, rauasaega.
Tööoskused: märkimine.	Traadi märgistamine viili, pliiatsi, märknõelaga. Plekile märkimine šablooni järgi.
Tööoskused: lõikamine.	Pleki lõikamine käsi- ja kangkääridega
Tööoskused: õgvendamine.	Traadi õgvendamine käega, vasaraga, puidust abivahenditega.
Tööoskused: painutamine.	Traadi painutamine lapiktangidega, kruustangide vahel. Pleki painutamine puitvasaraga, painutusklotsiga.
Tööoskused: aasastamine.	Traadi lihtaasastamine, traadist rõngaste valmistamine kruustangide vahel käsitsi.
Tööoskused: ühendamine.	Traadi ühendamine aasade ja mähkimise teel.
Tööoskused: viimistlemine.	Traadi puhastamine lihvpaberiga.
Tööoskused: teritamine.	Märknõela teritamine.
Praktilised tööd.	Rõngad, ketid, karbid jt.
Klaasitöö õppesisu	
Materjaliõpetus: klaas kui materjal.	Omadused, kasutamine vastavalt korraldusele, ohutustehnika klaasiga töötamisel.
Praktilised tööd.	Pabervitraaž, paberlõige kahe klaasi vahel, klaasi sulatamine põletusahjus.

Õppetöö rõhuasetused 6. – 7. klassis

6. – 7. klassis õpilane:

- Mõistab töö vajalikkust ja suudab iseseisvalt rakendada õpitud oskusi.
- Küsib raskuste puhul abi ja kasutab seda.
- Õpib töö planeerimisel kasutama verbaalseid tööjuhendeid.
- Orienteerub ülesandes, teostab selle, kontrollib ja hindab tulemust näidisega võrdlemise teel.
- Õpib töötama üksi ja rühmas.
- Õpib oma töö eest vastutama.
- Õpib tundma ja rakendama ratsionaalseid töövõtteid.

- Omandab positiivse kogemuse tööprotsessist, kasvatab lugupidamist enda ja teiste töö vastu.
- Teab ja täidab tööohutus- ja -hügieeninõudeid.

Õppemaht 6. klass 140 tundi, 7. klass 140 tundi

Puidutöö õppesisu	Õpitulemused 6. klassi lõpuks	Õpitulemused 7. klassi lõpuks
Materjaliõpetus:	Puidu kuivatamine. Okaspuust saematerjalid: laud, pruss, liist - äratundmine, eristamine, nimetamine. Saematerjali virnastamine. Puidurikked: oksad, mädanik, – nimetamine ja kirjeldamine. Materjali ratsionaalne järkamine.	Puidu füüsikaliste ja mehhaaniliste omaduste nimetamine, kirjeldamine. Puidurikked: tõugurike, kaldkiulusus – nimetamine, kirjeldamine.
Töövahendid:	Rööbits, pitskrugi, klamber, käsipuur, puurpink, PVA liim – nimetamine ja kasutamine vastavalt korraldusele.	Nurgasaag, viilid, mall, nihik, treipeitlid – äratundmine, nimetamine ja kasutamine vastavalt korraldusele.
Tööoskused: märkimine.	Keeltapi ja risttapi märkimine joonlaua ja rööbitsaga.	Nurga märkimine malliga, rööp- ja kaldtapi märkimine šablooniga.
Tööoskused: mõõtmine.	Pikkuse, laiuse, paksuse ja läbimõõdu mõõtmine joonlauaga. Piki- ja ristijoonte tõmbamine pliatsiga, kujundi märkimine šablooniga järgi.	Nurga mõõtmine malliga. Detaili paksuse, ava sügavuse ja läbimõõdu mõõtmine nihikuga.
Tööoskused: puurimine.	Kruvidele ja naeltele ettepuurimine. Süvitamine käsitsi ja puurpingis. Puuride ehituse tundmine.	Läbiva ava puurimine. Puuride ehituse tundmine.
Tööoskused: saagimine.	Prussi pikikiudu saagimine, kujundite väljalõikamine liimpuidust lintsaega.	Liistude saagimine kaldnurga all nurgasaega.
Tööoskused: liidete valmistamine.	Nael-, kruvi- ja liimliited. Naelte ja kruvide valimine liidete jaoks. PVA liimi ja suruvahendite kasutamine liimliidetes.	Nael-, kruvi- ja liimliited. Naelte ja kruvide valimine liidete jaoks. PVA liimi ja suruvahendite kasutamine liimliidetes.

Tööskused: hõõveldamine.	Hõõvli seadistamine. Kitsaspinna hõõveldamine. Silindri- ja koonuse hõõveldamine.	Simshõõvli kasutamine.
Tööskused: teritamine.	Vestmisnoa teritamine luisuga.	Peitli ja hõõvliraua käsitsi teritamine.
Tööskused: tappimine.	Risttapi ja keeltapi nimetamine, eristamine ja valmistamine.	Kastliidete-, kaldtapi- ja rööptapi valmistamine
Tööskused: peiteldamine.	Mitteläbiva ava peiteldamine.	Puidurikete kõrvaldamine panustüki abil.
Tööskused: kõverpindade töötlemine.		Kõverjoonelise kujuga detailide väljalõikamine puurimise abil. Kõverjoonelise kujuga detailide servade töötlemine peitli ja viiliga.
Tööskused: treimine.		Ohutustehnika puidutreipingil töötamisel. Silindri ja lihtsa profiili treimine.
Praktilised tööd:	Kaardikepp, pink, vasaravars, lõikelaud jt.	Pildiraam, karp, kauss, küünlajalg jt.
Metallitöö õppesisu		
Materjaliõpetus:	Alumiiniumplekk, vaskplekk, terasplekk, tsinkplekk – äratundmine, nimetamine, kasutamine. Metallivärvide äratundmine, kasutamine. Tööohutus ja – hügieeninõuete tundmine.	Metallid ja sulamid: malm, teras – omadused ja kasutamine. Korrosiooni tekke põhjused, - vähendamise võimalused. Metallide liimimine – erinevad liimid, kasutamine. Tööohutus ja – hügieeninõuete tundmine.
Töövahendid:	Rööbits, tsentrinurgik, kärn, lukksepageisel, valtsmeisel. Lapik-, ruut- ja kolmkantviil. Romb-, pee- ja sametviil. Lukksepagevasar. Liht- ja survetorn. Pintsliid. Käsikruustangid. Käsitrell, puurpink, spiraalpuurid. Äratundmine, kasutamine vastavalt korraldusele. Elektrikäia üldise ehituse ja tööpõhimõtte tundmine.	Sirkel, mall, nihik – nimetamine, sirkli iseseisev kasutamine, teiste kasutamine juhendi järgi. Lapik-, poolümar- ja ümarviil – nimetamine ja iseseisev valik kasutamiseks. Ristmeisliid, lihvkettad.
Tööskused: märkimine.	Paralleeljoonte, avade, tsentrite märkimine.	Sirgjoonte, kaarte ja nurkade märkimine.
Tööskused: mõõtmine.	Traadi mõõtmine šabloontraadi ja metalljoonlaua järgi. Pleki mõõtmine metalljoonlauaga.	Nurkade kõrguse, laiuse ja sügavuse mõõtmine.
Tööskused: meiseldamine.	Traadi tükeldamine meisliga.	Liigse töötlusvaru eemaldamine meisliga. Avade ja soonte meiseldamine. Teoorias ja näitlikustatult.

Tööoskused: plekitööd.	Pleki lihtvaltsimine - palistamine. Pleki serva tugevdamine – traatimine. Pleki ühendamine neetamise ja valtsimise teel.	Pleki ühendamine jootmise teel.
Tööoskused: lõikamine.	Mitmesuguste profiilmaterjalide lõikamine rauasaega, sisselõiked.	Erineva kuju ja paksusega materjali lõikamine rauasaega.
Tööoskused: puurimine.	Avade puurimine, süvitamine mehhaaniliselt.	Poolavade, suure läbimõõduga avade, õhukese materjali puurimine.
Tööoskused: teritamine.	Kärni teritamine.	Meisli teritamine elektrikääl.
Tööoskused: viilimine.	Tasapindade viilimine. Nurkade töötlemine viiliga.	Avade viilimine. Kõrguspindade viilimine.
Tööoskused: viimistlemine.	Metalli peenviilimine. Metallpindade lihvimine käsitsi lihvpaberiga.	Metallpindade värvimine sissekastmisega, pintsliga.
Praktilised tööd:	Karbid, kühvel, nurgik, täring jt.	Aknanurgad, suveniirvõti, küünlajalg jt.
Klaasitöö õppesisu		
Materjaliõpetus:	Klaasi tootmine. Lehtklaas, tarbeklaas. Klaasitootmise ajaloost.	Klaasi tootmine. Lehtklaas, tarbeklaas. Klaasitootmise ajaloost.
Praktilised tööd:	Isekleepuvast kilest vitraaž. Klaasile värvitud vitraaž klaasigutta või tinatsebega. Spetsiaalse kilevärviga klaasile tehtud pildid.	Sirgjoonelisest klaasist kokku sulatatud kujundid: lumehelbed, kuused jt.

Õppetöö rõhuasetused 8. – 9. klassis

- Töö- ja tehnoloogia õpetuse kaudu saavad noorukid ettevalmistuse iseseisvaks võimetekohaseks tööks.
- Tutvustatakse käsitööoskustele toetuvaid elukutseid.
- Selgitatakse välja individuaalselt sobivad erialad järgneva kutseõppeks.
- Antakse ülevaade tööpõlvkonna toimimisest.
- Õpilastele antakse võimalus omandada oskused töötamiseks pikema perioodi vältel, täites seejuures õpitud jõukohaseid ülesandeid ja ohutusnõudeid.
- Süvendatakse oskust ise oma tööd kavandada ja kontrollida.

- Rakendatakse eelnevatel aastatel omandatud oskusi, suunatakse õpilast õpitu ulatuses valima ja kasutama sobivaid töövahendeid ning omandatud töövõtteid.
- Antakse ülevaade rahvuslikest ja piirkondlikest traditsioonidest, kujundatakse valmisolek nende jätkamiseks.
- Antakse juhiseid kuidas kasutada kirjalikke juhendeid, skeeme, jooniseid, käsiraamatuid.
- Suurt rõhku pööratakse tööohutusele ning tervishoiule.

Õppemaht 8. klass 175 tundi, 9. klass 245 tundi

Puidutöö õppesisu	Õpitulemused 8. klassi lõpuks	Õpitulemused 9. klassi lõpuks
Materjaliõpetus:	Mööblitööstuses kasutatavad puitmaterjalid: puit-, puitlaast-, puitkiud-, saepuruplaat. Vineer ja mööblakilp – äratundmine, eristamine ja kirjeldamine. Puidu lõiketooria aluste tundmine.	Liimitud detailid. Painutatud detailid . äratundmine, nimetamine ja kirjeldamine.
Töövahendid:	Siluhöövel, kaabits, - nimetamine, iseseisev valimine kasutamiseks. Elektrilised väikevahendid: trell, taldlihvija, tikksaag, ülafrees, elektrikäsihöövel – nimetamine ja kasutamine vastavalt korraldusele.	Puidutöötlemispingid: riht- ja paksushöövel, sae-, frees-, puur- ja lihvimispingid – nimetamine, otstarbe kirjeldamine. Kasutamine ainult koos õpetajaga ja korraldusele vastavalt. Ohutustehnika tundmine ja järgimine.
Tööoskused: saagimine.	Kõverjooneliste detailide väljasaagimine tikksaaga ja lintsaaga..	Piki- ja ristisaagimine saepingil.
Tööoskused: šabloonide valmistamine.	Näidise järgi	Detaili kuju planeerimine ja kartongile kandmine ruudustiku ja lekaali abil.
Tööoskused: hõoveldamine.	Korp- ja siluhöövliga – iseseisev valimine kasutamiseks. Elektrikäsihöövliga – vastavalt korraldusele.	Riht- ja paksushöövliga – vastavalt korraldusele.
Tööoskused: teritamine.	Käsisaeteritamine viiliga.	Kaabitsa teritamine elektrikäiga.
Tööoskused: treimine.	Kumerpindade treimine.	Nõguspindade treimine.
Tööoskused: tappimine.	Mitteläbiva tapi valmistamine.	
Tööoskused: viimistlemine.	Läbipaistva ja läbipaistmatu katteviimistluse kasutamine. Materjali	

	ettevalmistus lakkimiseks ja värvimiseks. Puidu pahteldamine.	
Tööskused: seadistamine.	Käsihövli seadistamine.	Saeketta vahetamine saepingil.
Tööskused: mööbli remont.		Toolide, laudadel, kappidel jne. tekkivate vigastuste tundmine ja nende parandamine.
Tööskused: mööbli koostamine.	Kokkupandava mööbli koostamine juhendamise järgi.	Kokkupandava mööbli koostamine joonise ja/või näidise järgi iseseisvalt.
Praktilised tööd:	Pliiatsitoos, dekoratiivtaldrik, lillepostament, sahtel, taburet jt.	Diivanilaud, tool, postament, riul jt.
Metallitöö õppesisu		
Materjaliõpetus:	Süsinikteras, legeeritud teras – omadused ja kasutamine. Traadid, plekid. Ümar-, nurk-, nelikanterras. Talad. Äratundmine ja teadmised kasutamisest.	Liimid. Liimimise tehnoloogia ja ohutusnõuded käsitlemisel. Lakid, lahustid ja lahused – kasutamine õpetaja juhendamisel.
Töövahendid:	Metallitreipink. Keermepuurid. Mahalõike-, soone-, kuju- ja sisetreiterad. Tsentripuurid, süvipuurid. Täpitsad. Äratundmine ja kasutamine juhendi järgi.	Süntheetilised liimid, lakid, lahustid. Giljotiinkäärid. Plekivalts. Kohrutusvasarad. Elektritrell, ketaslõikur. Isoleerpael. Alasi, sepavasarad, sepapihid, venitusraud, sepameislid ja sepatornid. Äratundmine, nimetamine ja kasutamine vastavalt korraldusele.
Tööskused: lõikamine.	Materjali mahalõikamine treipingil.	Metallide lõikamine ketaslõikuriga.
Tööskused: puurimine.	Avade puurimine treipingil.	Avade puurimine elektritrelliga.
Tööskused: märkimine.	Rööpjoonte märkimine.	
Tööskused: keermetamine.	Sise- ja väliskeerme märkimine.	Sise- ja väliskeerme märkimine.
Tööskused: treimine.	Pika detaili-, välissoonte-, koonuste- ja avade treimine.	Pika detaili-, välissoonte-, koonuste- ja avade treimine.
Tööskused: viimistlemine.	Metallpinna fraktuurimine täpitsatega.	Lihvimine elektrilihvimismasinaga.
Tööskused: kohrutamine.		Seinaplaatide valmistamine kohrutusvasaraga.
Tööskused: sepistamine.		Jämendamine, venitamine, avardamine, augulöömine, raiumine, painutamine.
Tööskused: keevitamine.	Praktiline harjutamine.	Praktiline harjutamine.
Praktilised tööd:	Surukruvid, kärn, neetimistorn jt.	Kuusejalg, viilipead, lillealus, rööbits jt.
Klaasitöö õppesisu		

Töövahendid:	Klaasinoad, iminapaga lõikesirkel, alus, joonlaud, nurgik, marker, klaasi murdetangid – joonetangid, tükitangid.	Klaasinoad, iminapaga lõikesirkel, alus, joonlaud, nurgik, marker, klaasi murdetangid – joonetangid, tükitangid.
Tööoskused:	Lehtklaasi sirgjooneline lõikamine, kõverjooneliste kujundite lõikamine.	Aukude puurimine klaasi. Klaasitükkide ühendamise liimise abiga. Klaasi sulatamine sulatusahjus. Pudeli lõikamine.
Praktilised tööd.	Tiffanitehnikas vitraaž.	Klaasmosaiik, klaasitükkidest pilt keraamilisel plaadil. Värvilistest pudelitest lehtklaasi valmistamine. Sulatatud raamid ja pildid,.

Praktiline eluõpetus (valikaine)

Õppeaine üldesmärgid:

1. Praktiline eluõpetus toetab õpilase eluks toimetulekuks vajalike praktiliste teadmiste, oskuste ja vilumuste kujunemist. Hõlmab valdkondi, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis, avalikus kohas.
2. Praktilise eluõpetuse tundides lähtub õpetaja antud klassikollektiivi õpilaste vajadustest ja valib vastava temaatika, käsitletav teema võib olla üldõpetuse põhimõttel läbiviidava õppetöö teljeks, mis toetab inimeseõpetuses, loodusõpetuses, kunstõpetuses, töö- ja tehnoloogia õpetuses jm toimunud teemavalikuid. Valitud temaatika alusel koostab õpetaja oma töökava.
3. Tundide teemavalik arendab õpilaste moraalseid ja eetilisi arusaamu.
4. Õpilastel kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis toetab elukutsevalikut ja seeläbi integratsiooni ühiskonda.
5. Praktilise eluõpetuse tundides on suur osakaal praktilisel töö, rollimängudel, rühmatööl, konkreetsete olukordade analüüsil, igapäevaste tegevuste kavandamisel, korraldamisel ning probleemide lahendamise oskustel.
6. Praktilise eluõpetuse käigus õpib õpilane töötama individuaalselt ja rühmas, küsima vajadusel abi, kasutama abimaterjale.

7. Praktilise eluõpetuse tegelusi võib läbi viia ka väljaspool koolitunni aega, näiteks kappide koristamine õpilaskodus, laua katmine sööklas, käitumine teatris, õppekäik jne

8. Praktilise eluõpetuse puhul on väga oluline kujundav hindamine, et anda õpilasele pidevat tagasisidet juba omandatud oskuste kasutamisel.

Praktilise eluõpetuse rõhuasetused 3. - 4. klassis

1. Tähelepanu juhtimine õpilase isikuga seotud olukordadele
2. Õpilase eneseteenendusliku käitumise arendamine
3. Õpilase turvalisusega seotud probleemide analüüsimine

Teemad	3.klass – 4. klass 1 tund nädalas	Pädevused
Puhtus ja kord	Oma välimuse ja riietuse eest hoolitsemine; Õppevahendite korrastamine; sahtli ja kapi korrashoid; Pesemisvahendite tundmine ja kasutamine; käsitsipesu	Õpilane on korrektse välimusega nii koolis kui vabal ajal Hoiab korras oma õppevahendid ja hoiupaigad Oskab hinnata riiete puhtust ja pesta käsitsi väiksemaid riietusesemeid
Lauakombed	Söögiriistade õige kasutamine; Igapäevase toidulaua katmine; Lauanõude käsitsipesu	Oskab katta lihtsat toidulauda Oskab süüa kasutades söögiriistu vastavalt igapäevasele kombestikule Oskab kasutada nõudepesuvahendeid
Tervishoid	Oma tervisliku olukorra hindamine; Tekkinud haigustunnuste tundmine; Pöördumine abi saamiseks;	Tunneb ära ja oskab kirjeldada tekkinud vaevusi Pöördub abi saamiseks täiskasvanu poole
Käitumine ja turvalisus	Kaasõpilastega viisakas ja eakohane käitumine; Käitumine täiskasvanutega igapäevases suhtluses; Käitumine avalikus kohas ja võõraste inimestega Ohu tunnetamine ja ohtudest hoidumine	Püüab käituda konflikte ennetavalt nii kaasõpilaste kui ka täiskasvanutega Teab avalikus kohas käitumise üldtunnustatud reegleid ja püüab neid täita Teab võõrastes inimestes kätketud ohtusid

Teemad	5.- 6. klass 2 tundi nädalas	Pädevused
Puhtus ja kord	Riiete ja välimuse korrashoid Riietumine vastavalt ilmastikule Pesemisvahendite valik ja väiksemate esemete käsipesu, triikraua kasutamine, lihtsamate riietusesemete triikimine, hoidmine, pörandate pühkimine, tolmu pühkimine	Riietub õpilaslikult ja vastavalt olukorrale Tunneb triikraua kasutamise reegleid ja oskab valida vajalikku kuumust Oskab kasutada pörandaharja ja tolmulappi
Toitumine ja lauakombed	Tervisele kasulikud toidud, rämpstoit Lauakombed avalikus kohas Toitlustusasutuse külastamine Toidu valimine ja tellimine	Teab rämpstoidu kahjulikkust ja oskab valida tervislikku toitu ja jooki Oskab käituda sööklas või kohvikus
Tervishoid	Tervist kahjustatavatest tegevustest hoidumine Lihtsamate vigastuste äratundmine ja esmaabi andmine endale ja kaaslasele Hädaabinumbri kasutamine	Oskab kasutada hädaabi numbrit ja teab selle väärkasutuse tagajärgi
Käitumine ja turvalisus	Käitumine avalikus kohas Liikluseeskirjade järgimine Ohtlike olukordade vältimine	Oskab jalgsi liigelda nii maal kui linnas, hoiduda liiklusohhtlikest olukordadest

Teemad	7.- 8. klass 2 tundi nädalas	Pädevused
Puhtus, kord ja välimus	Kehahooldusvahendid: seebid, šampoonid, duššigeelid, lõhnaveed, kreemid Juuste ja küünte hooldamine Riietuse valimine, triikimine, sobitamine	Oskab valida sobilikke pesemis- ja kehahooldusvahendeid, hooldada juukseid ja küüsi
Toitumine	Lihtsamate toitude valmistamine, laua katmine, lauakombed, sünnipäeva toidu valik	Oskab valida sünnipäevatoite Oskab katta sünnipäevalauda

Tervishoid	Haigustest hoidumine, nakatumise vältimine, ravimite tarvitamine, esmaabivõtted lihtsamate vigastuste korral	Teab ravimite manustamise reegleid ja valede ravimisvõtete kasutamise tagajärgi
Käitumine ja turvalisus	Telefoni, interneti ja teiste erinevate infoallikate kasutamine Liikluseeskirjade tundmine ja kasutamine	Teab ohtusid, mis kaasnevad internet kasutusega Oskab ette näha liiklusohutlikke kohti ja hoiduda õnnetusest, teab jalgrattaga sõitmise reegleid
Praktiline arvutiõpetus	Valdab peamisi töövõtteid arvutil igapäevases õppetöös eelkõige infot otsides ning teksti dokumente koostades. Teadvustab ning oskab vältida info ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamisel tekkida võivaid ohte oma tervisele, turvalisusele ja isikuandmete kaitsele. Osaleb virtuaalsetes võrgustikes ja kasutab veebikeskkonda digitaalsete materjalide avaldamiseks kooskõlas intellektuaalomandi kaitse heade tavadega.	Teab arvuti ohutu sisse- ja väljalogimise reegleid ning arvutiklassi kasutamise eeskirju. Teab faili ja kausta mõistet, oskab luua uut kausta, avada ja sulgeda faili. Oskab kasutada moodle õpikeskkonda. Oskab sisestada ja vormindada arvutiga lühemaid ja pikemaid tekste (nt jutukesti, kuulutusi, plakateid), järgides tekstitöötamise põhireegleid (suur ja väike algustäht; kirjavahemärgid, reavahetused ja tühikud; poolpaks, kald- ja allajoonitud kiri; teksti joondamine; värvid, pildid).

Teema	9. klass 2 tundi nädalas	Pädevused
Puhtus, kord ja välimus	Riiete valik vastavalt olukorrale Riiete korrashoid: triikimine ja pressimine Riiete pesemine: pesumasina kasutamine ja pesemisvahendite valik, kuivatamine Välimuse korrashoid: soeng, maniküür, pediküür, ehete valik	Riietub eakohaselt ja olukordadele vastavalt korrastatud riietega Oskab kasutada pesumasinat Oskab valida olukorrale sobivaid ehteid
Toitumine	Lihtsamate toitudevõtmistamine, hügieeninõudeid toidu valmistamisel Laua katmine erinevateks toidukordadeks Käitumine restoranis ja kohvikus	Oskab valida toiduaineid lihtsamate toitudevõtmistamiseks Oskab otsida infot toiduvalmistamiseks Teab kuidas käituda toidlustusasutuses
Tervishoid	Käitumine erinevate terviseprobleemide korral	Oskab väärtustada loodusravi Teab terve keha eeliseid ja treenimise võimalusi

	Perearst, eriarstid, haigla, tervisekeskus, spa, jõusaal ja erinevad kehatreenimise võimalused Ravimtaimede kogumine ja kasutamine	
Käitumine ja turvalisus	Käitumine erinevates olukordades Esmaabi andmine Käitumine tulekahju, uppumisohu ja liiklusõnnetuse korral	Oskab ohtu hinnata ja vastavalt käituda kaaslaste päästmisel
Perekond ja eelarve	Pere eelarve koostamine, pangateenused Toa sisustamine, otstarbeka mööbli valik, kaunistamine erinevateks sündmusteks ja tähtpäevadeks	Oskab koostada eelarvet Teab erinevate laenude ohtu eelarvele Oskab küsida abi
Praktiline arvutiõpetus	Valdab peamisi töövõtteid arvutil igapäevases õppetöös eelkõige infot otsides, tekstidokumente ja esitlusi koostades. Teadvustab ning oskab vältida info ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamisel tekkida või vaid ohte oma tervisele, turvalisusele ja isikuandmete kaitsele. Osaleb virtuaalsetes võrgustikes ja kasutab veebikeskkonda digitaalsete materjalide avaldamiseks kooskõlas intellektuaalomandikaitse heade tavadega.	Teab arvuti ohutu sisse- ja väljalogimise reegleid ning arvutiklassi kasutamise eeskirju. Teab faili ja kausta mõistet, oskab luua uut kausta, avada ja sulgeda faili. Oskab kasutada moodle õpikeskkonda. Oskab sisestada ja vormindada arvutiga lühemaid ja pikemaid tekste, järgides tekstitöötamise põhireegleid. Oskab käivitada brauseri tja pöörduda etteantud leheküljele internetis, rakendada otsingu mootorit õpetaja poolt etteantud info otsimiseks. Leiab internetist ja kopeerib teksti faili erinevas formaadis algmaterjali (tekst, pilt) ning töötleb neid vajaduse korral, pidades kinni intellektuaalomandi kaitse headest tavadest.

8. Lisaõpe lihtsustatud õppe õpilasele

8.1 Lisaõppe üldpädevused :

Lisaõppe pädevused lähtuvad kooli õppekavas toodud üldpädevustest:

- teab oma võimeid ja väärtusi

- teab edasiõppimise erinevaid võimalusi
- teab tööturu hetkeolukorda ja oskab hinnata oma võimalusi tööturul
- teab töövõtja ja tööandja vaheliste suhete dokumenteerimise tähtsust
- on arvutikasutuses korrektne ja teab väärkasutuse tagajärgedest
- on teadlik infotehnoloogia rollist ühiskonnas ja selle tähtsusest informatsiooni hankimisel ja edastamisel
- oskab kasutada infotehnoloogiat õppeülesannete täitmiseks
- oskab kasutada õpitud e- teenuseid
- teab loodushoiu põhiprintsiipe ja käitub teadlikult
- teab kokkuhoiu vajalikkust loodusressursside kasutamisel ja käitub vastavalt
- teab maailma globaalprobleeme seoses loodusressursside kasutamisega
- võtab osa loodushoiuga seotud üritustest
- püüab riskiolukordi ette näha ja neist hoiduda
- oskab käituda end ja kaaskodanikke mitte ohustades
- teab esmaabi andmise tähtsust ja oskab anda elementaarset esmast abi
- vajadusel oskab kutsuda abi

8.2.Tunnijaotusplaan

Õppeaine	Tundide arv nädalas
Matemaatia	3
Emakeel	3
Võõrkeel	2
Inimeseõpetus	5
Kehaline kasvatus/rütmika	1
Muusikaõpetus	1
Tööõpetus	2
Kutse-eelõpe(eelkutseõpe kutsekoolis)	
puhastusteenindus	7
kokandus/ aiandus	6
Kokku	30

8.3.Ainekavad**8.3.1.Matemaatika****Matemaatika õpetamise rõhuasetused:**

- 1)saavutada, et õpilased omandaksid selliste matemaatika-alaste teadmiste, oskuste ja vilumuste süsteemi, mis on hädavajalik toimetulekuks igapäevaelus ning tulevase elukutse omandamisel;
- 2)arendada üldist arvutamisoskust;

- 3) arendada loogilise mõtlemise oskust igapäevasisituatsioonides toimetulekuks läbi tekstülesannete,
- 4) õpetada taskuarvuti kasutamist
- 5) õpetada informatsiooni leidmist erinevatest tabelitest ja diagrammidest
- 7) dokumendifailide käsitlemise õpetamine
- 8) oskab saata tarbekirju
- 10) oskab kasutada erinevaid otsingumootoreid info hankimisel
- 11) teab arvuti kasutuse ohtusid, on vastutustundlik

Õppesisu:

Teema	Alateemad	Oodatavad tulemused
aritmeetilised tehted 1 000 000 piires nii täisarvude kui kümnendmurdudega	tehted kirjalikult ja taskuarvutil, tuhande piires võimalikult palju peastarvutamine, kontrolli tegemise oskuse süvendamine, tehete järjekord, taskuarvuti mälu kasutamine tehete järjekorra valikul.	Oskab arvutada ja tunneb kontrollimehanismi, taskuarvuti kasutamise oskus
harilik murd	hariliku ja kümnendmuru vaheline seos ja teisendamine, lihtsamate tehete sooritamise oskuse süvendamine ja elulistes situatsioonides kasutamine	Teab seost hariliku ja kümnendmuru vahel ja oskab vajadusel teisendada lihtsamaid murde
protsent	100% kui tervik; protsendi väljendamine hariliku ja kümnendmurruna ($1\% = 1/100 = 0,01$); protsendi leidmine arvust; arvu leidmine protsendi järgi; osamäära leidmine antud osa järgi, muutumise väljendamine protsentides;	Teab protsendi mõistet ja protsentarvutust tekstülesannetes
diagrammide ja tabelite lugemine ja kasutamine	diagrammidest ja tabelitest informatsiooni leidmine ja nende joonistamine etteantud andmete alusel, ka protsendi ja osamäära kasutamine.	oskab igapäevaselt vajalikku teavet hankimiseks tabelitest ja diagrammidelt
geomeetria	pikkus, pikkusühikud ja nende teisendamine, praktiline pikkuste mõõtmine; ristkülik ja ruut, nende joonistamine; ristküliku ja ruudu pindala ja übermõõdu arvutamine; pindalaühikute teisendamine; ruumala mõiste, mahuühikud, liiter ja selle teisendid, kuupmeeter ja selle teisendid; risttahukas ja kuup, nende ruumala arvutamine, mõõtmine; ringjoon, ring ja selle osad (sektor, segment); ringjoone pikkuse ja ringi pindala arvutamine, ring-, tulp- ja joondiagrammide tundmine,	Oskab sooritada mõõtmisi, oskab teisendada õpitud ühikuid, arvutada õpitud kujundite pindala ja ruumala

	eristamine ja lugemine ning joonistamine andmete järgi; erinevate ruumiliste kujundite tundmine (silinder, püramiid, koonus, nende pinnalaotus).	
negatiivne arv ja positiivne arv	mõiste ja praktiline kasutamine(temperatuuri mõõtmine)	Teab negatiivse ja positiivse arvu tähendust ja mõistab seost igapäevaste näidete varal, oskab teha aritmeetilisi tehteid negatiivsete ja positiivsete arvudega

8.3.2.Emakeel

Emakeele rõhuasetused:

- 1)õigekirjareeglite tundmise ja kasutuse korrigeerimine individuaalsete harjutuste läbi;
- 2)suuta väljendada enda mõtteid igapäevases elus esinevatel juhtudel suuliselt ja kirjalikult üldarusaadavas vormis;
- 3)osata lugeda oma tempos ja orienteeruda sisult jõukohases tekstis, mõista selle tähendust ja mõtet, leida tekstist informatsiooni ja seda edasi anda kõnes ja kirjas;
- 4)praktiliselt osata kasutada emakeele lauseehitust, muutevorme ja tavasõnavara;
- 5) suuta teha märkmeid ja konspekti ning õpitud tarbekirjaliikide kasutamine;
- 6)sõnavara laiendamine uute keelendite abil;
- 7)osata orienteeruda suulises informatsioonis ja seda mõista ning õigesti tõlgendada, järgida üldinimlikke kõlblusnorme;
- 8) suuta kasutada emakeelt õpitegevuses, kirjeldada töövõtteid ja nendest aru saada;
- 9) omada ülevaadet rahvuskirjandusest ja teada tuntumaid kirjanikke;
- 10)tunda praktiliselt ilukirjanduslike tekstide liike;

Õppesisu:

Teema	Teemade sisu	Oodatavad tulemused
HÄÄLIKUÕPETUS JA ORTOGRAAFIA	kõigi põhikoolis õpitud õigekirjareeglite kordamine	Oskab kirjutada üldiselt ilma õigekirjavigadeta ja arusaadavalt

VORMIÕPETUS	sõnaliigid, üldine kordamine, leidmine tekstist, küsimused; samast tüvest tuletatud erinevate sõnade eristamine, kasutamine lauses, uute keelendite kasutamine	Oskab kasutada õigeid sõnavorme nii suulises kui kirjaklikus väljenduses
LAUSEÕPETUS	lause mõiste, lihtlause ja liitlause, lauseliikmed ja sõnade järjekord lauses, lausete liigid lihtlause, laiendatud lihtlause, koondlause, kirjavahemärgid liitlause, selle mõiste, leidmine tekstist, mõistmine, osalause eristamine, moodustamine, kirjavahemärgid ja sidesõnade kasutamine;	Oskab koostada mõttega lauset ja kirjavahemärke kasutada
TEKSTIÕPETUS	kirjaliku teksti koostamise nõuded, algus ja lõppsõna, kokkuvõte, lõigud, temaatika järgimine	Oskab kirjutada mõistetavat ja loogilist teksti
TARBEKIRI	kiri, kirjale omistatud üldised normid ümbrik, vormistamine avaldus seletuskiri enesetutvustus tarbekirjade lugemine ja mõistmine arvuti kasutamine tarbekirjade vormistamisel ja saatmisel	Oskab kirjutada avaldust, seletust, enesetutvustust ja oskab saata e-kirja
KIRJANDUS	ülevaade kirjanduse alaliikidest – rahvaluule(rahvalaulud, muinasjutud, muistendid, rahvaluule lühivormid), luule (haiku, ood, pastoraal, sonett, poeem, ballaad), proosa (jutustus, elulood, päevik, romaan, novell, miniatuur), släng, murre draama,dramatiseerimine,teatri-kunst,fotokunst,maalikunst,film loominguga tutvumine - FR. R. Kreutzwald, L. Koidula,P,-E. Rummo, D. Kareva, J. Sütiste, J. Liiv, J. Kross, M. Under, O. Luts, A. Lindgren, J. Parijõgi, Er. Tuglas. A. H. Tammsaare, A. Kivirähk	Tunneb kunsti erinevaid alaliike, teab Eesti kirjanikke ja nende loomingut loeb vabal ajal
TEABEKIRJANDUSE KASUTAMINE	konspekti koostamine ja lugemine teadusliku teksti edasiandmine suuliselt ja kirjalikult	Oskab koostada lihtsat konspekti, teeb referaati nii kirjanduse kui

	referaadi koostamine ja selle esitamine, kokkuvõtte ettekandmine ajalehtede ja ajakirjade lugemine, raamatukogu külastamine ja kirjanduse laenutamine	arvuti kasutamisega, loeb uudiseid ajalehest
--	--	--

8.3.3. Inimeseõpetus

Inimeseõpetuse rõhuasetused:

- 1) anda teoreetilisi teadmisi üksikisiku, perekonna ja riigi tasandil iseseisvaks toimetulekuks elus;
- 2) kujundada adekvaatne enesehinnang, õige arusaam oma võimetest ja võimalustest;
- 3) suurendada õpilaste iseseisvust, vastutustunnet ja kasvatada usaldust;
- 4) süvendada oskust olukorrale vastavaks käitumiseks;
- 5) teadvustada inimeste kooselu vormide erinevust;
- 6) kurssi viia vajaliku seadusandlusega;
- 7) süvendada eetilistest tõekspidamistest kinnipidamist perekonnas ja kodanikuna;
- 8) anda oskusi otsida, küsida ja leida abi kriisiolukordades;
- 9) eesmärkide saavutamiseks kasutada praktilisi õppusi, teste, küsimustikke, rollimänge, ühiseid arutelusid ja diskussioone

Õppesisu:

Teema	Teema laiendus	Oodatavad tulemused
Inimeseõpetus	inimene kui tervik, elundite ja elundkondade ülesannete kordamine enesehindamine, väärtused, kõlblusnormid ja käitumine erimeelsused ja konfliktid, nende lahendamine tervis, (tervislik toitumine, liikumise tähtsus, igakülgne füüsilise arendamise vajalikkus) vaimne tervis puhkus hügieen riietumine vastavalt olukorrale	Tunneb inimese anatoomilise eksisteerimise aluseid, teab ja oskab hinnata tervist, teab hügieeni ja puhkuse tähtsust ja teid, teab kahjulike harjumuste tagajärgi ja oskab neid vältida

	<p>erinevad haigused, nakatumine, äratundmine meditsiiniline teenindamine esmaabi kahjulikud harjumused (suitsetamine, narkootikumide ja alkoholi tarvitamine) ravimid ja koduapteek, ravimtaimed sooline areng, rasestumine, raseduse vältimine, suguhaigused</p>	
Perekonnaõpetus	<p>perekonna mõiste, perekonna eri vormid läbi sajandite tänapäeva perekonnamudelid, nende eelised ja puudused, seadusandlus, vajalikud tingimused perekonna loomiseks perekonna loomine, (kodu valik, kaaslaste valik, laste planeerimine, vajaduste arvestamine) ühiselu reeglid, naabritega suhtlemine suhted perekonnas erinevate põlvkondade vahel perekonna sissetulek, kulud ja tulud, eelarve koostamine kriisid, lahendamise teed, abi saamise võimalused peretraditsioonid ja tähtpäevad</p>	<p>käitub vastavalt üldistele ühiselu reeglitele, oskab suhelda täiskasvanute ja eakaaslastega, väärtustab perekonda ja tunnetab vastutust laste kasvatamisel, oskab koostada eelarvet, planeerida kulusid</p>
Kodanikuõpetus	<p>riigid ja erinevad riigikorrad läbi ajaloo Eesti ajaloo kordav lühiülevaade Eesti maailmakaardil Eesti riigikord, sümbolid, riiklikud tähtpäevad Eesti riigi valitsus- ja võimuorganid, nende valimised, ülesanded ja kohustused Eesti riigi põhiseadus kohalikud omavalitsused, nende tööülesanded ja vajalikkus tavakodanikule inimene ühiskonna liikmena, kodanikuks olemine tööturg, töö otsimine, tööandja, töövõtja Euroopa Liit, ajalooline taust, loomine ja liikmesriigid; instidutsioonid ja nende ülesanded; Eesti seos EL, kohustused ja õigused, seadusandlus, Schengeni riigid NATO, ajalooline taust, liikmesriigid ja Eesti osa selles koostöös</p>	<p>tunneb ennast Eesti Vabariigi kodanikuna, teab Eesti riikluse aluseid ja kodanikule vajalikke seadusi oma õigusi ja kohustusi kodanikuna teab tööturul konkureerimise põhimõtteid, oma kohta selles teab Eesti riigi asendit teiste riikide hulgas, selle olulisust</p>

	<p>keskkond, globaalsed kliimaprobleemid, loodushoid, säästlik tarbimine, jäätmed meediaõpetus, erinevad meediavormid, ajalehtede ja ajakirjadega tutvumine, dokumentaalsaadete jälgimine televisioonis</p>	<p>teab ülemaailmseid globaalseid keskkonnaprobleeme ja enda osa nende lahendamisel</p> <p>teab meediavorme ja meedia kasutamise tulenevat vastutust</p>
<p>Praktiline arvutiõpetus</p>	<p>Valdab peamisi töövõtteid arvutil igapäevases õppetöös eel kõige infot otsides, teksti dokumente ja esitlusi koostades. Teadvustab ning oskab vältida info ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamisel tekkida võivaid ohte oma tervisele, turvalisusele ja isikuandmete kaitsele. Osaleb virtuaalsetes võrgustikes ja kasutab veebikeskkonda digitaalsete materjalide avaldamiseks kooskõlas intellektuaalomandikaitse heade tavadega.</p>	<p>Teab arvuti ohutu sisse- ja väljalogimise reegleid ning arvutiklassi kasutamise eeskirju. Teab faili ja kausta mõistet, oskab luua uut kausta, avada ja sulgeda faili. Oskab kasutada moodle õpikeskkonda. Oskab sisestada ja vormindada arvutiga lühemaid ja pikemaid tekste, järgides tekstitötluse põhireegleid. Oskab käivitada brauserit ja pöörduda etteantud leheküljele internetis, rakendada otsingumootorit õpetaja poolt etteantud info otsimiseks. Leiab internetist ja kopeerib tekstifaili erinevas formaadis algmaterjali (tekst, pilt) ning töötleb neid vajadusekorral, pidades kinni intellektuaalomandi kaitse headest tavadest.</p>

8.3.4. Võõrkeel**Inglise keel****Inglise keele rõhuasetused:**

- 1) kinnistada õpitud;
- 2) kõnekeele arendamine;
- 3) suhtlusoskuste kujundamine;
- 4) kõnelemissoovi ergutamine;
- 5) sõnaraamatute kasutamine;
- 6) õpetada täitma lihtsamaid blankette;
- 7) õppida orienteeruma igapäevases võõrkeelses teabes;
- 8) tunda Inglismaa kultuuri;
- 9) õpetada toimetulekut erinevates teenindusasutustes (poes ostmine, registreerimine hotellis, tee küsimine jne.)

Õppesisu:

Teema	Teema laiendus	Oodatavad tulemused
KÕNEARENDUS-JA LUGEMISTEEMAD	<ul style="list-style-type: none"> *minu eripära (välimus, iseloom, huvid) *minu pere ka kodu (linn, küla, maja, korter, aed, õu) *minu ja minu vanemate töö *minu kool ja klass (koolitee, õppeained, kooliruumid) *harrastused ja vaba aeg (sport, kino, muusika) *teenindus ja suhtlemine (ostmine kaupluses, postkontoris, arsti juures, kehaosad, telefonikõned) *mina ja minu arvamus (meeldib / ei meeldi) *eestlased ja meie naabrid (asukoht, keel, pealinn, raha) *tarbekiri (kirja, postkaardi kirjutamine, ankeetide täitmine) 	<p>saab hakkama elementaarse suhtlemisega</p> <p>saab aru tekstidest, mis sisaldavad tundmatuid sõnu; oskab kasutada sõnaraamatut (kasutada ka interneti teabeallikaid);</p> <p>suudab ennast inglise keeles selgeks teha teenindusasutustes;</p> <p>suudab väljendada oma arvamust</p> <p>oskab rääkida oma igapäevastest tegevustest</p> <p>kasutab õiget intonatsiooni ja hääldust</p>

	*kultuur	
LUGEMISOSKUSTE KUJUNDAMINE	*teksti lugemine, mille tundmatud sõnad on tõlgitud *informatiivse teksti (teated, kuulutused, asutuste nimed, sõiduplaanid) *lihtsama ilukirjanduse lugemine ja mõistmine sõnaraamatu abil	suudab leida tekstist vajalikku informatsiooni; saab aru juhenditest ilma õpetaja abita;
KIRJUTAMISOSKUSED	*aadressi kirjutamine *ankeetide täitmine *õnnitluste kirjutamine	täita avaldusi ja blankette; kirjutada lühijuttu õpitud teema piires;
KEELETEADMISED	*omadussõnad: võrdlusastmed; omadussõnade võrdlemine (as...as, notas...as, more...than) *arvsõnad ja mõõtühikud: järgarvud; kuupäev, aasta; kellaeg *asesõna: omastav asesõna (their, your, our); küsivad asesõnad; umbmäärased asesõnad (some, any) *määrsõnad: sagedusmäärsõnad (always, sometimes, never, again); järjestavad määrsõnad (first, next, before, after) *tegusõnad: põhitegusõna ja abitegusõna (be, have, do); enamkasutatavad reeglipärased tegusõnad ja ebareeglipärased tegusõnad *sõnatuletus: arvsõna tuletusliited (-ty); nimisõna tuletusliited (-er, -or); määrsõna tuletusliited (ly)	suudab täislausega vastata küsimustele õpitud teema piires

Saksa keel

Saksa keele õpetamise rõhuasetused:

1) kõnekeele arendamine, et tulla toime edaspidises iseseisvas elus (edasiõppimisel, lihtsamates suhtlussituatsioonides);

- 2) kõnest ja tekstist arusaamise kujundamine lähtuvalt kontekstist;
 3) kõnelemissoovi ergutamine;
 4) õpetada orienteeruma igapäevases võõrkeelses teabes, kasutama iseseisvalt sõnaraamatut, teabevahendeid.

Õppesisu:

Teema	Teema laiendus	Oodatavad tulemused
KÕNEARENDUS JA LUGEMISTEEMAD	<ul style="list-style-type: none"> *minu eripära (välimus, iseloom, huvid) *minu pere ja kodu (linn, küla, maja, korter, aed, õu) *minu vanemate töö *minu kool ja klass (õppeained, kooliruumid) *harrastused ja vaba aeg (sport, kino, muusika) *teenindus ja suhtlemine (ostmine kaupluses, postkontoris, arsti juures, telefonikõned) *mina ja minu arvamus (meeldib/ ei meeldi) *eestlased ja naaberrahvad (asukoht, pealinn, raha) *saksa keelt kõnelevad rahvad *kirja ja postkaardi kirjutamine *orienteerumine infos *kultuurisidemed 	mõista konteksti; osata kõnelemisel rääkida endast ja oma harrastustest; osata kõnelemisel väljendada oma arvamust; osata pilti kirjeldusega kokku viia;
SUHTLUSOSKUSED	<ul style="list-style-type: none"> *nime ja aadressi küsimine *reageerimine telefonikõnele *oma soovi väljendamine ja kaaslase soovi küsimine *loa palumine, lubamine ja keeldumine *heakskiidu üllatuse väljendamine *meeldivuse ja mitte-meeldivuse väljendamine 	tulla toime keeleliselt eluliselt vajalikes situatsioonides, teeninduses;
KUULAMISOSKUSE KUJUNDAMINE	<ul style="list-style-type: none"> *kaaslase kõne kuulamine ja sellest aru saamine *kuulamisülesannete täitmine *reageerimine repliikidele 	osata kuulamisel leida tekstist informatsiooni;
KÕNELEMISOSKUSE KUJUNDAMINE	<ul style="list-style-type: none"> *õpitud sõnavara piires sidusa teksti koostamine *dialoogi koostamine õpitud sõnavara ja lausemallide ulatuses *küsimuste esitamine teksti kohta 	osata võrrelda suulist ja kirjalikku teksti; osata vastata küsimustele õpitud temaatika piires;

	*kõnesituatsiooni astumine, informatsiooni küsimine, andmine, öelduga nõustumine või keeldumine *lühivastuste kasutamine	
LUGEMISOSKUSE KUJUNDAMINE	*teksti lugemine, mille tundmatud sõnad on tõlgitud ja selgitatud *informatiivse teksti lugemine *sisutähtsate sõnade ja lausete leidmine tekstist *sõnaraamatu kasutamine	osata vajadusel sõnastikku kasutada.
HÄÄLDUSOSKUSE KUJUNDAMINE	*varemõpitud hääldusoskuste kinnistamine *sobiva intonatsiooni kasutamine olenevalt lausetüübist	
KIRJUTAMISOSKUSE KUJUNDAMINE	*aadressi ja isikuandmete täitmine *õnnitluste kirjutamine	osata võrrelda suulist ja kirjalikku teksti;
KEELETEADMISED	*erandlik mitmus *aluse ja öeldise ühildumine *omadussõnade võrdlemine *arvsõnad, järgarvud *ajakujutlused *omastav asesõna *lahutatava eesliitega tegusõnad	

8.3.5. Muusika

Muusika õpetamise rõhuasetused

1. Erinevate muusikastiilide tutvustamine
2. Seltskonnalaulude tutvustamine ja laulmine
3. Laulmise ja musitseerimise kogemuse andmine
4. Erinevate tantsurütmide tutvustamine
5. Liikumine erinevate rütmide saatel ja lihtsamate seltskonnatantsude tantsimine
6. Erinevate muusikazanrite tutvustamine ja kuulamine
7. Muusikaetenduse külastamine

8.3.6. Kehaline kasvatus

Kehalise kasvatus e oodatavad õpitulemused:

- jookseb ühtlases tempos 1,5 km (T) ja 2 km (P) ning vahelduvalt kõnniga 3 km (T) ja 4 km (P);
- jookseb tulemustele 100 m, 300 m (T) ja 100 m ja 800 m (P);
- suusatab 2 km (T) ja 3 km (P);
- suudab kõverdada käsi rippes (P) ja toenglamangus.
- teab ohutus ja hügieeninõudeid sportmisel;
- teab Eesti sportlasi ja nende saavutusi;
- teab “ausa mängu” põhitõdesid;
- teab tähtsamaid spordisündmusi (Eesti MV, EM, MM, OM jms);
- planeerib, viib läbi ja analüüsib õpetaja poolt antud ülesandeid;
- arendab iseseisvalt oma kehalisi võimeid;
- hindab adekvaatselt oma kehalisi võimeid;
- otsib ja leiab sporditeavet, koostab ülevaadet mõnest spordisündmusest;
- mängib võrk-,jalg-ja korvpalli lihtsustatud reeglitega;
- peab kinni hügieenireeglitest.

Teema ja õppesisu	Soovitavad õpitulemused
<p><u>Kergejõustik</u> <u>Kuulitõuge liikumiselt.</u> <u>Kaugushüpe hoojooksult paku tabamisega.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> •<u>teab ja rakendab kuuli tõukamisel õige tõukamistehnika;</u> •<u>sooritab kaugushüppe paku tabamisega tulemusele;</u> •<u>sooritab hoojooksult kõrgushüppe üleastumistehnikaga;</u>

<p><u>Kõrgushüpe üleastumistehhnikaga hoojooksult.</u></p> <p><u>Pallivise hoojooksult.</u></p> <p><u>Tõkkejooks ajale.</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> •<u>viskab palli hoojooksult tulemusele.</u>
<p>Jooks ja jooksuharjutused</p> <p>Kestvusjooks maastikul. 100 m jooks madallähtest. 800 m jooks. Jooks kurvil. Teatepulga vahetus. Täpsusjooks.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •oskab oma jooksutempot valida ja jookseb etteantud raja läbi ilma peatumata; •jookseb 100 m ja 800 m tulemusele; •sooritab õige teatepulga vahetuse; •jookseb kurvis siserajal.
<p>Käe-, selja-, kõhu- ja küljelihaseid arendavad harjutused hantlitega.</p> <p>Venitusharjutused erinevatele lihasrühmadele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •teab ja sooritab iseseisvalt hantlitega üldarendavaid harjutusi; •teab ja sooritab venitusharjutusi erinevatele lihasrühmadele.
<p>Kangi ja rööbaspuude harjutused</p> <p>Kang: tireltõus rippest abistamisega, vibutushooglemiselt mahahüpe 90o pöördega (P). Harjutused vahenditega: palli,- rõnga,- või hüpitaharjutuste seoste koostamine ja esitamine. Rõhtseis ühel jalal. Võimlemiskava koostamine.</p>	<p>- akrobaatiline vabakava muusika saatel eelnevates klassides õpitud akrobaatilistest ja võimlemise harjutusi kasutades õpilase initsiatiivil. Kavas peab olema minimaalselt viis eelnevalt õpitud akrobaatilist harjutust.</p>
<p>Ruunitaju arendavad harjutused</p> <p>Orienteerumise õpperadade läbimine, harjutused püsiradadel.</p>	<p>- suudab ja oskab iseseisvalt läbida orienteerumise õpperajad.</p>
<p>Rütmitaju arendavad harjutused</p> <p>Teadmised tantsukultuurist. Tantsukava koostamine ja esitamine.</p>	<p>- oskab koostada õpetaja abiga tantsukava (T).</p>
<p>Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud</p> <p>Korvpall:individuaalne pallikäsitsustehnika täiustamine, mängijate koostöö, õppemäng.</p> <p>Takistusraja läbimine ajale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •teab ja oskab korvpallis rakendada eelnevalt õpitut; •peab kinni õpitud pallimängude reeglitest; •läbib takistusraja, kus eelnevalt õpitud elemendid ajale (korvpall); •arvestab lendava palli kiirust ja lööb ostmkuga palli (jalgpall);

<p>Jalgpall: lendava palli löömine otsmikuga, söödud liikumiselt, palli vedamine põia sise- ja välisküljega. Õppemäng.</p> <p>Võrkpall: liikumine platsil, mitmekordne söötmine enda kohal. Pallingud täpsusele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •pallingud üle võrgu täpsusele (võrkpall); •mängib kõiki õpitud pallimänge.
--	--

8.3.8. Eelkutseõpe

Eelkutseõppe rõhuasetused:

Õppija:

- on saavutanud valmisoleku tegemaks juhendamisel teadlikke valikuid edasise õppimisvõimaluste, kutsevaliku ja tööturule sisenemise osas;
- on arendanud oma suhtlemisjulgust ja -pädevust ning saab hakkama harjumispärasel keskkonnas;
- osaleb oma karjääriplaani koostamisel-on saavutanud valmisoleku jätkamiseks õpinguid kutseõppes ning mõistab selle olulisust oma tuleviku kujundamisel;
- kirjeldab kutse-ja erialaseid mõisteid, oskab täita vähemalt kahel erialal juhendamisel tavapäraseid ja piiratud vastutusega tööülesandeid;
- väärtustab tervislikke eluviise, on arendanud oma algatusvõimet ning suudab (juhendamisel) ellu viia vajalikke tegevusi, et saavutada elurollidega seotud eesmärgid.

Eelkutseõppe ainekavad vt kooli toimetuleku õppe õppekavast.

Toimetulekuõppe õppekava

1.Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgid

Ämmuste Kooli õppekasvatustöö peasuunad on alljärgnevad:

Õppetöös

- 1) aidata ja toetada õpilasi, kellel on hariduslikke erivajadusi, luues koolis sõbraliku ning perekeskse miljöö, kus õppimisprotsess tervikuna on lapsele meelepärane;
- 2) aidata lastel tunda end turvaliselt ja uskuda endasse
- 3) vajadusel anda nõu ja toetust kolleegidele, et kõik personaliliikmed oleksid positiivselt meelestatud ja näeksid lapsi nende individuaalsuses
- 4) teha koostööd lastevanemate ja teiste õpetajatega, samuti eripedagoogidega maakonnas ja vabariigis, Eesti Eripedagoogide Liiduga;
- 5) arvestada õppetöös läbivõetava materjali tihedat seost praktilise eluga ning kujundada seeläbi terviklik maailmapilt;
- 6) arutada õppenõukogudes alati ka õpilashooldust

Eesmärgid:

Tervikliku, enesega toimetuleva isiku kujundamine

Isiksuse omaduste kasvatamine

Ausus, loovus, usaldus, vastutus, koostöötahe, sallivus, oskus hinnata tehtut

Töömeetodid:

- 1) kaitsta nõrgemate laste õigusi saada sobivat, nende vajadustele vastavat abi, lähtuda õpetamisel lapse tasemest (IÕK)
- 2) tegelus õpilasega on eesmärgistatud ja sihipärane

3) huvi tundmine õpilase käekäigu vastu ja eduelamuse kindlustamine, esimesest punktist lähtuvalt

a) anda lapsele lühikese ajaga saavutatavaid eesmärke, sihte;

b) anda aega

c) anda individuaalseid ülesandeid

4) kujundada õiged tööharjumused

5) välja tuua ja rõhutada neid tegevusi, milles laps on tugev (laulmine, käeline tegevus, kehaline kasvatus jne.); kasutada lapse "mina" arendavaid ja tugevdavaid kõneteemasid; aidata lapsel leida usk endasse ja anda eneseteostuse võimalusi;

6) anda laialdased teadmised elu- ja toimetulekuõpetuses

7) luua võimalused kutse eelõppeks

8) pidada sidet õpilaste kodudega, nõustada lapsevanemaid pedagoogiliste, meditsiiniliste ja sotsiaalsete probleemide lahendamisel;

9) otsida võimalusi koostööks lastevanematega; algatada kohtumisi ideede ja informatsiooni vahetamiseks

Kooli väärtuste alused:

- ausus ja usaldatavus, pedagoogi eetika ja takt
- sallivus, erinevuste, omapära ja eelduste arvestamine
- loovus
- saavutuste hindamine

2.Toimetulekuõppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.

Toimetulekuõppe põhiülesanne on toetada korrektsioonitööga õpilaste arengut, kujundada isiksus, kes tuleb toime igapäevaste tegevustega kodus, teenindusasutustes (poes, juuksuris jne) ning saab juhendamise ning järelevalve all hakkama lihtsama tööga. Õpetamise eesmärk on kujundada psühhofüsioloogilisi kompensatsioonimehhanisme ja arendada tunde- ning tahtevalda, soodustada õpilase enesetunnetuse, motoorsete, kognitiivsete, kommunikatiivsete ja sotsiaalsete oskuste arengut ning seeläbi ühiskonnas toimetulekut.

- teadvustab ennast (mina) ja kaasinimesi (mina-meie-teised);
- orienteerub igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides, täidab õpitud ohutusnõudeid ja küsib vajaduse korral abi;
- mõistab talle suunatud lihtsustatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid;
- oskab ennast väljendada omandatud keeleüksuste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- mõistab ja väljendab erinevaid tundeid ja emotsioone;
- suhtub hästi iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse;
- järgib võimetekohaselt ühiskonnas tunnustatud sotsiaalseid norme, hoidub vägivallast;
- järgib võimetekohaselt oma tervise hoidmise põhimõtteid;
- hoidub loodust kahjustamast;
- mõistab kuuluvuse (*oma – võõras – ühine*) tähendust
- mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab alluda töödistsipliinile; teeb jõukohast tööd;
- on võimalikult iseseisev ja oskab teha valikuid igapäevaelus sh vaba aja sisustamisel;
- tuleb toime võimetele vastavate lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisülesannetega

Õpilased, kellele rakendatakse toimetulekuõppekava

Õpilased, kellele rakendatakse toimetulekuõppekava, on valdavalt mõõduka vaimupuudega lapsed. Nimetatud õpilasi iseloomustab mosaiikne puue, millel on mõned üldised jooned:

- seosed erinevate aistingute (nägemise, kuulmise, kompimise, haistmise ja maitsmise) vahel arenevad aeglaselt ja võivad olla piiratud;
- tajutakse ümbritseva maailma lähedasi ja tuttavaid esemeid, objekte, eristada suudetakse nende üksikuid, tihti ebaolulisi tunnuseid. Sageli aetakse segamini objektide omadusi või ei tunta objekte ära teises ruumilises paigutuses. Raskendatud on ruumis orienteerumine. Ajas orienteerumine piirdub lähitulevikku kuuluvate sündmuste ootamisega või minevikutegevuste rutiinse kordamisega;
- mootorika areng on hilistunud, see on takistanud esemete maailmast informatsiooni (ärrituste) saamist, mistõttu aistinguid on vähe ja tajud ebatäpsed. Info vastuvõtu kitsus raskendab kohanemist uues, mitteharjumuspärasel olukorras;
- esineb hälbeid informatsiooni valikus. Psüühilist tegevust ei suudeta piisavalt suunata, kontsentreerumine (just tahtlik tähelepanu) objektidele, nähtustele on väga lühiajaline ega ole seotud nende oluliste tunnustega. Ei suudeta üht ülesannet pikalt täita, vajatakse sagedast tähelepanu suunamist;
- mälu on suures osas seotud eluliselt olulisega. Meenutamine on tihti passiivne. Loogilise mälu võrreldes on enamasti tunduvalt paremini arenenud mehaaniline mälu. Mingis kindlas olukorras omandatud teadmisi ei suudeta kasutada teisesolukorras, puuduvad infotöötlusoskused, mistõttu unustatakse kiiresti. Õpetatava omandamiseks vajatakse palju kordamist, materjali otstarbekat doseerimist (üks raskus korraga) ning erinevate meetodite ja võtete kasutamist;
- tõsiseid raskusi on info analüüsi ja sünteesiga. Võrrelda suudetakse selgelt eristuvate, vähesel määral ka sarnaste tunnuste alusel. Mingil määral ollakse võimelised oma kogemusi üldistama (nt toit, riided jne). Lihtsatest põhjus-tagajärg seostest õpitakse aru saama igapäevategevustes; see võimaldab lastel suhelda, järgida lihtsamaid käitumisnorme ning õpitud olukordades toime tulla;
- kõne tase varieerub: mõned õpilased suudavad osa võtta lihtsast vestlusest, teised on võimelised teatavaks tegema vaid oma põhilisi vajadusi. Mõned õpilased ei õpi kunagi kasutama kõnet, kuid võivad aru saada lihtsamatest instruktsioonidest ja õppida kasutama alternatiivseid suhtlemisvahendeid (viiped, piktogrammide jne);
- võimed on eri valdkondades erinevad: mõnedes valdkondades saavutavad õpilased kõrgema, teistes madalama taseme; tavaliselt ollakse võimelised tegema lihtsat tööd, kui ülesanne on üksikasjades selgitatud ja juhendamine hea;
- õppeprotsessis on õpilased rühmana halvasti juhitud;
- mootorsete võimete arengu ja eneseteenindusoskuste mahajäämuse tõttu vajavad mõned õpilased püsihoolijat;
- sageli kaasnevad neuroloogilised, geneetilised või kehalised lisapuuded (epilepsia, PCI, autism jne).

Toimetuleku õppekava rakendatakse ka üksikutele raske vaimupuudega õpilastele, kellel on kirjeldatust madalam saavutustase ja suuremad mootorikahälbed.

3.Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

3.1. Individuaalsete erinevuste arvestamine.

Toimetulekuõppekava võimaldab selle järgi õppivatel õpilastel saada oma võimetele vastav haridus. Õpetamine põhineb kõikide õpilaste arengutaseme ja arengupotentsiaali väljaselgitamisel. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse iga õpilase arengutasemest valdkonniti, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja individuaalseid iseärasusi.

3.2. Jõukohasus.

Õppeülesanded valitakse õpilase potentsiaalset arenguvalda arvestades: need nõuavad pingutust, kuid abi korral on jõukohased. Õpilaste aktiveerimine eeldab konkreetset eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Oluline kujundada õpilase võimalikult iseseisev tegutsemine.

3.3. Õpetamise terviklikkus ja sihipärasus.

Terviklik õppetöö tähendab seda, et üksikute valdkondade ja teemade üksteisele järgnevus moodustab ühtse süsteemi. Õpetamine peab toimuma aste-astmelt süveneval tasemel, st. kontsentriselt. Kõike, mida laps õpib, peab olema võimalik rakendada väljaspool vahetut ümbrust.

3.4. Demokraatia ja humaansus.

Toimetulekuõppekava läbinud õpilane peaks omandama võimete piires iseseisva elu oskused. Selle eelduseks on humaansed hoiakud ja demokraatlikud suhted koolis. Koolikultuuri kaudu teadvustatakse ja omandatakse ühiseluks olulised harjumused ja oskused. Enam pööratakse tähelepanu oma võimaluste ja piirangute teadvustamisele, sallivusele ning kaaslaste mõistmisele.

3.5. Õppekava avatus

Toimetulekuõppekavas on tähtsal kohal pedagoogide konkreetset õpilast arvestav koostöövõrgustik sotsiaal- ja tervishoiutöötajatega, teiste koolide pedagoogidega ning lapsevanematega, kutse-, eri- ja ameti- täiend- ja ümberõppe korraldajatega. Õppekava on avatud nendele muutustele, mida toob kaasa aeg ja sotsiaalne tellimus.

3.6. Koostöö

Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus. Õpioskuste kujundamist soodustavad kõigi lapsega töötavate pedagoogide ja lastevanemate ühised nõudmised.

Tähtsal kohal on koostöö kooli sotsiaal- ja tervishoiutöötajatega, kutseõppe korraldajatega ning vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli.

3.7. Praktiline tegevus.

Õpetamine ja kasvatamine toimub jõukohase praktilise tegevuse käigus võimalikult realses keskkonnas. Õppeprotsessis suunatakse õpilast täitma praktilisi ülesandeid koostegevuses ja eeskuju järgi, rakendama omandatud oskusi näidise ja lihtsa suulise korralduse alusel. Eesmärk on, et õpilased omandaksid jõukohased praktilised oskused igapäevastes situatsioonides toimetulekuks.

Praktilise tegevuse baasil areneb suhtlemine ja kogemustele (mälu kujutlustele) toetuv vaimne tegevus, kujunevad tunnetustegevuse elementaarsed oskused.

4. Õppekorraldus

4.1 Toimetulekuõppel olevatele õpilastele koostatakse individuaalne õppekava, milles keskendutakse ainekavades märgitud tegevustele ja teemadele.

4.2. Lapsevanema poolt hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal esitatud põhjendatud taotluse alusel võib õppenõukogu otsusega pikendada õpilase õppeaega kahe õppeaasta võrra kuni 32 nädalatunni ulatuses igal õppeaastal. Täiendavate õppeaastate kohustuslike ja valikainete kohta koostatakse jätkuvalt õpilasele individuaalne õppekava.

4.3.Tunnijaotusplaan

ÕPPEAINED									
Klass	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Elu- ja toimetulekuõpe	4	5	5	5	7	7	6	6	6
Eesti keel	4	5	6	6	6	6	6	6	6
Matemaatika	2	3	4	4	5	5	4	4	4
Kunst ja käeline tegevus	5	5	5	5	5	2	2	2	2
Muusikaõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Tööõpe						5	5	7	7
Kehaline kasvatus	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Rütmika	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Valikõppeaine -käsitöö							2	2	2
Nädalakoormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32

4.4.Õppeained jagunevad kohustuslikeks õppeaineteks ja valikõppeaineteks. Tööõppe ja valikainete sisu (näiteks arvutiõpetus, keraamika jms) valitakse vastavalt kooli võimalustele ja lastevanemate ning õpilaste soovidele. Valikõppeainete ja valitud tööõppe suunale koostab kool ainekavad. Tööõpe võib sisaldada tööpraktikat, mille sisu esitatakse kooli õppekavas.

4.5. Õppetegevuse põhivorm on õppetund.

4.6. Õppetunnid (sealhulgas projekt-, õues- ja muuseumiõpe) toimuvad koolis või väljaspool kooli õppekäigu või ekskursioonina arvestades PGSis sätestatud nõudeid õpilase suurima nädalakoormuse piiranguid ja õppeaasta pikkust.

4.7. Kehalise kasvatus tunnid korraldatakse alates 4. klassist poistele ja tüdrukutele eraldi.

4.8. Õppeaasta koosneb kolmest õppeperioodist ning haridus- ja teadusministri poolt määratud koolivaheaegadest.

4.9.Läbivate teemade õpetamisel lähtutakse alljärgnevatest punktidest:

- keskkond – taotletakse õpilase kujunemist vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda;
- kultuuriline identiteet – taotletakse õpilase kujunemist inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;
- teabekeskkond – taotletakse õpilase kujunemist inimeseks, kes tajub ümbritsevat teabekeskkonda ning toimib selles omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi;
- tehnoloogia – taotletakse õpilase kujunemist nüüdisaegseid tehnoloogiaid kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime elu- ja õpikeskkonnas;
- tervis ja ohutus – taotletakse õpilase kujunemist inimeseks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt;
- väärtused ja kõlblus – taotletakse õpilase kujunemist emotsionaalselt ning sotsiaalselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes tunneb üldtunnustatud väärtusi, järgib neid koolis ja väljaspool kooli.

4.10. Õppematerjalid valitakse ja koostatakse toimetulekuõppe üldosa ja ainekavade sisu ning nõudeid arvestades. Arvestatakse mõõduka intellektipuudega vastavas vanuses lapse psüühika, tegevuse ja suhtlemise tüüpilisi iseärasusi, individuaalse võimekuse ja iseärasuste variatiivsust. Oluliseks tuleb pidada tajutava õppematerjali konkretiseerimist ja diferentseerimist, mis loob baasi võimetele vastavaks rühmitamiseks. Kasutatakse arekeelseid tekste, graafilist materjali. Õpitoiminguid sooritatakse praktiliselt või materialiseeritult, visuaalselt, verbaalselt ja kombineeritult.

5. Õppe- ja kasvatustegevuse rõhuasetused ning taotletavad pädevused

5.1. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 1.–2. klassis

Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, mille baasil areneb tegevusaktide äratundmine ning kaemuslik-praktiline mõtlemine. Õpetamise ülesanne on õpilaste tajuprotsesside arendamine. Õpilasi õpetatakse kuulama, jäljendama, vaatlema, eristama ning ennast võimetekohaselt väljendama.

Eriti oluline on õpetada õpilasi oma põhivajaduste rahuldamisel toime tulema ilma lähedase täiskasvanu abita, õpetada eneseteenindamise alusoskusi. Kasutatakse tervikõpet (üldõpetuslik tööviis), samuti praktilisi tegevusi ja didaktilist mängu (mänguõpetus). Rõhuasetus on oma MINA teadvustamisel.

Õpetuse põhitaotluseks on õppimiseks vajalike alusoskuste omandamine läbi koostegevuse ja matkimise.

Pädevused

2. klassi lõpuks õpilane:

- eristab objekte ja nende kujutisi värvuse, suuruse ja/või funktsiooni järgi,
- toetub igapäevategevustes olulistele orientiiridele (helid, pildid, värvid jne),
- tajub lihtsamaid ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval),
- tegutseb lihtsate korralduste ja eeskuju järgi,
- oskab esemega tegutseda vastavalt selle funktsioonile,
- tunneb ära õpitud sümbolid objektide, sündmuste ja tegevuste tähistamiseks,
- teab mõningaid üldistavaid sõnu,
- teab enda ja oma lähedaste nimesid,
- orienteerub ööpäevarütmis,
- otsib kontakti täiskasvanute ja kaaslastega,
- suudab oma põhivajadusi ja soove väljendada lihtsate keeleliste või alternatiivsete vahenditega (sõnad, baaslausungid),
- oskab tuttavates situatsioonides kasutada õpitud käitumismalle,
- hindab tuttavaid tegevusi ÕIGE-VALE põhimõttel,
- valdab eneseteenindamise baasoskusi,
- tunneb ära oma asjad,
- säilitab suunatud tähelepanu õppimise ajal (kuni 3 min),
- reageerib korraldustele adekvaatselt,
- säilitab töömälu 2-3 objekti järjestuse,
- lahendab abivahendeid kasutades praktilisi ülesandeid tuttavates tingimustes,
- rühmitab objekte tajutavate tunnuste alusel,
- oskab tuttavates situatsioonides märgata ohte ja hoidub neist.

5.2. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 3.–6. klassis

Juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, suureneb mälu kujutluste osakaal vaimses ja praktilises tegevuses. Areneb kaemuslik-praktiline mõtlemine lõimunult kujundiliste elementidega.

Põhitaotlus on kujundada baasoskuste harjumuslik sooritamise, arendamist vajab tegevusega kaasnev suhtlemine, oma tegevuse kommenteerimine verbaalselt ja/või alternatiivsete vahenditega.

Rõhuasetus on oma MINA teadvustamisel, suhetel MINA/MEIE.

Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Areneb kõrvuti ja koosmäng, õpitakse situatsioonimängu kaudu. Õpetamine muutub ainekeskseks, järk-järgult suureneb aineõpetusele kulutatav aeg.

Oluline on õpetada õpilast tuttavas situatsioonis jõukohaste ülesannetega võimalikult iseseisvalt toime tulema. Tehakse algust lihtsa töö oskuste õpetamise ning harjutamisega. Õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse meeldiva õpikeskkonna loomisega. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele.

Pädevused

6. klassi lõpuks õpilane:

- võrdleb ja rühmitab esemeid 1-2 tunnuse alusel, eristab tüüpilisi tunnuseid juhuslikest,
- oskab kuulata ja vastata küsimustele,
- orienteerub ööpäeva rütmiga seotud tegevustes, teab nädalapäevade ja aastaegade nimetusi,
- oskab rääkida oma tegevusest selle sooritamisel, täita igapäevaeluga seotud korraldusi,
- teadvustab objekti asukohta ruumis teiste objektide suhtes,
- osaleb jõukohaselt ühistevuses,
- meeldetuletamisel hoiab korras oma välimuse ja koolitarbed,
- väljendab arusaadavalt oma põhivajadusi ja soove, palub vajadusel abi,
- oskab astuda kontakti tuttava inimesega,
- oskab viisakalt käituda koolis ja avalikes kohtades,
- oskab täiskasvanu abiga hinnata ja mõista konfliktsituatsiooni,
- sooritab tuttavaid ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt,
- sooritab eneseteeninduse toimingud vastavalt omandatud kogemusele,
- oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile,
- hindab tuttavaid tegevusi ÕIGE-VALE, MEELDIB-EI MEELDI põhimõttel,
- oskab tuttavates situatsioonides märgata ohte ja hoidub neist,
- säilitab õppeülesannete täitmisel tähelepanu (kuni 5 min),

- säilitab töömälus 3-5 objekti järjestuse,
- lahendab arusaadavaid praktilisi ülesandeid tuttavates tingimustes tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades.

5.3. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 7.–9. klassis

Tunnetustegevuses kasvab märgatavalt mälu roll ja kujuneb osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine. Tähelepanu hoidmist soodustab harjumustele toetuv tegevus.

Põhitaotlus on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus ja õpitud tegevustes. Õppetöös rakendatakse jätkuvalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi, õpilast suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalselt ja/või alternatiivsete vahenditega.

Kujundatakse lihtsa töö oskusi, süvendatakse iseseisvust töö sooritamisel.

Pädevused

9. klassi lõpuks õpilane:

- tunneb kirjelduste järgi ära tuttavaid objekte ja sündmusi;
- teadvustab objekti asukohta ruumis,
- sooritab erinevates tingimustes harjumuspäraseid tegevusi iseseisvalt,
- orienteerub aastarütmis ja kellaajas,
- suudab oma soove ja vajadusi väljendada õpitud kommunikatsioonivahendite abil,
- oskab raskuste puhul abi paluda ja seda kasutada,
- tunneb tuttavaid majapidamisriistu ja oskab neid sihipäraselt kasutada,
- hoiab (meeldetuletamisel) kodus ja koolis puhtust ja korda,
- teeb lihtsamaid majapidamistöid,
- suudab tegutseda vastavalt päevakavale,
- oskab valida vaba aja sisustamise võimaluste vahel ja tegutseb vastavalt sellele,
- suudab kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades,
- käitub ümbritsevaid inimesi arvestavalt ja tunneb olulisemaid käitumisnorme,
- hoidub loodust kahjustamast,
- hoidub vägivallast, suudab vajaduse korral enda eest seista,

- oskab suhelda tuttavas situatsioonis vastavalt rollile nii täiskasvanute kui ka kaaslastega,
- oskab tuttavates situatsioonides sobivalt käituda, lähtudes motiividest TAHAN – ON VAJA – PEAB ja reeglitest TOHIB – EI TOHI,
- hindab õpitud tegevusi ÕIGE-VALE, MEELDIB-EI MEELDI põhimõttel,
- oskab õpitud situatsioonides märgata ohte ja vältida neid,
- suudab jõukohaste õppe- ja tööülesannete täitmise ajal tähelepanu ümber lülitada ja säilitada,
- oskab kirjeldada oma tegevust selle käigus ja hiljem, täita arusaadavaid korraldusi,
- säilitab töömälu kuni 5 objekti järjestuse,
- lahendab arusaadavaid praktilisi ülesandeid erinevates tingimustes tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades,
- rühmitab objekte ja nende kujutisi tajutavate tunnuste alusel (sh rühmitamise objekte, nende hulka ja aluseid muutes

6. Individuaalse õppekava koostamise juhend

Individuaalne õppekava on kirjalik dokument, mis määrab kindlaks õpilase arengulisi erivajadusi arvestava õppe individuaalsed eesmärgid ja eriabi teenused, mis on vajalikud õppe-eesmärkide saavutamiseks. Ämmuste Kooli IÕK võib koosneda:

- ainult üldosast

Üldosa fikseerib lapse üldised pädevused ja IÕK täitmisega seotud pedagoogid. Üldosa koosneb lapse andmetest, õpilase pedagoogilis-psühholoogilisest ja tervisliku seisundi kirjeldusest. Üldosa lõpeb otsusega. Üldosa täiendatakse vastavalt lapse arengule iga õa alguses. Uus üldosa koostatakse koolietappide vahetudes (1-2. kl, 3-6.kl, 7-9.kl).

- arenguvaldkondadest
 - kognitiivsed oskused;
 - kommunikatiivsed oskused;
 - sotsiaalsed pädevused;
 - motoorika;
 - eneseteenindus;

- tööoskuste omandamine.

Individuaalõppekava koostatakse pärast õpilase arengu mitmekülgset hindamist. Individuaalõppekava koostamises osalevad kõik õpilasega tegelevad erialaspetsialistid ja vanemad. Individuaalse õppekava koostamise eest vastutab õpetaja (eripedagoog) ja selle kinnitab kooli direktor.

Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse sellest, mida laps oskab ja suudab, seega on hinnang positiivne. Individuaalõppekava kaitseb õpilase huvisid ja arvestab tema arengutaset ning individuaalseid vajadusi. Iga arenguvaldkond esitatakse konkreetsest õpilasest lähtuvate õppe-eesmärkidena, millest juhitudavad nii õpilane, lapsevanemad kui ka kooli pedagoogid.

Individuaalse õppekava rakendamisel on viis etappi:

1. õpilase arengutaseme esialgne hindamine; PAC -i skeemid
2. lühi- ja pikaajaliste eesmärkide püstitamine ja vajaliku eriabi määramine
3. õpetamine ja õppeprotsessi fikseerimine
4. hinnangu andmine lapse saavutustele ja (sellele vastavalt) individuaalse õppekava korrigeerimine;
5. kokkuvõtva hinnangu koostamine õppeaasta lõpul

Ämmuste Koolis võetakse individuaalse õppekava koostamisel aluseks õpetaja poolt läbiviidud PAC 1 erinevate versioonide arenguhinnangu skeemid. PAC (e Pedagoogiline analüüs ja curriculum) on Inglismaal dr H. C: Grünzburgi poolt väljatöötatud vaimupuudega inimeste sotsiaalsete oskuste taseme määramise ja arendamise programm.

PAC-i erinevad versioonid võimaldavad uurida inimesi erinevas vanuses ja vaimupuude erinevais astmeis. See on küsimuste kogum, mis sisaldab 120 oskust, mis on skeemis järjekorda asetatud osatüüpide raskusastme põhjal. Erinevad võimed on jaotatud nelja sotsiaalse arengu peavaldkonda: omaalgatuslikkus, kommunikatiivsus, sotsiaalne käitumine ja funktsionaalne tegevus.

Arenguhinnanguskeem on ringikujuline. Ring on jaotatud neljaks peasektoriks vastavalt arengu peavaldkonnale. Iga sektor jaguneb veel osasektoriteks, mis määratlevad täpsemalt, millises suure sektori osavaldkonnas on küsimus. Kergemini valitsevad oskused on märgitud ringi sisemistele osadele ja välimiste kaarte poole liikudes muutuvad oskused järjest keerulisemaks.

Skeemi eesmärgiks on anda visuaalne pilt lapse arengu tasemest ning tema õnnestumiste ja ebaõnnestumiste määramine, silmas pidades rehabilitatsiooni ja õpetust.

Skeemis varjutatakse tumedaks need alad, milles märgitud ülesanded suudab laps sooritada rahuldavalt või mida ta sooritab korduvalt. Oskused, mida laps valdab osaliselt või mida sooritab juhuslikult, värvitakse heledamalt, mis toob välja alad, mida on vaja veel treenida. Kohad, milles eeldatud oskusi laps veel ei valitse, jäetakse tühjaks.

Enamik PAC formulare sisaldab lisaks sotsiaalpildile ka isiksuspilti, mis osutab visuaalselt inimese käitumise nõrkadele ja tugevatele külgedele, mis võivad vastavalt takistada või toetada sotsiaalsete oskuste arengut.

Isiksusepildi koostamine nõuab põhjalikku konkreetse inimese käitumise tundmist. Isiksuse omaduste visualiseerimiseks kasutatakse ringikujulist diagrammi. Isiksuse omadusi hinnatakse viie-palli-süsteemis ja seejärel märgitakse diagrammil vastav number (1-5). Märgistatud numbrid ühendatakse omavahel ja saadud ala värvitakse diagrammil. Mida väiksem on värvitud ala, seda nõrgemad on antud inimese isiksuse omadused. Vaimupuudega inimene, kelle isiksuse omadused on hinnatud peamiselt kolme punktiga, saab hästi hakkama talle tuttavas keskkonnas. Talle valmistab aga raskusi võõras keskkonnas kohanemine. Uutes olukordades kohanevad kiiremini need inimesed, kelle isiksuse omadusi on hinnatud nelja või viie punktiga. Isiksusepildi lisamine PAC formularidesse võimaldab iseloomustada inimest kui tervikut, mitte tema oskusi.

PAC-i formularide kasutamisel tuleb meeles pidada, et kui kasutusel olevas formulari arenguhinnanguskeemil täituvad kõik oskused, siis tuleb minna aste kõrgemale .

Ämmuste Kooli toimetulekuklasside õppekava lisana on kaks PAC-i varianti – PAC 1, mis on mõeldud põhikooli õpilastele ja PAC 2 lisa-aasta õpilastele.

Igal õpilasel peab olema võimalus ka ise oma võimeid ja oskusi hinnata. Oma võimete hindamiseks sobivad lillekujulised testid. Lille õielehtedel ja lehtedel on toodud ära oskused. Iga õpetaja saab vastavalt oma klassi õpilaste oskustele ise märkida õielehtedele oskusi. Õppekava lisana on toodud ära ainult mõned soovituslikud oskused.

Lille tuleks täita nii:

oskused, mida laps oskab tuleb värvida tumedaks;

heledamalt need, mida natuke oskab;

ruuduliseks need, mida mõnikord oskab

tühjaks jätta need, mida ei oska

7. Õpitulemuste hindamine

Toimetuleku õppekava järgi õppimisel toimub hindamine individuaalses õppekavas püstitatud eesmärkide saavutamisest lähtudes. Õpitulemusi hindab klassi- või aineõpetaja. Hindamine jaguneb arvestuslikuks ja protsessi (jooksvaks) hindamiseks.

Arvestuslikult hinnatakse õpitulemusi õppeperioodi ja / või klassi lõpus. Hindamine on sõnaline.

Õpitulemusi hinnatakse järgmiselt:

- tuleb hästi toime - hinnatakse suulist vastust, kirjalikku tööd, praktilist tegevust või selle tulemust, mis on täiel määral vastav õppekava (ka ind õppekava) nõuetele.
- tuleb toime - hinnatakse õpitulemust, kui see on üldiselt õppekava nõuetele vastav, kuid pole täielik või esineb väiksemaid puudujääke vastava kooliastme pädevustes.

- tuleb toime abiga
 - sõnalise abiga;
 - näidise, eeskuju järgi;
 - koostegemisel;

Arvestuslik hindamine on aluseks tunnistuse väljaandmisel. Iga õppeaasta lõpus koostatakse kokkuvõttev hinnang, mis põhineb protsessi ja arvestuslikul hindamisel.

Käitumise ja hoolsuse hindamise eesmärk on:

- innustada õpilast ülesannete hoolikaks täitmiseks
- suunata igapäevaselt täitma üldtunnustatud käitumisnorme (ka kodukorras sätestatud).

Käitumist hinnatakse sõnadega «eeskujulik», «hea», «rahuldav» ja «mitterahuldav».

8.Täiendav õpe

8.1. Ämmuste Kooli pikendatud õppeaja peamine eesmärk õpilasele on sotsiaalsete oskuste suurendamine läbi õppekava ainete ja tegevuste.

Õppetegevustega taotletakse, et õpilane:

- Jätkaks vastavalt võimetele õppekava pädevuste omandamist;
- Oleks valmis ametiõppeks;
- Omandaks oskuseid iseseisvaks eluks;
- Oleks valmis pidevõppeks töökohal õppimise kaudu.

Pikendatud õppeaja õppetegevused toetavad sotsiaalsete oskuste arengut:

- tugevdavad täiskasvanu identiteeti;
- arendavad suhtlemisvalmidust ja -oskusi;
- arendavad igapäevaeluks vajalikke praktilisi oskusi;
- õpetavad orienteeruma tööelu põhireeglites (distsipliin, ohutusnõuded, koostöö jm), luua positiivne orientatsioon tööellu siirdumiseks.

8.2. Ämmuste Kooli pikendatud õppe aluseks on PGS-i §54 ja Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava Lisa 2 „Toimetulekuõpe“ punkt 4.4 vastu võetud vabariigi valitsuse määrusega 16.12.2010 nr 182.

Õppenõukogu teeb otsuse hiljemalt lapsevanema avalduse esitamisele järgneva õppeperioodi (II õppeperioodi) jooksul. Õppenõukogu võib lapsevanema taotluse jätta rahuldamata, kui

- õpilase saavutatud pädevusi ei ole võimalik oluliselt suurendada kasutades kooli olemasolevaid ressursse ja eripedagoogilist kompetentsi arvestavalt õpilase individuaalsete erisustega.
- õpilane on puudunud eelnevalt mõjuva põhjuseta pikema aja jooksul koolist, mitte täites koolikohustust;
- tema käitumishinne on olnud korduvalt mitterahuldav

Lisa-aastad ei ole määratletud riiklikku tunniarvuga (õppekoormus 32 tundi nädalas). Ämmuste Kooli lisa-aastate õppekavasse võivad kuuluda põhikooli programmis olevad üldained, valikained ja kutsealast eelõpet hõlmavad ained.

8.3. Lisa-aastate tunniarvuplaan koosneb neljast põhiosast, mille proportsioon tuleneb õpilase/õpilaste grupi individuaalsetest vajadustest. Nädalatundide mahust ca pooled üldõpetuslikud tunnid ja pooled praktilised tunnid. Praktiliste ja valikutundide maht ja suunitlus sõltub õpilase/õpilaste grupi individuaalsetest vajadustest, õpilase huvidest ning kooli võimalustest. Praktika teostatakse kooli õppeklassides, ettevõtetes ja kutseasutustes.

Tunniarvuplaan

Õppeained	Õppetunde nädalas
Tööõpe /eelkutseõpe	12
Eluõpetus	8
Eesti keel	3
Matemaatika	3
Töö- ja tehnoloogia õpetus	2
Muusika	1
Kehaline kasvatus	1
Koormus	30

Praktiliste õppeainete üldine õppesisu

1. **puhastus- ja koristamispraktika:** koristusvahendid ja nende otstarve, kodukeemia, koristamise töövõtted;
2. **käsitöö:** materjali tundmine, mõõtmise alused, õmblustarvikud; õmblusmasin, triikimine; heegeldamise/kudumise alused;
3. **puutöö:** ohutustehnika, materjali tundmine, mõõtmised, tislari töövõtted, tööriistade käsitlemine ;
4. **kodundus:** kulinaaria ja kondiitritöö alused; toiduainete tundmine; toiduainete kalkulatsioon; köögiseadmed; klienditeenindus kohvikus; korrastus- ja puhastustööd; töökorraldus toitlustusettevõtetes; kodu kujundamine ;
5. **taimekasvatus:** aias kasvavad taimed, mulla harimine, taimede hooldamine, toataimede hooldamine.
6. **telgedel kudumine:** vaibakudumise põhimõtted, telgede rakendamine, labane kude, erinevad esemed;

III Üldõpetus

Üldharidusliku osa ained toetavad õpilase õppimisoskuste edasist arengut ja/või nende jätkuvat kasutamisoskust igapäevategevustes.

Töö- ja tehnoloogia õpetuse,

muusikaõpetuse, kehaline kasvatus ja rütmika õppesisu vastab Ämmuste Kooli õppekavas esitatud vastavate ainete õppesisule.

Varieeruvad õppevahendid ja õppemeetodid: arvestatakse õpilaste vanusest tulenevate emotsionaalsete/sotsiaalsete vajadustega.

8.4. Individuaalne õppekava täpsustab vajadusel kooli õppekavaga võrreldes vähendatud või kõrgendatud nõuded õppesisule ja õppetulemustele ühes või mitmes aines või õppekava üldosa pädevuste osas ning ka erisused õppekorralduses. Õpetus on suunatud grupis töötamisele, mis toetab lisa-aastate õppeaja üldist eesmärki.

8.5. Õpilase hindamine

Lisa-aastate hindamise alus ühtib toimetuleku riikliku õppekava hindamise korraldusega. Õppijaid hinnatakse sõnalise hinnanguga, mis peab olema õpilast motiveeriv ja õpilase enesehinnangut toetav.

9. Lisaõpe

Ämmuste Koolis on lisaõppe peamine eesmärk õpilase võimalikult sujuv üleminek põhikoolist kutseõppeasutusse, tööle või iseseisvasse ellu.

9.1. PGS-i §54 punktid 1-4 sätestavad, et kooli pidaja võib põhikoolis pakkuda lisaõpet lihtsustatud riikliku õppekava järgi põhikooli lõpetanutele ühel õppeaastal, millega võimaldatakse juhendatud õpet 525 üldharidusliku ja 525 kutsealase ettevalmistuse tunni ulatuses. Õppe eesmärk on pakkuda täiendavat ettevalmistust ja tuge õppe jätkamiseks või üleminekuks tööturule. Igale õpilasele koostatakse

üleminekuplaan, kus määratakse selle õpilase konkreetne õppe sisu ja päevakava. Ämmuste Kooli üleminekuplaani koostamisel arvestatakse õpilase teadmisi ja oskusi, õpilase ja vanema soove tulevase elu/haridustee kujundamisel ning kooli võimalusi. Ülemineku aastal võib vastavalt lapse erialahuvile suurendada töö- ja tehnoloogia õpetuses konkreetse aine osakaalu. Nimetatud õppeaja üldpädevused kattuvad üldreeglina 9. klassi lõpetaja pädevustega.

9.2. Lisaõppe vajaduse otsustab klassijuhataja põhjendatud ettepaneku alusel kooli õppenõukogu.

9.3. Lisaõppe üheks praktiliseks väljundiks on eelkutseõpe põhikoolile järgneval õppetasandil. Lisaks eelkutseõppele peab kogu praktilise suunitlusega eelõpe arendama järgnevaid pädevusi:

- valmidus teha elementaarseid otsuseid;
- oskab hinnata võimalikult adekvaatselt enda tugevusi ja oskusi;
- oskab teha koostööd ettevõtetes, kutseasutustes.

9.4. Üldainete ja valikainete kohta koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, mille üldeesmärk tuleb koolil planeerida arvestavalt õpilase oskuste ja huvidega, lapsevanemaga ja/või võimlusel tulevase kutseõppeasutusega, lapse koduvalla sotsiaaltöötaja(te)ga.

Individuaalse õppekava loomist alustatakse hetkeseisu kirjeldamisega (õpilase vaatlus). Koostöös vanemaga fikseeritakse kirjalikult IÕK eesmärk ja üldsisu. Täpsustatakse ülesannete jaotus erinevate spetsialistide vahel ja lepatakse kokku tegevuskavas (eeloskused, arendatavad oskused, eeldatavad tulemused, hindamiskriteeriumid).

IÕK peab lisanduvalt sisaldama:

- 1) üldandmeid (ka õpilaseks võtmise alus);
- 2) õppe eesmärgid;
- 3) õppe korraldust (õppeainete ja muude õppimiste tundide arv oma koolis ja/või kutsekoolis/asutuses, õppe rakendamise aeg);
- 4) kodu ja kooli koostööd;

Individuaalne õppekava koostatakse tunni jaotusplaani põhivaldkondade kaupa.

9.5. Lisaõppe tunnistus sisaldab:

- 1) Üldandmestikku (kooli nimi, õpilase nimi, õppeaasta ja tunnistuse väljaandmise kuupäev)
- 2) Spetsiifilist infot (õpilase õppeainete õpitulemust).
- 3) Kirjeldavat hinnangut põhiliselt töö- või praktikakohal toimunud õpingute tulemustest ja/või tööülesannete täitmisest.

Tunnistusele lisatakse iseloomustus, mille üks osa on ka õpilase huvide kirjeldus.

10. Ainekavad

Elu- ja toimetulekuõpe

1. Eluõpetuse rõhuasetused

I kooliaste

Põhirõhk on oma mina teadvustamisel. Õpilast ergutatakse osalema praktilistes tegevustes ja suunatud esemelises mängus. Tähelepanu on suunatud oma välimuse ja õppevahendite korrashoiule koostegevusel täiskasvanuga. Õpilane kohaneb uue keskkonnaga ja uute inimestega. Õpetamine toimub koostegevuse ja matkimise kaudu. Oluline on enesega toimetuleku oskuste õpetamine ja õppimise alusoskuste kujundamine (kuulamine, jälgendamine, vaatlemine, võrdlemine, vestlemine, kirjeldamine, haistmine, kompimine jt);

II kooliaste

Põhirõhk on MINA- MEIE teadvustamisel. Õpetuse põhieesmärgiks on esimeses kooliastmes omandatud oskuste sooritamine tuttavas situatsioonis. Suureneb õpilase iseseisvus ja vastutustunne. Õppetöös kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Võimalusel toimub õppetöö väljaspool klassiruumi. Tundides käsitletavate teemade ring jääb eelnevate aastatega samaks, kuid suurenevad maht ja raskusaste.

III kooliaste

Rõhuasetus on MINA- MEIE teadvustamisel suhetes kodukoha ja oma tegevusega. Õpetuse eesmärgiks on iseseisev toimetulek igapäevases elus ja lihtsate tööoskuste kujundamine. Õppetöös kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi. Õppetöö toimub võimalikult tihti praktilistes elulistes situatsioonides väljaspool klassiruumi/ koolimaja.

2. Elu- ja toimetulekuõpetuse õpetamise põhimõtted

2.1. Elu- ja toimetulekuõpe on toimetulekuõppe teljeks, teiste ainete õpetamine on tihedalt seotud elu- ja toimetulekuõppe teemadega.

2.2. Õpetamine lähtub õpilase arenguvallast, huvidest ja sotsiaalsest keskkonnast.

2.3. Suur osakaal on õppekäikudel, praktilistel tegevustel ja õues-õppel. Eluõpetuse tund peab tuginema kõigi meelte koostööle, õpitavaid asju peab saama (kui vähegi võimalik) katsuda, näha, nendega manipuleerida. See tähendab, et paljude teemade käsitlemine on otstarbekas väljaspool klassiruumi (söömine, aastaajad, liiklus jne. jne.).

2.4. Eluõpetuse õpetamise kaudu kujundatakse huvi ümbritseva vastu ja säästlikku suhtumist keskkonda. Õpilasi õhutatakse osalema jõukohastel keskkonna probleemide lahendamisele suunatud üritustel (teeäärte, metsaaluste puhastamine prahist, puude istutamine jne).

2.5. Õpetuse põhitaotluseks on õppimiseks vajalike baasoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil. Samuti käsitletakse siin teemasid, mis ulatuvad kaugemale õpilase lähiümbrusest (nt: Eestimaa linnad, Euroopa jne.), kuid mis on olulised üldise silmaringi laiendamiseks.

2.6. Õpetamine lähtub õpilastele mõistetavast ning elulisest teemast.

2.7. Õpetus toetab ja suunab õpilase arengut, valmistab õpilasi ette võimalikult iseseisvaks toimetulekuks igapäevaelus.

2.8. Eluõpetuse õpetamisel lähtutakse iga konkreetse õpilase hetke arengutasemest ja lähima arenguvallast.

3. Eluõpetuse ainekava jaotus

Õppesisu :

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
Igapäevaoskused. Riietumine, söömine, pesemine, lauakatmine ja koristamine, toimetulek WC, raskuste puhul abi palumine.	Söömine. Lauakatmine, valikute tegemine, lauakombed, võileibade valmistamine. Toitumine väljaspool kooli. Isiklik hügieen. Igapäevaoskuste harjutamine/süvendamine. Abi küsimine. Toimetulek ujulas.	Praktiline hommikusöögi valmistamine. menüü planeerimine. Kaaslase abistamine. Käitumine pidulauas, kohvikus, restoranis.
Käitumine. Käitumine erinevates situatsioonides (tund, vahetund, peol jne); palun, tänan, head aega.	Viisakas käitumine. Koolis ja väljaspool kooli. Koolikodukord. Enda ja kaaslase õige ja vale käitumise eristamine.	Käitumine. Viisakas ja ebaviisakas käitumine koolis ja väljaspool kooli.
Kool. Meie klass; selle sisustus, minu koht. Meie klassi õpilased: kaaslaste nimede kuulamine ja meeldejäätmine, poisid ja tüdrukud. Meie õpetajad ja kasvatajad: nime teadmine. Erinevad ruumid: koolimajas ja õpilaskodus, nende äratundmine, otstarve. Käitumine: tunnis, vahetunnis, rühmatubades jne.	Kool. Suvise koolivaheaja meenutamine. Õppetarbed, õppetarvete korrashoid. Õpetajate nimed. Kooliruumid, erinevad õppeained.	Kool. Kool ja selle ümbruse korrashoid. Töökoha ja töövahendite korrashoid.
Koolitarbed. Minu asjad, nende kasutamine, korrashoid ja koht.	Koolitarbed. Hoiab korras oma koolitarbed. Teeb vahet oma/võõras asjadel. Oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt funktsioonile.	Koolitarbed. Hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse. Teeb vahet oma /võõras /meie asjadel, käitub vastavalt. Oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt funktsioonile ja tegevuse eesmärgile.

<p>Mina. Mina ja tema: erinevad kehaosad, milleks meil neid vaja on. Enda äratundmine fotolt. Enda sugu: poiss/ tüdruk.</p>	<p>Mina. Poisi, tüdruku erinevused.</p>	<p>Mina. Mina neiuna/ noormehena. Muutused välimuses ja käitumises.</p>
<p>Sügis. Sügise tunnused, erinevad värvid looduses (puud), loodusnähtuste kirjeldamine 1-2 sõnaliste lausetega (päike paistab, sajab vihma/lund, puhub tuul, linnud lendavad lõunamaale jne), sügistööd, aed sügisel, sügisannid. Riietus.</p>	<p>Sügis. Sügise tunnuste ühisvaatlus. Ilma kirjeldamine. Sügis aias. Marjad: aedmaasikas, aedvaarikas, mustsõstar, punane sõstar, karusmari. Lõunamaa puuviljad: banaan, apelsin, mandariin, sidrun, viinamari. Sügis metsas. Lehtpuud ja põõsad sügisel. Marjad. Seened: riisikad, kukeseen, pilvik, puravik. Mürgised seened: punane ja valge kärbseseen.</p>	<p>Sügis. Suvise koolivaheaja meenutamine. Sügise tunnused. Sügis põllul. Põllukultuurid. Teraviljad (rukis, nisu, oder, kaer) ja kartul. Õllutööd ja masinad. Leiva teekond meie lauale.</p>
<p>Puuviljad. Õun, pirn, ploom, kirss.</p>	<p>Puuviljad. Kasvatamine (seeme, taim, vili)</p>	<p>Puuviljad. Puuviljade hoidistamine ja säilitamine (külmutamine, kuivatamine)</p>
<p>Aedviljad. Porgand, kaalikas, peet, kurk, tomat, kapsas, sibul, kartul, hernes, uba. Nimetatud viljade kuju, värvus. Nende äratundmine ehedalt ja pildilt.</p>	<p>Aedviljad. Kasvatamine (seeme, taim, vili)</p>	<p>Aedviljad. Hoidistamine ja säilitamine.</p>
<p>Loomad. Koduloomad: äratundmine piltidelt, mis häält keegi teeb, mida sööb. Metsloomad: äratundmine piltidelt, metsloomade kirjeldamine (karu on suur, pruun, jänesel on pikad kõrvadjne), loomade erinevad liikumisviisid, liikumise matkimine, jäljendamine.</p>	<p>Loomad. kodu- ja metsloomad. Koduloomade kasulikkus inimesele. Lemmikloomad, nende eest hoolitsemine. Sarnasused ja erinevused loomadel. Loomade kaitse.</p>	<p>Loomad. Kodu- ja metsloomad, kodu- ja metslinnud. Roomajad, kalad, linnud. Loomariigi mitmekesisus: teistes loodusvööndites elavad loomad.</p>
<p>Liiklus. erinevad sõidukud. Käitumine ühistranspordis. Ohutu liiklemine lähimas ümbruses. Käitumine häire</p>	<p>Liiklus. Ohutu liiklemine tavalisel tänaval teel. Jalgrattaga sõitmine, ohutus. Liiklemine</p>	<p>Liiklus. liiklusmärgid. Liiklemine linnas ja maal. Jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemine.</p>

korral. Õpetaja/täiskasvanu korralduste täitmine.	pimedal ajal, helkuri kandmine. Ohutu sõitmine autos, turvatool, turvavöö.	
Perekond. perekonnaliikmed: ema, isa, vanaema, vanaisa, õde/vend, nimes, tööd kodus. Minu kodu, kodumaja, ruumid ja asjad kodus	Perekond. Perekonnaliikmed. Ema, isa, õde/vend, vanaema, vanaisa. Nende nimes, ametid. Peretraditsioonid: sünnipäevad, tähtpäevad koos perega.	Perekond. Teab endast lähtuvalt oma pereliikmete sugulusastet. Teab oma pere olulisi perekondlikke sündmusi.
Emotsioonid. Rõõm, kurbus, viha, hirm. Põhiemotsioonide märkamine ja nendele reageerimine.	Emotsioonid. Rõõmu, kurbuse, viha, hirmu ja tõsiduse äratundmine enda ja kaaslaste juures, piltidel, muusikas. Oma emotsioonide väljendamise õpetamine.	Emotsioonid. Rõõm, kurbus, viha, hirm, tõsidus - kuidas ma ennast tunnen? Millises tujus on klassikaaslased? Emotsioonide reguleerimine. Andestamine, andeks palumine.
Ametid. õpetajad ja teised koolitöötajad.	Ametid. Erinevad ametid koolis ja väljaspool kooli.	Ametid. Jõukohased ametid: koristaja, koka abi, erinevad hooaja- ja abitööd.
Raha. Teadmine raha olemusest.	Raha. Taskuraha, poeskäik.	Eelarve ja kokkuvõid. Raha, selle saamine ja kasutamine: palk, pension; mille peale majapidamises raha kulub; kuidas saab raha kokku hoida.
Vaba aeg. Mänguasjad: nimetus, otstarve, mänguõpetus; mängud toas ja õues. Lauamängud. Erinevad vaba aja veetmise võimalused: raamatud, TV, arvuti, muusika kuulamine, jalutuskäigud, jne.	Vaba aja sisustamine. Mänguõpetus. Erinevad lauamängud, arvutimängud, seltskondlikud mängud, rollimängud. Mängureeglid.	Vaba aja sisustamine. Vaba aja veetmise võimalused. Mänguõpetus. Erinevad lauamängud, arvutimängud, seltskondlikud mängud. Osalemine huvialaringides. Hobid, harrastused, sport.
Tähtpäevad. Isadepäev, mardi- ja kadripäev, jõulud, vastlapäev, sõbrapäev, EV aastapäev, lihavõtted, jüripäev, emadepäev.	Sügiseseid tähtpäevad. Petajate päev, hingedepäev, isadepäev, mardi- ja kadripäev. Talvised tähtpäevad. Jõulud, uusaasta, vastlapäev, EV atalvised loodusnähtusedastpäev. Kevadised tähtpäevad. Lihavõtted. Emadepäev.	Sügiseseid tähtpäevad. Õpetajate päev, isadepäev, mardipäev, kadripäev, hingedepäev. Kombestik. Talvised tähtpäevad. Jõulud, uusaasta, vaslapäev, EV aastapäev. Traditsioonid. Kevadised tähtpäevad. Lihavõtted, jüripäev, kevadpüha, emadepäev. Tavad.

<p>Aeg. Piltpäevaplaan. Päeva erinevate osade tundmaõppimine. Öö ja päev. Nädalapäevad. Käesolev aastaaeg, kalender, kell, loodusvaatlused, ilmavaatlustabeli täitmine abiga.</p>	<p>Aeg. Aastaajad, kuud. Nädalapäevade nimetused ja järgnevus. Tööpäev, puhkepäev. Riiklikud tähtpäevad. Koolivaheajad. Sünnipäev. Kell, täistunnid.</p>	<p>Aeg. Ajajaotus. Aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund. Aja planeerimine: päeva, nädala tegevuse planeerimine. Kalender. Kalendris orienteerumise oskus. Kellatundmine. Ajakavad: tunniplaan, sõiduplan, tv-kava.</p>
<p>Talv. Talvised loodusnähtused - külm, lumi, jää; loodusvaatlused. Linnud ja loomad talvel. Riietus talvel. Talispordivahendid ja tegevused talvel. Jõulud.</p>	<p>Talv. Talve tunnused. Talvised sademed: lörts, lumi. Päeva pikkus talvel. Kodu- ja metsloomad talvel. Elu ja toitumise võrdlemine. Riietus talvel. Talisport. Talispordialad, ohutusnõuded sportimisel.</p>	<p>Talv. Talvine loodus. Katsed lume ja jääga. Ilma kirjeldamine. Hoolitsemine lindude ja loomade eest.</p>
<p>Kevad. Läheneva kevade tunnused, loodusvaatlused. Lume sulamine, esimeste rändlindude saabumine - kuldnokk; pajuoksad kevadel, esimesed kevadlilled - lumi- ja märtsikelluke, sinilill. Ohud kevadel. Kevadtööd aias. Kevadine riietus. Kevadpühad, emadepäev.</p>	<p>Kevad. Kevade tunnued. Kevadlilled. Aia- ja metsalilled. Taime osad: juur, vars, leht, õis. Sibullilled. Taime areng seemnest. Katse seemnetega; idandamine, külv. Kevadel õitsevad puud ja põõsad: näsiniin (mürgine), toomingas, sirel, õunapuu.</p>	<p>Kevad. Kevade tunnused. Muld. Mulla harimine. Kevadtööd. Erinevad põllutöomasinad.</p>
<p>Tervislik toit ja liikumine. Liikumismängud, jalutuskäigud, matkad.</p>	<p>Tervislikud eluviisid. Toitumine. Liikumise vajalikkus. Puhkuse tähtsus. Kahjulikud harjumused. Sport.</p>	<p>Ülekaalulisus, dieet. Toidupüramiid, mitmekülgne toit, vitamiinid.</p>
<p>Kodu, kodukoht. Teab oma elukoha nimetust.</p>	<p>Kodu. Teab oma aadressi. Korter/ maja, erinevad ruumid/hooned. Elu linnas ja maal.</p>	<p>Kodu. Kodu sisustamine. Erinevad kodud.</p>
<p>Suvi. Loodusvaatlused. Suve ja talve piltide võrdlemine. Suvelõbud: ujumine, rattasõit, kiikumine, reisimine. Suvine riietus.</p>	<p>Suvi. Suve tunnused. Suveilm. Ilmastikunähtused suvel. Suvine loodus. Suvelõbud: kalapüük, jalgrattasõit, ujumine jne. pikniku korraldamine. Suvine ahvakalendritähtpäev - jaanipäev.</p>	<p>Suvi. Suve tunnused. Suvised ohud ja nendest hoidumine. Suveplaanid.</p>

<p>Elus ja eluta loodus. Taimed/kivid. Esemed meie ümber.</p>	<p>Elus ja eluta loodus. Elusolendid: inimene, loomad, taimed. Elusolendite ühised tunnused. Muutused eluslooduses. Eluta looduse osad: vesi, õhk, kivimid, muld. Loodusnähtused.</p>	<p>Elus ja eluta loodus. Elus ja eluta looduse osad ja tunnused. Looduskaitse/keskkonnakaitse.</p>
<p>Eestimaa. Eestimaa minu kodumaa. Pealinn - Tallinn. Tutvumine Eestimaa kaardiga.</p>	<p>Eestimaa. Kodukoht Eesti kaardil. Sümboolika - lipp, vapp, hümn, rahvuslill ja -lind, pealinn. Eesti president. Maakaart.</p>	<p>Eestimaa. Sümboolika - lipp, vapp, hümn, rahvuslind, -lill ja -kivi. Rahvariided. Eesti kaart. Värvivid, tingmärgid, kaardi lugemine. Maakonnad, linnad, jõed, järved, kõrgustikud, mäed, saared. Eesti naaberriigid. Mõiste - välismaa.</p>
	<p>Erinevad rahvused. Kohtumised külalistega. Sõpruskoolid. Eestimaa ja teised rahvused.</p>	<p>Erinevad rahvused. Erinevad rahvused ja rassid. Erisuse märkamine ja arvestamine sellega.</p>
<p>Vesi. Soe ja külm vesi. Mängud veega. Õhk. Õhupalli täispuhumine ja õhu väljalaskmine.</p>	<p>Vesi. Vee tähtsus inimese elus. Vee kasutamine. Vee säästlik kasutamine. Vee erinevad olekud. Õhk. Õhu puhtus, ruumide õhutamine. Muld. Muld taimede kasvukeskkonnana ja loomade elupaigana. Valgusõpetus. Pime ja valge aeg. Päike, kuu ja tähed.</p>	<p>Vesi. Vee leidumine looduses, tähtsus, kaitse. Vee omadused. Vee olekud. Sademed. Vee oleku muutumise seos temperatuuriga. Õhk. Tähtsus. Õhu leidumine meie ümber - katsed. Õhusoojus: soe õhk, palav õhk, külm õhk, jahe õhk. Õhusoojus erinevatel aastaaegadel. Temperatuuri mõõtmine. Puhas õhk ja saastatud õhk. Õhu puhtuse tagamine ruumides. Valgusõpetus. Looduslikud ja kunstlikud valgusallikad. Prillid, suurendusklaas. Elekter igapäevaelus, ohutus, elektri kasutamine ja säästmine.</p>
	<p>Termomeeter. Erinevad termomeetrid: toa- ja välitermomeeter, kraadiklaas. Sooja- ja külmakraadid.</p>	<p>Termomeeter ja temperatuur. Temperatuuriskaala. Õhu- ja veetemperatuuri mõõtmine. Ilmateade.</p>

<p>Aastaajad. Loodusvaatlused erinevatel aastaegadel.</p>	<p>Aastaajad. Aastaaegade tunnused, üldiste tunnuste võrdlemine. Tegevused erinevatel aastaegadel. Puud erinevatel aastaegadel.</p>	<p>Aastaajad. Aastaring looduses. Tegevused eri aastaegadel. Põhjus- tagajärg seosed.</p>
<p>Toataimed. Toataimede vaatlemine ja kujutamine pildil.</p>	<p>Toataimed. Tutvumine toataimedega. Toataimede kasvatamine: valgus, temperatuur, niiskus. Toataimede kasutamine ruumide kujundamisel. Toataimede eest hoolitsemine.</p>	<p>Toataimed. Erinevad toataimed - erinevused ja sarnasused. Toataimede kasvatamine, vjalikud tingimused. Toataimede eest hoolitsemine. Taimede paljundamine.</p>
	<p>Putukad. Mesilane, kärbes, liblikas, sääsk, sipelgas, puuk. Kasulikud ja kahjulikud putukad.</p>	<p>Putukad. Tähtsus looduses. Kasulikkus inimesele. Putukahammustused ja esmaabi.</p>
	<p>Kalad. Erinevad kalad - kilu, haug, lest. Kala välisehitus.</p>	<p>Kalad. Välised tunnused. Elupaik. Kalaliigid Eestis. Kasulikkus inimesele. Kalapüük.</p>
	<p>Roomajad. Rästik.nastik. Sisalik. Nende tunnused.</p>	<p>Roomajad.välised tunnused, elupaik, ohud. Esmaabi rästiku hammustuse puhul.</p>
	<p>Linnud. Paigalinnud: varblane, rähn, vares, leevike, tihane. Rändlinnud:kuldnokk, lõoke, pääsuke, toonekurg, part. Kodulinnud: kana, kukk, kalkun, hani, part. Lindude välisehitus.</p>	<p>Linnud. Välised tunnused. Elupaigad. Levinumad linnuliigid. Lindude tähtsus.</p>
<p>Inimese organism. Erinevad kehaosad, nimetused ja funktsioon.</p>	<p>Inimene. Meeleelundid ja nende tähtsus. Hambad.</p>	<p>Inimene. Luustik. Skeleti ülesanded ja põhiosad. Lihased. Lihaste kinnitumine luudele. Kahaliste harjutuste ja füüsilise töö tähtsus. Rüht. Rühivigade vältimine. Süda, veri ja veresooneid. Südame töö. Puls. Südame seiskumine. Esmaabi verejooksude puhul. Nahk. Naha tähtsus. Juuksed ja küüned: kasvamine ja hooldamine. Hingamine. Hingamise tervishoiu põhiohused. Tervislik toitumine.</p>

		Seedimine. Erituselundkond. Isiklik hügieen. Kahjulike harjumuste mõju organismile (suitsetamine, alkoholi jm tarvitamine). Inimese elukaar.
Ohutus. Algteadmised ohutust liiklemisest, käitumine tulekahju korral. Abi küsimine.	Ohutus. Traumade vältimine. Käitumine vigastuste korral. Käitumine tulekahju korral. Ohutu liiklemise nõuded. Keeldumine ja enesekaitse. Abi palumine, kutsumine, telefoni kasutamine. Hädaabinumber 112.	Ohutus. Ohtude vältimine. Telefoni kasutamine. Käitumine erinevates situatsioonides. Abi andmine, abi kutsumine. Hädaabinumber 112, vajaliku teabe edastamine.
Hoiatus- ja teabemärgid. Esmased kokkupuuted hoiatus- ja teabemärkidega: tualetid, arst, politsei.	Hoiatus- ja teabemärgid. Tualetid, elekter, kiirabi/arst, politsei jm.	Hoiatus- ja teabemärgid. Mõistmine. Olmekeemia märgid, pesumärgid, triikraua reguleerimine, pesumasina märgid jne.
		Armastus. Sõprus. Seksuaalelu, ohud, rasedus. Pulmad.
		Loodusvara. Mis on loodusvara/maavara? Maavarade tähtsus inimese elus. Enamkasutatavaid maavarasid: savi, liiv, turvas, põlevkivi, paekivi.
Mets. Okas ja lehtpuud. Puude erinevused.	Mets. Okas- ja lehtpuud: enam levinud liigid, erinevused ja sarnasused. Puud erinevatel aastaegadel.	Mets. Metsa tähtsus. Taimede vahelised seosed metsas. Metsatüübid. Metsatööd: puude langetamine, väljavedu, metsa istutamine. Metsatöomasinad.
		Universum. Taevakehad. Päike ja tema tähtsus elule maal. Planeet Maa. Maa pöörlemine ja tiirlemine ümber Päikese (ööpäev, aastaajad). Maa kaaslane Kuu. Kosmoselennud. Teised planeedid.
		Plaanid pärast kooli lõpetamist. Erinevad ametid. Edasiõppimisvõimalused.

	<p>Plaan. Koolimaja lähiümbruse plaan, teekond koolist koju. Plaani järgi objektide suunatud leidmine klassis, koolis, kooliõues. Orienteerumismängud klaani järgi klassis, koolimajas ja lähiümbruses.</p> <p>Kaart Eesti geograafiline kaart. Leppevärvused, kodukoha märkimine kaardile õpetaja abiga.</p> <p>Gloobus. Esmane tutvumine gloobusega.</p>	<p>Plaan. Kodulinna/küla plaan, oluliste objektide leidmine plaanilt.</p> <p>Kaart. Geograafilised kaardid, nende võrdlemine. Eestimaa leidmine Euroopa ja maailma kaardilt õpetaja abiga. Erinevad veekogud, mäed, teised riigid.</p> <p>Gloobus. Ookianile, maismaale, mägedele osutamine gloobusel</p>
--	---	--

Õpitudemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • valdab igapäevaoskusi abiga; • tunneb ära endale kuuluvad esemed, teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta; • märkab suunamisel oma põhiotsioone; • määratleb end kui oma pere liiget ja õpilast; • teab enda ja lähedaste nimesid; • teab enda elukohta; • tunneb kõiki kehaosi, näitab neid suulise korralduse põhjal nii endal kui kaaslasel; • teab enda sugu (poiss, tüdruk); • tunneb pildilt õpitud mets- ja koduloomi; • tunneb pildilt ja reaalsuses õpitud puu- ning aedvilju; • oskab nimetada nädalapäeva, käesolevat aastaega; • eristab tundi ja vaba aega; • teab oma elukohta; 	<ul style="list-style-type: none"> • igapäevaoskuste hulk on suurenenud, kuid iseseisvus toimetulemisel vähene; • märkab/ tunneb ära enda ja kaaslaste põhiotsioone; • teab klassikaaslaste ja õpetajate nimesid; • tunneb kõiki nädalapäevi; • teab kõiki aastaegu, oskab neid 1-2 lausega iseloomustada, teab loodusnähtuste olulisi tunnuseid; • oskab nimetada täistunde; • teab kõigi pereliikmete nimesid; • teab oma kodu aadressi; • oskab näidata oma kodukohta Eesti kaardil; • oskab nimetada elusolendeid (ühe putuka, roomaja, kala, linnu nime); 	<ul style="list-style-type: none"> • tuleb enamasti toime igapäevaoskustega; • kasutab enamasti meeldetuletuseta viisakussõnu; • oskab lugeda hoiatus- ja teabemärke; • oskab hinnata tegevusi: õige-vale, meeldib-ei meeldi, peab-teen, tahan-ei tohi; • teadvustab endale hetkeotsiooni; • tunneb nädalapäevi, aastaegade tunnuseid, oskab kirjeldada ilma ja riietub vastavalt sellele, oskab vaadata termomeetrit temperatuuri; • orienteerub abiga kalendris, tunniplaanis, sõiduplaanis; • tunneb kella; • teab oma aadressi, nimetab Eesti suuremaid linnu, saari, ka õpitud välisriike;

<ul style="list-style-type: none"> • osaleb eakohastel ühisüritustel, järgib päevaplaani; • osaleb õppekäikudel. 	<ul style="list-style-type: none"> • tunneb pildilt ja reaalsuses ära õpitud mets- ja koduloomi; • hoolitseb meeldetuletamisel toataimede eest; • oskab valida vaba aja tegevust; • käitub viisakalt koolis ja avalikes kohtades; • tunneb kahe-kolme õpitud tähtpäeva kombeid ja tavasid (jõulud, vastlad, jaanipäev); • hoidub nähtavatest ohtudest, kutsub abi, teeb hädaabi numbrit; • oskab vajadusel abi paluda; • osaleb ürituste ettevalmistamisel, esineb pidudel. 	<ul style="list-style-type: none"> • tunneb riigi sümboolikat; • omab algteadmisi inimese organismist. Täidab hügieeni nõudeid, teab tervisliku eluviisi algtõdesid; • omab teadmisi elus ja eluta loodusest; • omab teadmisi rahvakalendri suurematest tähtpäevadest; • oskab oma aega sisustada meelepärase tegevusega; • oskab hoiduda ohtudest, ohtude tekkimise abi kutsuda, ka telefoniga; • osaleb füüsilist aktiivsust vajavates tegevustes; • oskab käsitleda raadiot, telerit, arvutit; • oskab teha jõukohast tööd ja käsitleda tööriista; • hoiab korras oma asjad ja lähima ümbruse; • teeb vahet oma - võõras - meie asjadel.
--	--	--

Eesti keel

1. Eesti keele rõhuasetused

I kooliaste

1.-2. klassis selgitatakse välja õpilase kõne mõistmise ja verbaalse/mitteverbaalse eneseväljenduse oskused, vajadusel lõimitakse kõne mitteverbaalse suhtlemisega, kujundatakse oskust kuulata, jälgida, matkida ja koos tegutseda. Oluline on kontakti astumine, kontaktis osalemine. Õpilane õpib keeleliste või alternatiivsete vahenditega arusaadavalt väljendama oma põhivajadusi ja soove. Õpetus hõlmab tööd hingamise ja artikulatsiooniga, toimub rütmitunde ja kuulmistaju arendamine. Kõne arendamine toimub peamiselt praktilise tegevuse ja suunatud esemelise mängu kaudu. Harjutatakse situatsioonile vastavate sõnade äratundmist ja kasutamist, võimalusel baaslausungite moodustamist.

II kooliaste

3.-6. klassis jätkub kõnearenduslik töö. Tõuseb õpilaste suutlikkus mõista ja kasutada situatsioonile vastavaid baaslauseid, kujuneb võime oma tegevust verbaalselt/alternatiivsete vahenditega elementaarselt kommenteerida. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist, harjutatakse situatiivset dialoogi. Õpilasi õpetatakse vastama küsimusele tajutud sündmuse või pildi põhjal. Laiendatakse baassõnavara. Õpetatakse sõnu ja häälikuid eristama, vajadusel täpsustatakse sõnade hääldust. Õpetatakse oluliste/tüüpiliste tunnuste eristamist ja nimetamist. Tehakse algust ära kirja ja võimaluse korral veerimisega, terviksõnameetodil loetavate sõnade arv suureneb.

III kooliaste

7.-9. klassis kujuneb oskus eristada kogemusi ja esitatud teavet, neid omavahel seostada. Suudetakse lühikest ja arusaadavat instruksiooni mälus säilitada ja seda arvestada õpitud ja/või harjutatud toimingute sooritamisel. Tagasihoidlikul määral areneb võime kõnega oma tegevust planeerida ja reguleerida. Õpetatakse elementaarseid lugemis- ja kirjutamisoskusi. Suurt tähelepanu pööratakse suhtlemisoskuse lihvimisele, oskusele hankida informatsiooni, edastada teateid, järgida instruksioone. Kolmandal astmel võib õpetamine muutuda ainekeskseks. Praktilisel viisil käsitletakse mõningaid grammatikateemasid.

2. Eesti keele õpetamise põhimõtted**2.1. Kuulamine.**

Kuulamisoskusest oleneb kõne mõistmine, adekvaatne osalemine dialoogis ja ühistegevuses, sh õpitegevuses. Kuulmistähelepanu arendamiseks harjutatakse mitteverbaalsete helide kuulamist ja äratundmist, seejärel sõnade ja lausungite äratundmist.

Kuulmistähelepanu arendamiseks ja keeleüksuste semantiseerimiseks kasutatakse hääliksuste, sõnade järelekordamist, esemetele või piltidele osutamist, sisuliste või keeleliste vigade leidmist, jutukeste, muinasjuttude, luuletuste jne kuulamist.

Toimetulekuõppe lõpuks kujundatakse oskus kuulata jutustatud või ette loetud lihtsas eesti keeles (ARE keeles) lühiteksti.

2.2. Kõnemõistmine

Kõnemõistmise eelduseks on kuulmistähelepanu piisav areng ning soov/oskus kontakti astuda ja seda säilitada, samuti õpilaste isiklike kogemuste pagas.

Toimetulekuõppe lõpuks taotletakse oskust mõista suhtluspartneri ütluste tähendust ja mõtet igapäevastel teemadel.

2.3. Kõneloome

Olulisem, kui töö kõne hääldusliku küljega, on õpetada oma mõtete ja soovide arusaadavaks tegemist. Kõnetute õpilaste puhul on kasutusel kõnet asendavad alternatiivsed suhtlusvahendid (viiped, piktogrammids vms). Grammatikaõpetust toimetulekuõppes

traditsioonilises tähenduses ei toimu. Eesmärgiks on seatud lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide praktiline mõistmine ja kasutamine. Samaaegselt väljendusoskuse kujundamisega tuleb vajadusel vabaneda kaja- ja/või psühhoootilisest kõnest.

Kõneloome peamine eesmärk on arendada õpilase baassõnavara ja baaslausungite kasutamise oskust, et jõuda lühitekstide loomiseni.

2.4. Lugemine ja kirjutamine

Ladusa lugemiseni õpilased antud koolitüübis reeglina ei jõua. Eristatakse teadlikku lugemist ja signaalsõnade äratundmist. Enamuse õpilaste lugemisoskus tähendabki eelkõige õpitud märkide ja sõnade äratundmist, mis võimaldab saada infot ümbritsevast maailmast. Vastavalt õpilase individuaalsetele võimetele võib harjutada ka veerimise ja lühemate sõnade kaupa lugemise oskust ning lihtsas eesti keeles (ARE keeles) tekstide teadlikku lugemist.

Nagu teadliku lugemiseni, nii jõuavad ka iseseisva kirjutamiseni vähesed õpilased. Õpilaste kiri jääb valdavalt primitiivseks ja vigaderohkeks. Kujundatakse üksikute oluliste sõnade (nimi, aadress jne) kirjutamise oskust. Ärakirja harjutamisel on oluline töö mõtestatus õpilase jaoks.

3. Eesti keele ainekava jaotus

3.1. kuulamine ja kõnemõistmine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Mittekõneliste helide ja mürade eristamine inimkõnest; inimkõne äratundmine ja matkimine. Oma nimele reageerimine Klassikaaslaste nimed teadmine Tajutavaid objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavate sõnade või sümbolite/viibete äratundmine ja kasutamine. Kehaosade ja igapäevategevuses kasutatavate esemete tundmine ja nimetamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine. Kõne rütmide K(häälikuridade, sõnaridade ja lühikeste lausete), rütmisalmide koos- ja järelkordamine. Osalemine liikumis- ja laulumängudes. Tähtpäevadega seotud salmide õppimine. 	<ul style="list-style-type: none"> Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal). Korralduste, juhendite mõistmine. Verbaalse ja mitteverbaalse info seostamine. Tuttavate objektide ja sündmuste äratundmine kirjelduse järgi. Seoste objekt – pilt – keeleüksus loomine.

<ul style="list-style-type: none"> Esemete ja nende kujutiste rühmitamine ühe tajutava tunnuse alusel ja rühma kuuluvate esemete nimetamine. Õpilase tegevusega seotud sõnade ja väljendite mõistmine Verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud lühikorralduste ja keeldude situatiivne mõistmine. Kahe objekti vaheliste ruumisuhete ja neid väljendavate keelendite (all, peal, ees, taga, kõrval) mõistmine. Visuaalselt näitlikustatud jutukeste ("kolm karu", "Kakuke", "Naeris" jne) kuulamine, teglaste äratundmine/osutamine, jutukese läbimängimine. 	<p>Verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud lühikorralduste ja keeldude mõistmine ja täitmine.</p> <ul style="list-style-type: none"> Seose objekt - pilt - sõna loomine. 2-3 objekti vaheliste ruumisuhete ja neid väljendavate keelendite (all, peal, ees, taga, kõrval) mõistmine. Esemel asukoha leidmine kirjelduse järgi. I kooliastmes läbimängitud jutukeste kuulamine lihtsustatud raamatu tekstina. Jutu taastamine abiga. Lihtsas keeles (ARE keeles) esitatud lühitekstide („Sipsik“, „Pokuraamat“...), muinasjuttude („Punamütsike“, „Hunt ja seitse kitsetalle“...) ja temaatiliste luuletuste sisu mõistmine (kaasnev visuaalne näitlikustamine). Tekstide sisu taastamine pildimaterjali ja küsimuste abil. 	<ul style="list-style-type: none"> Objektide asukoha teadvustamine kahe parameetri alusel (all paremal, taga peal jne). Lihtsas keeles (ARE keeles) esitatud lühitekstide („Leiutajateküla Lotte“, „Kalevipoeg“...), eesti rahvajuttude ja kohamuistendite kuulamine/lugemine. Tekstide sisu taastamine pildi, skeemide ja küsimuste abil. Ajakirjades, ajalehtedes ilmunud artiklite kuulamine/lugemine.
--	---	--

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Eristab kõnet ja mittekõnelisi helisid. Reageerib lühikorraldustele, oma nimele, teab klassikaaslaste nimesid. Tunneb ära objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavaid õpitud viipeid, sümboleid, sõnu. 	<ul style="list-style-type: none"> Mõistab õpitud viibete, sümbolite, sõnade, lausete tähendust. Täidab tuttavaid lühikorraldusi. Mõistab tuttavate objektide ja sündmuste tüüpilisi tunnuseid ning neid väljendavaid keelendeid. 	<ul style="list-style-type: none"> Eristab erinevaid häälikuid, nende järjekorda lihtsates sõnades. Mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi. Mõistab igapäevakõnet.

<ul style="list-style-type: none"> • Osutab nimetamisel kehaosadele, lapse tegevustes kasutatavatele esemetele, tuttavatele inimestele. • Mõistab objektide vahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid. • Orienteerub lähiümbruses sõnade/viipe toel. • Teab/ tunneb läbimängitud jutukeste tegelasi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab seoseid objekt – pilt – sõna. • Leiab eseme asukoha kirjelduse järgi. • Mõistab kohaldatud lühiteksti, jutu, muinasjutu, luuletuse sisu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Seostab tuttavat verbaalset ja mitteverbaalset infot. • Tunneb kirjelduse järgi ära tuttavat objektid, sündmused. • Mõistab seoseid objekt – pilt – keeleüksus. • Määrab objekti asukoha teiste objektide suhtes. • Mõistab igapäevaseid põhjus – tagajärg suhteid. • Mõistab suulist/kirjalikku kohaldatud teksti
---	--	---

3.2.Eneseväljendus ja sõnavara

Õppesisu:

1.kooliaste	2. kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Emotsionaalse kontakti loomine ja hoidmine täiskasvanutega, kaaslastega • Reageerimine miimikale, intonatsioonile ja žestidele. • Hingamis- ja artikulatsiooniharjutused. • Rütmisalmide saatmine liigutustega, kooskõne vastavalt võimekusele. • Osalemine kooskõnes ringmängudes. • Eseme või inimese nimetamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Täiskasvanuga ja kaaslasega kontakti astumise harjutamine • Situatiivse dialoogiharjutamine rollimängudes. • Viisakusväljendite kasutamine. • Oma vajaduste ja soovide väljendamine, vajadusel abi küsimine. • Enda kohta olulise teabe esitamine. • Tajutavate ruumi- ja ajakujutluste verbaliseerimine (ees- ja tagasõnad). • Sõnavaratöö: 	<ul style="list-style-type: none"> • Viisakusväljendite kasutamine • Kujutluste kirjeldamine • Telefoni kasutamine • Suhtlemine tuttavate ja võõraste inimestega igapäevastes situatsioonides. • Suhtlemine tänaval ja ametiasutustes. • Üldistamine, allrühmade moodustamine ja nimetamine. • Elementaarsete põhjus-tagajärg seoste loomine praktilises tegevuses. • Käänded ja pöörded igapäevases kõnes.

<ul style="list-style-type: none"> • Oma põhivajaduste ja soovide väljendamine. • Küsimustele vastamine (jaatus, eitus). • Viisakusväljendid, nende äratundmine, reageerimine, kasutamine. • Rütmi- ja koordinatsiooniharjutused. • Tegevusaktile antud hinnangu mõistmine 	<ul style="list-style-type: none"> • Omadussõnad, mis väljendavad tajutavaid tunnuseid, üldnimetused ja allrühmade nimetused, • Sünonüümid, homonüümid, • Teistes õppeainetes kasutusel olev sõnavara. • Lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide mõistmine ja kasutamine: aeg, arv. 	<ul style="list-style-type: none"> • Omadussõnad emotsioonide ja tunnete kirjeldamiseks. • Salmide õppimine
---	--	---

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Suhtlussituatsioonides tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab. • Nimetab lähiümbruse esemeid, temale tähtsaid isikuid ja tegevusi. • Nimetab mõningaid fotol või pildil kujutatud esemeid või isikuid. • Vastab tuttavatele küsimustele. • Väljendab eitust ja jaatust. • Osaleb rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes • Annab märku oma vajadustest ja soovidest 	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab oma soove, palub vajaduse korral abi. • Kasutab viisakusväljendeid kontakti astudes ja tuttavates situatsioonides. • Teab oma nime, vanust, aadressi ja teisi olulisi andmeid. • Nimetab tuttavaid reaalseid või pildil kujutatud objekte, nende tajutavaid tunnuseid. • Osaleb situatiivses dialoogis. • Kordab lühikesi rütmisalme ja luuletusi. • Kasutab õpitud aja- ja asendimõisteid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab enamlevinud viisakusväljendeid. • Valdab igapäevastes olukordades vajalikku põhisõnavara. • Teab/ kasutab õpitud üldnimetusi. • Kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi. • Alustab ja jätkab dialoogi vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga. • Teab peast õpitud luuletusi. • Teab ja kasutab õpitud võõrsõnu, liitsõnu ja sünonüüme.

3.3. Tekstiloome ja mõistmine

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Pildil kujutatud tegevusest lühijutu kuulamine ja mõistmine konkreetset pilti tajudes. • Lähikäikudes orienteerumine sõna/viipe/piktogrammi toel. • Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine (säilitab töömälu 2-3 objekti järjestuse). • Enamlevinud 2-3-sõnaliste lihtlausemallide harjutamine koos ja järelkõnes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rääkimine oma tegevusest olevikus ja lihtminevikus. • Küsimuste esitamine kaaslastele ja küsimustele vastamine. • Pildi (tegevuspilt, olupilt, 2-3 pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine abiga. • Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine (säilitab töömälu 3-5 objekti järjestuse). • 3-4 sõnalise baaslause moodustamine, sh tunnuse/omaduse väljendamine. • Tuttavate tegevuste hindamine põhimõttel õige-vale, meeldib – ei meeldi. • Mõisted <i>täht-sõna</i>, nimetamine/ äratundmine ja leidmine/märkimine. • Kuuldud lihtsustatud lühiteksti ümberjutustamine abiga 	<ul style="list-style-type: none"> • Oma tegevuse ja tulemuse kommenteerimine. • Oma lähituleviku tegevuse planeerimine. • Pildi (tegevuspilt, olupilt, kuni 5st pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine küsimuste abil. • Väheste laienditega lihtlause moodustamine (4-5 sõnaline lause) ja kasutamine suhtluses. • Tegevusaktide hindamine põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi. • Mõisted <i>lause-jutuke</i>. • Kuuldud jutu/info põhisisu ümberjutustamine

Taotletavad õptulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab koos- või järelkõnes 2-3 sõnalist baaslauset 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpib esitama küsimusi ja neile vastama • Kommenteerib oma tegevust selle sooritamise ajal ja vahetult pärast seda • Jutustab pildil kujutatust 3-4 lihtlausega, toetudes küsimustele • Taastab abiga lühiteksti sisu 	<ul style="list-style-type: none"> • Räägib oma tegevusest praegu, enne, varsti • Kommenteerib oma tegevuse tulemust • Mõistab, koostab ja kasutab laiendatud lihtlauset • Jätab meelde ja edastab lühiteate

		<ul style="list-style-type: none"> • Annab edasi lühijutu sisu, vajadusel küsimustele toetudes
--	--	---

3.4. Lugemine ja kirjutamine

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Oma nime kirjepildi äratundmine • Pildi, sümboli lugemine • Mõne omandatud sõna lugema õppimine täissõna meetodil. • Peenmotoorika arendamine. • Kirja eelharjutused, silma ja käe koostöö arendamine • Hääliku ja tähekuju seose kujundamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oma nime iseseisev kirjutamine. • Ärakiri (ladumine, kirjutamine). • 3-4 häälikulise sõna kooshäälimine. • Tähtede õppimine. • Lühikeste sõnade lugemine (signaalsõnade äratundmine), lühilause lugemine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lugemine ja kirjutamine igapäevaelus (telekava, toiduretsept, juhend, allkiri, tarbekirjad, arvutikeele väljendid jms). • Väikesed trükitähed/ kirjatähed, suur algustäht nimedes. • Lihtsas keeles (ARE keeles) tekstide lugemine. • Lühikese ja ülipika (täis)hääliku diferentseerimine kuulmise teel, kirjutamine abiga.

Taotletavad õpitulemused:

1.koolistme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Teab igapäevaselt kasutatavate õpitud sümbolite tähendust • Tunneb sõnakuju järgi ära oma nime, teisi õpitud sõnu 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjutab oma nime • Tunneb osasid tähti ja kirjutab lühikesi sõnu • Kirjutab ära kirjana lühikesi lauseid • Häälib ja loeb õpitud sõnu, lühilauseid õpetaja abiga 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb väikeseid trükitähti/kirjatähti ja kirjutab neid • Kirjutab oma nime ja aadressi • Sooritab ära kirja • Leiab abiga vajalikku infot kohandatud tekstist • Loeb ja kirjutab õpitud sõnu

Matemaatika

1. Matemaatika rõhuasetused

I kooliaste

Matemaatika õpetamine toimub integreeritult teiste õppeainetega. Tähtsal kohal on praktilised tegevused hulkadega, vaatlus-ning eristamisoskuse kujundamine; osahulkade ühendamine, osahulga eraldamine, hulkade võrdlemine. Õpilased õpivad kuulama ja püüavad korrata esemete ja nende tunnuste nimetusi. Kui õpilane ei räägi, õpib ta kuulama ja jälgima õpetaja tegevusi ja seda saatvat kõnet. Kasutatakse näitlikustamist, koostegemist, matkimist.

II kooliaste

See on kujutlustega aktiivsemalt opereerimise ja nende laiendamise / täpsustamise periood. Suureneb õpilase iseseisvus tuttavate õpiülesannete täitmisel. Õpitakse loendama ja seostama arvu ja hulka, mõistma lihtsaid põhjus-tagajärg suhteid. Õpitakse lahendama praktilisi arvutusülesandeid 10 – piires.

III kooliaste

Matemaatikaõpetus muutub ainekeskseks, pannakse rõhku nn sotsiaalmatemaatikale. Matemaatikat käsitletakse eluliste probleemide parema mõistmise ja eduka lahendamise vahendina. Probleemsituatsioonide analüüsimine ja lahendamine (tekstülesanded), mis nõuavad lähteandmete eristamist, mõõtmist ja kaalumist, tähelepanu kontsentreerumist ja mõtlemist.

2. Matemaatika õpetamise põhimõtted

2.1. Matemaatika ainekava sisu läbib integreeritult kogu toimetulekuõppekava. Matemaatikaalased teadmised ja oskused on olmes ja töös toimetuleku eeldused, seepärast seostatakse matemaatika õpetamine toimetulekuõppes tihedalt igapäevase eluga.

2.2. Uusi teadmisi ja oskusi õpetatakse osaoskuste kaupa, kasutades mängulisi ja elulisi situatsioone. Eriline osakaal on vaatlustel, õppekäikudel ja praktilisel tegevusel. Matemaatilisi oskusi võib omandada ja kinnistada õues-õppe vormis.

2.3. Õpetamisel kasutatakse konkreetseid ja õpilaste kogemustega ühtivaid väljendeid.

2.4. Esemete ja nende tunnuste üldistamise ja rühmitamise aluseks on konkretiseerimine. Tähelepanu pööratakse rühmade moodustamiseks vajalikele tunnustele, hulkadega opereerides märgatakse elementide muutusi, hulga muutumise põhjusi.

2.5. Kõik ülesanded hulkadega sooritatakse esmalt materialiseeritult, kasutades erinevaid esemeid, asju, pildimaterjali.

2.6. Tekstülesanded on enamasti suulised ning neil on praktiline ja lihtsalt mõistetav sisu.

2.7. Sotsiaalmatemaatika tunnid viiakse läbi töö- elu- ja toimetulekuõppe tundidega integreeritult.

2.8. Võimalusel kasutatakse abiks mitmesuguseid mängulisi arvutiprogramme.

2.9. Matemaatika õpetamisel toimetulekuõppes lähtutakse iga konkreetse õpilase arengutasemest ja lähima arengu vallast. Individuaalse õppekava (IÕK) koostamisel arvestatakse iga õpilase individuaalseid võimeid, hetke arengusaset ja lähima arengu valda. Juhul, kui õpilase

teadmiste ja oskuste tase ületab TT õppe matemaatika ainekavas esitatu, lähtutakse IÕK koostamisel põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava (LÕK) matemaatika ainekavades esitatud õppesisust.

3. Õppeprotsessis taotletakse õpilaste matemaatikapädevuste kujunemist

Õpilane:

- 3.1 õpib objekte ja nähtusi vaatlema, võrdlema, nähtusi järjestama, etteantud tunnuse järgi rühmitama, loendama;
- 3.2 õpib kasutama enamlevinud mõõtevahendit ja mõõtma;
- 3.3 õpib orienteeruma igapäevarütmis ja kellaajas;
- 3.4 õpib rahatähti tundma, teostama rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires;
- 3.5 õpib võimetekohaselt arvutama (praktiliselt, materialiseeritult);
- 3.6 õpib mõistma ja kasutama praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboleid ja lihtsaid mudeleid;
- 3.7 omandab kujutluse põhilistest geomeetristest kujunditest ja kehadest.

3. Matemaatika ainekava jaotus

3.1. Tegevused esemetega, suuruskujutlused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Esemete eristamine, vaatlemine ja nimetamine: esemed klassis, laste riietusesemed, mänguasjad, loomad, puuviljad, koolitarbed. Esemete otstarve. • Esemete värvuse eristamine. Värvuse nimetused. • Esemete võrdlemine suuruse, värvuse järgi (suur-väike, pikk-lühike, ühesuurused) 	<ul style="list-style-type: none"> • Esemete erinevate tunnuste leidmine, esemete võrdlemine ja järjestamine oluliste tunnuste alusel. • Esemete ja nende kujutiste võrdlemine pikk-lühike; ühepikkused; • Kõrge-madal, ühekõrgused, lai-kitsas, 	<ul style="list-style-type: none"> • Esemete ja nende kujutiste võrdlemine kõrguse, paksuse/jämeduse, sügavuse, mahu tunnuste järgi. • jadade koostamine suurustunnuste järgi. Jadade piiride sõnastamine (see põõsas on kõige madala

<ul style="list-style-type: none"> Esemete leidmine tunnuse järgi, rühmitamine etteantud tunnuse alusel, tunnuse sõnastamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Ühelaiused; ühesuurused) Eri mahuga anumate võrdlemine 	
--	---	--

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Võrdleb esemeid värvuse, suuruse ja kuju järgi. Eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi etteantud tunnuste alusel Teab suurusmõisteid: suur - väike, pikk - lühike 	<ul style="list-style-type: none"> Koostab eVõrdleb esemeid õpitud suurustunnuste järgi semetest või nende kujutistest nii kasvava kui kahaneva jada (kuni 5 elementi) 	<ul style="list-style-type: none"> Võrdleb esemeid või nende kujutisi ning koostab jadasid kõikide õpitud suurustunnuste järgi

3.2.Vormikujutlused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliast	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Ümmargused ja kandilised esemed. Pallide, kuubikute, klotside võrdlemine kuju, kuju-värvuse ja kuju-suuruse järgi. Graafiliste kujutiste (ring, kolmnurk, nelinurk) rühmitamine kuju järgi. Graafiliste kujutiste kopeerimine. Joonte tõmbamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Geomeetrilised kujundid ring, nelinurk, kolmnurk , ruut; nende äratundmine, nimetamine, võrdlemine, joonistamine, joonestamine (joonlaua abil). Geomeetrilistest kujunditest mustrite koostamine säilitades õiget järjestust. 	<ul style="list-style-type: none"> Geomeetrilised kujundid ring, kolmnurk, ruut, ristkülik. Äratundmine, konstrueerimine, võrdlemine, joonistamine, joonestamine (joonlaua abil), nimetamine. Mustrite koostamine. Geomeetrilistest kujunditest koostatud jadade jätkamine järjestust säilitades.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi. Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi etteantud tunnuste alusel 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb geomeetrilisi kujundeid- ring, nelinurk, kolmnurk- oskab neid nimetada Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi ühe kuni kahe tunnuse alusel (5-7 objekti). 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab koostada mitmest geomeetrilisest kujundist koosnevat jada näidise järgi

3.3.Ruumikujutlused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Oma keha tajumine. Kehaosad Eseme asukoha määramine õpilase kehast lähtuvalt: minu ees, minu taga, ette-taha. Objektidevahelised ruumisuhed: peale, alla, peal, all, juures, kõrval. 	<ul style="list-style-type: none"> Eseme asukoha määramine õpilase kehast lähtudes. Objektidevaheliste ruumisuhete tajumine: ees, esimene, keskel, kõrval, kõige taga, viimane. Esemete asukoha määratlemine ja paigutamine õpitud ruumisuhete piires Üleval-all, ülemine-alumine, peal-all, ees-taga-järel, kõrval, juures, vahel, keskel, sees-väljas, kaugel.lähedal 	<ul style="list-style-type: none"> Eseme asukoha määramine oma keha suhtes, teise eseme suhtes muutuvates tingimustes ruumis ja tasapinnal. Ruumisuhteid sisaldavate tegevusjuhiste mõistmine ja täitmine.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Mõistab suhteid peal, ette-taha, peale-alla, kõrvale, asetab esemeid nimetatud kohale. Tegutseb lihtkorralduste alusel õpitud ruumisuhteid mõistes ja kasutades. 	<ul style="list-style-type: none"> Mõistab suhteid ees, esimene, keskel, kõrval, kõige taga, viimane Oskab määrata esemete asukohta ruumisuhete mõistete üleval- all, ülemine-alumine, peal-all, ees-tagajärel; kõrval-juures, vahel, keskel; sees-väljas; kaugel-lähedal piires. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab määrata eseme asukohta oma keha suhtes, kasutades õpitud mõisteid. Täidab ruumisuhteid sisaldavaid tegevusjuhiseid.

3.4. Ajakujutlused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Päev-öö. Päeva osad. Inimeste tegevused päeval, öösel. Piltpäevaplaan. Päevaplaani täitmine: praegu, enne, pärast, samal ajal. Nädal. Kooli- ja puhkepäevad. Aasta. Aastaaja tunnused. 	<ul style="list-style-type: none"> Täna, eile, homme seostamine tunniplaaniga, nädalapäevade nimetustega. Ööpäeva osad: öö, päev, hommik, lõuna, õhtu, öö; ajaga seotud iseloomulikud tegevused ja seisundid. Enne, pärast, ruttu, kaua. Aasta, aastaajad (nimetused) Kell. Täis-ja pooltunnid. Kellaaja seos laste tegevusega. Vanus. Sünnipäev. 	<ul style="list-style-type: none"> Aastaring. Aasta ja 12 kuud. Aastaajad, seos kuudega. Kalender. Kuu- 30/31 päeva Kalendri kasutamine. Nädala-ja kuupäeva seostamine toetudes kalendrile. Kella tundmine. Täistund, pooltund, veerandtund, kolmveerandtund. Ajakavad: tv-kava (kuupäev, kellaeg), sõiduplaan, elektrooniline tabloo. Aja planeerimine seoses oma tegevusega.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Eristab tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast. Teab tüüpilisi päeval ja öösel sooritatavaid tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab nädalapäevade ja aastaegade järgnevust ja nimetusi. Teab oma vanust ja sünnipäeva. Tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada kalendrit. Teab kuupäeva ja kellaaja märkimise viise. Suudab ligikaudu ette kujutada tuttava toimingu sooritamiseks kuluvat aega.

3.5.Hulgakujutlused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Objektide rühma vaatlemine Hulga suuruse tajumine. Hulkade moodustamine ühise tunnuse alusel. Hulkade tajumine. Hulk- arv seos ilma loendamata (kuni 2 elementi hulgas). · Hulgakaartide tajumine. Eelharjutused tekstülesannete mõistmiseks. Hulkade praktiliseks muutmine. 	<ul style="list-style-type: none"> Hulkade vaatlemine ning ühe tunnuse (värvus, suurus, paigutus) leidmine/nimetamine. Hulkade moodustamine ja neile ühise nimetuse andmine. Tulemuse sõnastamine: on samapalju, on rohkem, on vähem. Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine võrdsustamine. Hulkade moodustamine arvu; tunnuse; arvu ja tunnuse järgi. Hulga elementide loendamine 	<ul style="list-style-type: none"> Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine, võrdsustamine. Hulkade praktiline ühendamine, jaotamine osahulkadeks. Hulga koostisse kuuluvate osahulkade variatiivsus.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Eristab hulki põhimõttel üks-palju. Moodustab ja eraldab hulki ühise tunnuse alusel. 	<ul style="list-style-type: none"> Suudab abiga lahendada jõukohaseid elulisi hulkade ühendamise ja hulgast osa 	<ul style="list-style-type: none"> Suudab võrrelda hulki (praktiliste vahendite abil), kasutades mõisteid rohkem, vähem, ühepalju.

<ul style="list-style-type: none"> Tajub standardseid kuni kahest elemendist koosnevaid hulki ilma loendamiseta. 	<p>eraldamise ja võrdlemise ülesandeid.</p> <ul style="list-style-type: none"> Teab naturaalarvude järjestust 1-10 piires. Loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbriga vahelisi seoseid. Vastab küsimusele mitu? õpitu ulatuses. 	<ul style="list-style-type: none"> Jaotab praktiliste tegevustega hulki erinevateks osahulkadeks, ühendab osahulki üheks hulgaks.
---	---	--

3.6. Tekstülesanded

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Matemaatilised jutukesed hulkade praktiliseks muutmiseks (hulkade ühendamine, osahulga eraldamine) kui eelharjutused tekstülesannete mõistmiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> Jutukesed matemaatilistest situatsioonidest. Hulkade ühendamine, kokkuloendamine, osahulga eraldamine, kahe hulga võrdlemine. Praktiliselt läbitehtavad ülesanded, toetudes situatsioonipiltidele 	<ul style="list-style-type: none"> Elulise sisuga 1- tehteliste tekstülesannete suunatud koostamine ja lahendamine, kusjuures ülesannete sisu modelleeritakse näitvahenditega (pildid, skeemid) või praktilise tegevusega.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
Lahendab abiga lihtsaid matemaatilisi jutukesti (tekstülesannete eelharjutused).	Lahendab praktiliselt läbitehtavaid tekstülesandeid toetudes situatsioonipiltidele.	Koostab näidise järgi ja lahendab elulise sisuga tekstülesandeid, toetudes näitvahenditele (pildid, skeemid) ja praktilistele tegevustele.

3.7.Kujutluse loomine arvust

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
	<ul style="list-style-type: none"> • Arv kui hulga tunnus. • Loendamine vastavalt õpilase võimetele. • Uue arvu ,moodustamine ühe lisamise teel • Arvu suurendamine ja vähendamine toetudes abivahenditele. • Arvule vastavate hulkade tajumine ja moodustamine. • Arvurida, arvu naabrid. • Hulga jaotamine osahulkadeks. Arvu koostis. • Arv-number. Seos hulk-arv-number. • Järgarvud – kuni viieni • Arvu ja järgarvu vastandamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvu koostis. Arvu liitehitus. Liitmine ja lahutamine. Märgid • Arvu liitehituse kasutamine liitmisel ja lahutamisel, arvu kümnendkoostise tutvustamine. • Naturaalarvude järjestus 1-100 piires kasutades abivahendeid (arvutabel) • Täiskümnete numeratsioon 100- ni. • Järgarvude praktiline kasutamine igapäevaelus. • Taskuarvuti kasutamine kahekohaliste arvude liitmisel ja lahutamisel.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
	<ul style="list-style-type: none"> • Teab naturaalarvude järjestust 1-10 piires • Loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numברי vahelisi seoseid. • Vastab küsimusele mitu? õpitu ulatuses. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab naturaalarvude järjestust õpitud ulatuses. • Loeb ja kirjutab ühe-ja kahekohalisi numbreid. • Liidab ja lahutab abiga õpitud numeratsiooni piires, teab liitmise ja lahutamise praktilist tähendust.

3.8.Rahaühikud

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
	<ul style="list-style-type: none"> Raha saamine ja kasutamine. Palk, pension, sisseostud, üür, erinevad teenused jne. Praktilised ülesanded rahaga: ostmine, müümine, maksmine, laenamine. Taskuraha. Raha kokkuhoid. Väikeste ostude sooritamine kooli kohvikus. Hinnasiltide leidmine ja lugemine. Hinna ja olemasoleva raha seos. 	<ul style="list-style-type: none"> Raha saamine ja kasutamine. Palk, pension, sisseostud, üür, erinevad teenused jne. Praktilised ülesanded rahaga: ostmine, müümine, maksmine, laenamine. Taskuraha. Raha kokkuhoid. Väikeste ostude sooritamine kooli kohvikus. Hinnasiltide leidmine ja lugemine. Hinna ja olemasoleva raha seos.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb käibelolevaid rahaühikuid Eristab euromünte eurosentidest 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada rahaõpitu piires praktilistes situatsioonides

3.9.Mõõtmine

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
	<ul style="list-style-type: none"> Mõõtmine mõõdupulgaga, sammudega. Mõõtmise tulemuse sõnastamine arvuga. Meeter. 	<ul style="list-style-type: none"> Pikkusühikud cm, m, km; Mõõtmine joonlauaga. Raskusühikud g, kg.

	<ul style="list-style-type: none"> • Raskus. Kaalumine käega. Eri raskuste võrdlemine Kerge-raske; kergem-raskem. • Kaalumine kaaluga. Kilogramm. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mahu mõõtmine koduste vahenditega (klaas, lusikas, 1l purk). • Skaalad. • Kraadiklaasid (termomeetrid), Toa-ja välistermomeetri näit, ülesmärkimine, võrdlemine. • Kehatemperatuur
--	---	---

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab abiga mõõta mõõdupulgaga, sammudega, kaaluga. • Tajub lihastundlikkuse alusel raskemat ja kergemat. • Teab pikkusühikut meeter- m ja raskusühikut kilogramm – kg. • Sooritab abiga praktilisi mõõtmis- ja kaalumisülesandeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab mõõta õpitud mõõteriistadega (kaal, joonlaud, meetripuu, mõõdulint, liitrine nõu). • Teab erinevate mõõtühikute (pikkus-, raskus-, mahuühikud) nimetusi ja praktilist tähendust. • Teab enimlevinud mõõtühikute lühendeid (kg, g, cm, m, km).

3.10.Tervik ja osa

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
		<ul style="list-style-type: none"> • Terve, pool, veerand, kolmveerand

Taotleavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
		<ul style="list-style-type: none"> • Oskab terve jagada pooleks • Oskab kella numbrilaua leida pool (tundi) ja veerand (tundi)

Kunst ja käeline tegevus**1. Kunsti ja käelise tegevuse rõhuasetused****I kooliaste**

I kooliastmes arendatakse õpilase peenmootorikat ning silma ja käe liigutuste koordineerimist. Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskjuju või näidise järgi. Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset. Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale ja töövahendeid, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi; suunatakse hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid. Õpilasi innustatakse tehtust rõõmu tundma. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele.

Õpilaste tegevust verbaliseerib pedagoog.

II kooliaste

Jätkatakse peenmootorika ning silma ja käe koostöö arendamist. Arendatakse töö teostamiseks vajalikku keskendumisvõimet. Lisandub käsitöö. Tuletatakse meelde erinevaid materjale ja töövahendeid eelmisest kooliastmest, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi, õpetatakse uusi töövõtteid ning ohutustehnika nõudeid. Järjepidevus töökoha ja -vahendite korrashoidmisel.

Tööd teostatakse eeskju või näidise järgi etappide kaupa. Harjutatakse terviku moodustamist osadest ja järjestama osatoiminguid õpitegevuses. Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi. Õpilastele võimaldatakse materjali- ja teostusvalikuid. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist (tegevusele ärgitamine, protsessi suunamine, tulemise sõnastamine). Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. Taotletakse, et õpilane lõpetaks alustatud töö.

III kooliaste

Kujundatakse lihtsa iseseisva töö oskusi. Tööd teostatakse valdavalt näidise, lihtsate tööjuhiste, skeemide jms järgi. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana stereotüüpsetes ja osaliselt muutuvates tingimustes. Harjutatakse toimingute suunatud planeerimist. Uuritakse töövahendite ja materjalide sobivust. Õpilased õpivad looma kujutlust tulemusest, järjestama osatoiminguid ning valima vahendeid. Areneb suunatud enesekontroll, toimingu valminud tööd võrreldakse näidisega. Õpilane kommenteerib õpetaja suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega. Oluline on loomingust esteetilise elamuse saamine. Õpilased hakkavad oma tundeid vastavalt võimetele kunstis väljendama. Vaadeldakse kaaslaste töid, külastatakse võimalusel kunstinäitusi ja muuseume.

2. Kunsti ja käelise tegevuse õpetamise põhimõtted

- 2.1.** Kunst ja käeline tegevus on lõimitud teistes ainetes käsitletavate temadega. Kunsti ja käelise tegevuse tundides harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist, tekitatakse huvi tegevuse vastu ja soovi ise midagi esteetiliselt kujundatult valmis teha.
- 2.2.** Kunstiõpetuse kaudu ärgitatakse õpilasi väljendama oma emotsioone, arendatakse kõnelist väljendusoskust ja loovust.
- 2.3.** Õpetatakse aru saama kunstiliikide erinevustest, (külastades õpilastega näitusi, muuseume, käsitöökodasid jms.)
- 2.4.** Kunsti ja käelise tegevuse õpetuse tundides on oluline roll rahvakunsti tutvustamisel. Tundide planeerimisel arvestatakse aastaringi eesti rahvakalendris ja rahvuslikke tähtpäevi.
- 2.5.** Kunsti ja käelise tegevuse tundides õpitakse esemeid vaatlama (tunnused, osad), kirjeldama ja kujutama eri tehnikaid ning materjale kasutades.
- 2.6.** Kunstil ja käelisel tegevusel on kõnearenduslik suunitlus. Esialgu saadab õpilase tegevust kõnega õpetaja, seejärel suunatakse õpilasi üha rohkem oma tegevust ise kõnega saatma. Hiljem tehakse ühiselt (õpetaja – õpilased) tehtud tööst sõnaline kokkuvõte.
- 2.7.** Õpetamine kunstiõpetuse ja käelise tegevuse tundides toimub õpilastele positiivsete emotsioonide loomise kaudu. Töö lõppedes antakse positiivne hinnang, kiidetakse õpilast ja julgustatakse edaspidi aktiivselt käelises tegevuses osalema.
- 2.8.** Õpetajapoolse abi ja juhendamise ulatus sõltub õpilase füüsilistest ja vaimsetest võimetest. Tööd teostatakse vastavalt õpilaste arengutasemele ja individuaalsetele võimetele, kas koostöös õpetajaga (ühistöö kogemused), etapiviisiliselt näidise järgi või kasutatakse näidist ning tööjuhiseid (piktogramm, skeem, tingmärgid).

3.Kunsti ja käelise tegevuse ainekava jaotis**3.1.Kujutamissoetus/joonistamine**

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Ringjoon, kõverjoon, ovaal, kolmnurk. • Lihtsa objekti (pall) kujutamine vaatluse järgi. • Näo osade kujutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inimese kehaosad, nimetamine ja kujutamine. • Eelnevalt analüüsitud lihtsa loodusliku objekti (õis, puu, lind) kujutamine vaatluse järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Keha proportsioonide arvestamine inimese kujutamisel

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Maalib/joonistab lihtsa pildi (pall, õun, nägu). • Oskab kasutada värve: õige pintslihoid, värvi võtmine, pinna katmine, pintsli pesemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Maalib/joonistab lihtsa pildi vaatluse järgi. • Kasutab erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Maalib/joonistab (vajadusel abiga) teemakohase pildi. • Kasutab erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendid

3.2.Värvusõpetus/maalimine/joonistamine

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Põhivärvuste eristamine, nimetamine, tundmine ja seostamine ümbritseva elu esemetega. • Värvitud pilt – mustade kontuuridega värvimata sama pildi värvimine. • Tegevused värvidega: näpuvärvid, guaššvärvid, vesivärvid <ul style="list-style-type: none"> ○ mängimine värvidega, pinna katmine erineval moel; ○ värvimine kontuuri piires ○ šabloonide kasutamine/abiga värvimisel; ○ muinasjutu pildid 	<ul style="list-style-type: none"> • Põhivärvuste segamine / abiga, värvuse hele ja tume toon. • Pildi värvimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teemaatilised värvikombinatsioonid (jõulud, lihavõtted jms) • Joonistamine näidise järgi. • Värvide segamine / abiga. • Tunnete, mõtete, meeleolude väljendamine. • Looduspildid. • Teemakohane joonistamine. • Ühistööd.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Eristab põhivärvusi 	<ul style="list-style-type: none"> • Segab abiga põhivärvusi uute toonide tekitamiseks • Helestab ja tumestab värvusi • Eristab värvusi 	<ul style="list-style-type: none"> • Seostab värvusi aastaegade

3.3. Materjaliõpetus

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Loodusliku materjali korjamine ja rühmitamine Meisterdamine looduslikust materjalist 	<ul style="list-style-type: none"> Looduslikud- ja tehismaterjalid Kompositsioonid looduslikust materjalist Taaskasutus Meisterdamine olmejääkidest Tarbeesemete dekoreerimine looduslike ja tehismaterjalidega 	<ul style="list-style-type: none"> Erinevate materjalide ja olmejääkide taaskasutamine praktiliste esemete valmistamisel Ruumide kaunistamine ja kujundamine tähtpäevadeks

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Paigutab vaasi lilli ja oksa Rühmitab erinevaid looduslikke materjale, meisterdab juhendamisel looduslikest materjalidest. 	<ul style="list-style-type: none"> Teeb juhendamisel kompositsioone looduslikest materjalidest. 	<ul style="list-style-type: none"> Teeb võimalikult iseseisvalt töid/kompositsioone erinevatest materjalidest. Osaleb ruumide kaunistamisel tähtpäevadeks. Eristab mõningaid kunstiliike.

3.4. Tehnikate õpetus

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Lihtsad trükitehnikad: pintsli-, jm trükk. Puhumistehnika. 	<ul style="list-style-type: none"> Erinevad tehnikad: <ul style="list-style-type: none"> aluspaberite tegemine, nt kiletrükk; liimitehnika, temaatilised aknaunistused; hambaharjatehnika; 	<ul style="list-style-type: none"> Templite valmistamine. Materjalitrükk. Graafiline punkt ja joon. Ornamentika.

	o lakkimine jne.	
--	------------------	--

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada puhumistehnikat Katab pinna pintsli trükis 	<ul style="list-style-type: none"> Teeb juhendamisel töid kasutades erinevaid tehnikaid 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab erinevaid templeid tööde valmistamisel Teeb juhendamisel töid kasutades erinevaid tehnikaid (graafiline joon, ornsmentika, materjalitrükk jms)

3.5.Voolimine

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Voolimise algvõtted, voolimiseks ettevalmistamine: savi või vaha või plastiliini vajutamine, pigistamine; tüki kaheks osaks jaotamine. Voolimise võtted: pihkude vahel rullimine, ringikujuliselt veeretamine. Lihtsa üheosalise objekti voolimine. Jäljendite vajutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Lihtsa mitmeosalise loodusliku objekti (seen) voolimine. Voolitud esemete värvimine. Vahaplastiliinist pilt. 	<ul style="list-style-type: none"> Lihtsa tarbeeseme voolimine ja loomafiguuride voolimine.dekoreerimine. Inim- ja loomafiguuride voolimine

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Teab esmaseid voolimisvõtteid, voolib lihtsamaid vorme 	<ul style="list-style-type: none"> Voolib lihtsa mitmeosalise loodusliku objekti 	<ul style="list-style-type: none"> Voolib lihtsa tarbeeseme

3.6.Paberi- ja papitööd

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Käärde hoidmine, lõikamine, joone järgimine. • Paberi rebimine, kortsutamine, lõikamine, liimimine. • Aplikatsioonitööd ettevalmistatud detailidest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tööd pabermaterjalidest. • Kontuuri järgimine. Kujundite lõikamine paberist. • Tulemuse planeerimine – detailide paigutamine, kleepimine alusele. • Kollaaž – ajakirjast piltide lõikamine ja kleepimine. • Kontuuri tõmbamine šablooni järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Šablooni kasutamine. • Tarbeesemete (karp) meisterdamine ja dekoreerimine / abiga. • Paberdetailidest mänguasja meisterdamine / abiga. • Paberi voltimine, lihtsad voltimistööd. • Pabermosaiik.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliaasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Rebib erinevaid pabereid (ajakirjad, siidpaber, värviline paber jms), teeb neist kleepetöid. • Kleebib ettevalmistatud aplikatsioonidest pilte. • Teab käärde kasutamise ohutusreegleid, lõikab abiga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel, järgib ohutusreegleid. • Teeb erinevatest pabermaterjalidest tööd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitseb õpitud tööriistu. • Meisterdab erinevatest pabermaterjalidest. • Kasutab iseseisvalt šabloone, lõikab kontuuri järgi.

3.7. Tekstiilitööd

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Lõnga ja paela lõikamine. Lõngapildi kleepimine / abiga. Riidetükkide kleepimine. 	<ul style="list-style-type: none"> Nõelatorked paberil. Nõelatorked papil, vildil, riidel. Lõngapildi (musteri) tikkimine papile orientiiride järgi. Riidetükkide lõikamine. Riidematerjalide põimimine, sõlmimine, kerimine. Tekstiilitükkidega pinna katmine: mosaiik – pilt, purk vms. 	<ul style="list-style-type: none"> Tekstiilikollaaž, trükkimine riidele. Nööbi õmblemine. Lihtsad õmblustööd (mänguasjad). Märg – või nõelviltimine. Paelte sõlmimine ja punumine.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Oskab kääre käes hoida ja abiga kasutada. Lõikab abiga ja kleebib riidetükke. 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel. Kasutab abiga niiti ja nõela. Tikib lõngapilte orientiiri järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> Kasutab niiti ja nõela. Käsitseb õpitud tööriistu. Õmbleb nõöpe ja teeb lihtsamaid õmblustöid

3.8. Tehniline modelleerimine

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Mänguklotsidest ehitamine (ladumine üksteise kõrvale, peale) 	<ul style="list-style-type: none"> Mudelite valmistamine karpidest, topsidest, pudelistest jne 	<ul style="list-style-type: none"> Maketi meisterdamine

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Kasutab klotse loovkonstrueerimisel, ehitab näidise järgi koostegemisel 	<ul style="list-style-type: none"> Meisterdab karpidest ja klotsidest 	<ul style="list-style-type: none"> Meisterdab abiga/näidise järgi makette

3.9. Teemaatilised tööd

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Teemakohase analüüsitud üksikobjekti kujutamine 	<ul style="list-style-type: none"> Lihtsa teemaatilisesüžepildi joonistamine näidise järgi Temaatilised ühistööd Aastaaegade kujutamine läbi erinevate tehnikate 	<ul style="list-style-type: none"> Tunnete ja meeleolude väljendamine pildi joonistamisel, maalimisel Lihtsa situatiivse tegevuse kujutamine (nt seeni korjamas, suusatamas jne)

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Osaleb ühistöös teemapildi valmistamisel 	<ul style="list-style-type: none"> Lihtsa teemaatilise süžepildi joonistamine näidise järgi 	<ul style="list-style-type: none"> Tunnete ja meeleolude väljendamine õpitud tehnikate abil

3.10.Ohutusnõuded ja tööpaik

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Kääride, liimi, värvide kasutamine • Oma töökoha koristamine õpetaja korralduse järgi 	<ul style="list-style-type: none"> • Elementaarsed ohutusnõuded nõela, naaskli jms käsitlemisel • Tööpaiga korrashoid ja selle koristamine töö lõpul • Õpetaja abistamine töövahendite jagamisel ja kokkukorjamisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Ohutusnõuded elektritööriistade kasutamisel (liimipüstol, triikraud jms)

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab tuttava töövahendiga tegutseda • Korraldusel korrastab abiga oma tööpaiga • Juhendamisel järgib ohutusnõudeid pliiaatsi, liimi ja kääride kasutamisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Jälgib tööpaiga korrasolekut • Järgib töövahendite käsitlemisel ohutusnõudeid 	<ul style="list-style-type: none"> • Korrastab tööpaiga • Järgib põhilisi ohutusnõudeid tööriistade kasutamisel

Tööõpe

1. Tööõppe rõhuasetused

II arengutase

Tööõppe tundideks vajalikke baasoskusi kujundatakse õpilastel 1.-5. kooliaastal kunsti ja käelise tegevuse tundide raames. Alates 6. klassist kujundatakse praktilise tegevuse oskusi ja harjutatakse nende rakendamist stereotüüpsetes situatsioonides tööõppe tundides (II arengutasemel). Omandatakse üksikuid töövõtteid, võtete õiget järjestust lihtsates ruumide, rõivaste ja jalatsite korrashoiu ning toidu valmistamisega seotud töödes. Vastavalt õpilaste võimete erisusele kasutatakse abistavat, individuaalset või järjestikust koostööd.

Abistava koostöö korral mingi töö tegemiseks palutakse õpilasel midagi tuua, ulatada, hoida, panna, viia, rühmitada jne. Individuaalse koostöö korral antakse õpilasterühmale ühine ülesanne, mille iga õpilane täidab osaliselt individuaalselt. Töötatakse samaaegselt ühes ruumis/territooriumil ja ühise teema järgi (nt igal õpilasel on oma maalapp riisuda), samas individuaalse juhendamise järgi. Järjestikuse koostöö puhul koosneb töö mitmest erinevast tööoperatsioonist/tegevusest ning iga õpilane sooritab kindlaksmääratud järjekorras oma operatsiooni/tegevust. Tööoperatsioonid/tegevused jaotatakse õpilastele arvestades nende võimeid ja oskusi. Töö protsessile ja resultaadile antakse positiivset tagasisidet. Õpilastes kujundatakse soovi osaleda jõukohases ühistegevuses. Luuakse teadmine, et tuleb teha nii meeldivad, kui ka vähem meeldivad tööd.

III arengutase

Kolmandal arengutasemel täiustatakse/kinnistatakse omandatud ja õpitakse uusi töövõtteid. Õpitakse kasutama enamlevinud kodumasinaid.

Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö tulemus saabub alles teatud aja möödudes (nt külvamine). Praktiseeritakse sotsiaalse suunitlusega tööülesandeid (näit teiste abistamine)

Kasutatakse laiendatud sõltuvat koostööd, st tööd tehakse üheaegselt ning ühist eesmärki silmas pidades (nt klassi koristamine). See võimaldab anda igale õpilasele tema võimetele vastava tööülesande ning seeläbi kujundada õpilaste võimalikult adekvaatset enesehinnangut.

Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, valima ise sobivaid töövahendeid ning konkreetse töö teostamiseks vajaminevaid osatoiminguid järjestama. Õpilast suunatakse oma töö tulemusi hindama/kontrollima.

2. Tööõppe õpetamise põhimõtted

2.1. Tööõppe õpetamise eesmärgiks toimetulekuõppes on õpilaste esmaste tööharjumuste kujundamine ning seeläbi võimalikult adekvaatse isikliku ja sotsiaalse identiteedi loomine, mis omakorda tagab laiaulatuslikuma integratsiooni ühiskonda. Tööõppe õpetamine on tihedalt lõimunud teiste ainete õpetamisega. Tööõppe tundides käsitletav teema võib olla üldõpetuse põhimõttel läbiviidava õppetöö teljeks.

2.2. Tööõppe aine hõlmab valdkondi, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis ning nende lähiümbruses vastavalt õpilaste vajadustele. Õpilastel kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöödega toimetulekuks ning toeks elukutsevalikul. Tööõppe tundides õpitu toetab õpilaste ametivalikut ning seeläbi integratsiooni ühiskonda. Tööõppe käigus tutvustatakse lihtsaid igapäevategevustes vajaminevaid töövahendeid ja masinaid ning õpetatakse neid juhendamisel/juhendi abil kasutama. Õpilased õpivad tundma ja täitma igapäevatöödega seostuvaid lihtsaid ohutustehnika- ja hügieeninõudeid. Olulised on igapäevaste tegevuste kavandamise, korraldamise ning probleemide lahendamise oskused.

2.3. Õpetus taotleb tegevuspädevuse kujunemist:

- 1) praktilise tegevuse oskuste kasutamine stereotüüpsetes ja vähe varieeruvates situatsioonides;
- 2) praktilise tegevuse omandamine toiminguid/operatsioone valides ja eesmärgipäraselt järjestades;
- 3) osalemine jõukohases ühistevuses;
- 4) oma tegevuse tulemuse hindamine eesmärgist lähtuvalt mälu kujutlustele toetudes või näidisega võrreldes;
- 5) tegevuste sooritamine oma oskuste piires iseseisvalt.

2.4. Vajalik on koostöö koduga ning erinevate ettevõtete ning ametiasutustega, et õpilased saaksid omandatud oskusi rakendada variatiivsetes situatsioonides.

2.5. Tööõppe tundide läbiviimisel arvestatakse iga õpilase füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid iseärasusi ning sotsiaalseid oskusi (koos tegutsemine, abi küsimine, teiste abistamine). Õpilastel kujundatakse võimalikult adekvaatset enesehinnangut. Aredatakse vastutustunnet, kujundatakse positiivset suhtumist oma kohustustesse ja töösse. Õpetatakse mõistma töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust.

2.6. Tööõppe tundide läbiviimiseks on koolis sisustatud õppeklass ja/või ruum(id) vajaminevate töökohtade ja seadmetega. Õppesisu teemad käesolevas ainekavas on esitatud võimalike valikuvariantidena.

3.Tööõppe ainekava jaotus

3.1. Ruumide korrastamine ja koristamine

Õppesisu:

2.kooliaste	3.kooliaste	Lisa-aastad
<ul style="list-style-type: none"> • Eluruumide ja klassi korrashoid, korrastamine. • Mööbli paigutamine klassiruumis. • Koristusvahendid: harjad, kühvlid, mopid, lapid, puhastusvahendid. • Tolmu pühkimine. • Põranda pühkimine. • Tahvli, laudade ja uste pesemine. • Puhastusainete hoiatavad tingmärgid (tuleohtlik, mürgine) ja nende arvestamine tegevustes. • Korrapidaja tööülesannete jaotamine ja täitmine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mööbli ratsionaalne paigutamine klassis, eluruumides. • Puhastusainete hoiatavad tingmärgid ja nende arvestamine tegevustes. • Kummikinnaste kasutamine. • Seinte (värvitud, plaaditud) pesemine, puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Valamute, selleks vajalike vahendite valimine ja kasutamine. • Peeglite, ukseklaaside, akende pesemine; puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Kodutekstiilide kasutamine. • Suurpuhastus: kardinad, katted, kuplid. • Korrapidaja ülesannete järjestamine. Ülesannete jaotamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Mööbli ratsionaalne paigutamine klassis, eluruumides. • Ühiselt kasutatavate ruumide (trepikojad) korrashoid ja koristamine. • Puhastusainete hoiatavad tingmärgid ja nende arvestamine tegevustes. • Kummikinnaste kasutamine. • Seinte (värvitud, plaaditud) pesemine, puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Valamute, WC-pottide puhastamine, selleks vajalike vahendite valimine ja kasutamine. • Peeglite, ukseklaaside, akende pesemine; puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Kodutekstiilide kasutamine. • Tekkide, mööblikatete kloppimine klopitsaga, käsitsi. • Pehme mööbli, radiaatorite puhastamine tolmuimejaga. • Suurpuhastus: kardinad, katted, kuplid. • Korrapidaja ülesannete järjestamine. Ülesannete jaotamine

Taotletavad õpitulemused:

2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb õpitud koristusvahendeid ja teab nende funktsiooni. • Teab ja suunamisel täidab õpitud koristamistöde juures hügieeni- ja ohutusnõudeid. • Täidab korrapidamisülesandeid ja lihtsamaid tööülesandeid meeldetuletamisel. • Tunneb peamisi hoiatavaid tingimärke majapidamises kasutatavatel puhastusvahenditel. • Kasutab vajadusel koristustöödel kaitsevahendeid. • Abistab teisi jõukohaste korrapidamisülesannete täitmisel. • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. • Viib alustatud töö enamasti lõpuni • Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb juhendamisel majapidamistöid. • Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni. • Planeerib (abiga) nädalaks kodutööd 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb juhendamisel majapidamistöid. • Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni. • Planeerib (abiga) nädalaks kodutööd. • Puhastab WC-potte ja valamuid selleks mõeldud vahenditega. • Peseb peegleid, ukseklaase ja aknaid, valib selleks vajalikud ja sobilikud vahendid • Puhastab pehmet mööblit ja vaipu tolmuimejaga • Teeb suurpuhastust: kardinad, kuplid, katted

3.2. Asjad ja nende korrashoid

Õppesisu:

2.kooliaste	3.kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Minu oma, meie oma 	<ul style="list-style-type: none"> • Meie oma, võõras 	<ul style="list-style-type: none"> • Meie oma, võõras

<ul style="list-style-type: none"> • Oma asjade ja töövahendite eest hoolitsemine, nende paigutamine • Töökoha koristamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Töövahendite ratsionaalne paigutus, ärapanek peale kasutamist ja hoidmine 	<ul style="list-style-type: none"> • Töövahendite ratsionaalne paigutus, ärapanek peale kasutamist ja hoidmine • Erinevate panipaikade korrashoid ja koristamine • Asjade pakkimine väljasõiduks, ekskursiooniks. Vajalike asjade nimekirja koostamine
--	---	---

Taotletavad õpitulemused:

2.kooliaste	3.kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Omab ettekujutust minu-meie oma • Hoiab igapäevaselt korras oma koolitarbed • Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha 	<ul style="list-style-type: none"> • Omab ettekujutust minu-meie oma • Hoiab korras panipaigad klassiruumis, osaleb panipaikade koristamisel/suurpuhastusel • Osaleb võimetekohaselt ühistöös 	<ul style="list-style-type: none"> • Omab ettekujutust minu-meie oma • Hoiab korras erinevad panipaigad, osaleb panipaikade koristamisel/suurpuhastusel • Osaleb võimetekohaselt ühistöös • Aitab pakkida asju väljasõitudeks/ekskursioonideks • Koostab vajalike asjade nimekirja

3.3. Toitlustamine

Õppesisu:

2.kooliaste	3.kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Hommiku-, lõuna ja õhtusöögi ning piduliku laua jaoks lauanõude suunatud valimine vastavalt menüüle • Pidulik laud: küünlad, linikud, lilled, nõud 	<ul style="list-style-type: none"> • Hommiku-, lõuna ja õhtusöögi ning piduliku laua jaoks lauanõude suunatud valimine vastavalt menüüle • Lõunasöögilaua katmine ja koristamine • Rootsi laud, selle katmine 	<ul style="list-style-type: none"> • Hommiku-, lõuna ja õhtusöögi ning piduliku laua jaoks lauanõude suunatud valimine vastavalt menüüle

<ul style="list-style-type: none"> • Hommiku- ja õhtusöögi laua katmine ja koristamine • Abistamine lõunalaua ning piduluku laua katmisel • Rootsi laud, selle katmine • Lauakombed • Käitumine söögilauas 	<ul style="list-style-type: none"> • Ühekordsete nõude kasutamine • Piknikukorvi komplekteerimine, piknikulaua katmine • Lauakombed • Käitumine söögilauas 	<ul style="list-style-type: none"> • Pidulik laud: küünlad, linikud, lilled, nõud • Hommiku-ja õhtusöögilaua katmine ja koristamine
---	--	---

Taotletavad õpitulemused:

2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Leiab suunamisel vajalikud lauanõud ja vahendid hommiku-, lõuna- ja õhtusöögi ning piduliku laua katmiseks, abistab laua katmisel • Täidab lihtsamaid tootlustamisega seotud tööülesandeid meeldetuletusel • Abistab teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst • Viib alustatud töö enamasti lõpule 	<ul style="list-style-type: none"> • Katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab seda pärast söömist • Komplekteerib piknikukorvi • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks • Osaleb võimetekohaselt ühistöös • Viib alustatud tööd lõpule 	<ul style="list-style-type: none"> • Katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab seda pärast söömist • Katab piduliku laua • Osaleb ühistöös • Viib alustatud töö lõpule

3.4. Köögitööd

Õppesisu:

2.kooliaste	3.kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Kodumasinade kasutamine abiga: pliit, külmkapp, nõudepesumasin, veekeetja, röster, kohviaparaat, mikser, vahvlmasin 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodumasinad ning ohutusnõuded nendega töötamisel • Kodumasinade kasutamine. Elektripliit, nõudepesumasin, veekeetja, mikser, blender 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodumasinad ning ohutusnõuded nendega töötamisel • Kodumasinade kasutamine. Elektripliit, nõudepesumasin, veekeetja, mikser, blender, saumikser

<ul style="list-style-type: none"> Nõude pesemine, nõudepesuvahendi kasutamine Nõude kuivatamine: restile, rätikule nõrguma, rätikuga kuivatamine Köögi korrastamine: nõude ja toiduainete paigutamine ettenähtud kohtadesse 	<ul style="list-style-type: none"> Kodumasinade puhastamine Köögikella kasutamine Sõela kasutamine Riivi kasutamine Pajalappide/kinnaste kasutamine Pannide, pottide, küpsetusvormide puhastamine Toiduainete säilitamine külmikus Prügi sorteerimine 	<ul style="list-style-type: none"> Kodumasinade puhastamine Köögikella kasutamine Sõela kasutamine Riivi kasutamine Pajalappide/kinnaste kasutamine Pannide, pottide, küpsetusvormide puhastamine Toiduainete säilitamine külmikus Prügi sorteerimine
---	---	---

Taotletavad õpitulemused:

2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Teab ja suunamisel täidab õpitud köögitööde juures hügieeni- ja ohutusnõudeid. Teeb lihtsaid köögitöid. Tunneb igapäevast kodutehnikat ja oskab neid juhendamisel kasutada. Abistab teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel. Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada. Loeb lihtsaid skeeme majapidamismasinatelt, oskab nende järgi tegutseda. Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. Osaleb võimetekohaselt ühistöös. Viib alustatud töö lõpuni. 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada. Loeb lihtsaid skeeme majapidamismasinatelt, oskab nende järgi tegutseda. Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. Osaleb võimetekohaselt ühistöös. Viib alustatud töö lõpuni. Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. Teeb köögitöid

<ul style="list-style-type: none"> • Viib alustatud töö enamasti lõpuni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Teeb köögitöid 	
---	---	--

3.5. Toidu valmistamine

Õppesisu:

2.kooliaste	3.kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa hommikusöögi valmistamine • Viilutatud leivale, saiale või/määrdevõide määrimine. • Saia/leiva röstimine rösteris. • Vee keetmine veekeetjaga. • Tee- ja mahlakontsentraadist külma ja kuuma joogi valmistamine. • Puuviljade, aedviljade tükeldamine. Aedviljasalati valmistamine. • Valmistaigna rullimine, tükeldamine, küpsetamine. • Küpsiste, saiakeste küpsetamine valmistaignast, nende kaunistamine. • Praadimine: poolfabrikaadist toidu soojendamine. • Toidukaunistamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Leiva, saia, vorsti lõikamine, hakkimine. • Juustunoa kasutamine. • Lihtsate retseptide (skeemide) järgi toidu valmistamine. • Puljongi valmistamine kontsentraadist. • Poolfabrikaatidest, konservidest, paki- ja purgisupidest lihtsa toidu valmistamine. • Makaronide, riisi, aedviljade, muna, kisselli keetmine. • Aedviljade puhastamine ja koorimine. • Toorsalatid. Segasalatid. • Lihtsate magustoitude valmistamine (vahud) • Prae- ja ahjukartulite valmistamine. • Toiduainete küpsetamine (kana, kala, juurviljad). • Lihtsate magustoitude valmistamine (vahustamised). • Vahvlite küpsetamine vahvlimasinaga. • Koogi küpsetamine • Toidu soojendamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Leiva, saia, vorsti lõikamine, hakkimine. • Juustunoa kasutamine. • Lihtsate retseptide (skeemide) järgi toidu valmistamine. • Puljongi valmistamine kontsentraadist. • Poolfabrikaatidest, konservidest, paki- ja purgisupidest lihtsa toidu valmistamine. • Makaronide, riisi, aedviljade, muna, kisselli keetmine. • Aedviljade puhastamine ja koorimine. • Toorsalatid. Segasalatid. • Lihtsate magustoitude valmistamine (vahud). • Prae- ja ahjukartulite valmistamine. • Suppide keetmine (piimasupid, segasupid, püreesupid, selged leemed). • Praadimine, küpsetamine ja hautamine (liha, kala, aedviljad). • Maitseained. Maitsetaimed. • Pirukate, saiakeste küpsetamine (pärimi-, biskviit-, mure- ja kedetaigen)

	<ul style="list-style-type: none"> • Toidu serveerimine ja kaunistamine • Ülesannete jaotamine toiduvalmistamisel 	
--	---	--

Taotletavad õpitulemused:

2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Valmistab lihtsa hommikusöögi. • Tükeldab puu- ja aedvilja. • Valmistab suunamisel valmistaignast küpsetisi. • Tunneb igapäevast kodutehnikat ja oskab neid juhendamisel kasutada • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. • Viib alustatud töö enamasti lõpuni. • Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valmistab lihtsat toitu skeemi/retsepti järgi. • Valmistab poolfabrikaatidest ja konservidest lihtsat toitu • Kaunistab ja serveerib toidu. • Osaleb ülesannete jaotamisel söögivalmistamise juures. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valmistab lihtsat toitu skeemi/retsepti järgi. • Valmistab poolfabrikaatidest ja konservidest lihtsat toitu • Kaunistab ja serveerib toidu. • Osaleb ülesannete jaotamisel söögivalmistamise juures. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni.

3.6. Toitlustamise alused

Õppesisu:

2.kooliaste	3.kooliaste	Lisa-aasta
	<ul style="list-style-type: none"> • Toit, toiduaine, toitaine. • Toidurühmad. • Tervislik toit. • Mitmekülgne toit. • Toiduenergia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toit, toiduaine, toitaine. • Toidurühmad. • Tervislik toit. • Mitmekülgne toit. • Toiduenergia. • Toidupüramiid.

		<ul style="list-style-type: none"> • Päeva- ja nädalamenüü koostamine. • Toiduainete säilitamine (sügavkülmutamine, hoidistamine).
--	--	--

3.7. Sisseostude tegemine

Õppesisu:

2.kooliaste	3.kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Pakendite ja toiduainete äratundmine. • Ostunimekirja (fotod, pildid, sõnad) koostamine • Toiduainete ostmine poest/turult: kaupade suunatud leidmine, kassas maksmine • Poes kingituste valik sõbrale sünnipäevaks, jõuludeks, kingituste pakkimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poe mängus ostunimekirja koostamine lihtsa retsepti (skeemi) järgi. • Poe mängus ostunimekirja kasutamine sisseostude tegemisel. • Ostude sooritamiseks ligikaudse rahasumma määratlemine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Järgmise tunni menüü suunatud koostamine ja sisseostude planeerimine. • Ostunimekirja koostamine lihtsa retsepti (skeemi) järgi. • Ostunimekirja kasutamine sisseostude tegemisel. • Ostude sooritamiseks ligikaudse rahasumma määratlemine. • Lihtsa eelarve koostamine (nädal, kuu). • Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus) kaupluses.

Taotletavad õpitulemused:

2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Koostab ostunimekirja ja kasutab seda sisseostude sooritamisel • Valib suunamisel sõbrale kingituse, pakib kingituse 	<ul style="list-style-type: none"> • Koostab ostunimekirja ja kasutab seda sisseostude sooritamisel • Määratleb abig ostudeks vajamineva ostusumma 	<ul style="list-style-type: none"> • Koostab suunamisel järgmise päeva menüü ja planeerib sisseostud • Koostab ja kasutab ostunimekirja • Valib kaupluses sobivad riideesemed • Määratleb abiga ostudeks vajamineva rahasumma

3.8. Rõivastus ja selle hooldus

Õppesisu:

2.kooliaste	3.kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Rõivastuse ja jalatsite valik vastavalt ilmale. • Piduliku, igapäevase, sportliku riietuse valik. • Rõivaste, jalanõude puhtus. • Musta pesu hoidmine. • Pesu pesemine käsitsi (sokid, pesu, sukkpüksid jne). • Pesu kuivatamine nõõril, pesurestil. • Jalanõude kuivatamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Pesumärkide lugemine: käsitsipesu, masinpesu, ainult keemiline puhastus, vajab triikimist, ei vaja triikimist. • Pesu sorteerimine: kirju, valge/hele, tume pesu. • Pesu pesemine automaatpesumasina: pesu panek masinasse, sisselülitamine, pesu väljavõtmine. • Pesupulbri valimine. • Automaatpesumasina temperatuuri reguleerimine pesumärkide järgi. • Pesu pesumajja viimine. • Triikraua sisse- ja väljalülitamine. • Triikraua temperatuuri valimine vastavalt pesumärgile. • Aurustaja kasutamine/pesu niisutamine. • Pesu triikimine. • Triikimise ohutusnõuded. • Triigitud pesu sorteerimine, kappi paigutamine. • Rõivaste kokkupanek. • Nööbi õmblemine, soki nõelumine, õmbluste parandamine, paigad/aplikatsioonid. • Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus). • Olukorrale ja tegevusele vastavate rõivaste ja jalatsite valimine. • Rõivastuse täiendamine sobivate detailidega. Ehted, kosmeetika. • Jalatsite hooldus. Kingakreemide valik vastavalt jalatsi värvile, jalatsite puhastamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pesumärkide lugemine: käsitsipesu, masinpesu, ainult keemiline puhastus, vajab triikimist, ei vaja triikimist. • Pesu sorteerimine: kirju, valge/hele, tume pesu. • Pesu pesemine automaatpesumasina: pesu panek masinasse, sisselülitamine, pesu väljavõtmine. • Pesupulbri valimine. • Automaatpesumasina temperatuuri reguleerimine pesumärkide järgi. • Pesu pesumajja viimine. • Pesu kuivatamine nõõril, pesurestil. • Pesu pesemine käsitsi (sokid, pesu, sukkpüksid jne) • Triikraua sisse- ja väljalülitamine. • Triikraua temperatuuri valimine vastavalt pesumärgile. • Aurustaja kasutamine/pesu niisutamine. • Pesu triikimine. • Triikimise ohutusnõuded. • Triigitud pesu sorteerimine, kappi paigutamine. • Rõivaste kokkupanek. • Nööbi õmblemine, soki nõelumine, õmbluste parandamine, paigad/aplikatsioonid. • Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus). • Olukorrale ja tegevusele vastavate rõivaste ja jalatsite valimine. • Rõivastuse täiendamine sobivate detailidega. Ehted, kosmeetika.

	<ul style="list-style-type: none"> • Kingsepp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jalatsite hooldus. Kingakreemide valik vastavalt jalatsi värvile, jalatsite puhastamine. • Kingsepp.
--	---	---

Taotletavad õpitulemused:

2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks ilmale ja sündmusele vastava riietuse ja jalatsid. • Jälgib oma riiete ja jalanõude puhtust. • Peseb käsitsi väikeseid riidesemeid. • Peseb kummijalanõusid. • Kuivatab pesu/jalanõusid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vasta riidetuse ja jalatsid. • Loeb lihtsaid skeeme ja jooniseid rõivastelt ning majapidamismasinatelt ja oskab nende järgi tegutseda • ☐Peseb pesu automaatpesumasina. • Triigib pesu. • Paigutab triigitud pesu panipaika. • Õmbleb nõõgi, parandab õmbluse. • Hooldab jalanõusid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vasta riidetuse ja jalatsid. • Loeb lihtsaid skeeme ja jooniseid rõivastelt ning majapidamismasinatelt ja oskab nende järgi tegutseda • ☐Peseb pesu automaatpesumasina. • Triigib pesu. • Paigutab triigitud pesu panipaika. • Õmbleb nõõgi, parandab õmbluse. • Hooldab jalanõusid.

3.9. Inimene ja töö

Õppesisu:

2.kooliaste	3.kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Tuttavad elukutsed: müüja, õpetaja, 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodukoha lähedal asuvad ettevõtted. • Õpilastele sobivad ametid: koristaja, pesumasinist, haljastustöötaja, majahoidja, köögitöölise, laadija, sulane jms. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodukoha lähedal asuvad ettevõtted. • Õpilastele sobivad ametid: koristaja, pesumasinist, haljastustöötaja, majahoidja, köögitöölise, laadija, sulane jms.

<p>koristaja, kokk, bussijuht</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ema, isa töökoht ja amet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Töötamine erinevates õppetöökodades: puutöökoda, aed, pesuköök, õppeköök jne. • Kutse õppimise võimalused. • Puudega inimeste töökodade (toetatud töötamine) tutvustamine. • Üksteise abistamine töödes. • Vanade inimeste, nooremate ja puudega inimeste abistamine. • Abi palumine töö tegemisel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Töötamine erinevates õppetöökodades: puutöökoda, aed, pesuköök, õppeköök jne. • Kutse õppimise võimalused. • Puudega inimeste töökodade (toetatud töötamine) tutvustamine. • Üksteise abistamine töödes. • Vanade inimeste, nooremate ja puudega inimeste abistamine. • Abi palumine töö tegemisel.
---	--	--

Taotletavad õpitulemused:

2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja oskab nimetada tuttavate elukutsete esindajaid • Teab ema/isa ametit 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb erinevaid jõukohaseid ameteid. • Omab esmast töökogemust õppetöökojas. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Märkab (suunamisel) abivajajat ja pakub abi. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb erinevaid jõukohaseid ameteid. • Omab töökogemust õppetöökojas. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Märkab (suunamisel) abivajajat ja pakub abi. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös.

3.10. Tööd õues ja aias

Õppesisu:

2.kooliaste	3.kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Sügisestes, talvistes ja kevadistes aiatöödes osalemine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Köögivilja – ja lilletaimede ettekasvatamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Köögivilja – ja lilletaimede ettekasvatamine. • Kaevamine, külvamine, istutamine, kastmine, rohimine, kõplamine.

<ul style="list-style-type: none"> • Lehtede riisumine, äravedu. • Lume koristamine lumelabidaga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaevamine, külvamine, istutamine, kastmine, rohimine, kõplamine. • Saagi koristamine aias, põllul, metsas. • Puude istutamine. • Toataimede ümberistutamine. • Luuaga pühkimine. • Prahi äravedu. • Puistematerjali puistamine libedatele teedele. • Pinkide, aia värvimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Saagi koristamine aias, põllul, metsas. • Puude istutamine. • Toataimede ümberistutamine. • Luuaga pühkimine. • Prahi äravedu. • Puistematerjali puistamine libedatele teedele. • Pinkide, aia värvimine
---	---	--

Taotletavad õpitulemused:

2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks ilmale vastava riietuse ja jalatsid. • Osaleb jõukohastes aiatöodes. • Abistab teisi jõukohaste aiatööde tegemisel. • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. • Viib alustatud töö enamasti lõpuni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vastava riietuse ja jalatsid. • Teeb juhendamisel lihtsamaid töid õues ja aias. • Teab ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vastava riietuse ja jalatsid. • Teeb juhendamisel lihtsamaid töid õues ja aias. • Teab ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni.

Tööõpetus/Puutöö

Igapäevatoimingutega toimetulekuks on vaja omada töökogemusi ning –oskusi. Nende kogemuste ja oskuste andmine ongi toimetulekuõppe tööõpetuse eesmärk. Tööõpetuse temaatika hõlmab valdkondi, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus ning selle lähiümbruses.

II kooliaste

Õpilane omandab üksikuid töövõtteid ja võtete õiget järjestust. Kujundatakse praktilise tegevuse oskusi ja harjutatakse nende rakendamist. Vastavalt võimete erisusele kasutatakse abistavat, individuaalset või järjestikust koostööd. Abistava koostöö korral mingi töö tegemiseks palutakse õpilasel midagi tuua, hoida, ulatada, anda jne. Individuaalse koostöö puhul antakse õpilasarühmale ühine ülesanne, mille iga õpilane täidab osaliselt individuaalselt nt. antakse õpilastele erinevad detailid lihvida ja hiljem detailidest koostatakse ese. Järjestikkuse koostöö puhul koosneb töö mitmest erinevast tööoperatsioonist ning iga õpilane sooritab kindlaksmääratud järjekorras oma operatsiooni nt. üks kogub detailid, teine paneb kokku, kolmas keerab kruvid või lööb naelad jne. Tegevused jaotatakse õpilastele arvestades nende võimeid ja oskusi. Õpilastes kujundatakse soovi osaleda jõukohases ühistegevuses. Töö protsessile ja resultaadile antakse positiivset tagasisidet.

III kooliaste

Täiustatakse ja kinnistatakse omandatud- ning omandatakse uusi töövõtteid. Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele ja tähtsusele. Õpitakse tundma lihtsamaid elektrikäsitööriistu. Igale õpilasele võimaldatakse tema võimetele vastav töö, et see aitaks õpilasel kujundada oma oskustest võimalikult adekvaatne pilt ja enesehinnang. Õpilasi õpetatakse hindama ja kontrollima

Süvendatakse teadmisi tööohutusest ja ohutustehnikast. Suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, valima ise sobivaid tööriistu konkreetse töö tegemiseks. Õpitakse konkreetse töö teostamiseks vajalikke osatoiminguid järjestama. Õpetatakse oma töö tulemust

2. Tööõpetuse põhimõtted

2.1. Tööõpetuse tundide läbiviimisel tuleb arvestada õpilase füüsilist, vaimset ja sotsiaalset omapära. Peale üldiste tööoskuste tuleb arendada ka sotsiaalseid oskusi nagu näiteks koos tegutsemine, abi küsimine, teiste abistamine, võimalikult adekvaatne enesehindamine.

2.2. Õppetöö on kontsentriiline, igal järgneval õppeaastal laiendatakse eelmisel õppeaastal omandatud teadmisi ja oskusi.

3. Tööõpetuse eesmärkideks on:

- 1) anda teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöodega toimetulekuks;
- 2) arendada vastutustunnet, kujundada positiivset suhtumist oma kohustustesse ja tegevustesse;
- 3) arendada igapäevaste tegevuste kavandamise ja korraldamise ning probleemide lahendamise oskust;
- 4) tutvustada lihtsaid töövahendeid ja masinaid ning õpetada neid kasutama;
- 5) anda enda ja teiste tegevuste hindamise ja järelduste tegemise oskusi;
- 6) õpetada tööoperatsioone õiges järjekorras sooritama;
- 7) kujundada tuttavates situatsioonides valikute tegemise ja otsustamise oskust;
- 8) kujundada koostöövõimet;
- 9) arendada üld- ja peenmotoorikat;

10) arendada õpilase materjali-, värvi- ja vormitaju;

11) õpetada mõistma käsil oleva töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust

12) õpetada tundma ja täitma igapäevatöödega seostuvaid lihtsaid ohutustehnika- ja hügieeninõudeid;

13) anda võimalusi omandatud oskusi rakendada erinevates elusituatsioonides.

Käsitöö

	Õppesisu	Taotletavad õpitulemused lisa-aasta lõpuks
Kudumine	<ul style="list-style-type: none"> • Varraste ja lõnga sobivus • Silmuste loomine ja kudumine • Töö lõpetamine • Silmuste kasvatamine ja kahandamine • Ringselt kudumine • Tingmärgid • Viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab vastavaid töövahendeid • Loob silmused ja koob iseseisvalt • Oskab tööd lõpetada . • Suudab ringselt kududa
Heegeldamine	<ul style="list-style-type: none"> • Heegelnõela ja lõnga sobivus • Erinevad materjalid heegeldustöös • Algsilmus, ahelsilmus, kinnissilmus ja erinevad sambad • Ridadena ja ringselt heegeldamine • Töö lõpetamine • Viimistlemine • Tingmärgid, lihtsamad heegelskeemid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab vastavaid töövahendeid • Alustab iseseisvalt heegeldustööd • Heegeldab edasi-tagasi ridadena • Heegeldab ringselt • Loeb lihtsamaid heegelskeeme • Lõpetab töö ja viimistleb
Tikkimine	<ul style="list-style-type: none"> • Tikkimislõngad ja alusmaterjalid • Töövahendite sobivus • Erinevad lihtsamad tikkimispisted • Erinevate pistete omavaheline sobitamine • Töö viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ja kasutab vastavaid töövahendeid ja materjale • Oskab lihtsamaid tikkpisteid • Juhendamisel sobitab erinevaid pisteid omavahel • Oskab töö lõpetada ja viimistleda
Õmblemine	<ul style="list-style-type: none"> • Nööbi õmblemine • Lihtsamad õmblustööd • Õmblusmasin 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab sihipäraselt niiti ja nõela. • Käsitseb õpitud töövahendeid.

		<ul style="list-style-type: none"> • Õmbleb iseseisvalt nööpe ja teeb lihtsamaid õmblustöid.
Raamil/telgedel kudumine	<ul style="list-style-type: none"> • Töövahendid ja materjalid • Ettevalmistustööd • Kudumine • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb töövahendeid • Oskab juhendamisel ettevalmistustöid teha • Kasutab õpitud töövõtteid ja oskab kududa kangast • Oskab juhendamisel töö lõpetada ja viimistleda
Märg- ja nõelviltimine	<ul style="list-style-type: none"> • Materjalid ja töövahendid • Nõelviltimine • Märkviltimine • Ohutus viltimisel • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab õpitud töövahendeid • Kasutab õpitud töövõtteid nõelviltimisel • Laotab villa ja valmistab iseseisvalt ette tööpinna märkviltimisel • Oskab töö lõpetada ja viimistleda • Valmistab praktilise eseme
Tekstiilkollaaz	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevate tekstiilidega eseme(pilt, pajalapp, padi jm) kaunistamine. • Šablooni kasutamine • Töö kavandamine • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitseb õpitud töövahendeid • Kasutab kaunistamiseks erinevaid tekstiile • Kasutab iseseisvalt šabloone, lõikab kontuuri järgi • Koostab juhendamisel töökavandi • Oskab töö lõpetada ja viimistleda
Tekstiilimaal ja värvitrukk	<ul style="list-style-type: none"> • Materjalid ja töövahendid • Taimetrukk • Kartulitrukk või papist kujundi trükk • Materjalitrukk • Pintselitrukk • Monotüüpia • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb töövahendeid ja materjale • Oskab sihipäraselt kasutada töövahendeid ja materjale • Juhendamisel kavandab töö • Oskab töö lõpetada ja viimistleda
Siidimaal	<ul style="list-style-type: none"> • Materjalid ja töövahendid • Erinevad tehnikad: kontuurita ja kontuuriga maalimine, efekttehnikad • Kavandamine • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb töövahendeid ja materjale • Juhendamisel kasutab erinevaid töövõtteid ja tehnikaid • Juhendamisel kavandab töö • Oskab töö lõpetada ja viimistleda

Klaasimaal	<ul style="list-style-type: none"> • Materjalid ja töövahendid • Töö ettevalmistamine ja töökäik • Kavandamine • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ja kasutab vastavaid töövahendeid ja materjale • Oskab töövõtteid ja kavandab juhendamisel töö • Oskab töö lõpetada ja viimistleda
-------------------	--	---

Puutöö

	Õppesisu	Taotletavad õpitulemused lisa-aasta lõpuks
Materjaliõpetus	<ul style="list-style-type: none"> • Puu ja puit • Kolmekihiline vineer • Okas- ja lehtpuit • Lauad, prussid • Puitlaast- ja puitkiudplaat • Mööblikilp • Lakk ja peits 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb töömaterjalid ära • Oskab puidutöömaterjale nimetada ja kirjeldada • Oskab materjale kasutada
Töövahendid	<ul style="list-style-type: none"> • Hõövelpink, puidutreibpink • Pliiats, joonlaud, nurgik, sirkel • Saag, tikksaag, erinevad käsisaed, jõhvsaag, saagimisrenn • Haamer, puitvasar • Lihvimisklots, lihvpaber • Elektri- ja akutrell, puurid, kruvikeeraja • Lihthöövel, peitel, vestmisnuga • Pitskrugi, PVA liim 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb vastavaid töövahendeid • Oskab vahendeid nimetada • Tunneb töövahendite ehitust • Kasutab vahendeid vastavalt korraldusele
Mõõtmise	<ul style="list-style-type: none"> • Piki- ja ristjoon • Kujund • Šabloon 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab pliiatsiga materjalile märkida piki- ja ristjooni • Oskab šablooni järgi kujundit märkida
Saagimine	<ul style="list-style-type: none"> • Prussi saagimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab prussi ristikiudu saagida

	<ul style="list-style-type: none"> • Naelutamine • Lihvimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab detailid omavahel naeltega ühendada • Oskab detaile lihvpaberiga siluda • Lõikab vineerist jõhvsaga kujundeid • Suudab tikksaega vineerist lõigata etteantud kujundeid
Puurimine	<ul style="list-style-type: none"> • Kruvid, naelad • Ettepuurimine • Süvitamine käsitsi ja puurpingis • Puuride ehitus 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kruvidele ja naeltele ette puurida • Suudab käsitsi ja puurpingis süvitada • Tunneb puuride ehitust
Liidete valmistamine	<ul style="list-style-type: none"> • Nael-, kruvi- ja liimliited • Naelte ja kruvide valimine • PVA liimide ja suruvahendite kasutamine liimliidetes 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb nael-, kruvi- ja liimliiteid • Suudab valida liidete jaoks vastavad kruvid • Oskab liimliidetes kasutada PVA liimi • Oskab liimliidetes kasutada suruvahendeid
Teritamine	<ul style="list-style-type: none"> • Vestmisnuga • Luisk 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab käsitseda luisku • Oskab vestmisnuga luisuga teritada
Peiteldamine	<ul style="list-style-type: none"> • Mitteläbiv ava 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab peiteldada mitteläbivat ava
Treimine	<ul style="list-style-type: none"> • Ohutustehnika treipingil • Silinder • Profiil 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ohutustehnikat treipingil • Oskab treida silindrit ja lihtsat profiili
Tööohutus	<ul style="list-style-type: none"> • Puidutöökoda • Elementaarne ohutustehnika 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb puidutöökoja elementaarset ohutustehnikat • Suudab ohutustehnikat kasutada
Praktilised tööd	<ul style="list-style-type: none"> • Lõikelaud • Karp • Täring • Vurr • Kaardikepp • Pink • Vasaravars • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab algusest peale meisterdada lihtsamaid praktilisi esemeid • Viib alati alustatud töö lõpuni • Suudab praktilise töö lõpuni viimistleda

Muusikaõpetus

1. Muusikaõpetuse rõhuasetused

I kooliaste

1.-2. klassis on tähtis muusika ja rütmika vastu huvi tekitamine ja selle püsiv säilitamine. Alustatakse sellest, millega õpilane hakkama saab. Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos.

II kooliaste

3.-6. klassis muusikaõpetus mitmekesisust, süveneb õpilase muusikahuvi ja koostegutsemine. Õpitakse sihipäraselt kasutama rütmipille. Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd. Oluline on muusika emotsionaalne huvi. Suunatakse hindama muusikat *meeldib – ei meeldi* - põhimõttel.

III kooliaste

7.-9. klassis arendatakse muusika kuulamise, laulude ja rütmipillimängu õppimise, muusika järgi liikumise abil loovust, fantaasiat, mälu tähelepanu, mis aitavad igapäevaelus toime tulla. Selles kooliastmes pööratakse tähelepanu ka muusikale kui harrastusele: õpitakse muusikat nautima ja ise tegema. Õpilasel aidatakse orienteeruda tänapäeva muusika eri stiilides ja luuakse võimalused oma eelistuste kujunemiseks.

2. Muusikaõpetuse õpetamise põhimõtted

2.1 Muusikaõpetus lõimub toimetulekuõppes kogu õppeprotsessiga. Tundide planeerimisel arvestatakse õpilase vaimseid ja füüsilisi võimeid.

2.2 Muusikaõpetuse kaudu arendatakse õpilaste suhtlemis- ning eneseväljendusoskust. Muusikaõpetuse tundides arendatakse laule kuulates ja lauldes õpilaste kõnet (sõnavara, kõnemõistmine, ilmekus). Õpitegevuses lõimitakse muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud.

2.3 Muusikapalade valikul arvestatakse õpilaste ea- ja jõukohasusega, elust ja ümbritsevast keskkonnast tuleneva temaatikaga, õpilaste huvidega, emotsionaalse köitvusega.

2.4 Muusikaõpetuse tundides kujundatakse ja arendatakse õpilase muusikalisi võimeid ja hoiakuid. Laulu ja muusika abil väljendatakse oma tundeid, õpetatakse tajuma erinevaid meeleolusid, arendatakse muusikalist maitset.

2.5 Muusikaõpetuses on olulisel kohal laulmine, milles saadakse ühismusitseerimise ja ühise tegutsemise kogemust ning positiivset elamust.

3. Muusikaõpetuse ainekava jaotus

3.1. Muusika kuulamine

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste ja lisa-aastad
<ul style="list-style-type: none"> • Helid ja mürad looduses ja ruumis. • Kuuldud hääle seostamine pildiga. • Inimhääle eristamine teistest häältest. • Emotsionaalne reageerimine muusikale: plaksutamine, lehvitamine. • Õpitud laulude äratundmine. • Lihtsate žanride äratundmine (laul, tants). • Kaaslase esinemise jälgimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Muusikapalade kuulamine. • Erinevate häälte tundmine (nais-, mees-, lastehääled). Marsi eristamine teistest rütmidest. • Muusikapalade tunnuste <i>kurb-rõõmus, vali-vaikne, kiire-aeglane</i>, eristamine muusikapalades ja väljendamine liikumises. • Esinemine muusikatunnis kaasõpilastele ja koolipidudel. • Eesti rahvamuusika tutvustamine. • Eesti levimuusika tutvustamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Muusikapalade kuulamine: soololaul, koorilaul; kõrge ja madal hääl. • Orkester, erinevad pillid. • Muusika seostamine elu ja loodusega. • Loodushäältega seotud muusika kuulamine. • TV ja raadiost muusikasaadete jälgimine/kuulamine. • Teiste maade rahvamuusika tutvustamine. • Teiste maade levimuusika tutvustamine. • Klassikaline muusika tutvustamine.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb huvi muusika vastu, reageerib vastavalt muusika iseloomule käte, jalgade või keha liikumisega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab muusikapalade tunnuseid (<i>kurb-rõõmus, kiiret-aeglast</i> rütmi). 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab soololaulu koorilaulust, kõrget ja madalat häält.

<ul style="list-style-type: none"> Eristab erinevaid hääli ja mürasid muusikast. Tunneb ära õpitud laule. 	<ul style="list-style-type: none"> Eristab õpitud laulu ja tantsuviisi, marsi. 	<ul style="list-style-type: none"> Eristab orkestrit üksiku muusikainstrumenti mängust. Eristab levi- ja klassikalist muusikat.
---	---	---

3.2.Laulmine

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> Õpetaja laulmise kuulamine, jälgimine, laulu osaline kaasa laulmine. Osalemine laulmisel: plaksutab või laulab kaasa. Laulmist toetavad žestid, miimika, viiped. Nime-, tere-, värvi ja iseteenindamislaulud. Laulud vastavalt päevaosale, aastarütmil Esinemine teistele. 	<ul style="list-style-type: none"> Jõukohaste rahva- ja lastelaulude laulmine. Tuttavate meloodiate äratundmine. Laulu sisule vastava karakteriga ilmekas laulmine, hääle tugevuse muutmine lauldes. Tunnete väljendamine laulu ja muusika abil. Hoidumine hääle liigsest pingutamisest. 	<ul style="list-style-type: none"> Eakohaste laulude (lemmiklaulud) laulmine. Seltskonnalaulud: kooslaulmine, muusikalised mängud, pillisaated. Laulmine koos liikumise, liigutuste või pillimänguga. Esinemine kontserdil: oma ja teiste tegevuste kooskõlastamine. Hääle tugevuse võimendamine (võimendustehnika, mikrofonid). Hoidumine liiga valjust helist (muusika, müra) kui kahjustavast toimest kuulmisele.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Laulab kaasa või osaleb mõne õpitud laulu esitamisel 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab laulda õpitud laste- ja rahvalaulu valjult ja vaikselt, oskab muuta hääle tugevust 	<ul style="list-style-type: none"> Osaleb koorilaulus

3.3. Pillimäng

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Muusikale kaasamängimine kehapillil (rütmi kaasa plaksutamine) õpetajaga koos või ettenäitamisel • Rütmi kaasamängimine saatemuusikaga (randmekuljused, marakas, kõlapulgad, tamburiin) • Vaba mäng: üks heli, heli ja vaikus vaheldumisi, palju helisid 	<ul style="list-style-type: none"> • Rütmide kuulamine ja taasesitamine rütmipillidel, aeglane ja kiire rütm • Rütmipillidel mängimine. Rütmi kasamängimine • Heli tekitamine pillidel. Eri pillidel mängitud tuttava muusikapala äratundmine • Rahvapillidel mängitud palade kuulamine • Eesti rahvamuusika 	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevast materjalidest pillide kuulamine • Kaasmängud rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele • Osalemine ansamblimängus

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada rütmipille • Mängib muusikale kaasa rütmipillil. Eristab ühe või mitme rütmipilli heli 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada erisuguseid rütmipille 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb ansamblimängus

3.4. Muusikalis-rütmiline liikumine

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Liikumised koos õpetajaga vastavalt laulu tekstile ja muusika meeleolule 	<ul style="list-style-type: none"> • Muusikapala tunnuste väljendamine liikumises 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd, jooks, võimalikult täpnereageerimine muusika muutustele • Liikumine ja tantsimine koos teistega

<ul style="list-style-type: none"> Eristab inimehääli teistest häältest Tunneb ära korduvaid hääli ja mürasid ruumis ja looduses 	<ul style="list-style-type: none"> Rütmikas õpitud tantsuelementide (kõnd, jook, keerutamine paarilisega, liikumine hanereas ja ringis nii üksi kui paarilisega) kasutamine õpetaja seatud tantsudes Liikumise tempo, rütmi ja suuna muutmine sõnalise märguande või muusika tajutava muutuse järgi Osalemine laulu- ja ringmängudes 	<ul style="list-style-type: none"> Osalemine paaristantsus (laulu- ja ringmängudes)
--	---	--

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Matkib liigutusi, liigub muusikale vastavalt õpetaja eeskujul 	<ul style="list-style-type: none"> Liigub vastavalt muusika tunnustele Osalemine aulu- ja ringmängudes 	<ul style="list-style-type: none"> Osaleb seltskonnatantsudes, laulab ja tantsib koos teistega muusika saatel

Kehaline kasvatus

1. Kehalise kasvatus eesmärgid

I kooliaste

1.-2. klassis kujundatakse õpilaste oskust kuulata, jälgida ja täita lihtsamaid korraldusi ning järgida elementaarseid korraharjumusi, õpetatakse last oma keha tunnetama, ruumis orienteeruma. Harjutusi sooritatakse koosteguvuses ja matkides näidise ja lihtsa instruksiooni järgi. Õpilasi suunatakse muutma liigutuste rütmi ja tempot. Oskuste omandamist toetab samalaadsete harjutuste pidev kordamine. Kogu õppetöö tugineb mänguliste elementide kasutamisele. Õpilasi motiveeritakse tegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega. Õpilaste tegevust verbaliseerib pedagoog.

II kooliaste

II arengutasemel (eeldatavalt 3.-6. klassis) kujundatakse õpilasel oskus ja harjumus kontrollida oma keha, selle asendit ja liigutusi. Toimub sobimatute liigutusstereotüüpide muutmine või asendamine. Tegeletakse eri kehaosade motoorika koordineerimisega. Tuttavaid ja

jõukohaseid tegevusakte sooritab õpilane iseseisvalt, sh varieeruvates tingimustes. Olulised on õpilase sotsiaalset arengut toetavad harjutused. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima.

III kooliaste

III arengutasemel tõuseb harjutuste õppimisel ja sooritamisel õpilaste iseseisvus. Kujundatakse oskust ja harjumust kontrollida oma kehaasendit ja liigutusi. Õpilased hakkavad liigutusi teadlikult järjestama osatoimingute ahelast lähtudes. Kujundatakse liigutusstereotüüpe ja varieeritakse neid tegevusest ja tingimustest sõltuvalt. Õpilasi õpetatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, suunatakse õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima (tegevuse kaasnev ja järgnev suunatud kommenteerimine, tuttava tegevuse planeerimine). Olulised on sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused. Tähelepanu pööratakse tahteomaduste (sihikindlus, julgus, visadus, püsivus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime jne) kujundamisele. Tutvustatakse spordieetika nõudeid: aus võistlus, võistlusreeglitest kinnipidamine, vastase austamine jne.

2. Kehalise kasvatuse õpetamise põhimõtted

Kehalise kasvatuse eesmärk on toetada õpilase individuaalsest eripärasest lähtuvalt tema füüsilist arengut.

2.1. Kehalise kasvatuse tundides kujundatakse õpilaste liikumisharjumusi ning positiivset hoiakut tervisesporti kui ühte võimalusse tervisliku ning täisväärtusliku elu elamiseks.

2.2. Üldkehalisi harjutusi sooritades õpetatakse õpilasi tunnetama oma keha, arendatakse üldmootorikat, koordineerimist, jõudu, vastupidavust, kiirust ja osavust.

2.3. Kõiki harjutusi sooritatakse vastavalt lapse arengule imiteerimise, näidise või instruksiooni järgi, liigutuste rütmi ja tempot muutes. Jõukohaste harjutuste valik võimaldab õpetada õpilasi lõõgastuma ja liikumisest rõõmu tundma.

2.4. Sobivate õppemeetoditega innustatakse õpilasi arendama oma kehalisi võimeid ning regulaarselt kehaliselt aktiivne olema.

2.5. Kehalise kasvatuse õpetamine on tihedalt lõimunud teiste ainete õpetamisega. Kehalise kasvatuse tundides kujundatakse õpilaste eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi pöörates tähelepanu õpilaste sportliku riietuse ning isikliku hügieeni nõuete võimalikult iseseisvale täitmisele.

2.6 Kehalise kasvatuse kaudu antakse teadmisi tervislikest eluviisidest, sh tervislikust toitumisest.

2.7. Kehalise kasvatuse tundides tutvustatakse Eesti ja maailma spordisündmusi, osaletakse eri- või paraolümpialiikumises ja suunatakse sportliku meelisharrastuse valikut.

Toimetuleku õppekava alusel õppivate laste füüsiline areng on väga ebahühtlane ja kehalist kasvatust saab tulemuslikult läbi viia ainult juhul, kui arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid iseärasusi. Vastavalt õpilastega tegelevate spetsialistide soovitudele võib viia koolis läbi liikumisravi tunde.

3. Kehalise kasvatus ainekava alajaotus

3.1. Keha- ja ruumitunnetuse harjutused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Kiikumisharjutuste sooritamine. • Sõudmine istuvas asendis. • Käte kõverdamine, sirutamine, plaksutamine, rusikasse surumine ja avamine. • Roomamine. • Põlvedel ja neljakäpukil liikumine. • Spordivahendite lükkamine, vedamine. • Takistustest üleronimine. • Lõdvestumine. • Ruumitaju arendavad harjutused: liikumine ringis, rivis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enda veeretamine. • Venitus-ja lõdvestusharjutuste sooritamine. • Ruumitaju arendavad harjutused: stardi ja finišijoonega, väljaku piiridega arvestamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Paaris ja rühmaharjutuste sooritamine. • Hooga kaugushüppe, palliviske sooritamine. • Staadionil oma jooksuraja hoidmine.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihtsamaid keha-ja ruumitunnetuse harjutusi. • Kõverdab ja sirutab käsi, pigistab rusikasse, plaksutab. • Liigub roomates, põlvedel ja neljakäpukil. • Ronib üle takistuse. • Liigub rivis, ringis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab tuttavaid keha-ja ruumitunnetusharjutusi. • Sooritab liigutuste ahelat kaasneva instruksiooni järgi. • Arvestab stardi- ja finišijoonega, väljakupiiridega 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab keha-ja ruumitunnetusharjutusi iseseisvalt, paaris või rühmas. • Sooritab liigutuste ahelat mälu kujutluste abil. • Oskab võtta hoogu kaugushüppes, palliviskes.

3.2. Rühi- ja tasakaaluharjutused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd tasapinnal orientiiride järgi. • Kõnd reljeefsel/erinevatest materjalidest rajal. • Erinevate kõnnakute matkimine kindlas rütmis. • Jooks rahulikus tempos. • Hüpped: sulghüpe, harki-kokku hüpe. • Kükitamine, kägarasend ja selles kiikumine. • Varbseinal ronimine. • Harjutused palliga: palli hoidmine, kandmine, veeretamine, viskamine kahe käega. • Sirutus- ja lõdvestusharjutused. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd võimlemispingil. • Põlve-ja sääretõstekõnd, tagurpidi kõnd. • Kombineeritud harjutused kõnni ja jooksusammudega. • Jooks rahulikus tempos. • Sügavushüpe. • Kombineeritud hüpped: ühel jalal, rõngast rõngasse, hoota kaugushüpe, hüpped batuudil. • Ronimine kaldpinnal. • Rippumisharjutused varbseinal. • Harjutused palliga: pallivisked ühe käega, põrgatamine ühe ja kahe käega, palli löömine ja vedamine jalaga, palli ja teiste viskevahendite märkiviskamine, palli püüdmine. • Väikese palli viskamine kaugusesse. • Harjutused erinevate vahenditega: võimlemiskepid, pallid, hüpits. • Sirutus ja lõdvestusharjutused. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kombineeritud harjutused, kõnni-ja jooksusammul. • Põlve- ja sääretõstejooks. • Jooks suuna muutmisega. • Hüpped üle takistuste, hüplemine hüpitsaga. • Hoota kaugushüpe, maandumisega kahel jalal. • Hooga kaugushüpe. • Kombineeritud võimlemisharjutused, venitusharjutused. • Jõuharjutused varbseinal. • Harjutused palliga: palli löömine kaaslasele, palli veeremise peatamine jalaga. • Kuulitõuge. • Harjutused erinevate vahenditega: lint, rõngas, pallid, hüpits. • Sirutus -ja lõdvestusharjutused.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab juhendit, järgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihsamaid rühi-ja tasakaaluharjutusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab tuttavaid rühi-ja tasakaaluharjutusi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab liigutuste ahelat mälu kujutlustele toetudes.

<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab matkimise teel lihtsamaid kõnni-ja jooksuharjutusi, suudab muuta liigutuste rütmi ja tempot. • Ronib varbseinal. • Veeretab ja viskab palli (kahe käega). • Sooritab lihtsamaid rühi- ja tasakaaluharjutusi 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab liigutuste ahelat instruksioonijärgi. • Sooritab lihtsamamaid harjutusi erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel. • Sirutamine, lõdvestumine. • Viskab ja pörgatab palli, hüppab hoota kaugust 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab kõndida ja joosta erineval maastikul, erineval aastaajal. • Sooritab lihtsamaid kombineeritud rühi ja tasakaaluharjutusi erinevate vahenditega, sirutamine ja lõdvestumine. • Viskab palli, hüppab hooga kaugust.
---	--	--

3.3. Vastupidavusharjutused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd mäest ja treppidest üles ja alla. • Matkad kooli lähiümbrusesse. • Erineva pikkusega jooksuharjutused. • Ronimine ja liulaskmine mänguväljakul. • Ujumine: veega kohanemise harjutused, ohutus – ja hügieeninõuded. • Jalgrattasõit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd treppidest üles ja alla. • Kõnd erinevatel maastikel. • Matkad looduses. • Erineva pikkusega jooksuharjutused. • Teatejooks. • Jooks kallakust üles. • Võimlemisvahendite tõstmine ja kandmine. • Jalgrattasõit: slaalom, pidurdamine, käikude vahetaminesõit laugel nõlvakul. • Ujumine: harjutused vees, (abivahendiga) ujumine 	<ul style="list-style-type: none"> • Jooks/kõnd vahelduval maastikul erinevatel aastaegadel. • Kepikõnd. • Erineva pikkusega jooksuharjutused. • Jalgrattasõit kui harrastus. Jalgratta matk • Ujumine: harjutused vees , iseseisev ujumine.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Suudab joosta võimetekohases tempos jõukohast distantsi, suudab käia jõukohast distantsi. • Kõnnib treppidest üles-alla. • Sõidab rattaga (kolmerattalisega). 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab kõndida erinevatel maastikel, osaleb teatejooksus. • Sõidab rattaga, sooritab vajalikud manööverdused, pidurdab. • Ujub (abivahenditega). 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab kõndida/joosta erineval maastikul ja erineval aastaajal. • Osaleb erineva pikkusega jooksudistantsidel. • Sõidab rattaga vahelduval maastikul. • Suudab ujuda lühikest vahemaad.

3.4. Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja tegevuse matkimine. • Harjutused peegli ees. • Tähelepanu– ja matkimismängud. • Kullimängud. • Laulumängud. • Orienteerumismängud ruumis. • Iseseisev riietumine, abiga sobivate spordirõivaste valik. • Tutvumine hügieeninõuetega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikumismängud, tagaajamismängud. • Viske – ja veeretamismängud. • Orienteerumismängud kooli hoovis. • Spordivõistlused. • Spordirõivastuse valik, riietumine. • Hügieeninõuete täitmine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pimesikumängud. • Võistlusmängud: lihtsustatud reeglitega rahvastepall, jalgpall, korvpall, saalihoki. • Orienteerumismäng kooli lähedal territooriumil. • Matkad. • Spordivõistlused. • Tervisliku eluviisi põhimõtted.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihtsamaid sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi. Osaleb lihtsates mängudes. Riietub iseseisvalt spordiriietesse, täidab suunamisel hügieeninõudeid. 	<ul style="list-style-type: none"> Osaleb erinevates võistlusmängudes. Riietub iseseisvalt vastavalt ilmale ja tunni toimumise kohale (sise-, välitingimused). 	<ul style="list-style-type: none"> Mängib lihtsustatud reeglite järgi õpitud sportmänge, suudab kinni pidada õpitud mängureeglitest. Teab ja järgib tervisliku eluviisi põhimõtteid

3.5. Talisport

Õpitulemused:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> Kelgutamine: laskumine nõlvakust, kelgu vedamine (tühi kelk, istuva kaaslasega). Suusatamine: suuskadel liikumine keppideta 	<ul style="list-style-type: none"> Kelgutamine: kelgu lükkamine, kelgu märke vedamine, kelgu pidurdamine. Suusatamine: suuskadel liikumine keppideta/keppidega lauskaal. Laskumine väikesest nõlvast. 	<ul style="list-style-type: none"> Kelgutamine: kelgu juhtimine, koos kaaslasega kelgul nõlvakust laskumine. Suusatamine: põhi- ja puhkelaskumisasend. Käärtõus. Suusatamine vahelduval maastikul. Uisutamine: uiskudel tasakaalu hoidmine.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Laskub kelgul nõlvakust, veab kelgul kaast. 	<ul style="list-style-type: none"> Pidurdab ja juhib kelku. 	<ul style="list-style-type: none"> Juhib kelku üksi ja koos kaaslasega.

<ul style="list-style-type: none"> • Veab kelgu märke, pidurdab kelku. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liigub suuskadega lauskmaal libiseva sammuga. • Laskub laugest nõlvast. • Tegeleb võimetekohaselt talvespordiga 	<ul style="list-style-type: none"> • Laskub suuskadel laugest nõlvast. • Sõidab suuskadel vahelduval maasikul. • Hoiab uiskudel tasakaalu. • Osaleb talispordivõistlustel.
---	---	--

Rütmika

1. Rütmika rõhuasetused

I kooliaste

1.-2. klassis arendatakse õpilastel kuulamis-, jälgimis-, matkimis-, mõistmis- ja lihtsamate korralduste täitmise oskusi. Kujundatakse hügieeni- ja korraharjumusi. Lapsi õpetatakse tunnetama oma keha ja liigutusi, arendatakse ruumitaju. Harjutusi õpitakse matkides, eeskujuga järgi, abiga.

II kooliaste

Suuremat tähelepanu pööratakse ruumitaju arendamisele ja oma kehaasendi kontrollimisele. Mängud ja tantsud võimaldavad tunda rõõmu emotsionaalsest liikumisest, mõista kaaslaseid ja arendada loovust.

III kooliaste

Kasutatakse aeroobika elemente, erinevaid rütme. Suunatakse vaba liikumist improvisatsioonis. III kooliastme õpilane enamasti matkib tantsusamme (nt juurdevõtusamm). Õpitakse keerulisemaid tantsujooniseid. Õpitakse erinevate seltskonnatantsude (polka, valsi, rumba, samba, disko) elemente. Tantsusammude valikul lähtub õpilane muusikast. Esitab õpitud liikumiskavu.

Kõikidel kooliastmetel kasutatakse tegevuste väljundina koolisiseseid ettevõtmisi, üritusi, pidusid.

2. Rütmika õpetamise põhimõtted

2.1. Rütmikatundides kasutatakse kehatunnetuse-, kontakti- ja kommunikatsiooniharjutusi, mängu ning tantse, mille abil saab arendada õpilaste füüsilisi võimeid ning psüühikat, kinnistada nii verbaalse kui ka mitteverbaalse suhtlemise oskusi.

2.2. Rütmikatundides ühendatakse kehalise kasvatus tundidest tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Rütmitunde aluseks on motoorsuse lihaste liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamine. Muusika rütmiline külg organiseerib psüühikat, liigutused muusika saatel ja

rütmiline liikumine aktiveerib kõiki psüühilisi protsesse, aitab kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstab meeleolu.

3. Rütmika ainekava jaotus

3.1. Harjutused kehatunnetuse saavutamiseks

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Kiikumisharjutused. • Käte kõverdamine ja sirutamine. plaksutamine, rusikasse surumine ja avamine. • Põlvedel ja neljakäpukil käimine. lükkamine ja vedamine; lõdvestumine. Marssimine, liikumine ringis. • Tantsuelementide järelekordamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontaktliikumise harjutused. • Harjutused rütmi- ja liisusalmide saatel. • Liikumismängud 	<ul style="list-style-type: none"> • Aeroobika. Rütmi-improvisatsioonid. • Kombineeritud võimlemisharjutused. • Harjutused ühiselt grupiga.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kuulata ja täita lihtsamaid harjutusi koostegevuses eeskuju järgi/abiga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab oma kohta rivis, harjutustes, õpitud tantsus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab liikuda erinevates joonistes, improviseerida.

3.2. Koordinatsiooniharjutused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Harjutused peegli ees kehahoiu korrigeerimiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd päkkadel ja kandadel, takistuste ületamine, tagurpidikõnd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tantsusammud: juurdevõtusamm. • Keerulisemad tantsujoonised.

<ul style="list-style-type: none"> Rütmilised harjutused käte ja õlgadega, ülakeha painutused. Kõnd võimlemispingil, trel, hüpped pingilt. 	<ul style="list-style-type: none"> Käte ja jalgade samaaegsed harjutused. Harjutused väikeste pallidega. Hüppeharjutused paigal, jalad koos, harki-kokku hüpped, üle esemete, hüpped batuudil. Külgsamm, galopp, hüpaksamm. 	<ul style="list-style-type: none"> Jooksurütm, hüpped/hüplemine muusikas käte ja jalgade üheaegne erinev liigutamine.
--	---	--

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Oskab kuulata ja täita lihtsamaid harjutusi koostegEVuses eeskuju järgi/abiga 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab sooritada õpitud harjutusi 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab sooritada erinevatest sammudest kombinatsioone ja neid ka ise välja mõelda ja ette näidata

3.3 Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> Lindude ja loomade kõnnaku ja tegevuste matkimine. Lihtsamad tantsud koostegEVuses. Harjutused rätikute ja lintidega. Liikumine ringis. 	<ul style="list-style-type: none"> Harjutused paaris ja rühmas. Liikumine rivis, kolonnis, ringis. Lihtsamad tantsud õpitud tantsusammudega. Rahvatantsud 	<ul style="list-style-type: none"> Seltskonnatantsude elemendid. Polka, valsi, rumba, samba põhisammud. Diskotantsud. Tantsusammude valik muusika järgi. Liikumiskavad.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Oskab tegutseda erinevate vahenditega; Tunneb ära erinevate harjutuste ja tegevustega kaasnevat muusikat. Mängib kaasa õpitud tantse, ringmänge. Kuulab muusikat, liigub muusikaga kooskõlas. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab liikuda kooskõlas muusikaga; Oskab esitada õpitud tantsu või liikumist; Oskab tantsule paluda, tantsu lõpetada. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab ja järgib põhilisi viisaka käitumise reegleid pidudel ja avalikes kohtades Oskab esitada õpitud liikumiskava, tantsu Tantsida lihtsamaid seltskonna- ja peotantse.

3.4. Lõdvestusharjutused

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> Rahustava muusika ja puudutuselementide saatel õpitakse lõõgastuma ja tunni pinget maandama. 	<ul style="list-style-type: none"> Paarisharjutused, venitused 	<ul style="list-style-type: none"> Hingamisharjutused, erinevad lõdvestused ja venitused.

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Õpilane naudib lõõgastumist 	<ul style="list-style-type: none"> Sooritab venitusharjutusi paarisharjutustena 	<ul style="list-style-type: none"> Sooritab meeldetuletusel iseseisvalt lõõgastusharjutusi

11. Ainekavad lisaõppes

Funktsionaalne lugemis- ja kirjaoskus

1. Õppetöö rõhuasetused

Õppetegevuses tuginetakse varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele. Õppeprotsessi mitmekesistatakse kaasaegsete ja interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi. Varemõpitud toetudes

- jätkatakse õpilastes lugemisoskuse ja loetust arusaamise treenimist;
- kirjeldatakse märkide ja sümbolite tähendust ning käitumist vastavalt juhendile;
- õpetatakse kirjutama täpseid isikuandmeid (nimi, isikukood, aadress, telefoni number, e-mail);
- arendatakse kujutlusvõimet, võrdlemis- ja vaatlusoskust; oskust seostada objekti pildi ja/või skeemiga;
- tutvustatakse erinevaid kirjandusžanre (luule, proosa, draama vm), eepos “Kalevipoeg”

Õpetuse põhitaotluseks on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus. Põhirõhk on pandud teabetekstidele, verbaalse ja mitteverbaalse info seostamisele. Treenitakse oskust lugeda lihtsaid teateid, kuulutusi, juhendeid jm ning mõista loetu sisu (toidu- ja tarbekaupade nimetus, hind, koostis/valmistamisõpetus/kasutusjuhend, TV-kava, ilmateade, sõiduplaan). Oluline on õpetada tundma kokkuleppemärke, viitasid ja sümboleid. Tänapäevaühiskonnas on primaarne oskus käsitseda mobiiltelefoni ja arvutit. Leida infot ajalehest, arvutist, teadetetahvlilt jm. Õppetöös rakendatakse üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt vestlusi, kommenteeritakse situatsioone, arutletakse võimalike variantide üle. Õppetöö toimub võimalikult sageli praktilistes elulistes situatsioonides väljaspool klassiruumi või koolimaja. Rõhuasetus on *mina-meie* teadvustamisel suhetes kodukoha ja oma tegevusega.

2. Õpetuse eesmärgid

Funktsionaalse lugemis- ja kirjaoskusega taotletakse, et õpilane:

- Mõistab igapäevakõnet, täidab ühe-/ kaheosalisi korraldusi.
- Oskab loetust aru saada ja seda infot kasutada.
- Mõistab lihtsat mitteverbaalset juhendit (toiduretsept, tehnika, kodukeemia vm)
- Tunneb ära ja oskab kasutada õpitud märkide järgi käitumist (WC, bussipeatus, apteek vm)
- Oskab nimetada/kirjutada isikuandmeid, täita lihtsat ankeeti/küsitlust (nimi, isikukood, aadress vm)

3. Õppesisu:

Lugemine ja mõistmine; lugemise harjutamine: lugemine kooris ja üksis;

Töötamine juhendite, dokumentide, eelarve, etikettide ja tarbetekstidega;

Isikuandmed. Ankeetide ja blankettide täitmine, avalduste ja seletuskirjade kirjutamine;

Lisa-aastatel jätkatakse varemõpitud keelereeglite kasutamist ning kirjutamis- ja lugemise baasoskuste kordavat harjutamist arvestades õpilase individuaalsust, kuid nende iseseisva valdamise kõrval on õpetamisel olulisem põhirõhk toimetulekul teabega igapäevakeskkonnast.

4. Õpitulemused

Lisa-aastate lõpuks õpilane eeldatavasti:

- leiab abiga vajalikku infot teabetekstidest, retseptist, telekavast vm
- tegutseb saadud info põhjal; otstarbekalt; tegutseb
- kirjutab andmeid enda kohta, sooritab ära kirja;
- kasutab viisakusväljendeid enamlevinud suhtlussituatsioonides;
- kommenteerib/hindab oma tegevust/tulemust põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi, hea-halb
- kasutab telefoni, suhtleb e-postis, leiab arvutist infot (TV-kava, ilm, ajalehed, sõiduplaanid)

Matemaatika

1. Õppetöö rõhuasetused

Õppetegevuses toetatakse varem omandatud teadmiste ja oskuste. Rõhuasetus on nn sotsiaalmatemaatikal. Matemaatikat õpitakse eluliste probleemide parema mõistmise ja edukama lahendamise eesmärgil. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemituasioone (sh tekstülesandeid). Matemaatilised oskused: geomeetria; probleemülesanded raha, aja, vanuse ja mõõtühikutega; Orienteerumine ajas: kell, kalender, aastaajad; tähtpäevad

Õppesisu:

orienteerumine ajas: kell, nädalapäevad, kalender, aastaajad

suurustunnused: lühike- mõõtmine – pikkus, kaal, maht pikk; raske-kerge;

kirjalik liitmine ja lahutamine;

taskuarvuti kasutamine,

raha: rahatähtede tundmine; raha väärtuse mõistmine; ostu-müügitehingutega seotud elementaarkujutluste loomine; raha kasutamine igapäevaelus;

mõõtühikud: liiter, milliliiter, detsiliiter, toll, kilogramm, gramm, milligramm;

elulise sisuga tekstülesanded

ruumilised suhted: kavandi koostamine, joonise lugemine

Õpitulemused:

Lisa-aastate lõpuks õpilane eeldatavasti:

- oskab planeerida oma päeva, tunneb kella, orienteerub kalendris;
- oskab kasutada taskuarvutit;
- lahendab elulise sisuga tekstülesandeid,
- tunneb rahatähti, oskab planeerida oma eelarvet;
- teab ja oskab kasutada õpitud mõõtühikuid:cm, m, liiter, kg, gramm.

Eluõpetus

1. Õppetöö rõhuasetused

Õppetegevuses tuginetakse varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele.

- Varemõpitule toetudes jätkatakse õpilastes pereelu kujutluspildi loomist ja seostatakse saadud teadmisi teistes õppeainetes omandatuga.
- Kirjeldatakse inimese arengus toimuvaid vanuselisi muutusi, rõhutades individuaalsusele; selgitatakse soo jätkumise aluseid, sellega kaasnevaid teemasid (sünd, vastutus, haigused vm).
- Arendatakse kujutlusvõimet, võrdlemis- ja vaatlusoskust.
- Kujundatakse käitumisnorme; väärtustatakse õigete otsuste tegemist, õige/vale käitumise analüüsimisoskust;
- Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub vaimses õpikeskkonnas üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle;
- Õppeprotsessi mitmekesistatakse kaasaegsete ja interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi.

Inimese- ja perekonnaõpetus on integreeritud õppeaine, millesse on kaasatud terviseõpetus. Õpetuses on rõhuasetus täiendatud teadmiste andmisel inimese anatoomiast ja soolisest erinevusest. Aine käsitlemise kaudu aidatakse õpilastel õppida tundma oma keha arengut ning anda lihtsustatud teadmisi loote ja väikelapse arengust. Püütakse õpetada mõistma ja reguleerima oma tunnetustegevust ja sellega kaasnevat käitumist. Õpetuse eesmärk on aidata õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on võimeline kohanema ümbritsevas keskkonnas ning toime tulema toetatud elamises võimalikult iseseisvana.

2. Õpetuse eesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise/arenemisega seotud muutusi;
- hoolitseb iseenda ja kaaslaste (pereliige/elukaaslane/laps) tervise eest (isiklik ja pere hügieen, tervislikud eluviisid); väldib ennast ja teisi kahjustavat käitumist;
- pöördub abi saamiseks täiskasvanu või arsti poole (valu kirjeldamine, olukorra selgitamine);
- annab primitiivset esmaabi (kannatanu lohutamine, pikali asetamine, tekiga katmine, juua andmine; juhtunust teatamine, abi kutsumine jm), vajadusel teatab juhtunust 112-le
- analüüsib ühisvestluses situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumisaktide ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi;

Õppesisu:

Suhtlemine ja käitumiskultuur

SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA. (Läbivalt igas aines)

- 1) Elementaarsed viisakusnõuded erinevas eas/soos kaaslastega suhtlemisel;
- 2) Nõustumine ja eriarvamus, oma seisukohtade selgitamine;
- 3) Süüdistamine ja valesüüdistus;
- 4) Arusaamatused ja konfliktid (kodus, koolis, sõprade vahel), tekkepõhjused ja võimalikud lahendamisvõimalused;
- 5) Üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, õiglus, vastutus- ja kohusetunne.

SUHTLEMINE ISEENDAGA.

- 1) Mina-pilt: head ja halvad iseloomuomadused, sarnasused ja erinevused kaaslastega; isiksus ja temperament.
- 2) Negatiivsete omaduste parendamisvõimalused.
- 3) Enesehinnang (minu reageeringud kiitusele, laitusele, õnnestumisele või ebaõnnestumistele, võrdlus kaaslaste käitumisega).
- 4) Võimalikud lahendused käitumise parendamiseks.

NEIUD JA NOORMEHED.

- 1) Neiu/noormees; keda noormehed/neiud hindavad. Isiksuseomadused.
- 2) Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (ajutised ja püsivad suhted, lahkuminek; sõprus, armumine, armastus). Suhte saavutamine ja hoidmine.
- 3) Vägivald kodus ja koolis (vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalsele ja rühmakäitumisele; teatamine täiskasvanule (ema, õpetaja, arst, vm); nõustamis- ja kriisiabi kodukohas).

4) Vastastikune usaldus; usaldusisik; usalduse kuritarvitamise tagajärjed.

KÄITUMISKULTUUR.

1) Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (vestlusteemad, käitumine; kaaslane kinos, teatris, peol: kutsumine, nõustumine/keeldumine, teised valiku-võimalused, kaaslasega arvestamine jne).

2) Peod, pidudel osalemine, korraldamine; erinevad peod (kodus, koolis, sõbra või võõra juures, linnas jm.; tuttavad/võõrad kaaslased, käitumine ja riskid).

3) Avalik koht (tänaval, bussis, kaupluses, sööklas, arsti juures jne.); üksik või „kambaga“, kaasaminemine või kaaslase mõjutamine); hea- halva äratundmine.

Tervis ja selle hoidmine

INIMESE VÄLIMUS.

1) Keha konstruktsioon. Igapäevane hügieen (enda ja riiete puhtus ning kord);

2) Igapäevane hügieen (enda ja riiete puhtus ning kord).

3) Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid ja meik (igapäevane/ pidulik riietus, vastavus aastaajale, sündmusele).

4) Suhtumine enda ja kaaslase välimusse (sünnipärane ja kujundatav välimuse, vanemate ja eakaaslaste soovitude ja võimaluste arvestamine, kaaslaste/võõraste kritiseerimine); eputamine ja uhkustamine (oma välimusega liialdamine).

5) Rõivaste ja jalatsite hooldus (musta pesu sorteerimine; käsi- ja masinpesu; triikimine; kord riidekappides); hooldusmärgid ja kodusõbrad (valik, tarvitamine kasutusjuhendi järgi)

INIMESE KEHA JA SELLE EEST HOOLITSEMINE.

1) Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus.

2) Söömine. Dieet. Söömishäired (anoreksia, buliimia), tundemärgid, abi.

3) Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana (kehalise aktiivsuse vormid, võimalused koolis, kodukohas).

4) Arstiabi kodukohas (lähinaabrus): meditsiiniametid ja nende otstarve. Arsti (kiirabi, perearst, hambaarst) poole pöördumine (registratuur, vestlus vastuvõtul, konsultatsioon telefoni teel).

5) Perearst ja eriarstid. Tervise- ja puhkekeskused.

6) Koduapteek (sisu, kasutamine, ravimipakendi teabeleht). Käsimeedikumendi ravimid.

7) Ravimtaimed kodus (korjamine, säilitamine, apteegist ostmine; kasutamine).

SEKSUAALSUHTED

1) Suguelundid ja nende talitus; intiimhügieen.

- 2) Seks (olemus, kõlblusnormid ja eetika, saladused, häbi, ohud). Loodusseadus: Paljunemine – s.o. sigitamine ja järglaste saamine. Kohustused ja vastutus.
- 3) Seksuaalsuhte alustamine; uudishimu, hirmud (võimalikult kindla partneri olemasolu; valmisolek, nõustumine, keeldumine jne);
- 4) Kaitsevahendid (nimetused, vajalikkus, kasutamine)
- 5) Suguhaigused – ohud ja soovimatud tagajärjed (HIV-viirus. AIDS.)
- 6) Rasestumine (soovitud/soovimatu laps); abort, edaspidine elu ...
- 7) Ahistamine, vägistamine; ohver või tegutseja (olemus; julgus kõneleda usaldusisikule, anonüümne teatamine, vaikimine = kannatamine). Ahistaja karistamine.

UIMASTID

- 1) Alkohool. Tubakas. Narkootilised ained.
- 2) Uimastite tarbija perekonnas: mõju tervisele, majanduslikule olukorrale, suhetele;
- 3) Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte hulgas, tagajärjed;
- 4) Uimastisõltuvuse kujunemine, ravi; alternatiivsed tegevused.
- 5) Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid.

Õpitulemused

Lisa-aastate lõpuks õpilane eeldatavasti:

- teab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, tervise ohutegurite-riskide vältimine, arstiabi, abi palumine); teab hoolitsematuse tagajärge;
- tunneb oma keha, mõistab ealisi muutusi; teab suguelundeid ja nende talitust;
- mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid, võimalikke tagajärge ja oma vastutust selles;
- väärtustab iseennast ja teisi, väärtustab oma soolist kuuluvust; tunneb ea- ja sookohaseid käitumisnorme;
- väärtustab lähisuhteid, oskab suhet alustada ning teab, kuidas suhteid hoida;
- kirjeldab täiskasvanu abiga imiku ja väikelapse arendamise tingimusi, hooldamise võtteid;
- kirjeldab ning hindab täiskasvanu abiga oma huvisid ja igapäevast toimetulekut (õnnestumised, raskused jms);
- oskab vähesel määral sisustada/planeerida oma vaba aega (tegevuste ajaline järjekord, arvestamine oma soovide/võimalustega);

- teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (2-3), oskab täiskasvanu suunamisel nimetada negatiivsete omaduste (N: valetamine vm) parendamisvõimalusi;
- võrdleb ja hindab täiskasvanu suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (eesmärk, tingimused, põhjus-tagajärg); oskab reageerida kohatule käitumisele;
- mõistab vabandamist kui oma süüst või eksimusest arusaamist ja kahetsemist;
- hoidub uimastite tarvitamisest, teab nende tarbimisega seotud tervise- ja sotsiaalseid riske;
- väärtustama rahvuskombeid, -traditsioone (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel).

Ühiskonnaõpetuse alused

Õppesisu:

Ühiskond ja turvalisus

EESTIMAA MEIE KODUNA.

- 1) Oma kodu, tuba: korteri/toa plaan, toa sisustamine. Unistuste kodu.
- 2) Kodu kaunistamine tähtpäevadeks, seos peretraditsioonidega.
- 3) Maa-, õhu- ja veetranspordivahendid Eestis, nende ülesanne. Transpordiühendus kodukohas.
- 4) Matk, ekskursioon kodukohas ehk kooli ümbruses (planeerimine koostegevuses: kaart, leppemärgid, info otsimine vaatamisväärsuste kohta, valikute tegemine, ettevalmistuste planeerimine (sh reisikoti pakkimine); kirjalik meespea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine jms).

PEREKOND.

- 1) Peremudelid (perekond, üksikpered, kasu- ja hoolduspered, kärgpered);
- 2) Lastekodu ja perekodu, nende vajalikkus; kasvandikud ja nende tulevik;
- 3) Pereliikmete roll perekonnas (+võrdlus minevikuga), kohustused ja vastutus
- 4) Seksuaalkäitumine: planeerimine (partneri valik, teadmatus, huvi, kogemus, kordumine); soovimatu raseduse ennetamine; võimalikud tagajärjed, haigused;
- 5) Seksuaalkuriteod, valehäbi, ohvriabi; nõustamisteenused;
- 6) Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus; lapse areng;

- 7) Lapse saamisega seotud kohustused, vastutus;
- 8) Lapse sünniga kaasnevad (lisa) kulutused (peamised kulutusartiklid lapseas).
- 9) Last arendavad mänguasjad ja mängud; mängimine nooremate õpilastega.

„KARJÄÄRI“ PLANEERIMINE.

- 1) „Eneseanalüüs“ (töölased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused).
- 2) Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused, väljaõpe töökohal).
- 3) Isikut tõendavad dokumendid – olemasolu, otstarve; soodustused
- 4) Dokumendid edasiõppeks/tööle vormistamiseks (CV, ankeet, soovitus, iseloomustus vm)

ÜHISKONNAKORRALDUS.

- 1) Ühiskonna liikmed (lapsed ja täiskasvanud, mehed ja naised, erinevatest rahvustest inimesed). Rahvas, isamaa ja kodumaa.
- 2) Seadused; nende mittetäitmine. Inimese õigused ja kohustused.
- 3) EV haldusjaotus (riik, maakond, linn, vald, küla).
- 4) Riigi valitsemine. Riigi- ja omavalitsuse juhid (Eesti riigipea, peaminister, linnapea, vallavanem), nende põhifunktsioonid. (EV Valitsus, kohalik omavalitsus; Riigikogu, valla/linnavolikogu ning nende põhifunktsioonid).
- 5) Eesti Euroopa Liidu liikmesriigina.
- 6) Eestimaal elavad teised rahvused; sallivus teiste rahvuste ja kultuuride suhtes.

Inimene ja ühiskond

INIMENE JA TEAVE.

- 1) Avalik infopunkt. Kohalik ajaleht. Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad, nende tellimine.
- 2) Vaba aja ja tegevuste planeerimine (võimalused ja pakkumised kodukohas ja lähiümbruses).
- 3) Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähtitud kiri; e-mail, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus).
- 4) Telefon (telefoniraamatu kasutamine; infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus).
- 5) Reklaampakkumised (telefoni teel pakutavad kaubad-teenused; reklaamlehed postkastis jms), nõustumine-keeldumine.

INIMENE JA TÖÖ. INIMENE JA RAHA.

- 1) Töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused; kohusetunne ja vastutus tulemuste eest).

- 2) Pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused) ja väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus); perega koos elavad sugulased, ühine ja oma raha.
- 3) Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine (sularahaautomaat, maksed poes jne).
- 4) Laen, liising, võlg; tagasimaksud.
- 5) Maksete liigid koduses majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus ja viivis; maksetest kõrvalehoidmine, tagajärjed.
- 6) Mängurlus, riskid, sõltuvus: loterii, hasartmängud (mänguautomaadid, kasiino jne).
- 7) Töötus; ülalpidamine kodus, riigi abi;

TEENINDUS.

- 1) Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kauba valik ja vajalikkus; kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud, käitumiskultuur;
- 2) Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, toidu kojutellimine), käitumisetikett, sh kaaslase kutsumine;
- 3) Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine); postipaki saamine ja saatmine.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS.

- 1) Vesi ja elekter kodus, vajalikkus ja säästlik tarbimine; kokkuhoid.
- 2) Jäätmekäitlus maal ja linnas (era- ja kortermajad; prügilad). Prügi käitlemist reguleerivad piktogrammid pakenditel.
- 3) Kodu majandamine; teenused ja maksed.
- 4) Kodukeemia kasutamine (vaipade ja metallesemete puhastamine), ohutusnõuete kirjeldus pakendil, selle järgimine.
- 5) Hääletamine reisil (eelised võrreldes ühistranspordiga, riskid).
- 6) Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral. Õnnetuste ennetamine.

Õpitulemused

Lisa-aastate lõpuks õpilane eeldatavasti:

- mõistab perekonna vajadusi ja oskab kirjeldada töö tähtsust; ühtekuuluvus ja vastutus;
- teab oma pere sissetuleku- ja kuluallikaid; (raha, vajadused, kohustused, kokkuhoid);
- kirjeldab täiskasvanu abiga eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;
- teab sidepidamise viise, oskab helistada pereliikmetele, kutsuda abi 112;

- hangib täiskasvanu juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (Internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid);
- kasutab säästlikult vett ja elektrit; teab jäätmete käitlemisviise;
- nimetab võimetekohase elukutse omandamise võimalusi, hindab täiskasvanu abiga oma võimeid adekvaatselt;
- teab oma põhiõigusi ning kohustusi EV kodanikuna/töötajana;
- teab Eesti riigi sümboolikat, pealinna ja riigijuhti; oskab abiga nimetada Eesti haldusjaotust, näitab kaardilt oma kodukoha ja nimetab aadressi;

Praktiline arvutiõpetus

Praktilise arvutiõpetuse rõhuasetused:

- valdab peamisi töövõtteid arvutil igapäevases õppetöös eelkõige infot otsides, töödeldes ja analüüsides ning tekstidokumente ja esitlusi koostades;
- teadvustab ning oskab vältida info ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamisel tekkida võivaid ohte oma tervisele, turvalisusele ja isikuandmete kaitsele;
- koostab IKT vahendeid kasutades toimiva ja efektiivse õpikeskkonna;
- osaleb virtuaalsetes võrgustikes ja kasutab veebikeskkonda digitaalsete materjalide avaldamiseks kooskõlas intellektuaalomandi kaitse heade tavadega.

Praktilise arvutiõpetuse õppesisu: Õpitavaid oskuseid käsitletakse õpiülesannete kaudu. Õpitust arusaamiseks toetatakse õpilaste refleksiooni õpitu kohta ja suulisi ettekandeid. Oma töövõtteid ning otsuseid selgitades õpivad õpilased kasutama korrektset emakeelset terminoloogiat. Referaadi ja esitluse koostamise teemad võetakse üldjuhul teistest õppeainetest, aidates seeläbi kaasa õppeainete lõimumisele.

Taotletavad õpitulemused:

Õpilane:

- tunneb arvuti ohutu sisse- ja väljalogimise reegleid, arvutiklassi kasutamise eeskirju;
- tunneb arvutikomplekti osi, teab klaviatuuri ja hiire kasutamise võimalusi;
- kasutab operatsioonisüsteemi graafilist kasutajaliidest (oskab avada ja sulgeda programmiaknaid; muudab akende suurust, töötab mitmes aknas, otsib vajalikku);
- teab faili ja kausta mõistet, oskab luua uut kausta, avada ja sulgeda faili.
- salvestab tehtud tööd ettenähtud kohta, leiab ja avab salvestatud faili uuesti, salvestab selle teise nime all, kopeerib faile ühest kohast teise;
- sisestab ja vormindab arvutiga lühemaid ja pikemaid tekste (nt jutukesi, kuulutusi, plakateid), järgides tekstitöötamise põhireegleid (suur ja väike algustäht; kirjavahemärgid, reavahetused ja tühikud; poolpaks, kald- ja allajoonitud kiri; teksti joondamine; värvid, pildid);
- oskab käivitada brauserit ja pöörduda etteantud leheküljele internetis, rakendada otsingumootorit õpetaja poolt etteantud info otsimiseks. Leiab internetist ja kopeerib tekstifaili erinevas formaadis algmaterjali (tekst, pilt) ning töötleb neid vajaduse korral, pidades kinni intellektuaalomandi kaitse headest tavadest;
- teab arvuti vääras kasutamisest tekkida võivaid ohte oma tervisele (sõltuvus, rühivead, silmade probleemid)
- kaitseb enda virtuaalset identiteeti väärkasutuse eest, valides igale keskkonnale uue tugeva parooli, ega avalda infot enda kohta avalikus internetis;

Taimekasvatus

Taimekasvatuse eesmärgiks on tutvuda tähtsamate aias kasvatatavate taimedega, mulla harimisega, taimede hooldamisega, toataimede hooldamisega ning akvaristika alustega.

Taimekasvatuse rõhuasetused

- Taimeriiki tutvustatakse põhimõttel lähemalt- kaugemale (Eestis kasvavad taimed- ..), konkreetselt- üldisele (käega katsutavalt-silmale nähtamatu).

- Teemade valik peab olema seotud noore inimese arengu, huvide ja vajadustega.
- Taimekasvatuse õppimine peab looma kogemuse elusorganismide eest hoolt kandmisest- arendama noore tundeelu ja looma isikliku sideme loodusega.

Õppesisu:

Sügis aias. Saagi koristamine.

Aialilled. Saialillede näitel taime osad: juur, vars, leht, õis, õisik, vili, seeme.

Köögiviljad: ühe- ja kaheaastased köögiviljataimed. Nende juurte, varte, lehtede, õite, viljade ja seemnete kasutamine toiduks. Mõiste köögiviljad. Köögiviljade tarvitamine keedetult, hapendatult, konserveeritult, toorelt.

Juurviljad: porgand, peet, kaalikas. Mõiste juurviljad. Nende arenemine 1. kasvuaastal. Porgandi, peedi ja kaalika arenemine 2. kasvuaastal. Õisik. Kaheaastase taime mõiste.

Umbrohud. Hanemalts – seemnetega leviv umbrohi. Orashein – maa-aluse varrega leviv umbrohi. Umbrohu poolt tekitatud kahju. Umbrohutõrje. Kahjurid aias: kapsaliblikas, õunamähkur, kiritigu.

Aedmaasikas. Aedmaasika paljundamine tütaraimedega.

Marjad . Sõstrad (punane, must, valge), karusmari, vaarikad. Põõsa kuju, põõsaste lõikamine, noorendamine. Viljad, seemned.

Viljapuud. Õuna-, pirni-, ploomi-, kreegi-, ja kirsipuud. Viljapuude istutamine, võra kujundamine, külmakindlus.

Sibullilled: tulp, nartsiss, hüatsint, lumikelluke, märtsikelluke. Sibullillede paljundamine, talvitumine, puhkeperiood. Sibullilled peenral, murus. Sibullillede ajatamine.

Ilupõõsad. Õpime tundma kooli ümbruses kasvavaid ilupõõsaid.

Muld. Mulla koostis. Humus, liiv, savi. Mulla poorsus. Vee liikumine mullas. Mullaorganismide tähtsus. Mulla soojenemine ja jahtumine – selle tähtsus organismide jaoks. Tallamine. Mürgiste ainete sattumine mulda. Inimtegevuse mõju mullale. Maaharimine. Taimekasvatuse Vee auramise reguleerimine mullast.

Väetised. Orgaanilised ja mineraalväetised. Mahepõllundus.

Aia planeerimine:

Aia planeerimine. Aiaplaani joonistamine. Väike aed, suur aed. Istekoht aias. Aiatööriistad. Aiakuur. Aiatöomasinad. Kastmisvarustus.

Suured ja väiksed seemned. Seemnete külv (külvi sügavus, seemnete katmine mullaga). Seemnete külvamine ettekasvatamiseks.

Pikeerimine. Taimede istutamine peenraste. Seemnekaupluse külastamine. Üheaastased lilled. Kaheaastased lilled. Sibullilled. Püsilillede istutamine ja paljundamine. Puude ja põõsaste istutamine, paljundamine, hooldamine.

Väikekasvuhoone aias: paiknemine, suurus, asukoht, paigutus, sisustus, kasvuhoonetüübid, kütmine, vajutamine, õhustamine, kastmisseadmed. Elektrivool väikekasvuhoones. Tööriistad. Mullad, mullasegud, väetamine kasvuhoones.

Külvi- ja pikeerimistehnika. Köögivilja- ja suvelilletaimede külvide ajastamine. Köögiviljad ja maitsetaimed konteinerites.

Õpitulemused:

Lisa-aastate lõpuks õpilane eeldatavasti:

- Tunneb köögiviljade seemneid
- Tunneb köögiviljade ja lillede tõusmeid
- Tunneb viljapuid ja marjapõõsaid
- Tunneb maitsetaimi
- Tunneb umbrohtusid
- Tunneb erinevaid lilli
- Oskab külvata erinevaid seemneid
- Oskab tõusmeid harvendada; istikuid pikeerida, istutada
- Omab algteadmisi aia planeerimisest

12. Eelkutseõpe**Rõhuasetused**

- Alustab ja lõpetab oma tegevuse
- Peab kinni juhenditest ja juhtnööridest
- Oskab küsida abi ja seda kasutada
- Kasutab talle antud puhkepause otstarbekalt
- Oskab orienteeruda ümbruses, vältides füüsilisi takistusi ja tõkkeid
- Väldib liigse müra tekitamist
- Oskab oma tööd adekvaatselt hinnata
- Tutvub erinevate ametitega ning külastab asutusi ja ettevõtteid

Õppesisu:

- keskendumine oma tegemistele;
- toimingute alustamine ja lõpetamine;
- juhendite vastavus ja järgimine (kinni pidamine) ja mõistmine

- erinevate töövaldkondadega tutvumine;
- erinevate töövahenditega tutvumine ja nende asjakohane kasutamine;
- oma töökohas puhtuse ja korra hoidmine;
- õige tööasend;
- abi kasutamine;
- tööaja järgimine;
- puhkepausi kasutamine;
- erinevate materjalidega tutvumine ja nende kasutamisest arusaamine;
- töötegija ja töö väärtustamine: tasustamine; töötasu; sotsiaalsed suhted; üheskoos töötamine; meeskonnatöö; meelepärase töö leidmine; teiste abistamine/aitamine;
- oma võimete ja võimaluste teadvustamine;
- vajadusel abi küsimine;
- orienteerumine ümbruses: füüsilised takistused/tõkked; müra (kõne, lärm); inimsuhted;
- tutvumine oma valla/linna töö-, tööharjutus- ja päevakeskustega;
- tööharjutused/praktika;
- erinevate ametitega tutvumine ja asutuste/ettevõtete külastamine;
- hinnang oma tööle;
- kohanemine ja tööga harjumine: oma töökoha leidmine; töö ja ühiste reeglite mõistmine ja järgimine.

Kodundus

Rõhuasetused:

- Tunneb erinevaid sööginõusid ja kodumasinaid
- Peab kinni hügieeninõuetest
- Oskab säilitada erinevaid toiduaineid
- Teab ja oskab vältida ohtusid
- Peab köögis puhtust ja korda
- Tunneb külmkapi riulipaigutust ja oskab toiduaineid sellele vastavalt paigutada

- Oskab terariistadega ohutult ümber käia
- Tunneb erinevaid toiduained ning oskab neid mõõta ja kaaluda
- Oskab retsepti lugeda ja selle järgi toimetada
- Tunneb tervisliku toitumise põhimõtteid
- Suudab koostada päeva menüü
- Oskab iseseisvalt valmistada lihtsamaid toite erinevateks söögikordadeks
- Suudab pärast tööde lõpetamist tööpaiga endisesse korda seada

Õppesisu:

- Köögi- ja sööginõud: elektrilised ja mehhaanilised köögitarbed
- Hügieeninõuded köögis: käte pesemine, rõivastus: peakatted, põlled
- Toiduhügieen ja toiduainete säilitamine: puhtus, õiged hoiutingimused
- Köögis varitsevad ohud: kuumad esemed, libe põrand, avatud ukseid – aknad, elektrilised kodumasinad, terariistad, esmaabi õnnetuste korral
- Nõude pesemine: nõudepesuvahendid, kummikinnaste kasutamine, pesulapid, küürimisvahendid, harjad; pottide – pannide pesemine, erinevate vahendite kasutamine, kõrbenud pindade puhastamine
- Köögi korrashoid: kindlad paigutuskohad, kapiriulite korrashoid, sahtlite koristamine, terariistade paigutus, lõikelauad, kodumasinade paigutus, puhastamine
- Külmkapp: toiduainete paigutus, sügavkülm, toiduainete pakendamine külmkappi panekuks, pakkematerjalid – kilekotid, toidukile, erinevad karbid, kausid, pudelid; sulatamine, puhastamine; toiduainete säilitamine
- Veekeetja kasutamine: märgistuse min ja max lugemine, ohutuse jälgimine, keetja sisse- ja väljalülitamine, puhastamine – katlakivi eemaldamine
- Kohvimasina kasutamine: filtri kasutamine, vahetamine; kohvi täpne mõõtmine mõõtelusikaga vastavalt vee hulgale, vee panek masinasse, ohutusnõuded
- Mikrolaineahi: programmide kasutamine vastavalt toiduaine iseloomule – sulatamine, soojendamine, küpsetamine; puhastamine, õigete nõude kasutamine; ohutusnõuded
- Mikser: toiduainete vahustamine, taiginate segamine, ohutusnõudes, saumikseri kasutamine
- Terariistad: erinevate nugaõõte otstarve, ohutu kasutamine, teritamine; puhastamine

- Hakklihamasin: masina kokkupanek, lahti võtmine, laua külge kinnitamine, tööprotsessi järjekord, masina pesemine, kuivatamine, ohutus
- Triikraud: temperatuuri valik vastavalt materjalidele, sisse lülitamine, aurutamine, pressimine, ohutusnõuded triikimisel, triikraua puhastamine
- Elektripliit: sisselülitamine, temperatuuri valimine, praeahju eelsoojendus, ahjuplaadid, restid, pannid, puhastamine, ohutusnõuded
- Köögitööd: köögi- ja juurviljade pesemine, puhastamine, koorimine, tükeldamine, riivimine, köögiviljade töötlemine; erineva jämedusega riivide kasutamine vastavalt toidule
- Toiduained: kuivained, maitseained, piimatooted, jahutooted, rasvad, õlid, lihatooted, puu- ja köögiviljad, marjad, kalad, muna
- Toiduainete mõõtmine: kaalumine, erinevate mõõteanumate kasutamine, toiduainete koguste määramine, mõõtühikud – milliliiter, liiter, gramm, kilogramm, supilusikas, teelusikas
- Retseptide lugemine: lühendite tundmine –l (liiter), g (gramm), kg (kilogramm), ml (milliliiter), spl (supilusikas), tl (teelusikas)
- Tervislik toitumine: erinevad toitained, toidupüramiid, toidu kogused, toitumistavad, toitumisharjumused, toidukordade arv, vitamiinid, ebatervislik toit
- Menüüde koostamine: toidukordade arv päevas, toidu valik, supp, praad, magustoit, koogid, küpsised, joogid, salatid, teraviljatooted, piimasaadused
- Toidu valmistamine: keetmine, aurutamine, hautamine, praadimine, kuumutamine teatud temperatuurini, keemise tunnused, ohutusnõuded
- Kiirtoidud: paki- ja purgisupid, nuudliroad, kastmed, poolfabrikaadid, valmistamisõpetuse lugemine, vee keetmine
- Võileibade valmistamine: katete valik – vorstid, singid, juustud, konservid, määrded, konservikarpide avamine; võileibade jagunemine – suupiste-, eine- ja tikuvõileivad, soojad võileivad; leiva ja saia lõikamine; võileibade kaunistamine
- Pudrud: tangainete valik, erinevad keetmise ajad, koguste mõõtmine, kiirpudrud, ohud keetmisel – ülekeemine, põhjakõrbemine
- Piim ja piimasaadused: piim, keefir, pett, jogurt, hapu- ja rööskkoor, kohupiim, juust, kakao, piimakohv, rasva protsent, toiteväärtus
- Puu- ja köögiviljad, aia- ja metsamarjad: säilitamine, töötlemine, toormoosid, keedised, kompotid, hoidised, hapendamine, marineerimine
- Lihasaadused: toore liha töötlemine, keetmine, hautamine, praadimine, grillimine; ohutusnõuded; külmutatud toodete kasutamine
- Küpsetised: pärmi-, liiva-, mure- ja keedutaigna tegemine; ainete mõõtmine, segamine, taigna kergitamine, taignarulli kasutamine; erinevate küpsetusvormide kasutamine; küpsetuspaber; valmistaignate kasutamine, plaadikoogid, väikesaiad, pirukad, vahvlid, pannkoogid
- Supid: piimasupid, liha-, köögivilja- ja kalasupid, puljongid, toiduainete ettevalmistamine, retsepti lugemine, koguste arvutamine

- Kastmed: soojad ja külmad kastmed; lisandid; panni eelsoojendus, rasvaine valik, jahu kuumutamine, vedeliku panek, maitseainete lisamine, sibula hakkimine, pruunistamine
- Hautised: köögivilja-, liha-, ja kalahautised, toiduainete ettevalmistamine, tükeldamine, toiduainete hautamise järjekord
- Kala: kala valik, töötlemine; keetmine, praadimine, hautamine
- Salatid: toorsalatid, kartuli-, muna-, makaroni-, riisi- ja köögiviljasalatid, toiduainete keetmine, jahutamine, koorimine, tükeldamine, kastmete segamine, maitsestamine, serveerimine
- Magustoidud: kissellid, vahud, kreemid, tarretised, kompotid; tärklise kasutamine; želatiini töötlemine; poolfabrikaatide kasutamine, valmistamisõpetuse lugemine, veekoguse mõõtmine
- Maitseained: liigitus, kasutamine, kogused; maitsetaimed, äädika kasutamine, ohud ja esmaabi
- Laua katmine. Igapäevane, pidulik, kohvi- ja rootsi laud, lauakatted; salvrätikud, lauanõud, nõude paigutamine lauale, kaunistused
- Laua koristamine: nõude sorteerimine; pesemise järjekord, pesuvahendite valik, ettevaatusabinõud, nõude kuivatamine, kappidesse paigutamine, ruumi koristamine, tööde jaotamine

Puhastusteenindus

Rõhuasetused:

- Oskab kodu korras hoida ja vajadusel koristada
- Oskab hoolitseda toataimede eest
- Hoiab korras oma rõivad ja nende panipaigad
- Oskab pesta pesu käsitsi ja masinaga
- Suudab teha lihtsamaid parandustöid
- Oskab triikida pesu
- Tunneb pesumärkide tähendusi ja puhastusvahendeid
- Oskab ohutult käsitleda kodukeemiat
- Oskab vajadusel abistada endast nõrgemaid
- Tunneb elementaarseid koduloomade pidamise põhitõdesid

Õppesisu:

- Kodu korrashoid ja koristamine: töö juhendite lugemine, oma töö kirjeldamine, vajalike tööde planeerimine nädalaks. Mööbli paigutamine kodus, oma toas, teistes ruumides
- Lilled ruumis: lillede valik, kastmine, ümberistutamine
- Rõivastus ja selle hooldamine: riiete ja jalatsite korrastamine ja hooldamine; pesu pesemine pesumasinaga ja käsitsi; pesu sorteerimine – valge ja kirju pesu; pesu panek masinasse, programmi valimine, sisselülitamine, pesu välja võtmine; pesu kuivatamine nõõril; keemiline puhastus; pesu leotamine, välja väänamine
- Pesu parandamine: käsitsi ja õmblusmasinat kasutades, nõõpide, haakide, trukide õmblemine
- Pesu triikimine: temperatuuri valimine vastavalt pesumärgile, aurustaja kasutamine; märkide vajab triikimist, ei vaja triikimist tundmine; triigitud pesu kokkupanek, pesu sorteerimine ja kappi paigutamine
- Rõivastuse ja jalatsite valik vastavalt ilmale: kingakreemide valik jalatsi värvuse järgi, jalatsite puhastamine
- Kodused asjad: mööbel, kodutehnika, isiklikud asjad, kosmeetikavahendid, esmatarbeasjad, iluasjad, asjade otstarve ja korrashoid
- Puhastusvahendid: pesupulbrid, loputusvahendid, puhastusvahendid, erinevad lapid, harjad, ämbrid, seebid – vedelseebid, lõhna- ja majapidamisseebid
- Ohtlikud puhastusvahendid: ohumärkide tundmine, etikettide lugemine; ettevaatusabinõud: kummikinnaste kasutamine; esmaabi õnnetusjuhtumi korral – loputamine/pesemine rohke voolava veega, vajadusel kiirabi kutsumine
- Kodu koristamine: koristustööd erinevates ruumides, lagede, seinte, põrandate pesemine, tolmuvõtmine, vaipade puhastamine, kloppimine; niiske ja kuivpuhastus, mööbli puhastamine
- Nipid puhastamisel ja hooldamisel igapäevases majapidamises
- Looduslike vahendite kasutamine kodus majapidamises
- Tolmuimeja kasutamine: erinevad otsikud, tolmukoti vahetamine, puhastamine
- Akende ja peeglite pesemine, kuivatamine: erinevate vahendite kasutamine
- Kappide korrastamine: pesu sorteerimine, paigutamine riulitele, riidepuu kasutamine
- Kahjurid kodus majapidamises: kahjurite ennetamine, tõrje, tõrjevahendite kasutamine, ohutus
- Inimene ja töö: tööd, mis on seotud teiste inimeste eest hoolitsemise ja abistamisega, üksteise abistamine töödes, abi palumine töö tegemisel
- Koduloomad korteris: loomade eest hoolitsemine, toitmine, ravimine, loomakliiniku kasutamise võimalused, ohutusnõuded
- Jäätme käsitslus: pakendi jäätmed, olmejäätmed, paber-papp, klaas, plastpakend, metallpakend, toidu- ja biojäätmed, ohtlikud jäätmed

- Tööd aias ja õues: seemnete külvamine, rohimine, kõplamine, kaevamine, riisumine, kastmine, puude ladumine riita, tuppa viimine, lehtede riisumine, äravedu, juurviljade koristamine, hoiustamine

Lisa 1. Ämmuste kooli Ämmuste Kooli õpilaste hindamise ning klassi ja põhikooli lõpetamise kord

§ 1. Reguleerimisala

(1) Käesoleva korraga sätestatakse Ämmuste Kooli õpilaste õpitulemuste (teadmiste ja oskuste), käitumise ja hoolsuse hindamise, õpilaste täiendavale õppetööle ja klassikursust kordama jätmise ning järgmisse klassi üleviimise ja kooli lõpetamise alused, tingimused ja kord.

(2) Hindamise aluseks on põhikooli- ja gümnaasiumiseadus ning põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava lihtsustatud ja toimetulekuõppe hindamise ning klassi ja põhikooli lõpetamise kord.

§ 2. Hindamise alused

(1) Hindamise eesmärk on:

- 1) toetada õpilase arengut;
- 2) anda tagasisidet õpilase õppe edukuse kohta;
- 3) innustada ja suunata õpilast sihikindlalt õppima;
- 4) suunata õpilase enesehinnangu kujunemist, suunata ja toetada õpilast edasise haridustee valikul;
- 5) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel;
- 6) anda alus õpilase järgmisse klassi üleviimiseks ning kooli lõpetamise otsuse tegemiseks.

(2) Hindamine on süstemaatiline teabe kogumine õpilase arengu kohta, selle teabe analüüsimine ja tagasiside andmine. Hindamine on aluseks õppe edasisele kavandamisele. Hindamisel kasutatakse mitmesuguseid meetodeid, hindamisvahendeid ja -viise. Hindamine on õpetamise ja õppimise lahutamatu osa.

(3) Kool annab õpilasele ja vanemale (eestkostjale, hooldajale) kirjalikku tagasisidet õpilase õpitulemuste ja käitumise (sealhulgas hoolsuse) kohta 4 korda õppeaastas.

(4) Õpilasel ja vanemal on õigus saada teavet hindamise korralduse ning saadud hinnete ja hinnangute kohta. Õpilasel on õigus teada, milline hinne või hinnang on aluseks kokkuvõtvale hindele ja hinnangule. Hindamise korraldus ning õpilaste ja vanemate hinnetest ja hinnangutest teavitamise kord sätestatakse kooli kodukorras.

(5) Nõuded õpilase käitumisele esitatakse Ämmuste Kooli kodukorras.

§ 3. Kujundav ehk õppimist toetav hindamine.

(1) Kujundav hindamine on numbrilise hinde osa.

(2) Kujundava hindamisena mõistetakse õppe kestel toimuvat hindamist, mille käigus analüüsitakse õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist, antakse tagasisidet õpilase seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisele õppimisele ning kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed. Kujundav hindamine keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Tagasiside kirjeldab õigel ajal ja võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning sisaldab ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut.

(3) Õppetunni vältel saab õpilane suulist või kirjalikku tagasisidet õppeainet ja ainevaldkonda puudutavate teadmiste ja oskuste (sealhulgas üldpädevuste, kooliastme õppe- ja kasvatuseesmärkide ja läbivate teemade) kohta. Kogu õppepäeva vältel annavad pedagoogid õpilasele tagasisidet, et toetada õpilase käitumise, hoiakute ja väärtushinnangute kujunemist.

(4) Õpilane kaasatakse enese ja kaaslaste hindamisse, et arendada tema oskust eesmärgi seada ning oma õppimist ja käitumist eesmärkide alusel analüüsida ning tõsta õpimotivatsiooni.

§ 4. Teadmiste ja oskuste hindamine kui kokkuvõtivate hinnete alus lihtsustatud õppes.

(1) Õpilase ainealaseid teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega. Ainealaseid teadmisi ja oskusi võib hinnata nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes.

(2) Hindamisel viie palli süsteemis:

1) hindega „5” ehk „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;

2) hindega „4” ehk „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud

õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;

3) hindegaga „3” ehk „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasisel õppimisel või edasises elus;

4) hindegaga „2” ehk „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus;

5) hindegaga „1” ehk „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub.

(3) Ämmuste Koolis kasutatakse õpilase hindamisel I ja II klassis kirjeldavaid sõnalisi hinnanguid. Õpilase koolist lahkumisel tuleb jooksva õppeaasta sõnalised hinnangud teisendada lõikes 2 sätestatud hindedkaalasse.

(4) Kui hindamisel tuvastatakse ebaausate võtete kasutamine, võib kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust hinnata hindegaga „nõrk”.

(5) „Puuduliku“ ja „nõrgaga“ hinnatud õppeülesannet on õpilasel õigus teist korda täita õpetajaga kokkulepitud ajal.

§ 5. Kokkuvõtvad hinded ja järgmisse klassi üleviimine.

(1) Kokkuvõttev hindamine on hinnete koondamine perioodihinneteks ning nende koondamine aastahinneteks.

(2) Õpilast ja vanemat teavitatakse kokkuvõtvatest hinnetest e-kooli ja klassitunnistuse kaudu.

(3) Kui õppeperioodi keskel on õppeaine perioodihinne või -hinnang jäänud andmata ja õpilane ei ole kasutanud võimalust järele vastata, hinnatakse aastahinde või -hinnangu väljapanekul vastaval perioodil omandatud teadmised ja oskused vastavaks hindele „nõrk” või antakse tulemustele samaväärne sõnaline hinnang.

(4) Õpilasele, kelle perioodihinne on „puudulik” või „nõrk”, kellele on antud samaväärne sõnaline hinnang või on jäetud hinne välja panemata, koostatakse selles õppeaines individuaalne õppekava või määratakse mõni muu põhimääruses sätestatud tugisüsteem.

(5) Perioodihinnete või -hinnangute alusel otsustab õppenõukogu, kas viia õpilane järgmisse klassi, jätta täiendavale õppetööle või klassikursust kordama. Õpilaste järgmisse klassi üleviimise otsus tehakse enne õppeperioodi lõppu.

(6) Õpilane jäetakse täiendavale õppetööle õppeainetes, milles tulenevalt perioodihinnetest või -hinnangutest tuleks välja panna aastahinne „puudulik” või „nõrk” või samaväärne sõnaline hinnang. Täiendavale õppetööle jätmise otsustab õppenõukogu enne õppeperioodi lõppu. Täiendava õppetöö raames täidab õpilane õpetaja vahetul juhendamisel spetsiaalseid õppeülesandeid, et omandada

õppekavaga nõutavad teadmised ja oskused. Täiendav õppetöö viiakse läbi pärast õppeperioodi lõppu kahe nädala jooksul kokkuleppel õpetajaga. Aastahinne või -hinnang pannakse välja pärast täiendava õppetöö lõppu, arvestades täiendava õppetöö tulemusi.

(7) Õppenõukogu põhjendatud otsusega võib erandjuhul jätta õpilase klassikursust kordama, kui täiendav õppetöö ei ole tulemusi andnud ning õppekavaga nõutavate õpitulemuste saavutamiseks ei ole otstarbekas rakendada individuaalset õppekava või muid koolis rakendatavaid tugisüsteeme. Õppenõukogu kaasab otsust tehes õpilase või tema seadusliku esindaja ning kuulab ära tema arvamuse. Õppenõukogu otsuses peavad olema esile toodud kaalutlused, mille põhjal peetakse otstarbekaks jätta õpilane klassikursust kordama.

(8) Õppenõukogu põhjendatud otsusega võib jätta klassikursust kordama õpilase, kellel on põhjendamata puudumiste tõttu kolmes või enamal õppeaines aastahinne „puudulik” või „nõrk” või samaväärne sõnaline hinnang. Õppenõukogu kaasab otsust tehes õpilase või tema seadusliku esindaja ning kuulab ära tema arvamuse.

(9) 9. klassi õpilasele pannakse aastahinded välja enne lõpueksamite toimumist, välja arvatud õppeainetes, milles õpilane jäetakse täiendavale õppetööle.

(10) Lõigetes 6 ja 8 sätestatud tähtaegu ei kohaldata õpilase suhtes, kellele on koostatud individuaalne õppekava, kus on ette nähtud erisused järgmisse klassi üleviimise ajaks.

(11) Üleminekueksami sooritavad lihtsustatud õppe 8. klassi õpilased ühes kooli õppenõukogu poolt kinnitatud õppeaines. Eksami hinne kantakse klassitunnistusele ja seda arvestatakse aastahinde väljapanekul.

§ 6. Põhikooli lõpetamine.

(1) Põhikooli lõpetab õpilane, kellel õppeainete viimased aastahinded on vähemalt „rahuldavad”, ning kes on sooritanud vähemalt rahuldava tulemusega eesti keele eksami, matemaatikaeksami ning ühe eksami kooli valikul. Eksamid toimuvad aineõpetajate koostatud ja direktori poolt kinnitatud eksamitöödega ja õppenõukogu poolt kinnitatud aegadel.

(2) Põhikooli lõpetanuks võib õpilase või tema seadusliku esindaja kirjaliku avalduse alusel ja õppenõukogu otsusega pidada ning põhikooli lõputunnistuse anda õpilasele:

- 1) kellel on üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne;
- 2) kellel on kahes õppeaines kummaski üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne.

(3) Õpilasele, kes on tulnud teisest keelekeskkonnast koostatakse IÕK

(4) Ämmuste Kooli lõpetanuks peetakse eksterni, kes on sooritanud põhikooli lõpueksamid ning aineksamid nendes õppeainetes, milles tal puuduvad põhikooli lõputunnistusele kantavad hinded või milles tal ei ole tõendatud teadmisi ja oskusi varasemate õpi- ja

töökogemuste arvestamise kaudu. Eksterni ei hinnata kehalises kasvatuses ning tööõpetuses. Mittestatsionaarse õppevormi rakendamisel loob Ämmuste Kool võimaluse kooli lõpetamiseks eksternina koolikohustusliku ea ületanud isikule, kes on esitanud koolile sellekohase kirjaliku taotluse hiljemalt jooksva õppeaasta 1. novembriks. Kooli lõpetamisel eksternina võimaldatakse lõpetajale kooli poolt juhendatud õppetegevust kokku vähemalt 15 arvestusliku õppetunni ulatuses. Muus osas toimub õppimine iseseisvalt.

§ 7. Teadmiste ja oskuste hindamine kui kokkuvõtivate hinnangute alus toimetulekuõppes.

(1) Õppimise potentsiaalne edukus sõltub toimetulekuõppes õppiva õpilase intellektipuude sügavusest ja lokaalsete anatoomiliste kahjustuste esinemisest, reaalne edukus aga tema individuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkonnast. Õpilasel peab olema võimalus saada jõukohases töös võimete kohase osalemise ning töö tulemuse kohta konkreetne positiivne hinnang.

(2) Hindamine toimetulekuõppes toimub õpilasele koostatud individuaalse õppekava nõuete alusel. Õpieesmärkide saavutamise taset hinnatakse sõnaliste hinnangutega. Hindamisel kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas hindamise kohta sätestatud.

(3) Sõnalise hinnangu osa on kujundav hindamine, mille käigus analüüsitakse lapse arengut ning innustatakse teda läbi edusammude õppetöös, olles toetavaks teguriks kokkuvõtva hinnangu kujunemisel.

(4) Kujundavat hindamist teostab kogu lapsega tegelev personal, seetõttu on võimalik anda kompleksne hinnang nii lapse arengule, edusammudele ja võimekusele, kui ka vajakajäämistele õppetöös.

(5) Hinnangu põhieesmärkidena kohaldatakse „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ sätestatud eesmärgid, rõhutades seejuures, et hindamise eesmärgiks on:

1) motiveerida õpilasi õpiülesandeid sooritama ja märkama oma tulemuse vastavust näidisele või etalonile;

2) mõjutada õpilase võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist;

3) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja potentsiaalse arengu toetamisel;

4) anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase arengudünaamikast.

(4) Õpilase arengut hinnatakse hinnangutega „tuleb toime“, „tuleb toime abiga“ ja „ei tule toime“.

1) Hinnangut „tuleb toime“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb hästi toime“, „tuleb rahuldavalt toime“ või muul viisil.

2) Hinnangut „tuleb toime abiga“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb toime sõnalise abiga“, „tuleb toime näidise või eeskujuga järgi“, „tuleb toime koostegevuses“, „tuleb toime füüsilise abiga“ või muul viisil.

3) Hinnang „ei tule toime“ viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

(5) Õpetaja teeb lapse arengu kohta iga päev märkmeid, hinnates õpilase tulemusi lähtuvalt samalaadsete õpiülesannete keerukusest. Märkmete alusel korrigeeritakse vajaduse korral individuaalset õppekava.

- (6) Toimetuleku riikliku õppekava järgi õppiv põhikoolilõpetaja põhikooli lõpetamiseks eksameid ei soorita.
- (7) Toimetuleku riikliku õppekava läbinud õpilasele antakse õppenõukogu otsusega põhikooli lõputunnistus.

§ 8. Teadmiste ja oskuste hindamine kui kokkuvõtivate hinnete või hinnangute alus lisaõppes.

- (1) Lisaõppes toimub hindamine lihtsustatud õppekava lõpetanutele üldainetes hindeliselt ja kutsealases ettevalmistuses sõnalistes hinnangutes ja õpitud oskuste kirjeldamises.
- (2)) Lisaõppes toimub hindamine toimetuleku õppekava lõpetanutele sõnalistes hinnangutes ja õpitud oskuste kirjeldamises.
- (3) Pikendatud õppeaja lõppedes saab õpilane Ämmuste Kooli poolt väljatöötatud ja õppenõukogu kinnitatud tunnistuse.

§ 9. Käitumise ja hoolsuse hindamine

- (1) Lihtsustatud õppekava järgi õppiva õpilase käitumist ja hoolsust hinnatakse igal õppeperioodil. Õppeaasta kokkuvõtavad hinnad märgitakse e-kooli, klassitunnistusele ning õpilasraamatusse. Põhikooli lõputunnistusele märgitakse ainult käitumishinne.
- (2) Õpilase käitumist ja hoolsust hinnatakse hindega “eeskujulik”, “hea”, “rahuldav” või “mitterahuldav”.
- (3) Õpilase käitumise hindamise aluseks on kooli kodukorra ja õpilasreeglite täitmine ning üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnormide järgimine koolis ning väljaspool kooli.
- (4) Käitumishindega “eeskujulik” hinnatakse õpilast, kellele üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnormide järgimine on harjumuspärane, kes täidab kooli kodukorra nõudeid ning õpilasreegleid eeskujulikult ja järjepidevalt.
- (5) Käitumishindega “hea” hinnatakse õpilast, kes järgib üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme ning täidab üldreeglina kooli kodukorra nõudeid ja õpilasreegleid.
- (6) Käitumishindega “rahuldav” hinnatakse õpilast, kes üldiselt järgib üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme ja täidab kooli kodukorra nõudeid ning õpilasreegleid, kuid kellel on esinenud eksimusi, mistõttu vajab pedagoogide ja lastevanemate tähelepanu ning suunamist.
- (7) Käitumishindega “mitterahuldav” hinnatakse õpilast, kes ei täida kooli kodukorra nõudeid, õpilasreegleid ega järgi üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme, ei allu õpetajate ega lastevanemate nõudmistele. Erandjuhtudel võib õpilase käitumise hinnata “mitterahuldavaks” ka üksiku ühiskonna- või kõlblusvastase teo eest.
- (8) Käitumise perioodi- ja aastahinne pannakse “mitterahuldav” kooli õppenõukogu otsuse alusel. Selleks esitab klassijuhataja õppenõukogule põhjenduse, milles võib olla arvestatud ka õpilasesinduse seisukohti ja ettepanekuid.

(9) Hoolsuse hindamise aluseks on õpilase suhtumine õppimisse ja ülesannetesse, tema kohusetunne, töökus, järjekindlus õppeülesannete täitmisel.

(10) Hoolsushindega “eeskujulik” hinnatakse õpilast, kes suhtub õppimisse ja ülesannetesse kohusetundlikult, õpib kõiki õppeaineid oma võimete kohaselt, on ülesannete täitmisel püüdlük ja hoolas, ilmutab omaalgatust ja viib alustatud töö lõpuni.

(11) Hoolsushindega “hea” hinnatakse õpilast, kes suhtub õppimisse ja ülesannetesse kohusetundlikult, on hoolikas ning õpib oma võimete kohaselt.

(12) Hoolsushindega “rahuldav” hinnatakse õpilast, kes üldiselt täidab oma õppeülesandeid ja muid kohustusi, kuid ei ole piisavalt järjekindel ega õpi kõiki aineid oma võimete ja arengutaseme kohaselt.

(13) Hoolsushindega “mitterahuldav” hinnatakse õpilast, kes ei õpi võimetekohaselt, suhtub õppimisse ja ülesannetesse lohakalt ja vastutustundetult, ei täida tundides õpetajate nõudmisi, jätab sageli tegemata oma kodused ülesanded ning muud ülesanded koolis, puudub põhjuseta.

§ 10 Hinde ja hinnangu vaidlustamine

(1) Õpilasel või tema seaduslikul esindajal on õigus hindeid ja sõnalisi hinnanguid vaidlustada kümne päeva jooksul pärast hinde või hinnangu teada saamist, esitades kooli direktorile kirjalikult vastava taotluse koos põhjendustega.

(2) Õpilase hindamisel koolis tekkinud eriarvamusi ja vaidlusküsimusi lahendavad õpilase või lapsevanema nõudmisel õpetaja ja kooli direktor või õppenõukogu. Hinde pannud õpetaja on kohustatud selgitama hindamisnorme ja –kriteeriume ning põhjendama hinde õigsust ja nõuetele vastavust. Kooli direktor teeb otsuse ja teavitab sellest lõikes 1 nimetatud taotluse esitajat kirjalikult viie tööpäeva jooksul otsuse vastuvõtmise päevast arvates.

Kui õpilane või lapsevanem ei ole otsusega nõus, on tal õigus pöörduda riikliku järelvalve ametniku poole.

Lisa hindamisjuhendile

I kooliastme sõnalise hindamise alused

Õpetaja kasutab hindamisel järgmisi hinnanguid:

EESTI KEEL

LOED Väga hästi, hästi, ladusalt, aeglaselt, veerides

KIRJUTAD Väga hästi, hästi, ilusasti, korralikult, püüdliselt, kiirustades, rahuldavalt, lohakalt

JUTUSTAD Väga hästi, hästi, huvitavalt, ilmekalt, põhjalikult, napisõnaliselt

MATEMAATIKA

ARVUTAD Väga hästi, hästi, kiiresti ja õigesti, kiiresti kuid vigadega, liiga Aeglaselt

LOODUSÕPETUS

VAATLED JA UURID LOODUST

Huviga, tähelepanelikult, kiirustades

KUNST

JOONISTAD Väga hästi, hästi, püüdliselt, ilusasti, puhtalt, korralikult, loovalt, lohakalt

TÖÖÕPETUS

MEISTERDAD Väga hästi, hästi, osavalt, püüdliselt, puhtalt, loovalt, lohakalt, Kiirustades

KEHALINE KASVATUS

SPORDID Väga hästi, hästi, huviga, püüdliselt, innukalt, hasardiga, alla oma võimete

MUUSIKA

LAULAD Väga hästi, hästi, rõõmsalt, kõlavalt, alati kaasa, liialt kõvasti

HOOLSUS

TÖÖTAD TUNNIS Väga hoolega, hoolega, tähelepanelikult, rahuldavalt, vähese tähelepanuga

HOIAD OMA ÕPPEVAHENDEID Väga hästi, hästi, rahuldavalt, hoolimatult

KÄITUMINE

OLED OMANDANUD KÄITUMISHARJUMUSED Väga hästi, hästi, rahuldavalt

Õpilasele sõnaliste hinnangute andmisel lähtutakse aine õpetamise eesmärkidest ja õpilase pädevustest (õpitulemustest); lähtudes lapse arengust, individuaalsetest iseärasustest ja füüsilisest eripärast. Hinnang antakse praktilisele tegevusele, analüüsisioskusele, võrdlemisele, kirjeldustele. Arvestatakse õpilase teadmisi õpitu ulatuses ja oskust teadmisi siduda ning seostada õpitud ümbritseva keskkonnaga, inimestega, eluga, loodusega.

Eesti keel

„Väga hästi” = hinne „5“

Lugemine

Teksti ladus, veatu, selge, õige intonatsiooniga lugemine,

Õiged rõhud, pausid, sobiv hääletoon.

Tekstis sisalduva info mõistmine.

Ülesannete täitmine loetud teksti põhjal.

Suuline eneseväljendamine

Annab loogiliselt edasi kuulatu ja loetu sisu.

Jutustab lodusalt, kasutades mitmekesisist sõnavara.

Arvestab suhtlusolukorda ja adressaati.

Kirjutamine

Õigekirjutuse aluseks olevate õpitud põhimõistete ja reeglite tundmine.

Õpitud õigekirjajuhiste ja üksikkeelendite piires vigadeta kirjutamine.

Töö vormistus järgib juhiseid, on puhtalt vormistatud.

Tähekujude õigsus ja tähtede seostamine, käekiri on loetav.

Sõnade, sõnaühendite ja lausete eksimusteta ära kirjutamine õpikust või tahvlilt.

Suudab hästi moodustada terviklauseid ja lauseid seostada.

Täidab kirjalikke keeleülesandeid vigadeta.
Oskab õnnitlust kirjutada.

„Hästi“ = „4“

Lugemine

Loeb ladiusalt, kuid väheilmekalt; teeb lugemisel üksikuid vigu.
Õiged rõhud, pausid, sobiv hääletoon.
Saab aru teksti sisust, kuid küsimustele vastamisel on üksikuid ebatäpsusi.
Täidab loetud teksti põhjal ülesandeid üksikute vigadega.

Suuline eneseväljendamine

Saab kuulatust ja loetust aru ja oskab edasi anda kuulatu ja loetu põhisisu.
Jutustab mõningate ebatäpsustega, sõnavalik mitmekesine
Arvestab vähe suhtlusolukorda ja adressaati.

Kirjutamine

Õigekirjutuse aluseks olevate õpitud põhimõistete ja reeglite tundmisel on üksikuid ebatäpsusi.
Õpitud õigekirjajuhiste ja üksikkeelendite piires teeb kirjutamisel üksikuid vigu.
Töö vormistamisel esineb eksimusi, on puhtalt vormistatud.
Tähekujude õigsuses ja tähtede seostamisel esineb ebatäpsusi, käekiri on üldjuhul loetav.
Sõnade, sõnaühendite ja lausete ära kirjutamisel õpikust või tahvlilt teeb üksikuid vigu.
Kirjalike keeleülesannete täitmisel teeb üksikuid vigu.
Terviklausete moodustamisel ja lausete seostamisel teeb vigu.
Õnnitluse kirjutamisel vajab juhendamist.

„Harjuta veel“ = hinne „3“

Lugemine

Loeb konarlikult, ilmetult, vigadega.

Õiged rõhud, pausid, sobiv hääletoon.

Saab üldjoontes teksti sisust aru, kuid küsimustele vastamisel esineb ebatäpsusi.

Tekstil põhinevate ülesannete lahendamisel on eksimusi ja puudujääke.

Suuline eneseväljendamine

Saab kuulatust ja loetust üldjoontes aru, kuid ei oska alati edasi anda kuulatu ja loetu põhisisu.

Jutustab küsimuste toel, jutustus on sõnavaene.

Arvestab harva suhtlusolukorda ja adressaati.

Kirjutamine

Õigekirjutuse aluseks olevate õpitud põhimõistete ja reeglite tundmisel teeb vigu

Õpitud õigekirjajuhiste ja üksikkeelendite piires teeb kirjutamisel vigu.

Töö vormistamisel esineb eksimusi, on lohakalt vormistatud.

Tähekujude õigsuses ja tähtede seostamisel on palju ebatäpsusi, käekiri ei ole vahel loetav.

Sõnade, sõnaühendite ja lausete ära kirjutamisel õpikust või tahvlilt teeb vigu.

Kirjalike keeleülesannete täitmisel teeb vigu.

Vajab abi terviklausete moodustamisel ja lausete seostamisel.

Õnnitluse kirjutamisel vajab abi.

„On raske“ = hinne „2“

Lugemine

Loeb aeglaselt, katkendlikult, ilmetult, vigadega.

Saab halvasti teksti sisust aru ja suudab vastata üksikutele põhiküsimustele.

Tekstil põhinevate ülesannete lahendamisel on rohkesti eksimusi ja puudujääke.

Suuline eneseväljendamine

Saab kuulatust või loetust halvasti aru.

Jutustab küsimuste toel; jutustus on lünklik ja sõnavaene.

Ei arvesta suhtlusolukorda ja adressaati.

Kirjutamine

Õpitud õigekirjajuhiste ja üksikkeelendite piires teeb kirjutamisel palju vigu.
 Töö vormistamisel esineb palju eksimusi, on lohakalt vormistatud.
 Tähekujude õigsuses ja tähtede seostamisel on palju ebatäpsusi, käekiri ei ole enamasti loetav.
 Sõnade, sõnaühendite ja lausete ära kirjutamisel õpikust või tahvlilt teeb palju vigu.
 Kirjalike keeleülesannete täitmisel teeb palju vigu.
 Vajab tihti abi terviklausete moodustamisel ja lausete seostamisel.
 Õnnitluse kirjutamisel vajab tihti abi.

„On väga raske“ = hinne „1“

Lugemine

Loeb veerides, katkendlikult, ilmetult, vigadega.
 Ei saa teksti sisust aru ja ei suuda vastata põhiküsimustele.
 Tekstil põhinevate ülesannete lahendamisel on väga palju eksimusi ja puudujääke.

Suuline eneseväljendamine

Ei saa aru kuuldust ja loetust.
 Jutustab ainult küsimuste toel; jutustus on lünklik ja sõnavaene.
 Ei arvesta suhtlusolukorda ja adressaati.

Kirjutamine

Ei tunne õigekirjutuse aluseks olevaid õpitud põhimõisteid ja reegleid.
 Kirjutamisel ei järgi, ei oska kasutada õpitud õigekirjajuhiseid ja üksikkeelendeid.
 Tööd on vormistatud lohakalt, on palju sodimist.
 Tähekujude ja tähtede seostamisel on palju ebatäpsusi, käekiri pole tihti loetav.
 Kirjalike keeleülesannete täitmisel teeb palju vigu.
 Ei suuda moodustada terviklauseid ja lauseid seostada.
 Ei suuda ilma abimaterjalita õnnitlust kirjutada.

Matemaatika

„Väga hästi” = hinne „5“

Arvutab veatult suuliselt ja kirjalikult õpitu ulatuses.

Vaatleb, võrdleb, leiab seoseid veatult; kasutab ja rakendab iseseisvalt õpitud reegleid.

Loeb ja saab iseseisvalt ülesannete juhistest aru ning toimib neid järgides.

„Hästi” = hinne „4“

Arvutab suuliselt ja kirjalikult õpitu ulatuses, kuid teeb üksikuid vigu.

Vaatleb, võrdleb, leiab seoseid; õpitud reeglite kasutamisel vajab vahel abi.

Loeb ja saab iseseisvalt ülesannete juhistest aru, kuid mõnikord eksib neid järgides.

„Harjuta veel” = hinne „3“

Arvutab suuliselt ja kirjalikult õpitu ulatuses, kuid teeb vigu või eksib õpitud reeglite rakendamisel; kasutab abi õpitud reeglite rakendamisel.

Vaatleb, võrdleb, kuid vahel ei oska leida seoseid.

Loeb ja saab ülesannete juhistest aru, kuid tihti eksib neid järgides.

„On raske” = hinne „2“

Arvutab suuliselt ja kirjalikult õpitu ulatuses, kuid teeb palju vigu või eksib õpitud reeglite rakendamisel; kasutab abi õpitud reeglite rakendamisel.

Vaatleb, võrdleb, kuid ei oska leida seoseid.

Lugemisega ja ülesannete tööjuhenditest arusaamisega on tihti raskusi, eksib neid järgides.

„On väga raske” = hinne „1“

Arvutamiselega on suuri raskusi, ei oska kasutada või kasutab väga vähesel määral õpitud reegleid.

Võrdleb üldiselt, ei leia seoseid.
Lugemisega ja ülesannetest arusaamisega on raskusi.

Matemaatikas antakse hinnanguid:

suulised vastused;
osavõtmine rühmatööst;
kirjalikud tööd matemaatika tööraamatust, õpikust, lisalehtedelt;
kirjalikud tunnikontrollid.

Loodusõpetus ja inimeseõpetus

„Väga hästi” = hinne „5“

Mõistab tekstis sisalduvat infot.
Avaldab oma arvamust, nõustumist/mittenõustumist, põhjendades seda selgelt ja arusaadavalt.
Vaatleb, võrdleb, kirjeldab, leiab seoseid veatult; kasutab ja rakendab iseseisvalt õpitud reegleid.
Oskab esitada antud teema kohta küsimusi.
Loeb ja saab iseseisvalt ülesannete juhustest aru ning toimib neid järgides.
Tunneb ja oskab selgitada õpitud põhimõisteid.

„Hästi” = hinne „4“

Mõistab tekstis sisalduvat infot, kuid küsimustele vastamisel on üksikuid ebatäpsusi.
Avaldab oma arvamust, nõustumist/mittenõustumist, kuid vahel ei suuda seda selgelt ja arusaadavalt põhjendada.
Vaatleb, võrdleb, kirjeldab, leiab seoseid veatult; õpitud reeglite kasutamisel esineb

ebatäpsusi.

Oskab esitada antud teema kohta lihtsamaid küsimusi.

Loeb ja saab aru iseseisvalt ülesannete juhistest, kuid nende täitmisel esineb vigu.

Tunneb õpitud põhimõisteid, kuid selgitamisel esineb ebatäpsusi.

„Harjuta veel” = hinne „3“

Vahel eksib tekstis sisalduva info mõistmisega.

Avaldab oma arvamust, nõustumist/mittenõustumist, kuid vahel eksib põhjendades.

Vaatleb, võrdleb, kirjeldab, kuid vahel ei oska leida seoseid.

Loeb ja saab ülesannete juhistest aru, kuid mõnikord eksib neid järgides.

Oskab esitada küsimusi, kuid need ei vasta alati teemale.

Vahel eksib õpitud põhimõistete selgitamisel.

„On raske” = hinne „2“

Eksib tekstis sisalduva info mõistmisega.

Avaldab oma arvamust, nõustumist/mittenõustumist, kuid eksib põhjendades.

Vaatleb, võrdleb, kirjeldab üldiselt, alati ei oska leida seoseid.

Ei saa alati ülesannete juhistest aru, tihti eksib neid järgides.

Küsimuste esitamisel vajab abi, need ei vasta alati teemale.

Eksib õpitud põhimõistete selgitamisel.

„On väga raske” = hinne „1“

Ei mõista tekstis sisalduvat infot.

Ei avalda oma arvamust, nõustumist/mittenõustumist või kahtleb tihti nendes.

Võrdleb ja kirjeldab üldiselt, ei leia seoseid.

Lugemisega ja ülesannetest arusaamisega on raskusi.

Ei oska küsimusi esitada.

Ei tunne õpitud põhimõisteid.

Loodusõpetuses ja inimeseõpetuses antakse hinnanguid:

suulised vastused;
osavõtmine rühmatööst;
tabelite ja jooniste täitmine;
kirjalikud tööd inimeseõpetuse ja loodusõpetuse õpik-tööraamatust, lisalehtedelt;
kirjalikud tunnikontrollid.

Kehaline kasvatus

„Väga hästi” = hinne „5“

Tuleb vaevata toime tunnis õpitava ja tehtavaga.
Saab aru lihtsamatest oskussõnadest.
Lööb tunnis aktiivselt kaasa.
Avaldab oma arvamust ja teeb ka ise ettepanekuid tunni huvitavamaks muutmisel.

„Hästi” = hinne „4“

Tuleb toime tunnis õpitava ja tehtavaga
Saab aru lihtsamatest oskussõnadest.
Lööb tunnis kaasa, kuid vahel vajab selleks õpetaja ergutust.
Avaldab oma arvamust ja kuid ise ettepanekuid tunni huvitavamaks muutmisel ei tee.

„Harjuta veel” = hinne „3“

Tuleb enamasti toime tunnis tehtavaga, kuid vajab vahel veidi abi, juhendamist.
Vahel eksib lihtsamatest oskussõnadest arusaamisel.

Vahel ei mõista ülesannet, vajab selgitusi.
Avaldab oma arvamust, kuid on mõnikord siiski kahtleval seisukohal.

„On raske“ = hinne „2“

Tuleb raskustega toime tunnis tehtavaga, vajab abi, juhendamist.
Eksib tihti lihtsamatest oskussõnadest arusaamisel.
Tihti ei mõista ülesannet, vajab selgitusi.
Avaldab oma arvamust, kuid on alati siiski kahtleval seisukohal.

„On väga raske“ = hinne „1“

Tunnis omandatavaga on tõsiseid raskusi.
Vajab tihti abi, juhendamist.
Kui kohe ülesanne (harjutus) ei õnnestu, kaotab huvi (soov) õppida.
Ei oska oma arvamust avaldada.
Ei mõista lihtsamaid oskussõnu.

Kehalises kasvatuses antakse hinnanguid:

harjutuste sooritamisel õiges tempos, õige amplituudiga;
osavõtt rühmatööst või kollektiivsest tegutsemisest (mängud, võistlused);
aktiivsus tunnis kaasalöömisel.

Muusika

„Väga hästi“ = hinne „5“

Töötab tunnis aktiivselt kaasa.
Loeb laulutekste soravalt, mõistab nende sisu.

Saab aru töövihiku ülesannetest, oskab neid täita korrektselt.
Omab rütmitunnet, peab viisi.

„Hästi” = hinne „4“

Võtab tunnist osa, kuid vahel vajab selleks õpetaja poolset ergutust.
Õpitud laulutekste loeb soravalt, mõistab enamuse laulutekstide sisu.
Saab aru töövihiku ülesannetest, oskab neid täita.
Omab rütmitunnet.

„Harjuta veel” = hinne „3“

Tähelepanu hajutatud, mistõttu tunnis käsitletav jääb kohati ebaselgeks.
Laulutekstide ja töövihiku ülesannete lugemine ning nende mõistmine konarlik.
Laulab rütmipilli saatel.
On nõ „toel laulja“.

„On raske“ = hinne „2“

Tunnist osavõtt puudulik, ei tööta meelsasti kaasa, vajab pidevalt meeldetuletusi tehtava suhtes.
Laulutekstide ja töövihiku ülesannete lugemine ning nende mõistmine vajavad juhendamist.
Laulmine rütmipilli saatel valmistab raskusi.

„On väga raske“ = hinne „1“

Ei võta tunnist osa, ei tööta kaasa, vajab pidevalt meeldetuletusi tehtava suhtes.
Ei saa aru laulutekstidest ja töövihiku ülesannetest.
Laulmisel suuri raskusi nii viisi kui ka rütmiga (ka toetava pilli saatel).

Muusikas antakse hinnanguid:

õpitud laulude laulmine;
tööjuhustest arusaamine;
õpitud muusikateooria tundmine;
tunnist osavõtt.

Kunstiõpetus ja tööõpetus

„Väga hästi” = hinne „5“

Oskab ohutult kasutada töömaterjale ja -vahendeid ning kunstitehnikaid loominguliseks eneseväljenduseks

Oskab valmistada mahulisi figuure ning mänguasju voolimis- ja muudest materjalidest.

Peab silmas pildi kompositsioonireegleid.

Oskab teha kollaaži ja voltida paberit.

Oskab kunstiteoseid lihtsates vormides kirjeldada ja oma eelistusi põhjendada.

Väärtustab enda töödest erinevaid lahendusi.

Märkab kujunduselemente ümbritsevas keskkonnas.

Oskab kavandada ja töötada iseseisvalt tööjuhendite järgi.

Oskab hoida korras rõivad ja jalanõud.

Oskab teha lihtsamaid korrastustöid.

Oskab katta lauda.

On koostöövalmis.

„Hästi” = hinne „4“

Oskab kasutada töömaterjale ja -vahendeid ning kunstitehnikaid loominguliseks eneseväljenduseks

Oskab valmistada mahulisi figuure ning mänguasju voolimis- ja muudest materjalidest.

Peab silmas pildi kompositsioonireegleid.

Oskab teha kollaaži ja voltida paberit, kuid tööd ei ole alati puhtalt ja korrektselt vormistatud.

Oskab kunstiteoseid lihtsates vormides kirjeldada ja kuid alati ei oska oma eelistusi põhjendada.

Vajab abi enda töödest erinevate lahenduste väärtustamiseks.

Kujunduselementide märkamiseks ümbritsevas keskkonnas vajab juhendamist.

Oskab kavandada ja töötada tööjuhendite järgi.

Teab kuidas, kuid alati ei oska hoida korras rõivaid ja jalanõusid.

Oskab teha lihtsamaid korrastustöid ja katta lauda, kuid vajab juhiseid mida ning millises järjekorras teha.

On enamasti koostöövalmis.

„Harjuta veel” = hinne „3“

Vajab vahel abi praktilise töövõtte ohutul omandamisel.

Vahel on raskusi voolimistöo või meisterdamistöo lõpetamisel.

Kavandamisel vajab vahel abi ning ei saa alati aru tööjuhendist.

Oma valikuid ei saa alati põhjendatud ja ei leia seoseid.

Oskab esitada küsimusi, kuid need ei vasta alati teemale.

Töövahendite ja töökoha korrastamisega ei tule alati toime.

Ei ole alati koostöövalmis.

„On raske“ = hinne „2“

Vajab tihti abi praktilise töövõtte ohutul omandamisel.

On raskusi voolimistöo või meisterdamistöo lõpetamisel.

Kavandamisel vajab abi ning ei saa tihti aru tööjuhendist.

Oma valikuid ei oska põhjendada ja seoste leidmisel vajab juhendamist.

Oskab esitada küsimusi, kuid need ei vastavad harva teemale.

Töövahendite ja töökoha korrastamisega ei tule toime.

Ei ole koostöövalmis.

„On väga raske“ = hinne „1“

Ei suuda omandada ohutuid praktilise töö võtteid.
 Voolimis- ja meisterdamistöid ei suuda lõpetada.
 Ei omanda lihtsamaid kompositsioonivõtteid.
 Ei saa aru lihtsamatest värvuseõpetuse reeglitest.
 Ei oska oma valikuid ega töid kirjeldada ega põhjendada.
 On tunnis osavõtmatu või liiga hajevil.
 Ei oska küsimusi esitada ega vastata
 Ei tule toime töövahendite ega töökoha korrastamisega.
 Ei taha teha koostööd.

Kunstiõpetuses ja tööõpetuses antakse hinnanguid:

töö puhtus;
 loovus;
 eneseväljenduse julgus;
 osavõtt rühmatööst;
 erinevate värvide kasutus;
 ohutu töövahendite ja töötehnikate kasutamine;
 erinevate töövahendite õige kasutamine.

Õpetaja lähtub õpitulemuste hinnangute andmisel üldjuhul järgmistest põhimõtetest:

Hinnangu “väga hästi” saab õpilane, kelle suuline vastus (esitus), kirjalik töö, praktiline tegevus või selle tulemus on õige, loogiline ja mõtestatud, praktilises tegevuses ilmneb omandatu iseseisev ja loov

rakendamine;

Hinnangu “hästi” saab õpilane, kelle suuline vastus (esitus), kirjalik töö, praktiline tegevus või selle tulemus on üldiselt õige, loogiline ja

mõtestatud, kuid pole täielik või esineb väiksemaid eksimusi, praktilises tegevuses jääb mõnel määral puudu iseseisvusest;

Hinnangu “harjuta veel” saab õpilane, kelle suuline vastus (esitus), kirjalik töö, praktiline tegevus või selle tulemus on põhiosas õige, kuid esineb

mõningaid puudusi ja eksimusi, põhioskused on omandatud lünklikult ja teadmiste rakendamisel praktilises tegevuses esineb raskusi.

Hinnangu “on raske” saab õpilane, kelle suuline vastus (esitus), kirjalik töö, praktiline tegevus või selle tulemus on ei ole põhiosas õige, esineb

mõningaid puudusi ja eksimusi, põhioskused ei ole omandatud täielikult ja teadmiste rakendamisel praktilises tegevuses esineb raskusi.

Hinnangu “on väga raske” saab õpilane, kelle suuline vastus (esitus), kirjalik töö, praktiline tegevus või selle tulemus on põhiosas vale, esineb palju puudusi

ja eksimusi, põhioskused on omandamata ja ei suuda teadmisi rakendada praktilises tegevuses.

Õpilastele antud kokkuvõtvad sõnalised hinnangud kantakse klassitunnistusele.

Lisa 2. Individuaalse õppekava (ainekava) koostamise alused ja kord

1. Ämmuste koolis koostatakse õpilastele individuaalne õppekava (ainekava) järgmistel juhtudel:

- õpilane õpib toimetuleku õppekava alusel
- õpilane õpib lisaõppe õppekava alusel
- õpilane on varem õppinud teises keelekeskkonnas, milleks ei olnud eesti keel
- õpilane õpib lihtsustatud õppe õppekava alusel ja tal on tekkinu üldisest tasemest olulisi erinevusi ainepädevuste omandamisel ühes või mitmes aines

2. Kui haridusliku erivajadusega õpilasele koostatud individuaalse õppekavaga nähakse ette riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste vähendamine või asendamine või kohustusliku õppeaine õppimisest vabastamine, võib individuaalset õppekava rakendada koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel.

3. Individuaalse õppekava koostamisel kaasatakse õpilane ja lapsevanem ning vajaduse kohaselt õpetajaid ja tugispetsialiste.

Individuaalse õppekava koostamine, vormistamine ja rakendamine toimetulekuõppes

Individuaalne õppekava on kirjalik dokument, mis määrab kindlaks õpilase arengulisi erivajadusi arvestava õppe individuaalsed eesmärgid ja eriabi teenused, mis on vajalikud õppe-eesmärkide saavutamiseks. Ämmuste Kooli IÕK võib koosneda:

- ainult üldosast

Üldosa fikseerib lapse üldised pädevused ja IÕK täitmisega seotud pedagoogid. Üldosa koosneb lapse andmetest, õpilase pedagoogilis-psühholoogilisest ja tervisliku seisundi kirjeldusest. Üldosa lõpeb otsusega. Üldosa täiendatakse vastavalt lapse arengule iga õa alguses. Uus üldosa koostatakse koolietappide vahetudes (1-2. kl, 3-6.kl, 7-9.kl).

- arenguvaldkondadest

- kognitiivsed oskused;
- kommunikatiivsed oskused;
- sotsiaalsed pädevused;

- mootorika;
- eneseteenindus;
- töösuste omandamine.

Individuaalõppekava koostatakse pärast õpilase arengu mitmekülgset hindamist. Individuaalõppekava koostamises osalevad kõik õpilasega tegelevad erialaspetsialistid ja vanemad. Individuaalse õppekava koostamise eest vastutab õpetaja (eripedagoog) ja selle kinnitab kooli direktor.

Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse sellest, mida laps oskab ja suudab, seega on hinnang positiivne. Individuaalõppekava kaitseb õpilase huvisid ja arvestab tema arengutaset ning individuaalseid vajadusi. Iga arenguvaldkond esitatakse konkreetsest õpilasest lähtuvate õppe-eesmärkidena, millest juhinduvad nii õpilane, lapsevanemad kui ka kooli pedagoogid.

Individuaalse õppekava rakendamisel on viis etappi:

7. õpilase arengutaseme esialgne hindamine; PAC -i skeemid
8. lühi- ja pikaajaliste eesmärkide püstitamine ja vajaliku eriabi määramine
9. õpetamine ja õppeprotsessi fikseerimine
10. hinnangu andmine lapse saavutustele ja (sellele vastavalt) individuaalse õppekava korrigeerimine;
11. kokkuvõtva hinnangu koostamine õppeaasta lõpul

Ämmuste Koolis võetakse individuaalse õppekava koostamisel aluseks õpetaja poolt läbiviidud PAC 1 erinevate versioonide arenguhinnangu skeemid. PAC (e Pedagoogiline analüüs ja curriculum) on Inglismaal dr H. C: Grünzburgi poolt väljatöötatud vaimupuudega inimeste sotsiaalsete oskuste taseme määramise ja arendamise programm.

PAC-i erinevad versioonid võimaldavad uurida inimesi erinevas vanuses ja vaimupuude erinevais astmeis. See on küsimuste kogum, mis sisaldab 120 oskust, mis on skeemis järjekorda asetatud osaülesannete raskusastme põhjal. Erinevad võimed on jaotatud nelja sotsiaalse arengu peavaldkonda: omaalgatuslikkus, kommunikatiivsus, sotsiaalne käitumine ja funktsionaalne tegevus.

Arenguhinnanguskeem on ringikujuline. Ring on jaotatud neljaks peasektoriks vastavalt arengu peavaldkonnale. Iga sektor jaguneb veel osasektoriteks, mis määratlevad täpsemalt, millises suure sektori osavaldkonnas on küsimus. Kergemini valitsevad oskused on märgitud ringi sisemistele osadele ja välimiste kaarte poole liikudes muutuvad oskused järjest keerulisemaks.

Skeemi eesmärgiks on anda visuaalne pilt lapse arengu tasemest ning tema õnnestumiste ja ebaõnnestumiste määramine, silmas pidades rehabilitatsiooni ja õpetust.

Skeemis varjutatakse tumedaks need alad, milles märgitud ülesanded suudab laps sooritada rahuldavalt või mida ta sooritab korduvalt. Oskused, mida laps valdab osaliselt või mida sooritab juhuslikult, värvitakse heledamalt, mis toob välja alad, mida on vaja veel treenida. Kohad, milles eeldatud oskusi laps veel ei valitse, jäetakse tühjaks.

Enamik PAC formulare sisaldab lisaks sotsiaalpildile ka isiksuspilti, mis osutab visuaalselt inimese käitumise nõrkadele ja tugevatele külgedele, mis võivad vastavalt takistada või toetada sotsiaalsete oskuste arengut.

Isiksusepildi koostamine nõuab põhjalikku konkreetse inimese käitumise tundmist. Isiksuse omaduste visualiseerimiseks kasutatakse ringikujulist diagrammi. Isiksuse omadusi hinnatakse viie-palli-süsteemis ja seejärel märgitakse diagrammil vastav number (1-5). Märgistatud numbrid ühendatakse omavahel ja saadud ala värvitakse diagrammil. Mida väiksem on värvitud ala, seda nõrgemad on antud inimese isiksuse omadused. Vaimupuudega inimene, kelle isiksuse omadused on hinnatud peamiselt kolme punktiga, saab hästi hakkama talle tuttavas keskkonnas. Talle valmistab aga raskusi võõras keskkonnas kohanemine. Uutes olukordades kohanevad kiiremini need inimesed, kelle isiksuse omadusi on hinnatud nelja või viie punktiga. Isiksusepildi lisamine PAC formularidesse võimaldab iseloomustada inimest kui tervikut, mitte tema oskusi.

PAC-i formularide kasutamisel tuleb meeles pidada, et kui kasutusel olevas formulari arenguhinnanguskeemil täituvad kõik oskused, siis tuleb minna aste kõrgemale .

Ämmuste Kooli toimetulekuklasside õppekava lisana on kaks PAC-i varianti – PAC 1, mis on mõeldud põhikooli õpilastele ja PAC 2 lisa-aasta õpilastele.

Igal õpilasel peab olema võimalus ka ise oma võimeid ja oskusi hinnata. Oma võimete hindamiseks sobivad lillekujulised testid. Lille õielehtedel ja lehtedel on toodud ära oskused. Iga õpetaja saab vastavalt oma klassi õpilaste oskustele ise märkida õielehtedele oskusi. Õppekava lisana on toodud ära ainult mõned soovituslikud oskused.

Lille tuleks täita nii:

oskused, mida laps oskab tuleb värvida tumedaks;
 heledamalt need, mida natuke oskab;
 ruuduliseks need, mida mõnikord oskab

tühjaks jätta need, mida ei oska

Individuaalse õppekava (IAK) koostamine, vormistamine ja rakendamine lihtsustatud õppes

1) Individuaalne õppekava lihtsustatud õppes koostatakse juhul kui õpilast õpetades tuleb teha muudatusi või kohandusi õppeajas, õppesisus, õppeprotsessis ja õppekeskkonnas. Kui muudatuste või kohandustega kaasneb nädalakoormuse või õppe intensiivsuse oluline kasv või kahanemine võrreldes kooli õppekavaga või riiklikes õppekavades sätestatud õpitulemuste vähendamine või asendamine.

2) Ettepaneku IAK koostamiseks ja rakendamiseks teeb klassijuhataja või aineõpetaja kooli direktorile.

3) Klassijuhataja teavitab lapsevanemat IAK koostamise vajalikkusest. Lapsevanemal on õigus IAK loobumiseks esitada taotlus kooli direktorile 10 päeva jooksul peale klassijuhataja teavitamist.

4) IAK rakendamise otsuse kinnitab direktori käskkirjaga 10 päeva jooksul alates keeldumise tähtaja lõppemisest.

5) Õpilase individuaalse ainekava lepingu eest vastutab klassijuhataja, ainekava koostamist juhendab vajadusel klassijuhataja, töökavade eest vastutavad aineõpetajad. Töökava kinnitab kooli direktor käskkirjaga.

6) IAK rakendamise otsuses tuuakse ära:

- üldised andmed õpilase kohta;
- individuaalse ainekava rakendamise põhjused;
- õppetöö korraldamise alused – õpingutel aluseks võetav riiklik õppekava;
- õppeained ja pädevused, millele individuaalne ainekava koostatakse;
- rakendatavad tugisüsteemid;
- kooli õppekavaga võrreldes õppesisule ja õpitulemustele vähendatud või kõrgendatud nõuete rakendamise põhimõtted;
- individuaalse ainekava rakendamise aeg ja tulemuste hindamise kord;
- individuaalse ainekava koostamise ja täitmisega seotud isikud ja nende kohustused.

7)IAK koostamiseks vajalikud dokumentide blanketid

- individuaalse ainekava leping
- individuaalne töökava
- individuaalne ainekava

Lisa 3. Lisaõppele jäämise tingimused ja kord

Ämmuste Kooli lisa-aastate aluseks on PGS-i §54 ja Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava, vastu võetud vabariigi valitsuse määrusega 16.12.2010 nr 182.

Ämmuste Kool pakub lisaõppe võimalust nii lihtsustatud õppe kui ka toimetuleku õppe lõpetanutele.

1) Lisaõppe üldeesmärk on pakkuda täiendavat ettevalmistust ja tuge õppe sujuvaks jätkamiseks või üleminekuks tööturule. Lisaõppe eesmärgiks on põhiõpetuse tegevust jätkates toetada õpilase arengut ning vähendada tõrjutust ühiskonnas. Õpilane

- õpib iseseisvust ja kohusetunnet ning arendab eneseväärikust
- õpib koostööd ja teistega arvestamist
- arendab õppimisoskust
- arendab valmidust teha otsuseid ning planeerida edasiõppimist, valida elukutset ja kujundada tulevikku
- õpib hindama oma tegevust ja teoks tegema oma plaane muutuvates olukordades
- parandab eeldusi pääsemaks edasi õppima ning arendab õpingutes vajaminevaid teadmisi ja oskusi
- õpib arendama oskusi tulla toime erinevates eluolukordades
- tutvub õppimisvõimalustega kutseõppeasutuses, saab selgust elukutsevalikus
- arendab sotsiaalseid oskusi
- lisaõppe järel omab plaani edasiõppimiseks ja valmisolekut seda alustada.

2) Lisaõppesse võetakse õpilasi, kes on saanud põhikooli lõputunnistuse samal aastal ning kes ei ole valmis õpinguid jätkama või tööturule suunduma või kes ei pääsenud soovitud õppeasutusse.

3) Lisaõppe kestus on üks õppeaasta.

4) Ämmuste Koolis saab lisaõppele jääda kooli lõpetanu, kes on piisavalt motiveeritud ja kelle lõputunnistusel on käitumine hinnatud vähemalt rahuldavalt.

5) Lisaõppele jäämiseks tuleb lapsevanemal (eestkostjal, hooldajal) esitada taotlus (avaldus) kooli direktorile hiljemalt 9. klassi esimesel poolel (II õppeperioodi lõpp).

6) Õppenõukogu võib taotlusele eitavalt vastata, kui

- õpilane pole täitnud pikemaajaliselt mõjuva põhjuseta koolikohustust;

- tema käitumishinne on olnud korduvalt mitterahuldav;
- konkreetne õpilane ei vaja elus toimetulekuks õppeaja pikendamist.

7) Lisaõppes osalejale võimaldatakse juhendatud õpet 1050 õppetunni ulatuses, millest 525 õppetundi moodustab üldhariduslik õpe ja 525 õppetundi kutsealane ettevalmistus ning sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arendamine. Tunnijaotusplaan ja õpetavate ainete loetelu ning ainekavad on lisatud kooli õppekava juurde.

8) Igale lisaõppe õpilasele koostatakse individuaalne üleminekuplaan, kus määratakse selle õpilase konkreetne õppe sisu ja päevakava. Üleminekuplaani koostamisel arvestatakse

õpilase teadmisi ja oskusi

õpilase ja vanema soove ja vajadusi

kooli võimalusi,

arvestatakse koostöö- võrgustikku (laps, lapsevanem, omavalitsus, sotsiaaltöötaja, kutsekool, praktikabaas, ettevõte)

9) Kooli, kutsekooli ja vajadusel töökoha esindajate vahel lepitakse kokku toimuva õppimise eesmärkides ja sisus ning töökorralduses erinevate poolte vahel.

10) Lisaõpetus korraldatakse nii, et see pakub õpilasele positiivseid õppimis- ja töökogemusi erinevates õppimis- ja töökeskkondades. Õpetuses kasutatakse lähtuvalt õpilase huvidest ja võimetest mitmesuguseid meetodeid ja töövorme õppimise motivatsiooni äratamiseks ja hoidmiseks.

11) Lisaõppes jälgitakse õpilase arengut järjepidevalt. Igal õpilasel peab olema võimalus saada personaalset juhendamist, nõustamist õppetegevuse planeerimisel ja teostamisel ning ameti ja elu planeerimises.

12) Lisaõppes toimub hindamine vastavalt Ämmuste Kooli hindamisjuhendis sätestatule.

Lisa 4. Vääramatust jõust tingitud eriõppe rakendamise kord

- 4.1 Viirushaiguste leviku tõkestamiseks või muul põhjusel õpilaste tervise- ja turvalisuse kaitseks võib koolis rakendada distantsõpet, mida korraldatakse e-õppena.
- 4.2 Distsantsõpet võib rakendada kogu kooli ulatuses, vajadusepõhiselt väiksemates gruppides või individuaalselt. Alg- ja toimetulekuklassides võib õppeülesandeid vajaduspõhiselt jagada paber kandjatel. Iga õpilase võimalused ja vajadused täpsustatakse lapsevanema/hooldajaga.
- 4.3 Distsantsõpe viiakse läbi kooskõlastatult kooli pidaja ja Terviseametiga.
- 4.4. Distsantsõpe korraldatakse elektrooniliste kanalite abil juhendatud õppena, mille käigus tagatakse individuaalne suhtlus ja tagasiside. E-õppe tunnid toimuvad kooli tunniplaani järgi.
- 4.5 Õppeinfo edastamine ja suhtlus toimub eKooli vahendusel.
- 4.6. Virtuaalsed tunnid toimuvad Zoom`i ja Moodle keskkonnas. Kõigil õpilastel ja töötajatel on kooli poolt tagatud privaatne konto.
- 4.7 Isikliku arvuti või muu seadme puudusemisel tagab kool õpilasele tehnoloogilised võimalused distantsõppes osalemiseks.
- 4.8 Lastevanematel /hooldajatel on võimalik küsimuste korral õpetajate/kasvatajate poole pöörduda tööpäevadel kella 16.00-20.00-ni. Väljaspool seda aega vastab õpetaja kirjalkule pöördumisele esimesel võimalusel.
- 4.9 Kool teostab järelevalvet selle kohta, kuidas õpilased distantsõppes osalevad.. Tööde mitteesitamine võrdub koolipäevast puudumisega.

Lisa 5. Ämmuste Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord

- 1.Ämmuste Kooli õppekava täiendamine on pidev protsess.
- 2.Õppekava parandamine ja täiendamine on demokraatlik, seega võivad parandusettepanekuid teha kõik kooli õpetajad.
- 3.Ettepanekud õppekava täiendamiseks tehakse direktorile, kes suunab need üldisele arutelule.
- 4.Õppeperioodi viimasel õppenõukogul kinnitatakse üldise arutelu ja töökoosolekute poolt heakskiidetud ettepanekud.
- 5.Õppekava parandused ja täiendused lisatakse õppekava lõppu.
- 6.Kooli õppekava loetakse kehtetuks, kui kehtima on hakanud kooli õppenõukogu poolt kinnitatud uus kooli õppekava.

Lisa 6. Soovitatav õppematerjal õppeaineti

Eesti keel

Õppekirjandus

1. klass

Lihtsustatud õppe tasemele vastav õppekirjandus

1. K. Karlep, A. Kontor, E. Vihm. Aabits. Tartu, Studium 2010.
2. K. Karlep, A. Kontor, E. Vihm. Eesti keele töövihik 1. klassile.1. osa. Tartu, Studium 2010.
3. K. Karlep, A. Kontor, Eesti keele töövihik 1. klassile. 2.-3. osa. Tartu, Studium 2011.
4. K. Karlep, A. Kontor. Kuulates lugema. Kuulan. Loen. Mõistan. Tartu, Studium 2011.

Toetav materjal

1. K. Karlep, A. Kontor. Aabitsa ja töövihikute kasutamise üldised põhimõtted. Õpetajaraamat. Tartu, Studium 2010
2. K. Karlep. Kõnearendus. Emakeele abiõpe II. Tartu Ülikooli Kirjastus 2003

2. klass

Lihtsustatud õppe tasemele vastav õppekirjandus

1. K. Karlep, A. Kontor. Eesti keele tööraamat 2. klassile I–IV osa. Tartu, Studium 2008.
2. K. Pastarus. Eesti keele lugemik-tööraamat 2. klassile I–IV osa. Tartu, Studium 2010 (ESF projekt „HEV õpilaste õppevara arendamine)

3. klass

Lihtsustatud õppe tasemele vastav õppekirjandus

K. Karlep, A. Kontor. Eesti keele tööraamat 3. klassile I-IV. Tartu, Studium 2009

4. klass

Lihtsustatud õppe tasemele vastav õppekirjandus

K. Karlep, A. Kontor. Emakeele õpik I ja II osa. Tallinn: Kabral & Co 1993.

K. Sunts. Emakeele tööraamat 4. klassile I–IV (lugemik). Tartu, Studium 2009.

5. klass

Lihtsustatud õppe tasemele vastav õppekirjandus

K. Karlep, A. Kontor. Emakeele tööraamat 5. klassile I ja II osa. Tallinn, TEA Kirjastus 2006.

K. Sunts. Eesti keele lugemik-tööraamat 5. klassile I–IV osa. Tartu, Kirjastus Atlex 2010 (ESF projekt „HEV õpilaste õppevara arendamine)

Toetav õppematerjal 3.-5. klass

1. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. Vaatan ja kirjutun: Ärakiri. Tartu, Studium 2010.

2. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 1. vihik: Tekstid kirjutamiseks Tartu, Studium 2007.

3. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 2. vihik: Mõtlen ja kirjutun. Tartu, Studium 2007.

4. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 3. vihik: Kontrollin ja kirjutun. Tartu, Studium 2007.

5. K. Plado, K. Sunts. Õpetamine Lugemik-tööraamatu järgi lihtsustatud õppe 5. klassis. www.hev.edu.ee

6. A. Kontor. Häälikuõpetuse tabelid ja jaotusmaterjalid.

Õppekirjandus**Toetav õppematerjal 6. ja 7. klassis**

1. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 1. vihik: Tekstid kirjutamiseks Tartu, Studium 2007.
2. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 2. vihik: Mõtlen ja kirjutan. Tartu, Studium 2007.
3. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 3. vihik: Kontrollin ja kirjutan. Tartu, Studium 2007
4. Kirjutades kirjutama 3. vihik: Kontrollin ja kirjutan. Tartu, Studium 2007.
5. A. Kontor. Häälikuõpetuse tabelid ja jaotusmaterjalid. Tartu, Studium 2008.

Toetav õppematerjal 8.-9.klassis

K. Karlep Kõnearendus. Tartu, TÜ Kirjastus 2003

Lihtsustatud õppe tasemele vastav õppekirjandus**1.klass**

1. K. Karlep, A. Kontor, E. Vihm. Aabits. Tartu, Studium 2010.
2. K. Karlep, A. Kontor, E. Vihm. Eesti keele töövihik 1. klassile. 1.osa. Tartu, Studium 2010
3. K. Karlep, A. Kontor. Eesti keele töövihik 1. klassile. 2.-3. osa. Tartu, Studium 2011.
4. K. Karlep, A. Kontor . Kuulates lugema. Kuulan. Loen. Mõistan. Tartu, Studium 2011.

2.klass

1. K. Karlep, A. Kontor. Eesti keele tööraamat 2. klassile I- IV osa. Tartu, Studium 2008.
2. K. Pastarus. Eesti keele lugemik- tööraamat 2. klassile I- IV osa. Tartu, Studium2010.

Toetav õppematerjal 1.- 2. klassis

1. K. Karlep, A. Kontor. Aabitsa ja töövihikute kasutamise üldised põhimõtted.
Õpetajaraamat. Tartu, Studium 2010
2. A. Kontor, K. Karlep. Õpetamine Eesti keele tööraamatu järgi abiõppe 2. klassis.
Õpetajaraamat. Tartu, Eesti Eripedagoogide Liit, 2006.
3. E. Hiiepuu. Kirjatehnika vihik I- II. Tallinn, Avita 2000.
4. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. Vaatan ja kirjutan: Ärakiri. Tartu, Studium 2010.
5. K. Karlep. Kõnearendus. Tartu Ülikooli Kirjastus 2003.

Lihtsustatud õppe tasemele vastav õppekirjandus**3.klass**

1. K. Karlep, A. Kontor. Eesti keele tööraamat 3. klassile I- IV osa. Tartu, Studium 2009.

4.klass

1. K. Karlep, A. Kontor. Emakeele õpik I ja II osa. Tallinn, Kabral & Co 1993.
2. K. Sunts. Emakeele tööraamat 4. klassile (lugemik). Tartu, Studium 2009.

5.klass

1. K. Karlep, A. Kontor. Emakeele tööraamat 5. klassile I ja II osa. Tallinn, TEA Kirjastus 2006.
2. K. Sunts. Eesti keele lugemik- tööraamat 5. Klassile I- IV osa. Tartu, Kirjastus Atlex 2010.

Toetav õppematerjal 3.- 5. klass

1. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. Vaatan ja kirjutan: Ärakiri. Tartu, Studium 2010.

2. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 1. vihik: Tekstid kirjutamiseks. Tartu, Studium 2007
3. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 2. vihik: Mõtlen ja kirjutan. Tartu, Studium 2007.
4. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 3. vihik: Kontrollin ja kirjutan. Tartu, Studium 2007.
5. K. Plado, K. Sunts. Õpetamine Lugemik- tööraamatu järgi lihtsustatud õppe 5. klassis. www.hev.edu.ee
6. A. Kontor. Häälikuõpetuse tabelid ja jaotusmaterjalid. Tartu, Studium 2008.
7. K. Karlep. Kõnearendus. Tartu Ülikooli Kirjastus 2003.
8. Puik, T. Õigekirjaõpik I- III klassile. Tallinn, Koolibri 1997
9. Puik, T. Emakeel. I klassi töövihik. Tallinn, Koolibri 1999
10. Puik, T. Emakeel. II ja III klassi töövihik. Tallinn, Koolibri 2006.
11. Toomla, S., Vaiksoo, J. Ilus emakeel 1. klassi eesti keele õpik. Tallinn, Koolibri 2005.
12. Toomla, S., Epro, H., Kasuk, P. Ilus emakeel 1. klassi eesti keele töövihik. Tallinn, Koolibri 2011.
13. Jundas, E., Kippak, R., Kumberg, K., Pöder, S. Ilus emakeel 2.klassi eesti keele õpik 1. ja 2. osa. Tallinn, Koolibri 2005.
14. Jundas, E., Kippak, R., Kumberg, K., Pöder, S. Ilus emakeel 2. klassi eesti keele töövihik 1. osa. Tallinn, Koolibri 2005.
15. Jundas, E., Kippak, R., Kumberg, K., Pöder, S. Ilus emakeel 2. klassi eesti keele töövihik 2. osa. Tallinn, Koolibri 2006.

Lihtsustatud õppe tasemele vastav õppekirjandus

6. ja 7.klass

1. K. Rüütel, R. Lill. Eesti keele tööraamat 7. klassile I- III osa.

Toetav materjal 6.- 7. klass

1. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 1. vihik: Tekstid kirjutamiseks. Tartu, Studium 2007.
2. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 2. vihik: Mõtlen ja kirjutan. Tartu, Studium 2007.

3. A. Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 3. vihik: Kontrollin ja kirjutan. Tartu, Studium 2007.
4. A. Kontor. Häälikuõpetuse tabelid ja jaotusmaterjalid. Tartu, Studium 2008.
5. K. Karlep. Kõnearendus. Tartu Ülikooli Kirjastus 2003.
6. 1. Sarapuu, K., Piits, L., Urmet, J., Vanamölder, L. Eesti keele õpik 4. klassile I ja II osa. Tallinn, Avita 2007.
7. Sarapuu, K., Piits, L., Vanamölder, L. Eesti keele töövihik 4. klassile I ja II osa. Tallinn, Avita 2007.

Lihtsustatud õppe tasemele vastav õppekirjandus

8.ja 9. klass

Toetav materjal

1. K. Karlep. Kõnearendus. Tartu Ülikooli Kirjastus 2003.
2. Vardja, M., Vardja, K. Kivikillud. 6. klassi kirjanduse õpik. Tallinn, Koolibri 2007.
3. Vardja, M., Vardja, K. Kivikillud. 6. klassi kirjanduse töövihik. Tallinn, Koolibri 2007.
4. Bobõlski, R., Puksand, H. Keelekillud. 6. klassi eesti keele õpik. Tallinn, Koolibri 2007.
5. Bobõlski, R., Puksand, H. Keelekillud. 6. klassi eesti keele töövihik I, II osa. Tallinn, Koolibri 2007.
6. Malm, T. Õpi, korda, harjuta. 5.- 6. klassi eesti keele töövihik. Tallinn, Koolibri 2007.

Inglise keel

1. Kurm, Ü „I Love English“ Students Book 1 Studium 2003
2. Kurm, Ü „I Love English“ Workbook 1 Studium 2003
3. Suuline eelkursus „I Love English“ Sõnakaardid 2005

4. Kurm, Ü „I Love English“ Students Book 2 Studium 2004
5. Kurm, Ü „I Love English“ Workbook 2 Studium 2004
6. Jõul, M, Kurm, Ü „I Love English“ Students Book 3 Studium 2005
7. Jõul, M, Kurm, Ü „I Love English“ Workbook 3 Studium 2005
8. Kannisto, L, Uotila, M,... YEP Õpik-värvimisraamat Tea 2007
9. Bird, E „Thats me“ Tea 2001
10. Tea koolisõnastik Tea 2006

Õpetajat toetav kirjandus

1. Kurm, Ü „I Love English“ Teachers Book 1 Studium 2003
2. Kurm, Ü, Soolepp, E „I Love English“ Teachers Book 2 Studium 2004
3. Kurm, Ü, Soolepp, E „I Love English“ Teachers Book 3 Studium 2005
4. Kannisto, L, Uotila, M,... YEP Õpetajaraamat Tea 2007

Saksa keel

1. Org, H., Kahu, R. Hallo, Freunde! Schülerbuch III Avita 1994
2. Org, H., Kahu, R. Hallo, Freunde! Schülerbuch IV Avita 1994
3. Seeger, H. Wer? Wie? Was? Mega 1 Schülerbuch Stufe 1 Köln 1997
4. Seeger, H. Wer? Wie? Was? Mega 2 Schülerbuch Stufe 2 Köln 2000
5. Seeger, H. Wer? Wie? Was? Mega 1 Schülerarbeitsheft 1 Köln 1997
6. Seeger, H. Wer? Wie? Was? Mega 2 Schülerarbeitsheft 2 Köln 1998
7. Schulz, A. Deutsch für uns Ein Lehrbuch für Anfänger Tea 2004
8. Scheileke, T. Alfi Bei uns zu Hause Koolibri 2002
9. Tea koolisõnastik Tea 2006

Õpetajat toetav kirjandus

1. Lehrerhandbuch Wer? Wie? Was? Mega 1 Köln 1998
2. Lehrerhandbuch Wer? Wie? Was? Mega 2 Köln 1999

4. Soovitatavad metoodilised artiklid

Kuusk, R. Tekstülesannete lahendamisoskuse uurimine. Eripedagoogika nr 32 Matemaatika I osa

Maila, M. 2009 Matemaatika omandatuse uurimismaterjal 1. Klassis. Eripedagoogika nr 32 Matemaatika I osa

Mutso, I. , Tröner, I. 2009 Teksti mõistmise mõju tekstülesande lahendamise edukusele. Eripedagoogika nr 32 Matemaatika I osa

Neare, V. 1998 Tekstülesannete lahendamine algoritmide abil. Eripedagoogika: Matemaatika

Plado, K. 1998 Tekstülesanne kui tekst. Eripedagoogika: Matemaatika

Viitar, E. 1996 Matemaatiliste elementaroskuste omandamisraskused. Töid eripedagoogikast XIV

Värv, E. 2009 Tööetapid „Arvu koostise“ õpetamisel. Eripedagoogika nr 32 Matemaatika I osa

Ajalugu**Kasutatav kirjandus:**

1. E. Värä, A. Adamson Ajalugu 5. klass Tallinn 2001
2. M.Laar, M. Tilk, E. Hergauk Ajalugu 5. klassile 1997
3. M. Laar, A. Mäesalu, T. Tannberg Eesti ajalugu Tallinn 2005
4. M.- M. Piir Inimesed ajas Ajaloo õpik 5. klassile I ja II osa Tallinn 2008
5. E. Värä Lähiajalugu õpik 9. klassile I ja II osa Tallinn 2004
6. H. Palamets Minevik jutustab ajalugu abikooli VII klassile Tallinn 1993
7. H. Palamets Minevik jutustab Ajalugu abikooli VIII klassile Tallinn 1994
8. J. Sarapuu Eesti ajaloo algõpetus õpik põhikoolile I ja II osa Viljandi 1994
9. A. Ostrat Ajalooõpik IX klassile Studium Tartu 2008
10. T. Toomet Me elame ajaloos Tallinn 1993

Inimeseõpetus

Abistavate allikate loetelu inimeseõpetuse teemade käsitlemiseks:

1) Põhikooli valdkonnaraamatu SOTSIAALAINED meetodilised artiklid inimeseõpetuse kohta - http://www.oppekava.ee/index.php/P%C3%B5hikooli_valdkonnaraamat_SOTSIAALAINED :

- Väärtuspädevus inimeseõpetuses - Inger Kraav (PDF)
- Enesekohane ja sotsiaalne pädevus inimeseõpetuses - Kristi Kõiv (PDF)
- Seksuaalkasvatus inimeseõpetuses - Kai Part ja Merike Kull
- Seksuaalhariduse käsitus kooliastmeti - Margit Kagadze ja Merike Kull (PDF)
- Riskikäitumise ennetuse ja sekkumise temaatika inimeseõpetuses - Kristi Kõiv (PDF)
- Tervisekasvatus inimeseõpetuses - Merike Kull (PDF)
- Uimastiharidus inimeseõpetuses - Erle Põiklik (PDF)

2) Õpetajaraamatud, juhendmaterjalid, käsiraamatud:

- Aasvee, K. Eesti kooliõpilaste tervisekäitumine. 2005/2006. Õppeaasta uuringu raport. Tervise Arengu Instituut, 2009.
- Ah nii see käibki. Eesti Pereplaneerimise Liit, 1997.
- Allaste, A. A. (toim). Koolinoored ja uimastid. TLÜ, TAI, 2008.
- Brandt, P. Nii kuum on tunne. Noorte oma seksiraamat. Tallinn: Menu, 2010.
- Carnegie, D. Kuidas võita sõpru ja mõjutada inimesi. Tallinn, 1993.
- Carneigie, D. Kuidas võita sõpru ja mõjutada inimesi. Perioodika, 1991.
- Centerwall, E. Armastus! Tead, see on olemas. Kuidas käsitleda koolis seksuaalsust ja isiklikke suhteid. Eesti Pereplaneerimise Liit, 1996.
- Corey, P. Kuidas sõpradega hakkama saada. Egmont Estonia, 1999.
- Erinevad aga võrdsed. Tallinn: ÜRO Rahvastikufond, Sotsiaalministeerium, 2003.
- Fogelholm, M, Vuori, I. Tervislik liikumine. Medicina, 2007.
- Harro, J. Uimastite ajastu. Tartu Ülikooli Kirjastus, 2006.
- Hind, S. Kasvuvalu. Ilo, 2002.
- Internetiohtusid tutvustav koduleht: www.peremeedia.ee.
- Jaskola, A. Kuidas lugeda ja kasutada kehakeelt. Ersen, 2005.
- Kidron, A. Suhtlemine. Mondo, 2004.

- Kull, M., Part, K. (toim). Seksuaalkasvatus II ja III kooliastmele. Tallinn: Tervise Arengu Instituut, 2005.
 - Kull, M., Saat, H. (koost). Uimastikasutuse ennetamine koolis. Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus. Õpetajaraamat 1.–3. klassile. Tallinn, 2002.
 - Kull, M., Saat, H. (toim). Uimastikasutuse ennetamine koolis. Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus. Õpetajaraamat 7.–9. klassile ja gümnaasiumile. Tallinn, 2004
 - Lewellen, J. Pubekate keharaamat. Teejuht sinu muutuva keha juurde. Sinisukk, 2001.
 - Naik, A. Austa ennast. Tallinn: Koolibri, 2000.
 - OLE tubakaVABA. Õpetajaraamat ja videofilmid (7.–9. klassile). Tervise Arengu Instituut, 2004.
 - Patricia, M., Geisler, D. Esimene armastus. Raamat armastusest ja seksuaalsusest. Koolibri, 2001.
 - Põiklik, E., Saat, H. (koost). Uimastikasutuse ennetamine koolis. Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus. Õpetajaraamat I kooliastmele (1.-5.klass) lihtsustatud õppekava järgi. Tallinn: Puffet Invest, 2007. Kull, M., Saat, H. (toim). Uimastikasutuse ennetamine koolis. Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus. Õpetajaraamat 4.–6. klassile. Tartu, 2001.
 - Stoppard, M. Seksi ABC. Koolibri, 1999.
 - Stoppard, M. Tüdrukute teejuht. Koolibri, 2000.
 - Strongman, K. T. Psühholoogia igapäevaelus. Teejuht algajale. Pegasus, 2009.
 - Zilmer, M, Kokassar, U, Vihalemm, T. Normaalne söömine. Avita, 2004.
 - Vaasna, T. Sinu keha. Tallinn: Valgus, 1993.
 - Van Der Stel, J. Preventsiooni käsiraamat – alkohol, narkootikumid ja tubakas. 2001.
 - Viru, A., Volver, A. Alkohol. Kuidas säästa end tulevikuks. Õpetajaraamat. 2004.
- Õppefilmid:
- Heategevusprojekti KäsiKäes raames valminud film „MinaSinaMina”, E. Veber (režissöör), L.F.F. Group. Tallinn, 2004.
 - Eesti Seksuaaltervise Liidu õppefilm „Sünnipäev”. Tallinn: Tervise Arengu Instituut, Haridusmeedia, 2003 (19 minutit).
 - Tervise Arengu Instituudi õppefilm „Die Young 2” (14 minutit).

Veebilehed:

www.lapsemure.ee – laste ja noorte psühholoogiline nõustamine;
www.tugikeskus.ee – abi hooletusse jäetud või väärkoheldud lastele (Tartu Laste Tugikeskus)
www.lasteabi.ee - laste ja noorte psühholoogiline nõustamine;

www.terviseinfo.ee – tervise infoportaal
www.aids.ee – AIDSi Ennetuskeskus
www.amor.ee – seksuaaltervisealane nõustamine ja teave (Eesti Seksuaaltervise Liit);
www.meelespea.net – teave tervise, rasestumisvastaste meetodite ja pereplaneerimise kohta;
www.noorte.kliinik.ee – teave noormeeste tervise kohta;
www.sinuelu.com – teave rasestumisvastaste meetodite kohta;
www.hiv.ee – teave HIVi/AIDSi kohta, nõustamiskabinettide andmed;
www.gay.ee – teave homoseksuaalsuse kohta.
www.narko.ee – narkootikumidealane teave ja info abi saamise võimaluste kohta
www.toitumine.ee – riiklikel toitumissoovitustel põhinev toitumisportaal;
www.ampser.ee – koolinoorte tervisliku toitumise arvesti;
www.meelespea.net – teave tervise, rasestumisvastaste meetodite ja pereplaneerimise kohta
<http://www.sm.ee/tegevus/tervis/tervislik-eluviis-jahaiguste-ennetamine.html> – Sotsiaalministeeriumi kodulehekül, erinevad tervisenäitajad rahvastikus, terviseprogrammid ja toetavad materjalid;
www.tai.ee/uuringud – Tervise Arengu Instituudi uuringud rahvastiku tervise kohta;
www.rahvatervis.ut.ee – RaTeRa (Rahvatervise Raamatukogu), Tartu Ülikooli Rahvatervishoiu Instituut.
www.trimm.ee – Ühenduse Sport Kõigile terviseportaal
<http://www.kustuti.ee/paasterongas/> – veeohutuse õppeveeb;
www.kustuti.ee – tuleohutuse õppeveeb;
<http://www.rescue.ee> – päästeteenistuse koduleht;
<http://www.redcross.ee> – Eesti Punase Risti kodulehekül: veebipõhised esmaabimängud, esmaabialase kirjanduse tutvustus, voldikud, plakatid; erinevad esmaabi käsiraamatud
www.rajaleidja.ee – karjääriplaneerimist toetav portaal, SA Innove karjääriteenuste arenduskeskus;
www.eetika.ee – eetikaveeb, Tartu Ülikooli Eetikakeskus
<http://www.adm.ee/presentations/microsoft/toolehed.pdf>. Sotsiaalministeeriumi välja antud töölehed interneti turvalisuse teemade käsitlemiseks

Põhikooli lihtsustatud riiklikule õppekavale (lihtsustatud õpe ja toimetulekuõpe) vastavate (või selle õppekava nõudeid arvestatavate) õpikute, tööraamatute ja õpetajamaterjalide loetelu veebruaris 2021.

Lihtsustatud õpe

I klass

- A. Kontor, Aabits. Tartu, Studium 2020.
- A. Kontor Eesti keele töövihik 1. klassile I-III. osa. Tartu, Studium 2019.
- K. Karlep, A. Kontor, E. Vihm. Eesti keele töövihik 1. klassile II-III. osa. Tartu, Studium 2010.
- K. Karlep, A. Kontor. Aabitsa ja töövihikute kasutamise üldised põhimõtted. Õpetajaraamat. Tartu, Studium 2020.
- E. Värvi. Matemaatika tööraamat 1. klassile I–III osa. Tallinn, SA Innove 2014.
- H. Öövel, K. Pastarus. Loodusõpetuse tööraamat 1. klassile I–II osa. Tallinn, SA Innove 2013.
- H. Öövel, K. Pastarus. Loodusõpetuse tööraamatud 1. ja 2. klassile. Õpetajamaterjal. SA Innove, 2013, www.hev.edu.ee
- H. Öövel, K. Pastarus. Inimeseõpetuse digiõpik 1. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020, www.opiq.ee

II klass

- K. Karlep, A. Kontor. Eesti keele tööraamat 2. klassile I–IV osa. Tartu, Studium, 2016.
- K. Karlep, A. Kontor. Õpetamine Eesti keele tööraamatu järgi abiõppe 2. klassis. Õpetajaraamat. Tartu, Eesti Eripedagoogide Liit 2006.
- K. Pastarus. Eesti keele lugemik-tööraamat 2. klassile I–IV osa. Tallinn, SA Innove 2014.
- H. Öövel, K. Pastarus. Loodusõpetuse tööraamat 2. klassile I–II osa. Tallinn, SA Innove 2013.
- H. Öövel, K. Pastarus. Loodusõpetuse tööraamatud 1. ja 2. klassile (lihtsustatud õpe). Õpetajamaterjal. SA Innove, 2013, www.hev.edu.ee
- H. Öövel, K. Pastarus. Inimeseõpetuse digiõpik 2. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020, www.opiq.ee
- A. Areng, M. Maila. Matemaatika digiõpik 2. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020 www.opiq.ee

III klass

- K. Karlep, A. Kontor. Eesti keele tööraamat 3. klassile I-IV. Tartu, Studium 2020.
 - K. Pastarus, M. Varik. Eesti keele lugemik-tööraamat 3. klassile I-IV osa. Tallinn, SA Innove 2014.
 - K. Pastarus, M. Varik. Õpetamine eesti keele lugemik-tööraamatu järgi lihtsustatud õppe 3. klassis. Õpetajamaterjal. SA Innove, 2014, www.hev.edu.ee
 - M. Maila, E. Värvi, A. Areng, K. Männiksaar. Matemaatika tööraamat 3. klassile. Tallinn, SA Innove 2013.
 - M. Nerman, E. Viilma. Loodusõpetuse tööraamat 3. klassile I–II osa. Tallinn, SA Innove 2013.
 - G. Lanno, K. Musting. Inimeseõpetuse digiõpik 3. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020, www.opiq.ee
- IV klass
- A. Kontor. Eesti keele tööraamat 4. klassile I-IV osa. Tallinn, SA Innove, 2017.
 - K. Sunts. Eesti keele lugemik-tööraamat 4. klassile I– IV. Tartu, Studium 2014.
 - K. Plado, K. Sunts. Õpetajaraamat 4. klassi eesti keele lugemik-tööraamatu juurde. SA Innove, 2014, www.hev.edu.ee
 - M. Nukka, S. Jõgi. Inimeseõpetuse digiõpik 4. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020, www.opiq.ee
 - M. Nerman, E. Viilma. Loodusõpetuse tööraamat 4. klassile I-II osa. SA Innove 2013.
 - L. Helmet, K. Männiksaar. Matemaatika digiõpik 4. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020 www.opiq.ee
- V klass
- K. Karlep, A. Kontor. Eesti keele tööraamat 5. klassile I–IV osa. Tallinn, SA Innove, 2018.
 - K. Sunts. Eesti keele lugemik-tööraamat 5. klassile I–IV osa. Tallinn, SA Innove 2013.
 - K. Plado, K. Sunts. Õpetamine eesti keele lugemik-tööraamatu järgi lihtsustatud õppe 5. klassis. Õpetajaraamat. SA Innove, 2010, www.hev.edu.ee
 - R. Veelmaa, I. Madisson, E. Värvi. Matemaatika tööraamat 5. klassile I–IV osa. Tallinn, SA Innove 2013.
 - R. Käärrik, K. Riives. Loodusõpetuse digiõpik 5. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020, www.opiq.ee
 - M. Kivikas, S. Kütt. Inimeseõpetuse digiõpik 5. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020,

www.opiq.ee

VI klass

- A. Kontor, K. Plado. Eesti keele tööraamat 6. klassile I-IV osa. Tallinn, SA Innove 2014.
- K. Sunts, K. Plado. Eesti keele lugemik-tööraamat 6. klassile I-IV osa. Tallinn, SA Innove 2014.
- K. Plado, K. Sunts. Õpetamine eesti keele lugemik-tööraamatu järgi lihtsustatud õppe 6. klassis. Õpetajaraamat. SA Innove, 2012, www.hev.edu.ee
- R. Veelmaa, I. Madisson, E. Värvi. Matemaatika tööraamat 6. klassile I– II osa. Tallinn, SA Innove, 2013.
- H. Anijärv, M. Säre, A. Suitso, M. Nooremäe. Loodusõpetuse tööraamat 6. klassile I–V osa. Tallinn, SA Innove 2014.
- H. Anijärv, P. Seedre. Õpetaja juhendmaterjal põhikooli lihtsustatud õppekavale vastavate loodusõpetuse 6. ja 7. klassi tööraamatute kasutamiseks. SA Innove, 2014, www.hev.edu.ee
- M. Lill, E. Ojaperv, K. Kütt, K. Saadoja. Inimeseõpetuse tööraamat 6. klassile, I–III osa. Tallinn, SA Innove, 2013.
- M. Lill, K. Plado. Inimeseõpetuse tööraamatute kasutamine lihtsustatud õppe 6. ja 7. klassis. Õpetaja juhendmaterjal. SA Innove, 2013, www.hev.edu.ee

VII klass

- K. Männiksaar, R. Lill. Eesti keele tööraamat 7. klassile, I–III osa. Tallinn, SA Innove, 2013.
- K. Sunts, K. Plado. Eesti keele lugemik-tööraamat 7. klassile, I–IV osa. Tallinn, SA Innove 2014.
- K. Plado, K. Sunts. Lugemik-tööraamatu kasutamine lihtsustatud õppe 7. klassis. Õpetajaraamat. SA Innove, 2013, www.hev.edu.ee
- R. Veelmaa, I. Madisson, E. Värvi, M. Maila. Matemaatika tööraamat 7. klassile I– II osa. Tallinn, SA Innove, 2013.
- L. Pukk. Kaugete aegade lood. Ajaloo õpik 7. klassile. Tallinn, SA Innove, 2013.
- L. Pukk, A. Ostrat. Kaugete aegade lood. Ajaloo töövihik 7. klassile. Tartu, Studium 2013.
- M. Lill, E. Ojaperv, K. Kütt, K. Saadoja. Inimeseõpetuse tööraamat 7. klassile I–II osa. SA Innove 2014.
- M. Lill, K. Plado. Inimeseõpetuse tööraamatute kasutamine lihtsustatud õppe 6. ja 7. klassis.

Õpetaja juhendmaterjal. SA Innove, 2013, www.hev.edu.ee

- H. Anijärv, P. Seedre. Loodusõpetuse tööraamat 7. klassile I-V osa. Tallinn, SA Innove 2014.
 - H. Anijärv, P. Seedre. Õpetaja juhendmaterjal põhikooli lihtsustatud õppekavale vastavate loodusõpetuse 6. ja 7. klassi tööraamatute kasutamiseks. SA Innove, 2014, www.hev.edu.ee
- VIII klass
- A. Kontor, K. Plado. Eesti keele tööraamat 8. klassile I-IVosa. Tallinn, SA Innove 2016.
 - K. Plado, K. Sunts. Eesti keele lugemik-tööraamat 8. klassile I–II osa. Tallinn, SA Innove 2017.
 - K. Plado, K. Sunts. Eesti keele lugemik-tööraamat 8.-9. klassile. Tarbetekstid, 2017.
 - M. Maila. Matemaatika tööraamat VIII klassile I–II osa. Tallinn, SA Innove 2014.
 - A. Ostrat. Ajaloo töövihik 8. klassile. Tartu, Studium 2009.
 - M. Lill, E. Ojaperv, K. Kütt, K. Saadoja. Inimeseõpetuse digiõpik 8. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020, www.opiq.ee
 - H. Anijärv, P. Seedre. Loodusõpetuse digiõpik 8. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020, www.opiq.ee
- IX klass
- Ü. Rästas. Eesti keele tööraamat 9. klassile I–III osa. Tallinn, SA Innove 2014.
 - K. Plado, K. Sunts. Eesti keele lugemik-tööraamat 9. klassile I–II osa. Tallinn, SA Innove 2017.
 - K. Plado, K. Sunts. Eesti keele lugemik-tööraamat 8.-9. klassile. Tarbetekstid, 2017.
 - R. Kuusk, K. Männiksaar. Matemaatika tööraamat 9. klassile I–II osa. SA Innove 2013.
 - A. Ostrat. Ajaloo õpik 9. klassile. Tartu, Studium 2008.
 - L. Jevdokimova, A. Ostrat. Учебник по истории для 9 класса. Tallinn, SA Innove, 2012.
 - M. Lill, E. Ojaperv, K. Kütt, K. Saadoja. Inimeseõpetuse digiõpik 9. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020, www.opiq.ee
 - H. Anijärv, P. Seedre. Loodusõpetuse digiõpik 9. klassile. Tallinn, SA Innove, Harno, 2020, www.opiq.ee

Lisaks on ilmunud

- K. Karlep, A. Kontor. Kuulates lugema. Kuulan. Loen. Mõistan. Tartu, Studium 2011.
- Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 1. vihik: Tekstid kirjutamiseks Tartu, Studium 2007.

- Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 2. vihik: Mõtlen ja kirjutan. Tartu, Studium 2007.
- Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama 3. vihik: Kontrollin ja kirjutan. Tartu, Studium 2007.
- Kontor, K. Plado. Kirjutades kirjutama. Vaatan ja kirjutan: Ärakiri. Tartu, Studium, 2010.
- K. Plado, K. Sunts. Lugeses lugema. Tööraamat lugemisoskuse arendamiseks. Tartu, Studium, 2014.
- K. Plado, K. Sunts. Lugeses ladusalt lugema. Tartu, Studium, 2019.
- K. Plado, K. Sunts. Sõnamängude ja nuputamisülesannete Lugukogu. Tartu, Studium, 2020.
- K. Plado, K. Sunts. Kas tõesti loomad räägivad? Lugeses loomamuinasjutte. Tartu, Studium, 2015.
- K. Plado, K. Sunts. Kas tõesti imed juhtuvad? Lugeses imemuinasjutte. Tartu, Studium, 2016.
- K. Plado, K. Sunts. Soovitused Muinasjuturaamatutega "Kas tõesti loomad räägivad?" ja "Kas tõesti imed juhtuvad?" töötamiseks. Tartu, Studium, 2017.
- K. Plado, K. Sunts. Muinasjuttude ristsõnad. Tartu, Studium, 2017.
- A. Kontor, K. Plado. Eesti keele seinatabelid õpiabiks I-II kooliastmes. Tartu, Studium, 2018.
- A. Kontor . Häälikuõpetuse tabelid ja jaotusmaterjalid. Tartu, Studium, 2008.
- K. Kütimets, T. Puik. Eesti keele õpiabi harjutusi 1-4. klassini. Tartu, Atlex, 2012.
- K. Karlep Kõnearendus. Tartu, TÜ Kirjastus 2003.
- M. Maila, A. Kontor, K. Rüütel. Lahendades lahendama. Tekstülesanded õpiabiks 1.–3. klassile. Tartu, Studium 2010.
- M. Maila. Matemaatika seinatabelid õpiabiks I-II kooliastmes. Tartu, Studium, 2018.
- K. Männiksaar. Korrumise ja jagamise tehnikad. Tartu, Studium, 2018.
- H. Anijärv, P. Seedre. Ülesandeid 7. klassi loodusõpetuse tööraamatu juurde. Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava lihtsustatud õpe. SA Innove. www.hev.edu.ee, 2014.
- L. Pukk. Veel kaugete aegade lugusid. Lisamaterjal põhiõppevarale. Lugemistekstid 7. klassi ajalooõpiku „Kaugete aegade lood“ juurde. SA Innove, www.hev.edu.ee, 2012.
- H. Anijärv. Veebipõhine lihtsustatud ja illustreeritud geograafia sõnastik. SA Innove, 2010, www.hev.edu.ee
- Ü. Rästas. Harjutusi 9. kl eesti keele tööraamatu juurde. SA Innove, 2012, www.hev.edu.ee
- E. Kukk, E. Veering. Aastaring looduses. Põhiõppevara omandamist toetav lisamaterjal põhikooli lihtsustatud õppekava lihtsustatud õppe 3.-4. klassis. Riiklik Eksami- ja

Kvalifikatsioonikeskus, 2011, www.hev.edu.ee

- J. Sarapuu. Ajaloopildid. Lisamaterjal ajalooõppe toetamiseks põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava lihtsustatud õppe 7.-9. klassis. Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, 2011, www.hev.edu.ee

Toimetulekuõpe

Elu- ja toimetulekuõppe õppematerjalid

- M. Tüürpu. Loomariik I II-III arengutase. Tallinn, SA Innove, 2019 <https://ekoolikott.ee/oppematerjal/25780-Loomariik-Imetajad>
 - E. Roon, M. Pajos. Olustikuõppe tööraamat 3.–6. klassile. SÜGIS. Tallinn, TEA 2006.
 - D. Kuntor, M. Tüürpu. Olustikuõppe tööraamat 3.–6. klassile. TALV. Tallinn, TEA 2006.
 - D. Kuntor, M. Tüürpu. Olustikuõppe tööraamat 3.–6. klassile. KEVAD. SUVI. Tallinn, TEA 2007.
 - M. Tüürpu. Orienteerumisõpetuse töölehed „Inimene I” II–III arengutase. Tallinn, SA Innove 2013.
 - M. Tüürpu. Orienteerumisõpetuse töölehtede komplekt „Inimene II” II–III arengutase. Tallinn, SA Innove 2013.
 - M. Tüürpu. Orienteerumisõpetuse töölehtede komplekt „Inimene III” II–III arengutase. Tallinn, SA Innove 2013.
 - Inimeseõpetuse töölehtede komplekt „Mina“ II arengutase. Tallinn, SA Innove 2013.
 - K. Palgi. „Minu retseptiraamat“, elu- ja toimetulekuõppe, eesti keele ja matemaatika elementidega seotud tööõpe. II–III arengutase, lisa-aasta klassid. Tallinn, SA Innove, 2013.
- Matemaatika töölehtede komplektid
- S. Leht, S. Salomon. Töölehtede komplekt „Matemaatika I. Arv ja number 1–5“, I–III arengutase. Tallinn, SA Innove, 2014.
 - S. Salomon. Töölehtede komplekt „Matemaatika II. Arv ja number 6–12“, II arengutase. Tallinn, SA Innove, 2014.
 - S. Leht. Töölehtede komplekt „Matemaatika III. Arvutamine“, II arengutase. Tallinn, SA Innove, 2014.
 - S. Leht. Töölehtede komplekt „Matemaatika IV. Kaal. Raha. Kell.“, II–III arengutase. Tallinn, SA Innove, 2014.

Lisaks on ilmunud

- K. Sildnik. Aastaajad. Käelise tegevuse töid toimetulekukoolile. Riiklik Eksami- ja kvalifikatsioonikeskus, 2011, www.hev.edu.ee
- S. Paluveer, U. Pihlak. Tähelaulud. Lisamaterjal toimetulekukooli õpilaste kõneoskuste arendamiseks. Riiklik Eksami- ja kvalifikatsioonikeskus, 2009, www.hev.edu.ee
- T. Aavik, L. Lubi. 10 muinasjuttu. Lisamaterjal eripedagoogidele, logopeedidele, lasteaiaõpetajatele hariduslike erivajadustega laste õpetamisel. SA Innove, 2013, www.hev.edu.ee
- T. Albert. Kõnearenduse materjal. Juhendmaterjal eripedagoogidele, logopeedidele, lasteaiaõpetajatele. Riiklik Eksami- ja kvalifikatsioonikeskus, 2011, www.hev.edu.ee

Ämmuste Kooli õppekava on heaks kiitnud: õppenõukogu 04.06.2021, protokoll nr.3
hoolekogu 10.05.2021.